XX XVII
AGNEL.
BACCH

Digitized by Google

Digitized by Google

FELIX RAVENNA

Digitized by Google

AGNELLI,

QUI

ET ANDREAS,

ABBATIS S. MARIÆ AD BLACHERNAS, ET
S. BARTHOLOMÆI RAVENNATIS,

Liber Pontificalis,

SIVE VITÆ PONTIFICUM
RAVENNATUM.

D. BENEDICTUS BACCHINIUS

ABBAS S. MARIÆ DE LACROMA

O.S.B. Congregationis Caſinenſis

Ex Bibliotheca Eſtenſi eruit, Diſſertationibus, & Obſervationibus, nec non Appendice Monumentorum illuſtravit, & auxit,

AC SERENISSIMO

RAYNALDO ESTENSI

MUTINÆ, REGII, &c. DUCI.
D. D. D.

MUTINÆ, MDCCVIII.
Typis Antonii Capponii Impreſſoris Epiſcopalis.
SUPERIORUM PERMISSU.

Digitized by Google

SER.ME DUX.

DEcimus tandem effluit fere annus, ex quo dum perſcrutarer abſolutæ

Bibliothecæ Tuæ Codices, SER.ME DUX, & offendiſſem Agnelli Ravennatis Opus Pontificale, animum ſtatim adjeci, ut quæ ab eo Auctore quondam tradita fuerant, quantùm pro modulo meo poterat, illuſtrata in lucem proferrentur. Non eſt hìc locus rationes illas enarrandi, quibus adductus ſum, ut id agerem; illud modò tantùm recolendum; plura videlicet hoc diutino temporis ſpatio accidiſſe, quæ, & meam ope-

operam,& Libri editionem retardavere. Scilicet feliciſſimum tempus expectandum erat, quo ab externo milite redditis Ditionis Tuę Urbibus, ac in primis Mutinenſi, Tibi revertenti laureatis hiſce literis gratulari concederetur. Fauſtum enim verò labori huic meo omen, quo augurari liceat ſeriùs hunc in auras prodiiſſe, ut celebritati, ac immortalitati gloriæ Tuæ cultor accedens, feliciùs è Typothetarum latebris eva-

† 3 de-

Digitized by Google

deret, quàm fuerit ad eas ſubeundas per me comparatus. Plane vix fieri poterit, ut dum ampliſſimo trophæo, quem bene parta erexere Tibi inſidenti ad Throni gradus provoluta ſacra Philologia, Librum porrigit, coronis quibus Te redimit Victoria, haud obumbretur. Verumtamen quandoquidem ſtudiorum noſtrorum ratio ea eſt, qua Religionem, Probitatemque ſolide colamus; Virtutes è quibus partas victo-

rias

rias debes, quæque lateri Tuo nunquam receſſuræ aſſiſtunt, Operi huic nomini Tuo ſacro opinionem, famamque comparabunt, qua animi Legentium ad Fidei ſanctitatem, morumque diſciplinam in adverſis ſervandam erudiantur. Et hæc quidem ex Hiſtoriæ ſacræ meditationibus eſt haud ſpernenda merces, quæ reportatur; at inſignia conſtantiæ in adverſis, ſtrenuitatis, juſtitiæ, & prudentiæ exempla, quæ difficillimis

temporibus hiſce præbuiſti, luculentiſſimæ Hiſtoriæ loco & nobis proſunt, & ſeris ſubditorum Tuorum nepotibus ſunt profutura. Habebunt, quo erudiantur Operis hujus Lectores, dum in ipſa Libri fronte SER.[MI] RAYNALDI ATESTINI Nomen legent, ejus videlicet, qui Religione, ac Probitate ducibus plura obtinuit, confecitque, quàm alii armis, belliſque, oſtenditque factis immortalitatem promeritis, breviorem, tutio-

rem-

remque in arduis ad veram gloriam viam eam eſſe, quam Virtus præmonſtrat. Et hæc quidem ob argumenti neceſſitudinem, qua conſilio adnectuntur meo, dicta, ut æqui, bonique conſulas ſupplex deprecor, qui bene novi quantùm laudari merearis, & quantùm laudari nolis.

Cæterum ut ad Agnellianum Opus revertar, hoc ipſum, quod nuſpiam inveniebatur ab Eruditis expetitum, quippe illi quot-

quot

quot de Ravennatis Eccle-
ſiæ Hiſtoria ſcripſere ſuper-
ſtruxerunt, ſervavere SERE-
NISS.MI PRÆDECESSORES TUI,
qui pro inſito ATESTINÆ
GENTI in bonas literas amo
re, Codicem cum pluribus
aliis, tum Græcis, cum La-
tinis ex temporum, rerum-
que vicibus incolumem ad
nos tranſmiſerunt. TU
SER.ME DUX non modò ſum-
ma, qua nos beas Clemen-
tia, ut per me illuſtraretur,
ac ederetur conceſſiſti, ſed
quo faciliùs, promptiùſque
Opus

Opus illuſtratum prodiret, ſponte nec rogatus liberaliſſimę editionis ſumptus juſſiſti ſufficiendos. Quidni igitur Tibi per me redderetur quod tot nominibus Tuum erat? Verumtamen Tuum non modò Agnelli Ravennatis Pontificale, ſed Tua eſt mea, qualiſcumque demum ea ſit opella Agnello illuſtrando adhibita: nam quòd incredibilia in me contuleris beneficia, cum Tuus ipſe ſim totus, Tua ſint etiam oportet, quę

me

quot de Ravennatis Eccle-
ſiæ Hiſtoria ſcripſere ſuper-
ſtruxerunt, ſervavere Sere-
niss.MI Prædecessores Tui,
qui pro inſito Atestinæ
Genti in bonas literas amo
re, Codicem cum pluribus
aliis, tum Græcis, cum La-
tinis ex temporum, rerum-
que vicibus incolumem ad
nos tranſmiſerunt. Tu
Ser.ME Dux non modò ſum-
ma, qua nos beas Clemen-
tia, ut per me illuſtraretur,
ac ederetur conceſſiſti, ſed
quo faciliùs, promptiùſque
Opus

Opus illuſtratum prodiret, ſponte nec rogatus liberaliſſimę editionis ſumptus juſſiſti ſufficiendos. Quidni igitur Tibi per me redderetur quod tot nominibus Tuum erat? Verumtamen Tuum non modò Agnelli Ravennatis Pontificale, ſed Tua eſt mea, qualiſcumque demum ea ſit opella Agnello illuſtrando adhibita: nam quòd incredibilia in me contuleris beneficia, cum Tuus ipſe ſim totus, Tua ſint etiam oportet, quę

me

Digitized by Google

me auctore gignuntur. Hæc vernularum loco domi Tuę nata Tibi debentur; inde & ipſis, ac ipſorum Parenti pretium accedit, quo aliàs privarentur. Utinam id ſæpius Te ſoſpite ad Neſtoreos annos experiri contingat; utinam SER.MÆ PROLI Tu Virtutum omnium exemplar, ac præmonſtrator diu ſuperſtes, qui in hanc diem abſolutam Chriſtiani Principis inſtitutionem actibus Tuis exhibuiſti. Id enixe etiam atque etiam

hu-

humillime à D.O.M. precor ipſe, qui in ſignum obſequentiſſimi animi procumbens, ſubſcribor

TUI SER.ME DUX.

Hum.mus Addictiſs.mus Obſequentiſs.mus Cliens
D. Benedictus Bacchinius.

Digitized by Google

VIſa atteſtatione Reverendiſſimi Patris D. Chryſoſtomi Alderani de Olivola Abbatis S. Petri Mutinæ, & Patris D. Thomæ à Reate Decani Caſinenſis, quibus à nobis demandatum fuit, ut Diſertationes, & Adnotationes in Pontificalem librum Agnelli Ravennatis à Patre D. Benedicto Bacchinio, noſtræ Congregationis Theologo, ac Decano compoſitas, examinarent, quæ ab iiſdem ex omni parte prælo dignæ nobis propoſitæ fuerunt, ut ideò Typis committantur, ſi iis ad quos ſpectat videbitur, facultatem concedimus. Dat. in Ædibus S. Calliſti die 8. Aprilis anno 1704.

D. Hippolytus à Neapoli Abbas, & Præſides.

D. Laurentius à Florentia Cancellarius.

JUſſu Reverendiſſimi Patris Ferrarii univerſalis Mutinæ Inquiſitoris vidi librum, cui titulus *Agnelli, qui & Andreas, Abbatis S. Mariæ ad Blachernas, & S. Bartholomæi Ravennatis, Liber Pontificalis, ſive vitæ Ravennatum Pontificum*, auctore Reverendiſſimo D. Benedicto Bacchinio Abbati Meritiſſimo, ac Monacho Benedictino Caſinenſi, magna doctrinæ, & eruditionis copia eximiè contextum. Nihil itaque ibi contra fidei candorem offendi, ſed ſanam, dilucidamque doctrinam, minus contra bonos mores, quos verius liber informat, & inſtruit. Id circò Typis mandari dignum puto, ſi Reverendiſſimo Patri videbitur.

F. Johannes Franciſcus Corteſius ex Congregatione Auguſtiniana Lombardiæ, dicta de Obſervantia Sac. Theol. Lector emeritus, & actualis Philoſophiæ Magiſter, nec non Sanctæ Inquiſitionis Conſultor.

Attenta ſupradicta atteſtatione

Imprimatur

F. Jo: Chryſoſtomus Ferrari Inquiſitor Mutinæ.

Vidit Nicolaus de Sanctis.

AGNELLI,

QUI

ET ANDREAS,

ABBATIS S. MARIÆ AD BLACHERNAS,
ET S. BARTHOLOMÆI RAVENNATIS,

LIBRI PONTIFICALIS,

SIVE VITÆ PONTIFICUM
RAVENNATUM

PARS PRIMA

COMPLECTENS VITAS EORUM,

Qui floruere à S. Apollinari uſque
ad Aurelianum.

Digitized by Google

BENEVOLO LECTORI
Felicitatem.

SOLLEMNE eſt his, qui inedita in lucem proferunt, ea ſummis laudibus celebrare. Mirabere proinde Lector me alia omnino via ſtatim pergere, qui Agnellum nunc primùm prodeuntem, qualis eſt, deſcribere aggrediar, horridum videlicet, ſqualentem, barbarum. Quidni tamen id agam, cum ex ipſa libri lectione Auctoris hujuſce illiberale inge-

Digitized by Google

nium tandem quiſquis, licèt non admodum eruditus, agnoſcet? Plane ita eſſe, Agnellus ipſe totus quantus eſt, teſtatur, qui nullas grammaticæ leges obſervat, & undique inficeta ſtribiligine obductus eſt. Ferenda tamen eſſet in Scriptore noni ſeculi, quamvis ab ineunte ætate in Urſiana Eccleſia enutrito, ſermonis barbaries, niſi & in cæteris incredibili rerum, tum ſacrarum, tum profanarum ignorantia laboraret. Nimius ſim, ſi omnia hìc enumerem loca, in quibus abſurde peccat. Tempora, res, perſonaſque confundit, futilia, inania, inveriſſimilia commiſcet, ſui immemor repugnantia narrat, & ineptiſſime ocreas capiti jungit, & quadrata rotundis. Quæ legerat, viderat, audiverat, congerit abſque delectu, inaneſque plebeculæ rumuſculos veris miſcet. Cum nil, vel pauca de quopiam Ravennate Epiſcopo, quod narret, reſcivit, ut æquales totius ſcripti partes ſingulas efficiat, ineptis meditationibus vacat, ex quibus difficilius eſt aliquid boni exculpere, quàm laticem ex ſilice derivare. Videas ſæpius hominem dum nonnulla Scripturæ loca explicare contendit, ridiculis maleque digeſtis vocibus ea implicantem adeo, ut riſum vix tenere potis ſit, graviſſimus Lector. Interim tamen in ſuorum temporum Præſules bile tumet, quorum

rum & ſimoniacam labem, & vitia adeo inſectatur, ut qui legit, vix credat tot ſceleribus ejus ætatis Epiſcopos infames fuiſſe, & potius de Scribentis fide aliunde in ſimilibus ſuſpecta, dubitet. Se vero data occaſione, à generis nobilitate, à muneribus delatis, ab artium peritia, gloriolæ avidus, nec ſemel commendat, laboratque inſano philautiæ morbo, & cum compoſitis ad modeſtiam verbis, ſemet demittere ſimulat.

II. De his primo loco te monuiſſe operæ pretium erat, ut parato animo aliud in primis deteſtabile Agnelli hujus vitium intelligeres, ſcireſque, quam fidem mereatur hujuſmodi Scriptor, cum ſanctiſſimos Romanæ Sedis Pontifices inſectatur, & ea tradit, quæ primæ Sedis in Ravennates Epiſcopos jura, in dubium revocent, & in Auguſtos devolvant. Hoc ſaxum urſit, movereque niſus eſt Is, & quia pernicioſi Schiſmatis, quod præceſſerat, venenum adhuc corde fovebat, & quòd in Romanos Pontifices vindictæ ſtimulis agebatur, quia Avi ſui Pater cum aliis Ravennatum Proceribus, qui infanda in Paulum Pontificem Maximum machinati fuerant, Romam abductus in carcere objerat. Narrat id Ille in Sergii Ravennatis Archiepiſcopi Actis. Inde iræ, indeque factum, ut ho-

mo aliàs exigui judicii vulgares fabellas in populo ſchiſmatis tempore natas, & illam præcipue de Ravennatis Metropolis erectione per Valentinianum III., traditoque tum ab initio, cum aliàs per Auguſtos Pallio, decantet, laudato de ea re diplomate. Inde ἀυτοκεφαλαίας iniqvum myſterium, ejuſque autorem Maurum laudat, ac ob id etiam ſuſpicari admodum licet factum, quod Ravennæ Præſules, qui erga Romanum Pontificem, ut decebat, bene affecti fuere, & Theodorum, qui tandem finem ſchiſmati impoſuit, injuriis traducat, Seditioſorum rumores augens, & Præſulem ob bene, ſancteque factum, acrius inſectetur. Verùm hæc tanti ſunt, ut rem minime ſatis in tuto poſitam exiſtimem, niſi, cùm nonnulla præmiſero, expreſſe oſtendere coner, antequam Agnelli ipſius lectionem aggrediaris, nec cujuſvis laicæ poteſtatis, nec Auguſtorum fuiſſe, vel Metropoles eccleſiaſticas conſtituere, vel Pallii ornatum, & jura tradere, unde omnino injuſte ab Occidentis Patriarchæ Metropolita tentatum, ut autocephalus fieret.

§ III. Veruntamen tu, qui hæc legis in me converſus, tantæne ergo, ais, molis erat Scriptorem hujuſmodi in lucem non modò proferre, ſed labore haud exiguo, exornare? Nonne ſatius fuiſſet, vel illum tineis, & pulveri conſumen-

dum relinquere, vel obtenta à religioſiſſimo Principe, cujus juris eſt, venia, manuſcriptum Codicem flammis, & oblivioni damnare? Premit nos heu nimis librorum ineptorum copia, poſtquam typograhiæ ars facilem nimis multiplicandi ſcripta viam aperuit; at hic ineptus non modò, ſed impius etiam, & ſanctiſſimæ Petri Sedi, ejuſque juribus injurius, ac ideo pluribus ex capitibus proſcribendus. Nonne ridendus audies, qui diſſertationibus, notiſque adjectis, typorum ope in lucem publicam profers Scriptorem, quem tumet prolixo ſermone damnas, ineptumque, fide indignum, & impium pronuntias? Siſte paululum, benevole Lector, ſunt enim, quæ pro me afferam, quibus quod primo intuitu ἄτοπον videtur, te judice tandem probetur. Lecto Codice animo quidem ſtatim occurrêre, quæ ab Agnelli Editione mentem abſterrebant; at re melius perpenſa, adhibito amicorum conſilio, in contrariam ſententiam deſcendi. Rationum momenta, quæ me permoverunt, integramque rem accipe.

IV. Ea eſt Ravennatis Urbis dignitas, ut minime hîc à me commendari egeat; illud tamen liceat fari, ejus vicibus Italiæ non modò, ſed Europæ, imò & Orientis fata nexu quodam per plura temporis ſpatia ita colligata fuiſ-

ſe, ut Urbis unius hiſtoria plurium Regnorum, & diſſitarum provinciarum res amplectatur. Cum primùm enim Auguſtis in Occidente Sedem habere placuit, Ravennæ regnatum eſt, indeque per Africam, Hiſpanias, Gallias, Germaniam, tamquam à Metropoli jura data, legeſque præſcriptæ ſunt. Gothorum Regum Majeſtas inde radiavit, hiſque per Conſtantinopolitanos Cæſares exactis, receptaque Italia, Exarchorum Sedes Ravenna excelluit, nec ſubſecutis ſequioris ævi calamitatibus vexata, veterem gloriam amiſit; ſed & cum eclipſes pati viſa eſt, omnium in ſe oculos traxit, nominiſque celebritatem ipſis periculis auxit. Porro quandoquidem Eccleſiaſtica res ab ipſo Apoſtolorum Principe, Apollinari Epiſcopo ordinato, fauſtiſſimis ominibus eſt conſtituta, celeberrimorum Præſulum continua ſerie ad Honorii ævum excrevit, in tantam amplitudinem poſtmodum, & potentiam devenit, ut Ravennatum Antiſtitum nonnulli vertigines paſſi à Romanis Pontificibus coërceri meruerint.

V. Inter hæc tamen, quod ſane mirum, rara admodum Ravennatis hiſtoriæ Monumenta, & ſi ulla verſuum Agnelliano libro præfixorum Auctori, fides, omnium primus Agnellus ipſe, qui & Andreas, ſeculo rudi, ac barbaro Pontificum

Digitized by Google

tificum Ravennatum acta auſus eſt ſcribere. Nemo deinde eorum, qui eandem Spartam ſibi ornandam aſſumpſere id aggreſſus eſt, quin Agnello, quonſque ejus opus præ manibus habere licuit, uſus ſit. Id non modò egerunt Patrum noſtrorum memoria, Ferretus, Spretus, & Rubeus, de quo mox, ſed Veteres quotquot vel Ravennatum rerum Chronica, vel ſanctorum Præſulum Ravennatis Eccleſiæ vitas, ſermoneſve ſcripſere. Id ex narratis laudatiſve in documentis, quæ appendicis loco ad totius operis finem exhibeo, videre eſt; & facile fortaſſis eſſet ſanctiores antiquas de ſanctis Ravennatibus Præſulibus narrationes, & poſt Agnellum conſcriptas, & ex Agnelli Pontificali deſcriptas probare.

Id enim verò propterea factum eſt, quòd nullus aptior, vel ſincerior rerum Ravennatum Scriptor, ſed hic videlicet ſolus, haberetur; & cum Agnellus ipſe extabat, periculum omne abeſſet deceptionis: ea enim, quæ frequentiſſime Scriptorem inficiunt vitia, facillime à cordatis Viris agnoſcebantur. Periculum omne cœpit eſſe tum, cum, Agnello deperdito, Recentiorum ſcripta apparverunt, in quibus hi Agnello laudato tamquam fide digniſſimo, doctiſſimoque, ea eodem vade narrantur, quæ nec ſcite, nec

Digitized by Google

vere ab illo conſcripta fuerant, ſed & plura, quæ veluti gemmæ ex luto exprimi poſſunt antiquitatis illuſtrandæ gratia, contra veritatem, & Agnello ipſo adverſante narrata, fidem invenere.

VI. Peccavit peccatum hocce præ omnibus clariſſimi nominis ſcriptor Hieronymus Rubeus, licèt ea felicitate Ravennatem hiſtoriam ſcripſerit, ut omnium doctorum calculo laudatus ſit. Fecit id ille ſane ſumma latini ſermonis puritate, eoque accurato ſcribendi genere, quo Livii gloriæ æmulus audit; at quod pertinet ad Chronologiam, rerumque, & Scriptorum criſim, plura (quod ea tempora ferebant) ex arbitrio ſcripſit, & ſæpius veritatem ita parergis ornavit, ut ſimplicitate adempta, fucum obtruſerit. Verùm, quod pluris eſt, ſpretis veris Agnello narratis, falſa nonnulla, quæ talia Lectoribus deprehendi facile fuiſſet, ſi Agnellus ipſe legeretur, ita interſeruit, ut Agnello tamquam gravi auctore laudato, & ejus, & vera eſſe, ullus vix inficiari poſſet. In hujuſmodi errorum cenſu locum principem tenet celebre commentum de præſtito per Valentinianum III. Privilegio, quo ſcribitur, *Auguſtum* Ravennati Eccleſiæ *duodecim Epiſcopos ſubjeciſſe*, & præterea, *Pallio* uti in ſacris dediſſe. Ait quidem Pal-

Pallium à Valentiniano conceſſum non illud fuiſſe, quod *Pontifex Maximus è D. Petri corpore ſumptum præbere conſuevit, ſed quoddam quaſi paludamentum &c.* ſed meritò apud doctiſſimum Baronium ob id vapulat, & rejecto apocrypho documento caſtigatur. Quantò faciliùs, validiùſque tamen Eminentiſſimus Annalium Pater narrationem omnem evertiſſet Agnello viſo, ex quo illam Rubeus non modò, ſed Blondus, & Sabellicus mutuati fuerant? Oſtenſa ejus fabellæ prima origine, eaque nullius fide digna, validiſſimis aliàs rationibus momentum inſigne addidiſſet. Verùm cum id fieri non potuerit deliteſcente Agnelli libro, narratio hujuſmodi apud plures ex eo credita eſt, quòd Rubeus, cæterique Agnellum ipſum, per quem ſe profeciſſe ſæpius fatentur, tamquam auctorem fide dignum commendent. Quidni autem commendarent & cæteri, enixiſque votis expeterent, quem Rubeus libro qvinto plurimis laudat? *Hæc*, inquit ille, *ex Andrea Agnello deſcripſimus, qui his non ſolum interfuit, ſed præfuit ſummaque doctrina eruditus de Ravennatis Archiepiſcopis volumen graviſſime ſcriptum reliquit, quod cum diu in Archiepiſcopatus Bibliotheca fuiſſet, ſuperioribus annis cum multis aliis ſublatum, nullibi invenitur, magna quidem certe jactura.* Ex his factum

eſt,

eſt, quod documentum à Rubeo exhibitum, cum ipſa ſe prodat falſitas, tamquam omnino ſuppoſititium agnoſcitur, ſint autem, qui narratis, Agnello non lecto, ſed à Rubeo eximie laudato, fidem habeant. Ob id de ea re agens Petrus de Marca Concor. lib. 6. cap. 6. nu. 11. Baronio ultro concedit diploma prædictum omnino *ſuppoſititium*, *& egregie confutatum ab Illuſtriſſimo Cardinali; in eo tamen*, ait, *cogor à Baronio diſſentiri, quod enixe contendat Pallium Epiſcopo tribui non poſſe ab Imperatore, eo quòd indumentum ſit eccleſiaſticum*. Ex eo etiam quòd Agnellianum fontem ignoraverint, ex quo fabulam ebibit Rubeus, non dubitaverunt aſſerere piiſſimi Scriptores, quod Baronius refutaverat, Pallium videlicet dignitatis ſignum à Valentiniano collatum. Eam in rem tranſcribere ſufficiat locum ex Marci Pauli Leonis Romani Societatis Jeſu libro de auctoritate, & uſu Pallii Pontificii Romæ edito typis Ludovici Grignani 1649. in 4. ex cap. 1. n. 12. *Quòd Pallium*, inquit Is, *prout eſt dignitatis ſignum, & ornamentum comprebendat etiam ornamenta profana, obſervavit Gretſerus ad Codinum ex Turco-græcia, dum aſſerit Pallium fuiſſe conceſſum Patriarchis, & Epiſcopis, ut de Antimo Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Patriarcha affirmat Liberatus in ſuo Breviario*

viario cap. 21. & *Valentinianum III adinſtar Imperatoris conceſſiſſe Pallium Ravennati Archiepiſcopo aſſerit Carolus à Sancto Paulo Abbas Fulienſis in ſua Geographia ſacra lib. 9. de Patriarchatu Conſtantinopolitano*. His adiicendus eſt Ferdinandus Ughellus in Epiſcopis Ravennæ ad S. Joannem cognomento Angeloptem, ante enim, & poſt ſuppoſititium Valentiniani diploma, eadem, quæ Rubeus dixerat, recantat.

VII. Intererat itaque, ut Agnellus ederetur, deleta etenim teſtis hujuſmodi ea, quam contra veritatem Rubeus obtruſerat, opinione, hac via futurum erat, ut cognoſceretur, narrationem à ſua primæva origine, niti fluxo, imbecillique fundamento, ortam inſuper ſchiſmatis tempore, & relatam in ſcriptis à ſolo auctore noni ſeculi Romanæ dignitatis hoſte, & rerum hujuſmodi incompetenti judice, nec antiquiori teſte tradi admodum ullo. Edito Agnello, ex ipſo mali fonte futurum erat, ut remedia validiſſima haberemus. Auctor idem quod protulit de collato Pallio per Valentinianum Auguſtum, & Metropolis erectione, ſubjectis duodecim Epiſcopis, Johanni Angelopto, commentum evertit. Verum ſiquidem nullo modo eſſe poteſt id, quod de his ſcripſit ille, ſi componatur cum narratis in Vita S. Petri Chryſologi, Johannis prædicti imme-

immediati Succeſſoris, qui nutu divino à Ponti-
fice Romano Ravennæ Epiſcopus conſecratus
ſit, reluctantibus licèt Ravennatum Proceribus,
qui alterum elegerant, editoque electionis de-
creto, Romam venerant, confirmationem, &
Electi conſecrationem petentes. Nil hìc Agnel-
lus de Valentiniani auctoritate, qui ſi recèns
Metropolim fundaſſet, & Pallium Johanni tra-
didiſſet, aliquid etiam juris vindicaſſet ſibi in
tuenda priori electione, & in independenti Pe-
tri Chryſologi per Pontificem facta, invitis Ra-
vennatibus, conſecratione, ſibi jus quæſitum aſ-
ſeruiſſet, intercedendo, Palliumque novo Ele-
cto tradendo. Neque eo loco tantùm Agnellus
Ravennatis Metropolitani Romano Pontifici
ſubjectionem teſtatur, ſed & alibi præclariſſime;
in primis verò in Eccleſii Archiepiſcopi vita,
ubi cum diſſidia expoſuit inter Præſulem & Cle-
rum oborta, ea auctoritate Romani Pontificis
compoſita non modò ait, ſed & inſigne ejus rei
documentum antea ineditum nobis exhibet, li-
teras videlicet Felicis Papæ ejus nominis IV.
Aliundene validiora haberi poſſunt argumen-
ta, quibus & falſa evincantur tradita de Metro-
politani Ravennatis juris initiis, & iniqvam
prorſus Mauri Schiſmatici tentatam Imperato-
ris, & Exarchæ ope, ἀυτοκεφαλίαν? Agnellus pro-
inde

indè è tenebris vindicandus erat, ob id maxime quòd quæ cum falsò tradita fuiſſent à Recentioribus adoptata ipſo laudato, ſed deperdito, alicujus momenti habebantur; ſed & ob ea, quæ non ſpernendo veritatis, & hiſtoriæ bono, cum præjudicata opinione haud ducitur, pluribus in locis habet, ac demum etiam ob ea, quæ non habet, ſed magno verborum apparatu à Recentioribus orbi obtruduntur.

VIII. Porro ſi veritatem amamus, licèt barbarus, rerum, & temporum ignarus, ac indiligens ſit Agnellus, negari tamen nequit plura ex ejus opere nanciſci licere, quæ ſacram, profanamque hiſtoriam juvent. Omitto in ſuperioribus laudata, quæ hominem ſchiſmaticum & Romani ſanctiſſimi Juris impatientem dixiſſe, prodigio ſimile eſt; dixit tamen quamvis partibus ſtudens, & magno veritatis bono dixit. Verùm in pleriſque, quæ nullo modo odorem, quo teſta imbuebatur, ſapiebant, cur fides ei non adhibeatur, & ſi adhibeatur, cur non utile, quod pene deperditum opus edatur? Si quid in Chronologia Ravennatum Pontificum, quam Diſſertationibus ornare conatus ſum, boni adinveneris, ſi quid tibi probabitur, erudite Lector, facem prætulit Agnellus, antiquis dypticis perſpectis, Inſcriptionibus deſcriptis, Baſilicarum muſi-

muſivis relatis, digeſtis etiam, quamvis abſque delectu, quæ ſibi Seniores retulerant. Antiſtitum Ravennatum ſanctitatem, eorum præcipue, quos publicis votis catholica veneratur Eccleſia, primus omnium laudavit, effecitque ut eorundem acta noſceremus, quæ aliàs periiſſent, in primis verò Sanctorum Apollinaris, & Severi, quos qui ex Poſteris encomiis venerati ſunt, Agnellum præcentorem habuiſſe, nullus inficias ibit. Ædes ſacras, & eorum ornatus deſcripſit, docuitque, quis auctor, quando primùm conſtructæ, quibus expenſis; emblemata quoque, & epigraphas ſæpius verbatim edidit, quæ aliàs ignoraremus; veterem etiam ſacrorum rituum, & liturgica plurima ſui, & præcedentium temporum, nobis fere ignota ſervavit. Novimus, ut nonnulla ſingillatim attingam, D. Petri Chryſologi verſus in Oratorio S. Andreæ poſitos, qui auricularis Exomologeſis praxim probent; novimus integram ejuſdem S. Præſulis epiſtolam ad Eutychetem datam, quam in recentioribus Vaticanæ Bibliothecæ Codicibus duobus, decurtatam vidit Gerhardus Voſſius, unde recentiores Critici anſam accepere, poſtrema verba Romani Pontificis definientis infallibilitatem adſtruentia, tamquam recenti mangonio adjecta, accuſandi; novimus Cleri Ravennatis formam

tum

tum ex Felicis IV. prælaudatis literis, tum ſæpius alibi, & reddituum diſtribuendorum rationem, nec non inſigniorum Clericorum officia & munera. Hæc, & plura alia ex Agnello novimus, quæ licèt abſque ordine inepteque tradita ſint, non ideo apud cordatos viros vili loco haberi debent. Abſit à literariæ rei cultoribus, ut vetera ſequioris ævi documenta reſpuant, quòd minime ad criſis, & grammaticæ leges conſcripta ſint, vel quòd haud catum Scriptorem habuerint. Deſtituemur, ſi delicatuli adeo ſimus, plurium notitiarum lucro, quo uſque in præſens ditati ſumus tot SS. Actis, & Miſcellaneorum, Analectorum, Bibliothecarum, & Antiquarum lectionum editis per doctiſſimos Viros, voluminibus. Sed *omnino melius eſt etiam inemendatis auctoribus frui, quàm penitus carere*, veriſſime inquit Fabrotus in Præfatione ad ampliſſimam Anaſtaſii Bibliothecarii editionem.

IX. Satis, ut puto, momenta rationum deduxi, quibus Agnellum non modò poſſe, ſed debere à me edi exiſtimavi. Nunc ergo tandem nonnulla de libri Auctore, præter jam dicta, præmittenda eſſe cenſeo. Is itaque duplici nomine vocatur, Agnelli videlicet, & Andreæ. S. Felicis Epiſcopi vitam ſcribens aliqua de Patris, Matriſque ſuæ gente, nos docet, ſeque Ravennæ

vennæ

vennæ honeſto loco natum oſtendit. In Urſianæ Eccleſiæ gremio à teneris annis nutritum alibi ſe dicit. Petronacis ævo inter Ravennates Presbyteros decimo loco ſedit, & Abbas adhuc adoleſcens fuit S. Mariæ ad Blachernas, & S. Bartolomæi. Errant itaque, qui hunc cum Agnello Archiepiſcopo poſtremis Juſtiniani annis florente, confundunt. Errat magni nominis Scriptor Gerhardus Johannes Voſſius, cum de Hiſtoricis latinis lib. iij. cap. iiij. hæc habet; *Andreas Agnellus temporibus Ludovici Pii Ravennatis Eccleſiæ Archiepiſcopus fuit, ordine in ea ſede decimus, virtute præſtantiſſimus, atque acri in omnibus rebus ingenio præditus, ut de eo Hieronymus Rubeus lib. v. hiſtoriæ Ravennatis tradidit.* Haud mirum Voſſium à Rubeo deceptum in his, quæ ad Agnelli ingenium ſpectant; mirum quomodo Clariſſimus Vir ex Rubeo, cui nullibi id dictum, exculpſerit, Agnellum Ravennæ Archiepiſcopum temporibus Ludovici Pii, & qua numerandi ratione eundem decimo loco ſediſſe dixerit, cum ad ea tempora ex Rubeo ipſo conſtet Ravennates Epiſcopos quadraginta quinque ad minus præceſſiſſe. Rubeus Agnellum in ordine Sedis ſuæ Sacerdotem decimum, non Archiepiſcopum dixit. Quæ apud Voſſium ſeqvuntur, hæc ſunt; *Mentionem*, inquit,

quit, *ejus quoque ſemel, iterumque facit lib. 2. uti & 3., ac Johannes Petrus Ferretus ad verbum eum exſcribere amat, ut idem auctor eſt. Meminit & Baronius tom. 9. ad annum 824. ſed ex Rubeo, quod indicio eſt, ne in Vaticana quidem Bibliotheca ſupereſſe.* His addendum, quod ſupra indicavi, extitiſſe Agnelli Codicem Blondi ætate, eo enim utitur Dec. 1. lib. 3. lib. 4. lib. 7. lib. 8. & lib. 10. Dec. 2. lib. 2. & alibi.

X. Eccleſia S. Mariæ ad Blachernas extra Ravennæ Pomœrium fuit eo loci, ubi cum Palatium non admodum ingens Odoacris Regis extitiſſet, Palatioli vocabulum, uſque in recentiora tempora perduravit. Ex veteris illius Palatii ruderibus materias nactus eſt Agnellus, quibus domum Ravennæ ſibi ædificavit in fundo paterno. S. Maria de Palatiolo ſeculo decimo fuit juris Abbatis, & inclyti Monaſterii S. Pauli de Urbe, ut ex inſigni tabulario ejuſdem Cœnobii conſtat. Nunc omnia in ruinis intra Pinetum, quod Monachorum noſtrorum S. Vitalis juris eſt. De altera S. Bartolomæi Eccleſia, cujus Agnellus idem Abbas fuit, videatur Faber, ex quo duplicem ſub ejuſdem Sancti nomine fuiſſe, quarum una intra, altera extra urbem extiterit, obſervavit Lubinus in Notitia Abbatiarum Italiæ. Agnellum Abbatem S. Bar-

Digitized by Google

tolomæi extra Ravennam, plura Pontificalis libri loca evincunt.

XI. Quid ipſe Agnellum editurus mihi præſtandum cenſuerim, ex dictis facilè intelligere potes erudite Lector. Eo animo comparatus rem aggreſſus ſum, quo ſolers venator prædæ avidus luſtra, dumoſque ingredi pergit, ſociiſque viam, qua tutò, & jucunde ſequantur, aperit. Frequenter indicanda fuere, ut evitarentur, loca periculo plena, quorum tamen inſigniora aperta adeo, nulliſque dumis obſita erant, ut & cœcus ab ipſis ſe præcavere poſſet. Indicare tamen & hæc placuit. Operoſiùs alicubi ſiſtendum fuit, ubi trames minime ſalebroſus nonnihil aprici promittens, in trucis belluæ cubile, ducere ſuſpicatus ſum. Hac diligenti circumſpectione adhibita viſum eſt mihi haud irrito labore plura non ſpernenda in hac conſita adeo, impeditaque ſilva adinveniſſe. Fallor fortaſſis; at hanc veniam damus, petimuſque viciſſim. Erunt qui potiora eruant. Ex diligenti temporum collatione, & ex characteribus Agnello, ſeu potius à monumentis ipſi indicatis, agnovi Ravennatum Præſulum Chronologiam, prout à Rubeo (quem cæteri fere ſecuti ſunt) tradita eſt, in plurimis à vero aberrare; hinc ante omnia illam pro virili ad criſim, & ad calculos revocan-

dam

dam credidi. Id egi ſeptem Diſſertationibus, quas certis Antiſtitum Vitis præmiſi, ut ad ſequentem hiſtoriam Lector paratus accederet. Opus totum in duas partes ſecrevi. Prior eorum Pontificum vitas complectitur, qui à D. Apollinari ad Eccleſium floruere; altera illorum, qui ab Eccleſio ad Georgium, in quo Agnellus deſinit. Singulorum Pontificum Vitas in capita diſtinxi, & ſingulis capitibus argumenta præmiſi. Tandem Vitæ cujuſque Præſulis obſervationes meas adjeci, in quibus, quæ difficiliora ſunt, explicavi, quæ perverſe dicta emendavi, quæ utilia adnotavi. Codex ab indocto Amanuenſi ex apographo alicubi mutilo circa initia ſeculi xv. deſcriptus fuit. Is Agnellianam ſtribiliginem ſuis erratorum portentis mirum in modum obſcuriorem reddidit. Quæ proinde barbare ſcripta fuerant, corruptiſſime deſcripta inveni. In Exſcriptoris itaque erroribus ſanandis ingratiſſimum, quamvis neceſſarium laborem impendi; agebatur enim non de vitiis utcumque delendis, ſed id ita fieri debebat, ut omnia in priſtinam deformitatem conformarentur. Si quando dubitavi, ne ſphalma aſſecutus eſſem, retenta lectione ad marginem adnotavi, quod fortaſſis ab Auctore ſcriptum, vel mente intellectum fuiſſe divinavi. Deſcriptoris ut pu-

to, ſunt notulæ quædam in marginem conjectæ. Hæ abſque jactura omitti poterant, at erunt fortaſſis, quibus & illæ uſui ſint licèt inſulſæ, jejunæ, & erratis ſcatentes. Tandem nonnulla vetera monumenta appendicis loco adjeci, de quibus ſuo loco.

XII. Hic enimverò tandem fidem meam, quam hujus Præfationis n. 2. obligavi, liberandi reus ſum, & duo, quæ tamen in idem recidunt, oſtendere teneor, videlicet primò, nullius laicæ poteſtatis unquam fuiſſe Pallium Eccleſiarum Præſulibus conferre, ſive in primæva Metropolum inſtitutione, ſive cum ſubſecuti Metropolitæ ordinati ſunt; ſecundò nec Auguſtorum, vel Regum eouſque ſuæ poteſtatis amplificandæ ſtudium evaſiſſe, ut Eccleſiarum jura mutarent Metropoles Eccleſiaſticas conſtituendo. Quibus præciſe contra Agnellum probatis, tertium conſurget, contra jus, faſque à Ravennate Metropolita Mauro tentatum, ut ἀυτοκεφάλος fieret, qui tot ex capitibus Romano Pontifici ſubdebatur.

XIII. Porro quod ad Pallii collationem ſpectat, cum res à doctiſſimis Viris mirum in modum ſit illuſtrata, difficile omnino eſt actum non agere; quare ſupervacaneo labore me rem tandem clariſſimam perſequi ingenue fateor. At cum nunc demum in lucem prodeat Auctor hic, qui

unus

nnus inter veteres, & Valentinianum III., & Juſtinianum expreſſe tradit, Pallium Archiepiſcopo Ravennati conceſſiſſe, & hinc (quamvis ipſe ſe uti ſchiſmaticarum partium teſtem repellendum exhibeat) fortaſſis anſam arripere valeant, qui Marci Antonii de Dominis perverſum, & impium ſyſtema ſequi non erubuerunt, ſomnia ſua minus cautis altiùs inſinuandi; viſum eſt officii mei eſſe oſtendere falſum omnino, & toti antiquitati repugnans eſſe, quod Agnellus tradit. Inane tamen, ac ſuperfluum exiſtimavi rem ab ovo, ut ajunt, incipere, & eorum, quæ doctiſſime ſcripta ſunt, ſervilem & invidioſam rapſodiam adornare. Ideo mihi fines eos præſcripſi, quibus Agnellum unum refutarem & rationes in medium proferrem, quæ præciſe ad Ravennatum Præſulum, à Johanne Angelopto ad Maximianum, tempora ſpectant. Plane Agnellus ipſe traditam, de Valentiniano III. Pallium Johanni Angelopto concedente, & Epiſcopos Eccleſiæ Ravennati ſubiiciente, fabulam, jugulat ſtatim, ut ſupra adnotavi, qui Chryſologi electionem narrat, qua de re ſatis dictum. Maximiniani ab Juſtiniano ad Ravennates infulas promoti hiſtoriam, ſchiſmaticorum quiſquiliis infectam, Agnellus ipſe nolens fatetur, qui quod vulgò ferebatur de theſauro invento, cæteriſque Maximiniani Sanctitati

ctitati repugnantibus, ſe referre teſtatur, ineptéque certa dicit, *publice pateſaciam*, inquit, *ſicut à narrantibus per curricula temporum longa audivi*. At, ò bone, quis ſuſpecta nimis tempora, quibus veritas in mendacium deformata eſt, non agnoſcat? Quis optimum, ſanctumque Divum, quem inter cœlites catholica veneratur Eccleſia, credat, invento theſauro, ut ejus inſigni portione tutò potiretur, Imperatoris jure fraudato, ad technas confugiſſe, & æquivoca loquendi ratione uſum, ad Archiepiſcopatus apicem ſibi his artibus ex humillimo loco viam ſtraviſſe? Eritne perverſi adeo judicii quiſpiam, qui ubi de veritate eorum, quæ in Chryſologi electione evenere, dubitare audet, ut Dupinius, hæc adeo craſſa, & inepta devoret, ut hinc verùm etiam poſſit aſſerere, quæ ab Agnello interſeruntur de Ravennatibus Conſtantinopolim profectis, Pallium pro novo eligendo petituris, & de hocce dato à Juſtiniano, Maximiano illi, qui ſibi inventum aurum obtulerat? Nil ipſe horum credam, quàm quod Maximiani ſanctitatem decet, & quod eorum temporum certa monumenta me docent, de quibus in obſervationibus ad ejuſdem Maximiani vitam.

XIV. Agnellus itaque ſatis bene Agnellum refellit. At res quantis aliunde certiſſimis argumentis

mentis patet? Eorum certiora mihi ſeligenda cenſeo, ne nimium patientia tua abutar erudite Lector. Porro ne à Juſtiniani ævo diſcedamus, perſpectis omnibus ſexti ſeculi, quæ exſtant, quæque clare loquuntur indubitatæ Fidei documentis, certum eſt à Magni Gregorii ætate retrocedendo, Summos Pontifices Metropolitanis Pallium tradidiſſe. Plane nullus inficias ibit id præſtitum per Gregorium ipſum, ſed & Ravennæ Præſulibus, qui ſanctiſſimi ejus Pontificis literas legerit. Verùm & illud idem per Prædeceſſores Gregorii factum, aſſerit Johannes ipſe Ravennas Archiepiſcopus epiſtola in Gregorii Regeſto lib. 2. n. 55. ad finem, his verbis; *quia ergo univerſa privilegia, quæ Sanctæ Ravennati Eccleſiæ à Prædeceſſoribus veſtris indulta ſunt, pro majori ſatisfactione ſubjeci, ea in ſcriniis venerabilibus ſecundum conſecrationis Deceſſorum meorum tempora fidem nihilominus reperietis*. Perſpicue hìc & Deceſſores ſuos à Romanis Pontificibus conſecratos, & conſecrationis occaſione Pallium collatum ab eiſdem, aſſerit Johannes. Præcedens Magni Gregorii Epiſtola, quæ ejuſdem libri eſt 54. manifeſtò hujus, quæ 55. numeratur, reſponſiva eſt, at ex eo maxime quod aſſerit Gregorius, miſſa à Johanne privilegia per Prædeceſſores Summos Pontifices Ravennatibus Præſulibus olim con-

 ceſſa,

ceſſa. *Et quod*, inquit, *bene banc conſuetudinem generalis Eccleſiæ noveritis*, *veſtris nobis manifeſtiſſime ſignificaſtis epiſtolis*, *quibus præceptum bonæ memoriæ Deceſſoris noſtri Johannis Papæ nobis in ſubditis tranſmiſiſtis annexum*, *continens omnes conſuetudines ex privilegio Prædeceſſorum noſtrorum conceſſas vobis*, *& Eccleſiæ veſtræ debere ſervari*. Johannis Papæ Privilegium, de quo hìc, quodque cum aliis Prædeceſſorum Pontificum miſerat Johannes Ravennas, datum fuerat Petro cognomento Seniori Johannis Prædeceſſori, qui juxta calculos à me ſuo loco initos, ordinatus fuit anno 568. Juſtino Juniore imperante. Ex Manuſcripto Codice S. Remigii Rhemenſis, in quo poſt Johannis Ravennatis laudatam epiſtolam ſcripta erat, edidit illam Baluzius Miſcell. lib. 5. ipſe autem cum è re præſenti ſit, hìc tranſcribendam exiſtimo, & ita habet.

Exemplum Præcepti.

Dilectiſſimo Fratri, *Johannes*. *Convenire novimus rationi*, *ut eos amictu Pallii decoremus*, *quos in illis Civitatibus divina inſpirante miſericordia Sacerdotii honor illuminat*, *in quibus hoc*

etiam

etiam illis, qui præteritis temporibus fuere Pontifices, ab Apoſtolica Sede eſſe conſtat indultum. Ideoque caritati tuæ uſum Pallii ſicut Deceſſores tui habuiſſe noſcuntur, præſenti auctoritate concedimus, atque ea omnia circa honoris tui privilegium volumus permanere, quæ anterioribus temporibus Eccleſiæ tuæ conſtat eſſe ſervata, ut nihil prorſus de privilegiis ejus doleas diminutum. Et ſubſcriptio Domini Papæ. *Deus te incolumem cuſtodiat. X. Kal. Octobris imperante Domno Juſtiniano* (lege Juſtino) *Auguſto.* Juxta calculos prædictos data hæc eſt qvinto die poſt Petri Archiepiſcopi conſecrationem.

XV. Tabulis itaque exhibitis conſtat Juſtini Junioris ætate Pallium traditum Metropolitis à Romano Pontifice, ac inter cæteros, Ravennæ Epiſcopis. Aliorum, qui præceſſerant, Pontificum privilegia miſiſſe Johannem Magno Gregorio, ex prælaudatis epiſtolis manifeſtum eſt. Aliunde Pallium miſſum uſque ab anno 501. à Symmacho Theodoro Lavreacenſi Epiſcopo ex hujus Pontificis epiſtola novimus, ſicut & Cæſario Arelatenſi conceſſum ab eodem Pontifice teſtatur Vigilius, idem mittens Auxanio, literis datis anno 543. quæ quidem notavit Garnerius ad Titulum tertium Diurni Romanorum Pontificum, ubi tertia mittendi formula Pallii eadem

fere

ſere eſt, ac Symmachi Epiſtola laudata. Medio tempore, quod inter Symmachum, & Magnum Gregorium interceſſit, certum proinde, ac evidens eſt Pallium à Romano Pontifice conceſſum fuiſſe, non à Juſtiniano, vel Auguſto quopiam. Hunc enim Symmachus tempore præceſſit, qui tradidit, Vigilius ſynchronus tradidit, huic ſucceſſit poſterior tempore Johannes ejus nominis III., qui tradidit. Stipites ſimus, niſi certo certius teneamus, & medios Pontifices tradidiſſe. Quid contra hæc momenti habeat, quod Vigilius ſemel, vel iterum pro Pallio mittendo Arelatenſi Epiſcopo Juſtiniani conſenſum expectaverit? Id porro haud conficit Pallii conceſſionem ad Auguſtos ſpectaſſe, ſed tantùm tempora difficillima id exegiſſe diſpenſationis, ut pius æquè, ac prudens Pontifex ſibi, Eccleſiæque proſpiceret, caveretque ne diffidentiæ notam incurreret apud Imperatorem tum temporis Romæ Dominum, cum & Barbari Italiam occupabant, & inter Auguſtum, Regemque Francorum pax minimè firma eſſet, ſed diſſidiorum, bellique cauſæ gliſcebant; quod eruitur ex epiſtola ipſa Vigilii Papæ, quæ eſt tom. 6. Conc. Labbe col. 330. At quid agent adverſariæ opinionis Patroni de tot documentis indubitatæ fidei, ex quibus evidenter conficitur, Pontifices

tifices Romanos nullo Auguſti conſenſu expetito, Pallium conceſſiſſe? Leve certò, ut modeſto verbo utar, ad Donationis Conſtantinianæ documentum recurrere, ut argumentum longe nimis petitum Pallii Romano Pontifici ab Auguſtis conceſſi, nanciſcantur. Nos certis innitimur, non ſuppoſititiis, eiſve, quæ Oedipum, ut intelligantur, requirunt.

XVI. Ut autem in viam revertamur, Johannis literæ ad Petrum Seniorem, cum ad annum 568. ſpectent, & cum Juſtinus imperare cœperit Novembri cadente anni 565. paulò ante Juſtinianus ergo deceſſerat; quî itaque factum eſt, eo jure Pallii Metropolitis dandi uſo, ut Succeſſor ſtatim aſſumptus, mira adeo liberalitate à dando Pallio ceſſaverit? Præterea quomodo Johannes Petro Ravennati Pallium concedens ſcripſiſſet convenire id illis, *quibus præteritis temporibus ab Apoſtolica Sede conſtat eſſe conceſſum*, ſi Vigilius penè Johannis immediatus Prædeceſſor Maximiano Pallium non dediſſet? Ruit itaque undique Agnelli aſſertum poſterius, trahitque ruina ſua, & alterum prius de Pallio à Valentiniano III. primo Ravennæ Metropolitæ conceſſo.

XVII. Notanda in eam rem ſunt, uti à Garnerio notantur Formulæ ejus, quæ ad Symma-

chi

chi ætatem pertinet, ſeu potius epiſtolæ ipſius Symmachianæ, verba illa; *More majorum, & ſecundum morem tuæ Eccleſiæ*; quæ oſtendunt non omnium Pontificum primum extitiſſe Symmachum, qui Pallium Occidentis Metropolitis tradiderit, quod tamen nonnulli volverunt ex male intellectis Vigilii ad Auxanium literis. Quidni autem, quod *more majorum* fieri ait Pontifex, antiquitatem dimidii ſaltem ſeculi non importet? Plane ita eſſe ac ita ſignificari, Pontifici controverſiarum quæ noſtro ævo exoriri debebant haud præſcio, cujus legitimum documentum habemus, credendum potius eſt, quàm Agnello ſchiſmatico longe poſt illa tempora ſcribenti, cum jam in Ravennate Eccleſia obtinuiſſent de jure veteri, minime veri rumores. Certe ſepoſitis partium ſtudiis, qui conferet utriuſque ſententiæ momenta, Symmacho credet, non Agnello.

XVIII. Quandoquidem verò Pallii dati quæſtio ideo momentum habet, quia neceſſario quodam nexu poteſtatem per Pallium ſignificatam importat, exiguæ jacturæ erit, quod antiquioribus documentis deſtituamur, quæ Pallium datum nos doceant à Pontifice, dummodo certi ſimus de poteſtate tributa, & Metropolibus per eoſdem conſtitutis. De ea autem re adeo evidenter

denter liquet, ut à nullo veritatis amante indubium id verti poſſit. Unus omnium ex veteribus rei clariſſimæ nubem obduxit Agnellus; cui Rubeus nimium credens effecit, ut his qui nodum in ſcirpo quærunt, videretur ſatis ſibi præſidii eſſe, quo rem toti antiquitati ignotam orbi obtruderent, Pallium videlicet per Auguſtos Metropolitis traditum, & cum Pallio metropoliticam poteſtatem. Porro in ea re mirari ſubit Rubei judicium, qui cum de Pallio agens ea ſibi cautione utendum cenſuerit, ut Pallium traditum dixerit, non illud quidem, quod à Summo Pontifice Metropolitis traditur, ſed quoddam imperiale indumentum; abſolute & abſque diſtinctione ulla, & ab Agnello acceperit, & Poſteris tradiderit, Valentinianum Ravennati Archiepiſcopatui duodecim, vel quatuordecim Epiſcopos ſubjeciſſe. Rem avide arripuit, fabulaque uſus eſt Marcus Antonius de Dominis de Repub. Eccl. lib. 6. nu. 136. hæc ſcribens; *Metropoliticum jus Eccleſiis aliis auferre aut ſaltem imminuere, & Diœceſes dividere, ampliare, & coarctare fuit etiam in Imperatorum poteſtate. Ravennatem Eccleſiam Valentinianus Imperator voluit eſſe Archiepiſcopalem, ac totius Æmiliæ Metropolitanam; Privilegium recenſet Rubeus, quod tamen Baronius plurimùm conatur*

eleva-

Digitized by Google

elevare, & arguere impoſturæ .... oppoſitiones autem ipſius & Rubei titubatio circa Pallii conceſſionem, non ſunt magni momenti. Poſt hæc ex communi ſyſtemate à me in Diſſertatione de Hierarch. Origin. impugnato, de Metropolibus ab initio juxta Imperii formam conſtitutis, præſidium quærens, hæc adiicit; *conſequenter Valentinianus ſtatuit ſuo Privilegio, ut Ravennas Archiepiſcopus, & Pallio uteretur, & plena haberet aliorum Metropolitanorum Privilegia.* Hæc ille, quæ magno Religionis diſpendio Catholicorum nonnulli aliquantulum emollita tradere non erubuerunt. Interim Apoſtata ille Spalatenſis veritatis fidiculis tortus in fine ejus periodi dicta ſatis recantat, ut intelligamus ſibi non conſtare, quod catholici Auctores minime agunt. Habet autem; *ſi tamen Pallium omni ex parte ſit eccleſiaſticum, intelligere debemus Valentinianum in hoc Ravennatenſi Privilegio velle, & præcipere, ut Ravennas Archiepiſcopus à ſuo Patriarcha Pallium acciperet, reliquam haberet ab Eccleſia poteſtatem, illo tamen ſic jubente, & ordinante.*

XIX. Verùm his adverſatur omnino totius Eccleſiæ non modò, ſed & Imperatorum ejus ævi, univerſalis, & perſpicuus conſenſus, non ſolùm pro Eccleſia occidentali, & latina ad jus

Pa-

Digitized by Google

Patriarchæ Romani ſpectante, ſed etiam pro orientali. Chalcedonenſis Synodi Acta, quippe quæ eorum fere temporum ſint, quibus, Augusti auctoritate, Ravennati Eccleſiæ duodecim Epiſcopi ſubjecti dicuntur, id apertiſſime docent. Poſt pacem Eccleſiæ redditam à Magno Conſtantino, nova Imperii forma inducta eſt. Epiſcopi, Concilii Nicæni Canone perperam intellecto, cum civiles Metropoles ab Auguſtis de novo dicebantur, ſibi inde ex Canonibus titulum fieri prætendebant, quo abſtractas à veteri Metropolita Parochias, ſibi adſciſerent. Bene tamen facta ſunt diſtinguenda, nec enim Auguſtorum ea mens fuit, ut Eccleſiarum ſtatum mutarent, vel juriſdictionem Epiſcopis darent, ſed quod ſuæ poteſtatis fines haud excedebat, Imperii civilem typum conſtituere, habita ratione earum Urbium, quæ frequentia & ſplendore creviſſent, quæve ſua in eis mora illuſtres fieri contigiſſet. Nec Epiſcopi eò uſque proceſſere, ut exiſtimarent quidquam juris ab Imperatore ſibi tradi poſſe, ſed omne ſibi jus, Metropoli civili conſtituta, cenſuerunt ex Canonibus derivari. Id præfert Canon nonus Concilii Antiocheni, ita explicans Canonem Apoſtolicum, & Nicænum. Inde nihilominus & Canones, & veterum Metropolitanorum jura violaban-

labantur; quare ei Orientalium abuſui & reſtitere Romani Pontifices, ac inter cæteros Innocentius I. Epiſt. 18. ad Antiochenum ſcribens, & Africana Eccleſia, ut ab eo maxime ſibi caveret, antiquo mori inſtitit, quo nulli certæ Urbi Metropolitani affixi eſſent. Ex laudata autem Chalcedonenſi Synodo duo evidentiſſime patent. Primum Summum Romanum Pontificem id vehementer curaſſe, ut qui irrepſerant ex civili Urbium gloria abuſus, tollerentur. Apoſtolici Legati conſtanter Canoni 28. reſiſtentes, quod à Leone Magno Pontifice Romano in mandatis acceperant, ex ſcheda legerunt, cujus tenor talis erat; *Sanctorum quoque Patrum conſtitutionem prolatam nulla patiamini temeritate violari, vel imminui, ſervantes omnimodis perſonæ noſtræ in vobis, quos vice noſtra tranſmiſimus, dignitatem, ac ſi qui forte Civitatum ſuarum* δυνάμει potentia *confiſi, aliquid ſibi tentaverint uſurpare, hoc, qua dignum eſt, conſtantia retundantis*. Secundò, quod licèt ejus Concilii Patres Canone illo 28. Conſtantinopolitani Epiſcopi ambitioni abjecti nimis obſecundaverint; abuſus tamen, qui nimis excreverant ob novas Metropoles civiles, quarum Epiſcopi aliena jura violaverant, tollere decrevere. In quæſtione de metropolitano jure, quod Beryti Epiſcopus Euſtathius ſibi

ſibi aſſeruerat, obtento quod Phœnicia, quæ omnis obediverat Tyrio Metropolitæ, in duas à Theodoſio Juniore diſſecaretur, res in priſtinum reſtituta eſt, & acclamatum: *contra regulas pragmatica nihil valeant, Regulæ Patrum teneant, & univerſa pragmatica ceſſabunt, Regulæ teneant*. Tandem vero Canone 12. expreſſe decretum eſt in hæc verba; *pervenit ad nos, quod quidam cum præter ritus eccleſiaſticos ad Potentatus acceſſiſſent, per Pragmaticas unam provinciam in duas diviſerunt, ut ex eo duo eſſent Metropolitani in eadem Provincia. Statuit ergo Sacra Synodus, ne Epiſcopus deinceps tale quid audeat, quoniam is, qui hoc aggreditur, à ſuo gradu excidit. Quæcumque autem Civitates per literas imperatorias Metropolis nomine honoratæ ſunt, ſolo honore fruantur, & qui ejus Eccleſiam adminiſtrat Epiſcopus, ſervato ſcilicet veræ Metropoli ſuo jure*. Obſervari etiam meretur, quod cum Actionis 6. fine Marcianus Auguſtus Chalcedonem Urbem nomine tantum Metropolim declaraſſet, ſalva Nicomedienſis propria dignitate, acclamarunt Patres juſtum judicium Imperatoris, & quod cautum eſſet, ne quid Nicomediæ dignitati decederet, adjeciſſe; τὰς παραςάσεις τῶν ἐπισκοπῶν ἡμεῖς ἐκωλύσατε, *circumventiones Epiſcoporum vos abigiſtis*; nec quidquam in Canonibus de ea re decretum eſt.

XX. Hìc enimvero doctiſſimi Thomaſſini de nova & vet. diſc. par. 1. lib. 1. cap. 39. mentis aciem mirari ſubit, qui in his Chalcedonenſis Synodi Actis, cujuſdam mutui honoris vices videt, quo ſe Imperator, & Patres proſecuti ſunt. *Exclamant*, inquit ille, *Concilii Patres exerte, liberrimeque contra regulas pragmatica nihil valeant, Regulæ Patrum teneant. Verùm id tum demum audent, ubi Judices imperatorii votis permiſerunt Concilii, Canonibus an legibus lites Eccleſiaſticæ iſtæ dirimendæ eſſent, & in votis eſſe Imperatori ipſi certiores Patres feciſſent, ut omnia ex præſcripto Canonum terminarentur*. Emollivit ſcilicet ſolertiſſimus Scriptor, quæ durius effutiverat Spalatenſis loco ſupra citato n. 137. Patres videlicet recantaſſe, quod Imperator definierat. Id enimverò (ipſo præde) non auſiſſent, niſi Auguſtus juſſiſſet. Profectò nobis non licet eſſe tam acutos, qui ea videamus, quæ iſti oculatiſſimi vident. Prior, qui de diſcrimine utriuſque criterii ad litem dirimendam verba fecerit, Euſtathius fuit, Rei partes agens, qui lecto Photii libello, cum Judices interrogaviſſent, *quid ad hæc allegat Reverendiſſimus Epiſcopus Berytiorum Euſtathius?* reſpondit *jubete eum dicere utrum ſecundùm Canones moveat, an ſecundùm leges*. Ob hæc Photius antequam quidquam adjungerent

Digitized by Google

rent Judices, ſtatim inſtavit, ſe velle juxta Patrum regulas rem decerni, & à Patribus Concilii definiri. *Quod*, inquit, *vetuſtum morem ſtuduerit evertere Euſtathius Reverendiſſimus Epiſcopus, interrogentur Domini, & ſanctiſſimi Epiſcopi; ego enim à regulis non diſcedo, nec volo typos Patrum evertere, ſed poſtulo, ne illa jura evertantur*. Inter Actoris itaque, & Rei inſtantias petunt Judices, ut Patres decernant an juxta leges, vel juxta Canones, lis dirimenda eſſet. Monent quidem, quod prius dixerat Photius Principis ſententiam eſſe, quæ Canonibus faveat; at quid inde? pietatem Auguſti commendant, non definiendi poteſtatem circunſcribunt in Patribus. Excipiente Reo, & contradicente Actore de articulo incidente, decernere debebant Patres. Judices inſinuant, de quo ante omnia ſententia ferri debebat. Nec id eſt definire, venia data, aliàs & venia data, quod præcipue agebatur, definitum quis credat, cum Judices iidem dixerint act. 5. *Dioſcorus dicebat quod ex duabus naturis eſt ſuſcipio, duas non ſuſcipio; Sanctiſſimus autem Archiepiſcopus Leo, duas naturas dicit eſſe in Chriſto unitas inconfusè, inconvertibiliter, & indiviſibiliter in uno unigenito Filio Salvatore noſtro. Quem igitur ſequimini? Sanctiſſimum Leonem, aut Dioſcorum?* Plane cum nimis

Lyncei videri amamus, cæcutimus.

XXI. Ipſe autem ejuſdem Concilii Canon 28. quod agimus præclare demonſtrat, Auguſtos videlicet minime ſenſiſſe ſui juris eſſe Epiſcoporum juriſdictionem decernere. Conſtantinopolitana Synodus can. 3. ejuſdem Urbis Epiſcopo decreverat τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς, hinc prædicto Canone id ita intellectum eſt, ut volverint Conſtantinopolitanum, ſecundum à Romano Patriarcha locum tenere. De prioris Synodi Canone immeritò dubitari à Binio, & à doctiſſimo Baronio, cum de eo teſtetur Canon Chalcedonenſis, obſervavit Holſtenius in notis ad Concilium Romanum Bonifacii Papæ II. Quod enimverò minores Epiſcopi ſibi vindicaverant ex Urbium ſplendore, id ſibi aſſerendum cenſuit novæ Romæ Epiſcopus. Conſtantinopolis Auguſtorum Sedes, ad quam ex toto Orbe cauſæ deferebantur. Urbis ejus Epiſcopus ad Patriarcham Occidentis minimè ſpectabat, ſed nec ad Alexandrinum, vel Antiochenum, quare nullo modo Patriarchale Romani Epiſcopi jus lædebatur. Gloriam Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ optavere Valentinianus, & Marcianus Auguſti. Vide tamen qua via pergant. Nil ſibi juris in ea re decernenda competere exiſtimant; ſed nec Concilii decretum ſufficere, niſi

Leo-

Leonis conſenſus accederet. Id conſtat ex eorundem literis ad Magnum Leonem datis, ad annum 451. ſpectantibus, relatiſque in laudato Romano Bonifacii Concilio. Petentes ut Conſtantinopolitanus Epiſcopus, ſecundus à Romano Patriarcha habeatur, id imperiali auctoritate fieri non poſſe cognoſcunt, proferuntque utriuſque Oecumenicæ Synodi decreta, quibus petitionem ſuam fulciunt, orantque enixe, ut quod decretum fuerat, Romanus Pontifex confirmet. *Quoniam verò*, inquiunt, *& hoc ſtatutum eſt, ut ea, quæ centum quinquaginta Sanctiſſimi Epiſcopi ſub D. Theodoſio Majore de honore venerabilis Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ſtatuerunt, & quæ nunc à S. Synodo de eadem re ſtatuta ſunt, firma ſerventur: ſcilicet ut poſt Sedem Apoſtolicam Conſtantinopolitanæ Sedis Antiſtes ſecundum obtineat locum, quoniam & eadem ſplendidiſſima Civitas junior Roma nuncupatur, dignetur Sanctitas Tua, etiam huic parti, proprium adhibere conſenſum.* Reſtitit enimverò Leo Sanctiſſimus Veteris Romæ Epiſcopus, & piiſſimi Auguſti, qui ſuæ poteſtatis fines optime noverant, ita à cœptis deſtitere, ut Anatolius Conſtantinopolitanus Epiſcopus factum in Chalcedonenſi Synodo ſibi minime imputandum ſcripſerit Leoni, ſed Eccleſiæ ſuæ Clero.

Quod itaque Valentinianus ſibi minime licere cenſuit extra Romani Patriarchatus fines, etiamſi de Conſtantinopolitana Sede ageretur, & licèt id ipſum per Oecumenicam Synodum decretum fuiſſet; feciſſe intra Romani Patriarchæ ditionem Eccleſiaſticam, imò intra Romani Metropolitæ Diœceſim, & ita duplici ex capite jus Sacroſanctum Romanæ Sedis violaſſe, id enimverò ab omni credibilitate diſtat.

XXII. Ut nil omittamus, quo cognoſcamus eorum temporum opinionem circa ea, quæ ſpectant ad poteſtatem conferendi jus Metropoliticum, diſſimulari haud poteſt, aliquando irrepſiſſe & in Occidentali Eccleſia, Orientalis abuſus. Unum tamen ejus rei exemplum habemus, ſed & novimus novæ Metropolis conſtituendæ ex civilis Urbis gloria rationem minime Pontifici Romano probatam. Trahebat ad ſe Arelatenſis Præſul Ordinationes Epiſcoporum Provinciæ Viennenſis eo prætextu, ut creditur, quod aucta decore ob Principum moram Arelatenſis Urbs, Metropolis effecta ſit, qualis erui poſſe exiſtimat Petrus de Marca, ſeu Baluzius, ex Honorii Conſtitutione relata à Sirmondo in notis ad Sidonium. Ei opinioni, quod Metropolum Civilium Epiſcopi Metropolitanorum Eccleſiaſticorum juribus gauderent, inſtitit Taurinen-

rinenſis Synodus anni 397. at dubitavit quænam Metropolis eſſet Civilis, Arelatum videlicet, an Vienna, & decrevit, *ut qui ex eis*, Epiſcopis videlicet, *approbaverit ſuam Civitatem eſſe Metropolim, is totius Provinciæ honorem primatus obtineat*. Verùm alia via, ut quod ſemel arripuerat retineret, Patroclus Arelatenſis exiſtimavit ſibi pergendum, cum apud Romanum Pontificem, cui nil de Civitatis gloria tutò dici poſſe noverat, cauſam egit, ac ideo ſolius antiquitatis eccleſiaſticæ momento ſe tueri volvit, ob quam à Zoſimo Pontifice obtinuit, ſibi conſecrationem confirmari Epiſcoporum Provinciarum Viennenſis, & Narbonenſis. *Quoniam*, inquit Pontifex epiſt. 70. *Trophimus Sacerdos quondam Arelatenſi Urbi ab Apoſtolica Sede tranſmiſſus ad illas regiones, tanti nominis reverentias primus exhibuit*. Regulis eiſdem inſiſtendum Pontifices ſubſecuti cenſuere, cum de eadem re quæſtiones inciderunt. Hilarus Papa circa annum 462. Epiſcopis diverſarum Provinciarum Galliæ reſcripſit epiſt. 8. cum Leontius Arelatenſis lamentaretur Parochias ſuæ Eccleſiæ à Prædeceſſore Hilario in alios, quod non licuerat, fuiſſe translatas, Epiſcopis illis querelam remittens, *ut quæ Eccleſiaſticis regulis congruerent, decernerentur*. Epiſtola vero ſequenti con-

tra Mamertum Viennenſem, qui indebite Deenſem Epiſcopum ordinaverat, diſſerte aſſerit, Principes approbare, quod Romanus Pontifex in rebus hujuſmodi decreviſſet. *Fratri enim noſtro Leontio*, inquit Pontifex, *nihil conſtituti à ſanctæ memoriæ Deceſſore meo potuit abrogari, nihil valuit, quod bonori ejus debetur, auferri, quia Chriſtianorum quoque Principum lege decretum eſt, ut quidquid Eccleſiis, eorumque Rectoribus pro quiete omnium Domini Sacerdotum, atque ipſius obſervantia diſciplinæ in auferendis confuſionibus Apoſtolicæ Sedis Antiſtes ſuo pronuntiaſſet examine, veneranter accipi, tenaciterque ſervari cum ſuis plebibus, caritas veſtra cognoſceret.*

XXIII. Quæ omnia ſufficienter oſtendunt opinionem, quæ Valentiniano imperante obtinebat in Occidentali certe, ſed etiam in Orientali Eccleſia non modò apud Epiſcopos, ſed & apud Principes, & Valentinianum ipſum, eam fuiſſe, qua crederent, poteſtatis eccleſiaſticæ, non verò Auguſtalis eſſe, jura Metropolitanorum immutare, novos Metropolitas conſtituere, illis Pallium præbere, & cætera ejuſmodi præſtare. Id inſuper in primis viguiſſe favore jurium Patriarchalium, & Metropolitanorum Pontificis Romani, ſtrenui contra abuſus,

ſus, qui irrepſerant, jurium hujuſmodi aſſertoris. Quod ſi ex Valentiniani beneficio Ravennas Epiſcopus Metropolitanum jus & Pallium habuiſſet, Chalcedonenſis Synodi Can. 12. vigore, retinuiſſet tantum τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς, ut à Patribus cautum fuerat; at certiſſimò conſtat, & poſt Chalcedonenſem Synodum Epiſcopum Ravennatem metropoliticis juribus gaviſum. Non itaque vel ob Civitatis ſplendorem, vel Valentiniani beneficio, ſed ex Romani Pontificis liberalitate fuerat ille, & jus, & Pallium Metropolitani aſſecutus.

XXIV. Sunt etiam, quæ clariſſime & preſſe id probent. Exercitium pleniſſimæ juriſdictionis, comminatio pœnarum, ac præcipue auferendi Metropoliticam poteſtatem interminatio, ejus ſunt certe, qui Metropolitæ poteſtatem conceſſit, & Pallium, per quod poteſtas ipſa ſignificatur. Hæc autem clare, diſertiſque verbis enunciata habemus in epiſtola Simplicii Summi Pontificis, quæ ad annum 482. pertinet contra Johannem Ravennatem Epiſcopum immediatum, ut quidem puto, Petri Chryſologi Succeſſorem, qui Gregorium quendam invitum, Epiſcopum Mutinenſem ordinaverat. Perpendantur ea præcipue ejus epiſtolæ; *nam privilegium meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur*

pote-

poteſtate. Et in fine; *denuntiamus autem, quod ſi poſthac quidquam tale præſumpſeris, & aliquem ſive Epiſcopum, ſive Presbyterum, ſive Diaconum invitum, forte facere credideris, ordinationes tibi Ravennatis Eccleſiæ, vel Æmilienſis noveris auferendas*. Ita qui in Prædeceſsoribus ſuis dederat, minari poterat ſe ablaturum, metropoliticam poteſtatem; cæterùm vanum terriculamentum fuiſset hæc minari, ſi quod auferret Pontifex, laica poteſtas reſtituere potuiſset. Certe evidens præſtitæ à Pontifice Romano metropoliticæ poteſtatis Ravennatibus argumentum habemus ex celeberrima illa Gelaſii I. ad Epiſcopos Dardaniæ epiſtola, quæ in Labbeana collectione eſt 13. ſpectatque ad annum 495. *Riſimus*, ait Gelaſius, *quod prærogativam volunt Acacio comparari, quia Epiſcopus fuerit Regiæ Civitatis. Numquid apud Ravennam, apud Mediolanum, Sirmium, apud Treviros multis temporibus non conſtitit Imperator? numquidnam harum Urbium Sacerdotes ultra menſuram ſibimet antiquitus deputatam quippiam ſuis dignitatibus uſurparunt? nam*, ut infra idem Pontifex, *alia poteſtas eſt rei ſecularis, alia eccleſiaſticarum diſtributio dignitatum*. Hæc Sanctiſſimi Pontificis verba breviſſime ſunt perpendenda. Certum eſt Ravennatum Antiſtitum Petrum Chryſologum

gum omnium primum jura Metropolitanorum exercuiſse. Sit tamen, ut quidem puto, poſtremis ejus vitæ annis id Johanni Angelopto Petri Prædeceſsori collatum. Ab eo tempore diſtetit Gelaſius annis vix quinquaginta quinque. Si Valentinianus Gallæ Placidiæ Filius Ravennati Præſuli duodecim Civitatum Epiſcopos ſubjeciſset, tradito Pallio, nec id ab ejus temporis Pontifice Romano obtentum fuiſset, non ignoraviſset Gelaſius. Hæc itaque quæ magnæ laudi Ravennatibus eorum temporum Præſulibus ſunt, ſcripta à Gelaſio non fuiſſent, & exemplo Ravennatum tueri ſe potuiſſet Acacius, ſeu Acacii memoriam defendere potuiſſent, qui ejus defuncti partibus adhærebant. Metropolim Civilem in novam formam Valentinianus conſtituerit Ravennam, id enim poterat; oraverit etiam Pontificem ut Metropolitani jura, & Pallium conferret, privilegia etiam, & favores conceſſerit; id poterat, & feciſſe non invidemus; at ſubiicere Epiſcopos, qui ad Epiſcopi vel Romani, vel Mediolanenſis Diœceſim, & ad Occidentis Patriarchatum ſpectabant, & ſpiritualem poteſtatem requirebant, Imperatoris minime erat. *Alia*, rurſus inculcari debet, *poteſtas eſt rei ſecularis*, *alia eccleſiaſticarum diſtributio dignitatum*. Nullus ſanæ mentis plus fidei

adhi-

adhibebit Agnello ſchiſmati addicto, Scriptori noni ſæculi inepto, quàm Summo Pontifici Canonum, & rerum peritiſſimo, & Valentiniani temporibus admodum proximo.

XXV. Superfluum, his omnibus probatis, erit quidquam addere contra Mauri temeritatem, qui in Occidente, & intra ipſos fere Romanæ Diœceſeos fines αὐτοκεφαλαίαν tentare non erubuit, eo tempore, cum & ipſi Orientalis Eccleſiæ Exarchæ, qui à primis Apoſtolorum temporibus tales fuerant, jam demum alteri parebant. Quid, quod omnium Prædeceſſorum ſuorum obedientia erga Romanum Pontificem, quæque Patrum ſuorum memoria Ravennates Epiſcopi ſubjectionis omnimodæ & cum conſecrarentur, & cum Pallium reciperent, & cum ad Synodum vocarentur, argumenta nota erant, ac in primis Gregorii Magni Acta, cujus nobis longius ab ea ætate diſſitis in ejus rei teſtimonium epiſtolæ ſuperſtites leguntur? Nec ipſe demum ignoraverat ſe, ſuamque Eccleſiam Romano Pontifici ſubiici, qui ab eo ordinatus, Pallio ornatus, exhibita, quæ tunc invalverat cautionis, ut vocabant, formula, & ejus rei patens argumentum dederat, occaſione Monothelitarum hæreſis. At ſuperbus homo, & ſubjectionis impatiens nactus tempora difficillima, & Imperatorem, & Exar-

Exarcham omnium bipedum ſceleſtiſſimos, artibus illis, quæ ejus moribus reſpondebant, contra jus, faſque ſe ſubducere tentavit à ſui Patriarchæ Ditione, indeque in horrendum ſchiſmatis crimen præceps ruit. Id unum ab Agnello in Mauri vita rite præſtitum, ut ejuſdem vafritiem, & avaritiam, ſeu patrimonii Sicilienſis dilapidationem, non obſcure indicaverit. At juvat concludere Bertherii doctiſſimis verbis Pithanon Diatrib. 2. *Taceo* (*ut verbum Anaſtaſii in Dono uſurpem*) *autocephaliam indignum hercle facinus*, *& ſilentio æterno obruendum*.

XXVI. His in anteceſſum præmiſſis ſalebroſa Agnelliani libri ſpatia tutò percurret quiſque. Tibi porro erudite Lector ea minime ſcandalo fuiſſent; mei tamen officii eſſe cenſui non modo ſuperiora præfari, ſed & ubi aliquid minime pium cubat, periculum indicare. Tu interim laborem meum æqui bonique conſule, & antequam ad Agnellum accedas, ſeriem accipe chronologicam Ravennatum Pontificum, quorum Acta Agnellus ſcripſit, uti à me in Diſſertationibus reſtitui debere viſum eſt. Vale.

SE-

SERIES PONTIFICUM

S. Ravennatis Eccleſiæ, quorum Vitæ ab Agnello narrantur.

S. *Apollinaris ordinatus anno L. die* 19. *Junii Martyrio coronatus anno LXXVIII. VII. Kal. Julii, poſtquam ſedit annos XXVIII. Menſ.* 5. *diebus* 4.

Aderitus
Eleucadius
Martianus
Calocerus
Proculus
Probus
Datbus
Liberius
Agapetus
Marcellinus
Severus cœpit ſedere circa annum 346., *obiit circa* 391.
Liberius II.
Probus II.
Florentius
Liberius III.
Urſus creatus circa annum 400. *obiit anno* 412.

die

die 13. Aprilis ad Veſperam.

Petrus eo anno creatus, obiit anno 425.

Neo eodem anno ſuffectus, obiit circa annum 430. *III. Idus Februarii.*

Exuperantius obiit anno 432. *IV. Kal. Junii.*

Johannes Angeloptes eodem anno creatus, obiit circa annum 439.

Petrus Chryſologus ordinatus circa annum 439. *obiit circa annum* 450.

Johannes II. eo anno ordinatus, obiit circa annum 496.

Petrus III. circa annum illum creatus, floruit Symmachi Summi Pontificis tempore.

Aurelianus Petro ſuffectus, obiit circa annum 523.

Eccleſius circa initia anni 524. *creatus, circa Julii Menſem anni* 534. *obiit.*

Urſicinus eodem anno circa Auguſtum ordinatur, moritur circa Aprilem anni 538.

Victor ordinatus die 4. *Martii anni* 540. *moritur XIV. Kal. Martii anni* 546.

Maximianus ordinatur à Vigilio Papa Patris in Achaja, Prid. Id. Octobris anni 546., *obiit anno* 552. *VIII. Kal. Martii.*

Agnellus ordinatur anno 553. *die* 22. *Junii, obiit anno* 566. *Kal. Auguſti.*

Petrus IV. Senior dictus electus anno 567. *die* 28. *Maii, ordinatus anno* 568. 15. *Septembris, obiit*

anno

anno 575. die 16. Auguſti.
Johannes III. ordinatus anno 575. die 23. Novembris, obiit anno 595. die 2. Januarii.
Marinianus ordinatus ante diem 5. Julii 595. obiit 23. Octobris 604.
Johannes IV. ordinatus circa initia anni 605. obiit circa Septembrem anni 610.
Johannes V. ordinatus circa finem anni 610. obiit circa annum 629.
Bonus ordinatus circa annum 630. obiit anno 642. die 25. Auguſti.
Maurus ordinatus Menſe Septembris anni 642. obiit circa Julium anni 671.
Reparatus ordinatus die 4. Octobris 671. obiit die 30. Julii 677.
Theodorus ordinatus die 29. Septembris anni 677. obiit 18. Januarii 691.
Damianus ordinatus die 24. Decembris anni 691. obiit die 12. Martii anni 708.
Felix ordinatus die 4. Aprilis anni 708. obiit anno 716. die 25. Novembris.
Johannes VI. obiit circa annum 752.
Sergius circa annum 752. ordinatus, obiit circa finem anni 769. vel initia 770.
Leo per id tempus ordinatus, mortuus eſt circa annum 779.
Johannes VII. ſedere cœpit circa annum 779. obiit
anno

anno 786. *poſt feſtum S. Apollinaris, ſedit annis* 7. *Menſ.* 1. *dies* 3.

Gratioſus ordinatus anno 786. *obiit circa annum* 794. *die* 23. *Februarii.*

S. Valerius circa annum 794. *ordinatus, obiit circa annum* 809.

Martinus ſedere cœpit circa annum 810. *obiit circa* 819.

Petronacius poſt annum 821. *ordinatus, mortuus ante annum* 837.

Georgius poſt annum prædictum ordinatus, vitam produxit poſt annum 841.

Digitized by Google

PRÆFATIUNCULA

Ad Verſiculos quoſdam præfixos

RAVENNATIS AGNELLI

LIBRO PONTIFICALI,

Et adjectas obſervationes.

T*Anta eſt verſuum, qui Agnelliano* Operi *præmittuntur, barbaries, ut de illis omittendis, cætera deſcripturus, cogitaverim. Cum nullæ Grammaticæ leges in ipſis ſint obſervatæ, ac*

Digitized by Google

proindè rectæ ſyntaxis ordo paſſim perturbatus (omitto syllabarum, & verſus quantitatem neglectam) vix quidquam boni elici poſſe videbatur; quinimo minime ſperabam alicubi me ineptiſſimi Scholaſtici verſificatoris ſenſum aſſecuturum, cum temere tempus pro tempore, modum pro modo, caſum pro caſu aſſumpſerit ille, undè ἀμφίβολος, & implicatiſſimus, Oedipum potiùs, quam ἐξηγητὴν petat. Et profectò quamvis ſeculi noni barbaries aliunde ſit cognita, ut minùs mirari liceat, ſi ſummam latini ſermonis corruptelam in his, quæ ſuperſunt eorum temporum ſcriptis, deprehendamus, quæ etiam eorundem ſinceritatem, & authentiam commendat; tanta nihilominus horum verſuum eſt deformitas, & ſtribiligo, ut vix inveniri poſſe crediderim in ejus, & ſequentis ſeculi Scriptoribus amplius ejuſmodi characteriſmi argumentum; tale ſane, quod ſcripti ſinceritatem aperiens, ſcribentis mentem abſcondit. Hoc tamen non obſtante, nil omiſſum volui, & integre quidquid ad Agnelli opus ſpectat publici juris faciendum exiſtimavi, ne inde quidquam ab Eruditis deſideraretur, quod ex Eſtenſi Codice ſuggeri poſſet. Deſcripſi itaque ineptiſſimam verſuum ſeriem, eamque attentiùs contemplatus, nonnulla eruiſſe mihi viſus ſum, quæ Libri Pontificalis opus, & Scriptoris Agnelli Vitam illuſtrant. Hinc verſus ipſos præponendos ſtatui, interiectis obſervatio-

nibus

nibus meis. Aliqua non intellecta lubens fateor, quæ proinde ſatiùs duxi intacta relinquere, ne divinando, arbitraria potiùs, quàm probanda, Lectori obtruderem. Verſibus talis præfigitur titulus;

Incipiunt Verſiculi cujuſdam minimi
Scholaſticorum titulantes opus
Libri ſequentis.

OBSERVATIO PRIMA.

SCholaſticum (ut aliquid de hac re adnotem) ſe dicit in titulo, verſiculorum hujuſmodi Auctor. Intelligit autem eo nomine *literatum* prout opponitur idiotæ. Quamvis enim multiplicem acceptionem ſortita ſit hæc vox apud Scriptores mediæ, & infimæ latinitatis, ut docemur ab eruditiſſimo Duchangio in Gloſſario, nulla tamen aptior, commodiorve tempori, & occaſioni viſa eſt. Sic Amalarius Trevir. apud Brourerum à laudato Duchangio relatum; *quiſque futurus ſis, ſive potens in ſeculo, ſive pauper, ſive ſcholaſticus, ſive idiota*. Novi equidem Scholaſtici nomen officium ſignificaſſe in Eccleſiis, ejus, qui Scholæ præponebatur, ut dirigeret, ac doceret, vel linguas tantùm, & humaniores literas, vel has ſimul cum Theologia, ſpectantibuſque ad rem liturgicam, & divinam. At hæc temporibus Carolo Calvo poſterioribus conveniunt. Præterea is unus erat, qui cujuslibet Eccleſiæ Scholæ præficiebatur, cui ſubſecutis recentioribus ſeculis Theologale munus ſucceſſit, de quo vide doctiſſimum Tomaſſinum in veteri, novaque diſciplina de Beneficiis. Auctor autem horum Verſiculorum ſe unum ex pluribus eodem titulo, ſeu munere gaudentibus, Scholaſticum dicit, dum ſe *minimum Scholaſticorum* vocat. Ordinem igi-

Digitized by Google

tur Virorum Ravennæ vigentem ſeculo nono procedente mihi videor videre, qui in maxima aliàs bonarum artium caligine, nonnihil in dicendi arte, linguæque latinæ uſu profeciſſe videbantur ſupra cæteros, & Scholaſtici vocabantur, quo nomine, & is, qui talis habebatur, abſque jactantiæ vitio uti potuerit, quod ſervata proportione præluſerit recentiori Magiſtri, Doctoriſve elogio. Scholaſticorum hujuſmodi ordinem potuit Ravenna ex Græcis accepiſſe, qui titulo eodem honoris cauſa diſtinxere viros eloquentes, quod bene actum eſt cum Zacharia Scholaſtici cognomine decorato Juſtiniani ævo, ut ſentit Tarinus in notis ad Zachariæ Dialogum de Mundi opific. contra Genebrardi mentem. Scholaſticum etiam Ravennæ virum ex Magiſtratu illuſtrem fuiſſe Gregorii Magni ævo, indicant hujus Pontificis Epiſtolæ. An hic Scholaſticorum minimus Eccleſiaſticus fuerit, necne, definiendo argumenta deſunt; veruntamen ſi quis illum, quod huic operi illuſtrando manum admoverit, eccleſiaſticæ vitæ addictum velit, non abnuo.

In Patris, Natique, & Sancti nomine Flatus,
Cum certum propter Secli indicium ſtuduiſſent,
Atque Redemptoris hominum natalis Jeſus
Regum, & Pontificum multi ſcripſiſſe Magiſtri
Quod quiſquis tempus ſediſſet, imperiali
Rector, & egregius Paſtor quod Pontificali
Sede. Auguſtorum ſcripſerunt ferrea Regna,
Imperium quorum tandem ceu claruit altum
Partibus occiduis, laticum quà copia, ſurgit;
Et ſanctæ vitæ, ceu tempus Apoſtolorum
Quoquo modo inſignes radiarunt ore, manuque.

OB-

OBSERVATIO SECUNDA.

UT autem ad Verſus ipſos accedam, & eorundem ſenſum, quantùm licuerit, commodum eliciam, ita undecim priores ſupra deſcriptos intelligo, ut paraphraſtice in hunc modum exponi poſſint, quod ſcilicet, præmiſſa invocatione Sanctiſſimæ Trinitatis, dicat Auctor, multos *Magiſtros*, doctos videlicet viros, cogitaſſe de ſcribendis Hiſtoriis à Redemptoris ortu auſpicantes, *propter clarum judicium ſecli*, ideſt ad Poſterorum notitiam, ac eruditionem, tum Regum, tum Pontificum, ac præcipue quo quiſque tempore vel Imperator, imperiali, vel Pontifex, pontificali Sede, ſediſſet; inventos prætereà fuiſſe, qui utrorumque acta ſcriberent, & Imperatorum quidem eorum etiam, qui claruere *laticum quà copia ſurgit*, Ravennæ videlicet, & Pontificum, qui ſermone, & operibus exempla Apoſtolorum ſunt æmulati. Laudis verò argumentum ex eo ſumptum, quo Ravennæ Urbs commendaretur, quòd aquæ omnes regionis uninverſæ cis, & trans Padum ſitæ ab ejuſdem fluminis origine, uſque ad celebriora oſtia, quibus in Adriaticum mare ſe exonerant, ſed & ex Flaminiæ conterminis montibus defluentes, circa Ravennam confluerent; quod novimus ex aliis Libri hujus Pontificalis locis. Cœptam ſemel verſuum explanationem proſequamur.

Scriptorumque Ravennatum per circiter annos
Penna diu ſegnis neglexit, centies octo
Almæ ſummorum moderamina clara per orbem
Pontificum Vitæ, paſſim narrare ſuorum.

OBSERVATIO TERTIA.

HIc ait Ravennatum pennas neglexiſſe id ipſum, quod alii fecerant, præſtare, & Pontificum ſuorum, qui Eccleſiæ per ſpatium DCCC. circiter annorum præfuerant, vitas, & acta oblivioni traditas reliquiſſe.

Veſpere quamquam etenim,tamen orſa fideſque, manuſque
Scribere feliciter noſtratum Pontificale
Agnelli lepidi [a] Patriarcharum iſtud opuſclum
Tempore Apoſtolicus Gregorius alta ſalubris
Solvendi, & contra, almifici, quo munera Petri
Comptè habet, & Sceptra Imperii Auguſtus tenet almus
Armipotens ſatus magno Karolo, Ludovicus,
Pacificus, natuſque ſuis Lotharius acrè
Belliger Italiæ Regna tenens, Romaque pontus
Regibus, & populis lectus ſolio Imperiali,
Archiepiſcopus almis ovans Petronacis, agitque
Tuoq; Ravennatis Clerum Eccleſiæ populumq;
Alterum ab undecimo, quem Presbyterumque beavit
Summus Is Antiſtes merito Sede Urbis opimæ.

OB-

[a] Ineptè Patriarchas vocat, qui Metropolitæ tantùm fuere.

OBSERVATIO QUARTA.

Adiicit, tandem licèt *veſpere*, ideſt ſero, Agnellum Presbyterum huic optato operi præſtando ſe addixiſſe, & tempus ipſum, quo id factum fuit, multifarie exprimit; Gregorio videlicet IV. Summo Pontifice Petri jura ſolvendi, atque ligandi tenente, imperantibus Ludovico Caroli Magni filio, ac Lothario; moderante autem Ravennatum Eccleſiam Petronace Archiepiſcopo, quem Summus Pontifex conſecravit undecimo loco poſtquam à Theodori tempore Eccleſia ipſa Ravennas reſcipiſcens, Romani Præſulis obedientiæ ſe ſubmiſit. Quæ quidem merentur, ut aliquantò diligentiùs in temporum deſignatorum examine immoremur.

Porro manifeſtum eſt characteres tempori ſignificando, quo Agnellus Librum hunc Pontificalem ſcripſit à ſcholaſtico verſificatore adhibitos, non ſubſiſtere, niſi intelligantur de illo ſpatii tempore, quo Agnellus ſcriptionem intermiſſam aggreſſus eſt. Etenim ex Agnello ipſo conſtat, majoris operis partem non modò poſt Petronacis, ſed & poſt Georgii Epiſcopatum ſcriptam. Georgii ipſius vitam poſtremo loco conſignatam legimus, ſed & de eodem agit in vita Felicis, agitque tanquam de Archiepiſcopo minime inter vivos degente; ait enim; *ſed & mihi de prædicto Monaſterio S. Bartholomæi contigit. A' Georgio Pontifice per pauca annorum curricula, ſine cauſa privatus ſum. Nam antequam ad tale culmen aſcendiſſet, ſic eramus adinvicem quaſi ex uno duo vere germani, & poſtquam accepit Archieraticam dignitatem, Deum offendit, & omnes Sacerdotes demolivit, cuncta occupans Monaſteria, totaſque gazas Eccleſiæ, quas Prædeceſſores ſui adquiſierant pro reatu ſui corporis expendit.*

Geor-

Digitized by Google

Georgii autem obitus, ut ex ejus vita apparet, accidit poſt aliquot annos à victoria Caroli Calvi de Lothario reportata Fontanis, quæ quidem incidit in VII. Kal. Julii anni DCCCXLI. Hinc deprehenditur, & alium characterem ex Imperio Ludovici, & Lotharii non ſubſiſtere; Ludovicus enim defunctus fuerat anno DCCCXL. & vix ſuſtineri poteſt hæc ſcripta Gregorio IV. ſedente, cum Is diem objerit anno DCCCXLIII. Sed & Maximiani Archiepiſcopi Vita ſcripta fuit poſt Petronacis ætatem; in ea ſiquidem narrat Agnellus quintodecimo Petronacis Archiepiſcopi anno, elevatum Maximiani Corpus, Presbyteris id enixe curantibus, ſeque ex Pontificis adſtantis juſſione, rem ipſam agente. Demum Petronacis mortem ante plures annos accidiſſe oſtendit in Vita Mauri Archiepiſcopi, memorans lapidem pellucidum Sepulcri ejus ante duodecim annos Petronacis tempore, à Ludovico Imperatore in Gallias translatum.

Verùm ex Petri Senioris cognomento Epiſcopi Vita, quid diſtinctius argumento illuſtrando evincitur. Ibi ſiquidem Auctor narrans equum æreum Ravennæ quondam extantem translatum à Carolo Imperatore, hæc ait; *& nunc penè Annos XXXVIII. cum Karolus Rex Francorum omnia ſubjugaſſet Regna, & Romanum percepiſſet à Leone III. Papa Imperium, poſtquam ad Corpus B. Petri Sacramentum præbuit, revertens Franciam, Ravennam ingreſſus, videns pulcherrimam imaginem, quam nunquam ſimilem, ut ipſe teſtatus eſt, vidit, Franciam deportare fecit, atque in ſuo eam firmare Palatio, quod Aquiſgranis vocatur.*

Carolus ex Annalibus Francorum à Baronio relatis circa initium Junii anni DCCCI. Roma reverſus, Ravennæ per aliquot ſubſtitit dies, quare cum allata ſcribebat Agnellus, annus currebat DCCCXXXIX. & paulò ante Maximiani Archiepiſcopi Vitam ſcripſerat. Petronax autem Archiepiſcopus, & Corpus lau-

laudati Maximiani elevaverat anno ſui Archiepiſcopatus quintodecimo, & ipſe è vivis abjerat, ut ex modo prædicta narrandi manifeſtò indicat Auctor. Porro Deſcriptor Codicis hujus, qui ex apographo ſe id feciſſe ait, cum Petronacis Vitam deeſſe comperiſſet, ſupplens ex aliis Chronicis, & eandem interiiciens, narrat eum *juraſſe honorem* Carolo Imperatori, quod nullo modo temporum ratio conſentit, etenim Carolus obiit anno DCCCXIV. cum adhuc in vivis eſſet Leo III. Pontifex, qui non niſi anno DCCCXVI. defunctus eſt, cui ſucceſſit Stephanus V. dictus IV. quo ex Galliis Romam redeunte, & Ravennæ Miſſas celebrante, Martinus Petronacis Prædeceſſor ſedem tenebat, ut in ejus Vita narrat Agnellus. Cujus quidem Vitæ cum plura deſint, conſentaneum eſt credere Martinum Vitam produxiſſe aliquot annis poſt Stephani obitum, qui ſeptem tantùm menſibus ſedem tenuit, eamque Paſchali ſucceſſori ſuo reliquit anno DCCCVII. Conſecratio tamen Petronacis non poteſt diferri ultra annum tertium Eugenii, Chriſti DCCCXXVI., quo ipſe prior ſubſcripſit in Concilio Romæ habito ſexaginta trium Epiſcoporum. Quare ejus Epiſcopatus initia recidunt in poſteriores annos Paſchalis, qui ſedit poſt Stephanum, & ante Eugenium ſeptem annis, & aliquot menſibus, proindeque circa DCCCXXII. collocanda, & hac temporum ratione firmata, elevatio Corporis Maximiniani ad DCCCXXXVII. referenda eſt, de qua ſcribebat Agnellus circa annum DCCCXXXIX., ſicut & de Petri Senioris actis, cum jam à Gregorio IV. Georgius in Archiepiſcopum Ravennatem fuerat conſecratus. Verùm quæ præcedunt Vitæ, ſcriptæ neceſſariò ſunt ante aliquot annos. Id ex eo agnoſco, quod in Vita Aureliani, ubi ſe improbè vexatum multis lamentatur à Conſacerdotibus Auctor, ut Pontificale jam cœptum finiret, inter cætera hæc de ſua ætate dicit; *hodie denique*

Digitized by Google

niqꝫ ſex gero luſtra duobus inſuper annis, & bis quinos menſes, ex quo lumen recepi, de vulva Matris meæ egreſſus ſum. Hæc autem aptari nequeunt anno memorato DCCCXXXIX., etenim in Vita Martini ait, eum ſibi dediſſe *Monaſterium S. Mariæ in Blachernis*; nec enim conſentaneum eſt ejus narrationi, poſtremis Martini annis id factum fuiſſe, cum poſt earum rerum ſeriem, mortem Pipini Longobardorum Regis, & Caroli Magni, ac cætera ad Martini vitam ſpectantia, plura addat ſoli Leonis Pontificatui aptabilia. Cum autem Leo anno DCCCXVI. objerit, Agnellus S. Mariæ ad Blachernas Eccleſiam obtinuiſſet ætatis ſuæ annum agens vix ſeptimum. Si autem circa annum DCCCXII. ſtatuamus Agnellum agentem annum fere quartumdecimum (cum ſe ipſe adhuc puerum dicat) Eccleſiam laudatam obtinuiſſe, conſequens fit, ut Aureliani Vitam ſcriberet circa annum Domini DCCCXXIX., agens ætatis ſuæ annum trigeſimum tertium, decimo ejuſdem menſe currente. Huic anno conveniunt characteres omnes à Scholaſtico deſignati, etenim Gregorius IV. Romanus Pontifex ſedebat; imperabant Ludovicus, & Lotharius; ac Petronax Archiepiſcopum Ravennatem agebat. Eo ipſo tempore conſequens eſt verſus hoſce exaratos fuiſſe, quibus opus tantùm cœptum, nec finiendum, niſi poſt plures annos laudaretur, addendi gratia Auctori ſtimulos, ſegniùs, quàm Compresbyteri volviſſent, procedenti. Verſus illos

Alterum ab undecimo, quem Presbyterumque beavit
Summus is Antiſtes merito Sede Urbis opimæ.

ita intellexi, ut ad Petronacem referrem, undecimum Ravennę Epiſcopum, numerando à Theodoro, qui poſt

Eccle-

Eccleſiæ illius ſchiſma, Romano Pontifici ſe ſubmiſit; at,ut fatear quod eſt, in hujuſmodi explicatione minime quieſco; alter enim ab undecimo non eſt undecimus. Nullus tamen commodior intellectus ſuppetit.

Quis cunctis ſancto ſapientior iſto, Sacerdos
Claruit ingenio, & natura? nomine dictus
A' puero Agnellus fuit, Andreaſque juventa
Euge ſatus, cretuſque nimis de ſtirpe ſuperba,
Euge. Ravenna dedit quantum, nullique ſecundum,
Formoſum facie, verbo rutilum, ore loquacem,
Corporis exiguum membris, ſed mente capacem
Quem magnum ſenſum, quamquam de corpore Paulum.

OBSERVATIO QUINTA.

Laudatur hic Agnellus à Sacerdotio, ab ingenio, naturaque nomini reſpondente, à Stirpis, & Parentum generoſitate, qui Paulo comparatur, corpore quidem exiguo, ſed mente grandi.

Qualis ineſt cantilla canens Philomela ſuave
Florigeris verno ſylvis, cum gutture flexo
Vociferans Cœlum complet clamoribus altum,
Stirpe ſedens viridi; ſubter ſolio moderatrix
Sub dio enim modulatur ovans; audire Viator,
Paſtor, eques vigilans, cupientes dulcia cujus

Car-

Carmina gratis ubique optant, & ſedula curant,
Quam nequeunt unquam longo ullæ vincere cantu.
Talis & iſte ſedens tectis nimiumque ſuperbis
Quæ Genitor procerus ceſſit ſibi jure paterno
Sede ſuburbanis Ravennæ, quæ vocitatur
Antiquo Blacherna locis de nomine ſtructa;
In Genitricis honore Dei, Dominique Mariæ,
Qua lepidus Scriptor præfatus Pontificalis,
Neglectoque diu ſuſpirans æſtua tangens
Moliturque hians gratis tantæ dare ſe ſe
Moli operis.

OBSERVATIO SEXTA.

Deſcripta illud ferunt, quod ſicut *Philomela* in Sylvis verno tempore dulce melos canens ceſpite *viridi ſub dio* ſedens, mulcet aures, animumque *Viatoris*, *Paſtoris*, *Equitiſque* pertranſeuntium *gratis*, cantus eo genere, quod dulcedine minime æquari poſſit; ita Agnellus ſedens ſub tectis *nimium ſuperbis*, ideſt admodum elegantibus, quæ Genitor *procerus*, generoſus, ceſſit ſibi jure paterno in *ſuburbanis locis* Ravennæ, ubi Eccleſiæ S. Mariæ *antiquo de nomine* ad Blachernas vocitata *gratis* meditatur expetentium votis ſatisfacere, texens vice cantus, Hiſtoriam *neglectam* diu Pontificum Ravennatum. Quæ ad genus, & Vitam Agnelli, ac de Eccleſiâ S. Mariæ ad Blachernas dicenda hic fuiſſent, præmiſi in libri totius Præfatione, minime proinde repetenda.

reco-

.... recolens monimenta Patrumq;, Senumq;
Haud ſurdus natum auditor, ſed mente volente
Dicentis ſolers Moſis præcepta ſecutus,
Poſce tuos Patres tibi nam erant Seniores
Te multùm, ſemperque petentem geſta priorum
Atque Dei, Dominique tui miracula priſca
Et viſu,audituque monebunt vera dicentes.
Tum Patriarcharum ſimul aggerat acta priorum
Edidit iſtud opus tempus quorum,quia muro
Depictum nomen, ſeriemque excerpſit eorum
Et vitæ partem lecta moderamina, partem
Colligit aure ſua, biblis glomerare ſuetus.
Aderiti capite ſcripſit, calce, & Petronacis
Utrius medio componens corpus opuſcli,
Quatuor undecies Patriarcharum ſapienter
Exarans cujuſque munus linguæ, moderamen
Magnificum,regulans auditaque,lectaque, certa
Obtutu vigili, ſtudioque incerta reliquit.
Inſtar agens cupidi quærentis litore curuo
Terrigeri Padi refluentis, fulva metalla
Acre ſibi, qui delectu conculcat arenam
Quorundam,nigrum fundens,chartæq;liquorem,
Sancta beatorum pandens miracula vulgo
Nobiliter ſermone locavit arundo ſonora,
Multiplici cujus quantum fuit aure relatu
Veridico plenus, quàm ſed titubans aliorum
Maluit is compto breviter ſermone monere

Sicut

Sicut ovans ſedens tranſtris, & pocula ſumens
Lancibus adlatis, fartis, & carmina ructans
Suſpiciens placidum Cœlum, nauta ore ſereno
Æquora tonſillis certatim vela ſecundis
Flaminibus tribuit decurrens vitrea rura
Quando timore caret ſcopuli, nec conſpicit arua,
Nec tangit demiſſa tenax alto anchora Syrtes.
At mœſtus denſis Cœlum cum nubibus atrum
Per vacuum quoniam curſantes undique ventos
Conſpicit, aut ſcopulum ſpectat, vel cominus eſſe,
Tum remis curſum trahens, & vela deorſum,
Et navim timidus nectitque rudentibus agens,
Demiſſoque Mari plumbo uno reſtibus unco
Exoptat multum cupiens ſtatione potiri.
Cum ſuis haud ſecus is voluit ſermone locaſſe
Multiplici uberiùs paſſu, comenſque loquelam
Magnifico auditu lætus, famaque priorum,
Alloquitur laxis, qui glorius oris habenis;
Inſcius auditus, aptavit paulula verba
Depoſito faſtu, fandi ſtricto ore, loquaci
Veridico breviter, ſermoneque promere eorum.

OBSERVATIO SEPTIMA.

DEſcripti reliqui verſus id fere intendunt, ut Pontificalis libri condendi rationem ab Agnello obſervatam in medium afferant. Primo ſcilicet loco fontes, ex quibus Hiſtoriæ materiam ebi-

ebibit, aperit Scholaſticus, qui fere fuerint Seniorum teſtimonia juxta Moſis monitum Deut. 32. *interroga patrem tuum, & annunciabit tibi, majores tuos, & dicent tibi*, quæ quidem explicare conatur prioribus verſibus; picturæ, & muſiva, quæ ſedulus exquiſierit, & ex illis nonmodò Antiſtitum effigies, ſed *muro depictum nomen, ſeriemque* excerpſit eorum; ac demum Libri. Id fere proſequitur uſque ad verſum ſexageſimum quintum. Quatuor proxime ſequentibus totius Libri contenta brevi ſermone concludit dicens in Aderito cœptum, finiendum in Petronace, corpuſque medium *quatuor undecies* Pontificum vitas complexurum; Pontifices enim medii inter Aderitum, ac Petronacem ipſum quadrageſimum quartum conficiunt numerum. Ac ita quidem Scholaſticus iſte futurum fore credebat; verùm Agnellus, & Petronacis vitæ, ſucceſſoris ejuſdem Georgii aliam adjecit, quam, Petronacis vita deperdita, ſuperſtitem à temporis injuria ſervatam habemus, jactura utcumque compenſata vitarum nonmodò laudati Petronacis, ſed & Valerii, nec non ex parte Sergii, Leonis, Johannis, ac Martini, quas vel acephalas, vel apodas dolemus. Si autem numero allato quadraginta quatuor ex undecim per quatuor ducto reſultanti, addas utroſque terminos, Aderitum videlicet, ac Petronacem, ac præterea cum poſtremo Georgio, omnium primum Sanctiſſimum Apoſtolicum virum, Chriſtique Martyrem Apollinarem, fiet integer omnium Ravennatum Antiſtitum numerus, quorum Vitas Agnellus ſcripſit, XLVIII. Qui ſeqvuntur verſus ad Agnelli fidem, judiciumque commendandum ſpectant; modico tamen judicio uſus eſt Agnellus, & cum ſcripſit de his, quæ ad Romanam Sedem ſpectant, ſæpius, haud bona fide ſcripſit. Duplici autem ſimili aſſumpto explicat, quod dixerat Scholaſticus; ac primò ſanè,

Digitized by Google

Cupidi quærentis litore curvo
Terrigeri Padi refluentis, fulva metalla.

Hinc Pado laus data, quòd nonmodò picis copiam ex Metrodori fide ad fontem ob arborem, quæ Pades gallicè vocata, unde fluvio nomen, quod Plinius tradit lib 3. cap. 16. ferat, ſed & quòd auri ſcrobem aquis tumidus ſecum vehat, quam refluens arenæ, limoque mixtam in litore deponat. Id Agnelli ævo circa Ravennam factum, verſus allati evincunt, quod noſtris temporibus, vel deſiit dudum, vel fieri ignoratur. Augetur certe Padus fluminibus his, quorum aquæ id ſunt præſtando, ut enim de cæteris ſileam, quæ ex Mutinenſis, & Regienſis Ditionis montibus deſcendunt, metallorum, & auri etiam ſcrobe ditari probant circum ſedentium diverſis in locis Fodinarum non ſpernenda indicia, noſtris etiam temporibus tentatarum. Secundum ſimile nautam exhibet, qui cum placidum eſt Cœlum, & omnia tuta circumſpiciuntur, lætus *relinquens vela ſecundis* ventis, reſidet; at cum turbatur mare, vel ſcopulis latentis timor obrepit, contrahit *vela*, regit *remos*, & fundum *plumbo* tentatum anchora tenere curat, & in tuto figi. Sic & Pontificalis hujus Auctorem egiſſe ait Scholaſticus, nam cum plura, eaque certa ſuppetebant, *multiplici uberiùs* ſermone vela quodammodo omnia expandit, at cum hærebat, ut in proverbio eſt, aqua, *aptavit paulula verba, & ſtricto* ore locutus veroſimilia ſaltem dicere ſanctè eſt profeſſus.

OB-

OBSERVATIUNCULA

Ad Verſiculos prioribus adjectos in eodem Codice.

Verſiculorum ſubſequentium argumentum, ingeniumve, ſi ex titulo præfixo intelligere quis curet, profectò oleum, operamque perdet. Satius itaque eſt Lectori dimittere, & titulum, & verſus, qui ita ſunt comparati, ut dialogum exhibeant inter Clerum Ravennatem rogantem, & Agnellum primò ſe modeſte excuſantem, inde onus in ſe recipientem ſcribendi Pontificalis Libri Codicem. Dactylici, qui ſequuntur, verſus, quem ſenſum habeant divinare minime vacat, nec tanti id eſt, ut me ab opere ipſo demum conſiderando, remoretur. Sufficit itaque verſus ipſos exhibere cum ſuo titulo.

Incipit Carmen Dactylicum Senarium Pempticon, ideſt miſſum; ſed primum detractícum, dehinc diſtichon Monaſticum, quæ intentiones magnas.........

Fortuitu quondam veniſſe Presbyterorum
Turba Ravennatũ ſimul, inter quos fuit unus
Andreas dictus, Fratres quem voce precari
Demiſſa ſcripſiſſe ſui, quò Pontificalem;
Tum reſpondit ei humilis, ſed voce ſagaci.

Agnellus: Qui mihi ſenſus ineſt, aut eſt quæ lectio, poſſim
Tantillo ſenſu comprehendere centies octo
Annorum curſus vita, vel geſta priorum?
Talia dum fallens promiſcuis fronte dueli
Aſſolitus jugiter, quia nobis intima quæque
Clauſa videntur in auditu nudare petendo.

Presbyteri: Triſtamur nimiùm quantùm crudelis Amice!

Agnellus: Tum quoniam victus rogo vos orate Tonantem
Sydera qui torquet, latices refrænatq; marinos,
Vita præcipite curſum convertat in ortum,
Et ſenſum tribuat ſcribendi Pontificalem.

Presbyteri: Sic nimirum cupidi faciemus, cumque precantem
Sit firmus, opus verbis reſpondeat uſque,
Hic quamquam durus tamen laborat tamen ultro.

Agnellus: Actus Pontificum referam, nomenque priorum.

Presbyteri: Agnellus quondam, nunc Andreas juge ſalve.

Agnellus: Salvete Sacerdotes per ſecula cuncta.

Clare fidelis	Carmina parua
Edita vobis	Suggere tu, qui
Muſa regalis	Erga fidelis
Dicere laudes	Semper Amicis.

AGNELLI,
QUI
ET ANDREAS,
ABBATIS S. MARIÆ AD BLACHERNAS,
ET S. BARTHOLOMÆI RAVENNÆ,

LIBER PONTIFICALIS,

SIVE VITÆ PONTIFICUM
RAVENNATUM

Pars Prima

COMPLECTENS VITAS EORUM,

Qui floruere à S. Apollinaris tempore,
uſque ad Eccleſium.

Digitized by Google

Vobis rogantibus ordinatum Libellum de Ordine Pontificalis Succeſſionis Pontificum, qui Sedem S. Apollenaris nutriverunt, ſicut veritas, & argumentatio veſtri Agnelli, qui eſt Andreas ipſius orthodoxæ Sedis Ravennæ, potuit reperire, & cognoſcere.

PROLOGUS INCIPIT.

Hiſtoriæ ſcribendæ fontes aperit, eiſdem fidem adſtruit; Operis difficultatem exaggerat; Numinis opem implorat Auctor.

GRatias vobis neceſſe eſt agere Deo Patri, & Filio ejus, ſimulque Spiritui Sancto, trinæ Majeſtati, unicæ Poteſtati, quòd me pollutis labiis reduſit, & linguam aridam, in quantùm illi placuit, diſertam fecit. Confido

do etenim orationibus veſtris gratiam fandi meis ſermonibus Deum donare, ut ſanctorum præcedentium Sedis Antiſtitum Patrum Ravennatis Eccleſiæ, qualiter unuſquiſque ſuis temporibus facta peregit, pro eo quòd vos me ſermonibus coëgiſtis, in quantùm potuero, ad memoriam revocare; non ſolùm quòd eorum facta perſpexi, verùm etiam ex auditu, quæ mihi Seniores noſtri retulerunt, veſtris auribus patefaciam. Moyſes enim præexcellentiſſimus vir, inſpirante Deo, Geneſis Librum deſcripſit. Ipſe enim ait; *Interroga Patres tuos, & nunciabunt tibi, Seniores tuos, & dicent tibi*, & Job; *interroga generationes priſtinas, & diligenter inveſtiga Patrum memorias*. Ex ſtirpe enim Abrahæ Moyſes deſcendit, & antequam Abraham naſceretur totius hujus Mundi fabrica à Deo facta fuiſſe memoratur. Marcus etiam Petri Apoſtoli diſcipulus, & in baptiſmate filius non corporaliter Domini ſecutus fuit veſtigia, neque ulla miracula ab eo facta vidit, ſed Petro enarrante Evangelium exaravit. Lucas vero Petri Apoſtoli miniſtrator imbutus ab eo doctrina, Evangelii aperuit fontem. Multi etiam alii ex auditu volumina condiderunt; ſicut in vitas Patrum legitur; *narravit mihi quidam Senex &c.* Nonne Gregorius Sedis Romanæ Eccleſiæ Antiſtes

tiſtes in plurimis locis Libri Dialogorum retulit dicens; *Narravit mihi ille, & ille homo?* Sed minime me fari poſſum ſimilem illis. Nam confiteor quippe, ſicut modica ſcintilla poſita in aſpectu Solis obumbratur, & ejus non apparet lumen, ſic & mea ante conſpectum tantorum Philoſophorum, extinguitur pagina. Quantum eſt hoc, poſſum alia, & his ſimilia protelare ſermone, chartas, & atramentum expendo. Similis enim ſum illis, qui in ſylvis, vel in eremis poſiti ſunt, & videntes denſas erga ſe arbores, opaca, & obſcura loca, atque intranſmeabilia veprium multarum, & neſcientes partem, qua petant vel incedant, niſi tota via facta fuerit, & incultum exjerint; ſic & ego propterea relationem ſanctorum Pontificum Sedis Ravennatis hujus ingreſſus ſum, quaſi in diſcrimina maris, & quaſi procellas, tempeſtas adversùm me conluctaret totiùs gurgitis, vel tumultus undarum [a] *iidata me ſeſtiret* cærulearum. Tamen non trepido, quia obſecrationibus veſtris penè [b] *litus* ſum, & Dominus mecum eſt, qui eſt benedictus in ſecula. Charitate veſtra tranſeam ad ſuperius ſtudium, quod vobis urgentibus ſemel incœpi. Dudum enim auribus veſtris intimavi quod de ſupradicta Sede aliquid facere debeam,

[a] fortè; *in me ſævirer*   [b] fortè; *oblitus*, ideſt periculi

beam, quod mihi narratum fuit. Fortaſſe ſi fe-
ſelli, indulgete. Exactor non moleſtus debet
eſſe, quando debitor eſt redditurus. Sed in
his omnibus benedicamus Patrem, & Filium,
& Spiritum Sanctum, qui vivit, & regnat in
ſecula ſeculorum. Amen.

Explicit Prologus.

DIS-

DISSERTATIO
PRIMA
CHRONOLOGICO-HISTORICA

De ætate priorum XII. Epiſcoporum, præcipue verò de tempore Sedis Agapiti, Marcellini, & Severi, ac de eorundem ſucceſſione.

NIl difficilius in re eccleſiaſtica, quàm temporum eorum digeſtio, quæ prioribus ſeculis definiuntur. Hinc uniuſcujuſque Eccleſiæ ea eſt conditio, ut veterum Epiſcoporum ætas vix certis terminis aſſignetur, acta ignota ſint, ſucceſſio ſæpe perturbata. Clariſſima, & antiquiſſima Ravennas Eccleſia lætatur feliciùs aliquanto, ſecum rem actam. De ejus prioribus Epiſcopis Agnellus nomina, ſanctitatem, & ſucceſſionis ordinem ex Seniorum fide teſtatur, cætera tanquam incomperta ſilentio tegit. Inventi ſunt autem recen-

Digitized by Google

centiores clariſſimi Viri, qui (præter plura Agnello ignota ſcriptis conſignata, de quibus aliàs) cujuslibet Epiſcopi annos certis numeris concludere volverunt, ſed & numerum, ſeriemque antiquiſſimorum Pontificum alicubi augere, & immutare. Id potiſſimùm ætas, & ſucceſſio Agapiti, Marcellini, & Severi paſſa eſt, quare operæ pretium futurum fore credidi, ex Agnelliano labore, & cæteris perſpectæ veritatis documentis, Ravennatum Pontificum chronologiam illuſtrare, & decernere, quæ incertis, quæve probabilibus, ſi non certis, ſint accenſenda. Id ſemel præſtitum, vires, animoſque faciet, ut reliquam Ravennatis Eccleſiæ chronologiam ſucceſſive pro viribus reſtituere aggrediar, diſpoſitis ſuis quibuſque locis ſimilibus Diſſertationibus. Illud autem hìc ſemel præmiſſum accipiatur velim, tanquam ubique repetitum, quòd ſcilicet cum aliorum cogar dicta, vel cogitata negare, & argumentis impugnare, id à me fiet, ſalvo obſequio, quod ex corde profiteor erga Scriptores eximios, quorum ſcripta ad criſim revocare res ipſa coget. Vix aliàs de Agnello edendo cogitaſſem, niſi hinc lumen novum Hiſtoriæ accedere poſſe cognoviſſem. Hoc autem vix fieri

ri poteſt, quin ſæpiùs in lucem à Recentioribus prolata ad trutinam revocentur. Utor jure, quo quiſque ſcribens gaudet aliena legens ea probandi, vel reiiciendi; utantur & cæteri jure ſuo mea legentes, &, ſiquidem ſolo veritatis intuitu id faciant, gratias agam.

CAPUT PRIMUM.

Hieronymi Rubei, & Baronii circa quæſtionem diſſidium. Utriuſque rationes exponuntur. Bollandi, & ſociorum ſententiæ. Dictorum epitome.

I. RUbeus in priori Hiſtoriæ Ravennatis editione narrato Agapiti Epiſcopi obitu circa initia Imperii Alexandri Severi XVIII. Kal. Aprilis, addiderat; *quidam cenſent Conſtantino, & Conſtante Imperantibus circiter annum Domini trecenteſimum quadrageſimum primum, Agapitum ſub Julio I. Romano Pontifice fuiſſe, & in Concilio Romano ſediſſe; verùm ob Liberios Archiepiſcopos, qui plures fuerunt, ſunt decepti.* Huic Marcellinum ſuffecerat circa trigeſimum annum ſupra ducenteſimum ab ortu Chriſti, Urbano adhuc Romano Pontifice ſedente, eumque dixe-

dixerat ſeptem, & quadraginta annis Ravennati Eccleſiæ præfuiſſe,mortuum proinde circa tempora, quibus Aurelianus ad Imperium evectus in Chriſtianos ſævire cœperat. Hinc nactus initia Epiſcopatus Severi, ejuſdem mortem conſignaverat circa primordia Imperii Conſtantini, Conſtantis, & Conſtantii,ſubrogato Liberio quidem, ſed additis, quæ ſeqvuntur; *Sunt tamen qui poſt Severum, Agapitum alium Archiepiſcopum conſtituant, huncque ajunt Concilio Romano à Julio I. Pontifice Maximo celebrato, ſimul cum Benedicto Aquilejenſi, Rufo Carthaginienſi, Julio Mediolanenſi, Luciano Mauritanorum Antiſtitibus, & reliquis aliis CXVI. Epiſcopis, interfuiſſe. Alii hunc Agapitum poſt Liberium ponunt. Sed quocumque loco collocetur,conſtat, & eo interfuiſſe Concilio, & parum admodum in Archiepiſcopatu vixiſſe, quemadmodum & Liberius, qui....... cum deceſſiſſet...... Probum ſucceſſorem accepit*. Hæc quidem Rubeus ſcripſerat, cum Baronius edens in Romanum Martyrologium notas,tempus aſſertum Pontificatus Severi confutandum aſſumens, ad diem primam Februarii, his fere argumentis laudatum Scriptorem aggreſſus fuit. Cum reperiatur Severus Epiſcopus Ravennas inter-

terſuiſſe, & ſubſcripſiſſe Concilio Sardicenſi habito Rufino, & Euſebio Coſs. ex Actis ejuſdem Concilii, & ex Apologia ſecunda Athanaſii,ſi Severi Epiſcopatus cœperit temporibus Aureliani, & Gaii, conficitur vixiſſe in Epiſcopatu annos, ad minus, ſexaginta quatuor. Gajus enim Papa creatur anno CCLXXXIII. Concilium autem Sardicenſe celebratur anno CCCXLVII. Tempus autem ſedis Severi his terminis concluſum nimis diuturnum videtur, cum maxime includat perſecutionum pericula. Inde ex eo inficiatur Severum Marcellino ſucceſſiſſe, quòd ex Actis Synodicis conſtet Agapitum ſediſſe in Concilio Romano ſub Iulio Papa anno quarto Conſtantii, & Conſtantis, ſeptem annis ante Sardicenſe Concilium, quod fieri non potuit, ſi Severus ſedere cœpit Aureliani Imperatoris, & Gaii Pontificis Romani temporibus. Addit, quod licèt ex his clare conſtet, quo tempore ſederit Severus, & cui Epiſcopo immediate præcedenti ſuffectus ſit, talia adhuc aliquid firmitatis nanciſcuntur ex Vita Severi, quam Mombricius recitat, in qua Severus ipſe creatus ponitur Conſtantio IV. & Conſtante III. Coſs. Demum decernit, ſi nihilominus contendatur, Severum

rum ſucceſſiſſe Marcellino, neceſſe eſſe, ut alter agnoſcatur ab iſto ejuſdem nominis, vel poſt Agapitum, alium ſediſſe Marcellinum dicatur, quod nec prioris ſententiæ Aſſertores autumat admiſſuros.

II. Rubeus in hunc modum à Baronio vexatus, parata Hiſtoriæ ſuæ Ravennatis nova editione, quam ſupra dimidium auctam Venetis Typis Franciſci Franciſcii Senenſis, anno MDXC. in publicum produxit, ſibi priori ſententiæ inſiſtendum mordicus exiſtimavit, eamque ut fulciret, & oppoſita tela retunderet, ſtatuit aperte Severum reverſum à Sardicenſi Concilio diem obiiſſe, & ſucceſſive Agapitum ejus nominis ſecundum, & hocce in ſcenam producto, objecto de Romano Concilio ſatisfaciendi gratia, Concilium ipſum celebratum aſſeruit poſt Sardicenſe. Huic ſententiæ ſe adactum multiplici ex capite ait, ac primò quòd omnium Ravennatum Scriptorum conſenſu, & etiam ex picturis Urſianæ Eccleſiæ, ac Templi nunc temporis Spiritui Sancto dicati, conſtet Marcellinum Archiepiſcopum, Severum proxime anteceſſiſſe, ſatiſque diu vixiſſe, quare non Agapitus, ſed Marcellinus Concilio Romano interfuiſſet. Præterea, cum Concilium illud

illud, cui Agapitus interfuiſſe memoratur numeraverit CXXI. Epiſcopos, arguit diverſum extitiſſe ab eo, quod Sardicenſe præceſſit, quodque ſolis quinquaginta Epiſcopis conſtaſſe dicit. Hinc ad characteres chronologicos ejuſdem Concilii, cui Agapitus interfuit, convertitur, & innititur Indictioni in Actis, quæ extant ſextæ, quæ ſoli anno CCCXLVIII. convenit, aitque certiorem omnium numerandi modum in publicorum Actuum conſignatione eum eſſe, qui ex Indictione deſumitur, quem proinde præceperit Concilii Nicæni Canon obſervari, & habitum uſu nonmodò à D. Gregorio, ſed ab eo, qui eum longe anteceſſit Caſſiodoro, imò ab Athanaſio in conſignando Conciliorum ſui ævi tempore. Marcellinum etiam Comitem, licet Conſules ſcribat, primo tamen loco Indictionem ſignare, & hujuſmodi charactere rem certiùs apparere dicit, cum anni Imperatorum, & Conſulum paſsim controvertantur. Ad aliud præterea argumenti genus convertitur deſumptum ex ſerie Archiepiſcoporum Mediolanenſium, quam dicit à viris doctiſſimis, & in omni antiquitate benè peritis digeſtam, in qua ponitur Protaſium ante Julium ſediſſe; id autem mirum

in modum ejus hypotheſim confirmare videtur, cum conſtet Protaſium interfuiſſe Sardicenſi Concilio cum Severo, Julium verò cum Agapito Romano Concilio poſt Sardicenſe habito. Cenſet proinde quod ſicut Silveſter ſubitò convocato Romæ Concilio Acta Nicæna confirmavit, ita Julius Romanam Synodum coëgerit ad confirmanda Sardicenſia paulò ante celebrata, quibus quidem Athanaſius eſt abſolutus. Ita adiicit, & Damaſum poſtea feciſſe poſt Synodum Conſtantinapolitanam, & Julium ipſum laudaſſe hunc Eccleſiæ Romanæ morem in Epiſtola ad Orientales, apud Athanaſium, inſcripta, cui rei alludere cenſet Julii verba de Athanaſio, quibus inquit; *non à nobis tantùm, ſed à cuncta Synodo receptus eſt*. Cum autem animadverteret Rubeus, ſibi opponi poſſe in Sardicenſi Concilio memoratos Fortunatianum Aquilejenſem, & Gratum Carthaginienſem Antiſtites, quos deinde pluribus annis Sardicenſi illi ſupervixiſſe conſtat, quique proinde debuiſſent interveniſſe & Romano aſſerto Concilio pro Grato, ac Benedicto ibidem expreſſe recenſitis, occurrit dicens Gratum in Concilio Romano nominari tantùm Epiſcopum, unde alterius Eccleſiæ potuit

tuit eſſe Pontifex à Carthaginienſi, Fortunatianos verò Aquilejenſes fuiſſe duos, quorum medius Benedictus ſederit, præterquamquod in aliquot vetuſtis, & manuſcriptis Codicibus aſſerit, non Fortunatianum, ſed Fortunatum legi; & præterea novum non eſſe ait, duos ejuſdem nominis Epiſcopos invicem in eadem ſede ſucceſſiſſe, exempla afferens ex ſerie Pontificum Romanæ, & alienarum Eccleſiarum, Epiſcoporum diverſorum, qui ob nominis ſimilitudinem ex pluribus in unum conflati ſunt. Nec, ait, in Concilio Romano mentionem fieri de Sardicenſi, ſicut fit de Nicæno, tum quia eo loco neceſſarium id non erat, tum quia ea, de quibus actum fuerat in Sardicenſi, ex Nicæna Synodo ſumpta fuerant. Quod ſpectat ad Severi ætatem, quæ producta pluſquam par ſit videatur, reponit id mirum non debere videri ei, qui ætates ampliores admittit in plurimis aliis diverſarum ſedium Epiſcopis. Eos autem, qui initia Epiſcopatus Severi conſignant Conſtantio IV., & Conſtante III. Coſs. nec verum, ait, nec veroſimile fari, quandoquidem ea re admiſſa Severus in Ravennati ſede vixiſſet annum vix unum, cum ex Panuinio ſentiat Auguſtos laudatos iniiſſe Conſulatum

prædictum eo anno, qui præceſſit Sardicenſe Concilium, circa anni ejuſdem medium. Hinc cenſet duos fuiſſe Agapitos, unum, qui Marcellinum præceſſit, alterum, qui Severo ſuffectus ſit, & hunc ait, ſicut & Liberium ſucceſſorem ejus, breviſſime ſediſſe, ac mortuos, dum in vivis eſſet adhuc Julius *in exilium*, ait, *à Conſtantio Cæſare miſſus*.

III. His Rubei argumentis nihil permotus Baronius edens Romæ anno MDXCIV. Annalium ſuorum Tomum tertium ad annum CCCXXXVII., cui alligavit Concilium Romanum ſub Julio, de quo controverſia erat, Rubeum ipſum, quem dicit debuiſſe amicè admonitum emendare, quæ ſcripſerat in priori ſuæ Ravennatis Hiſtoriæ editione, majori, quàm antea conatu aggreditur. Cenſet igitur Concilio illi, qui interfuerint ex CXVI. Epiſcopis recenſeri Benedictum Aquilejenſem, qui præceſſit Fortunatianum, Rufum Carthaginienſem, qui ſucceſſit Cæciliano, & præceſſit Gratum, Agapitum Ravennatem, qui præceſſit Severum, Julium Mediolanenſem, qui poſt Euſtorgium, habuit Protaſium ſucceſſorem. Id probare nititur ex eo, quòd Succeſſores nominati laudatorum Pontificum, qui interfuere Concilio Romano noſcun-

cuntur plerique ſubſcripſiſſe Sardicenſi, & Gratum Carthaginienſi, quæ poſtmodum ſunt celebrata, Conciliis, & ex eo etiam quod Indictio ſexta ſemel tantùm conſignata fuerit Julio Romano Pontifice ſedente eodem anno, quo Sardicenſe Concilium celebratum fuit. Arguit autem ſeverè Rubeum, qui Indictioni ſextæ fidit, quia Indictio hujuſmodi incidit in annum (quod Rubeus ipſe conceſſerat) CCCXLVIII., & Indictio eadem anno præcedenti cœperit à Septembri, ut in Indictionibus ſolenne eſſe, nullus inficiatur; quare cum Concilium illud Romanum cœptum dicatur VIII. Kal. Octobris, conſequens ſit, ut Rubeus, vel Synodum illam celebratam dicat Indictione VII., vel ſi id factum Indictione ſexta pergat defendere, concedat id actum Indictione ſexta anno præcedenti CCCXLVII. Si autem primum aſſerat, recedat oportet à charactere chronologico ſibi probato, qui ſuæ ſententiæ principale eſt fundamentum; ſi verò ſecundum dicat, admittat Agapitum, quem anno ipſo CCCXLVIII. ſubrogatum Severo dicit, interfuiſſe Romano Concilio anno præcedenti CCCXLVII. Quo eodem anno item cogetur concedere, Sardicenſem; & Romanas Sy-

nodos factas, in quibus diverſorum nominum, earundem tamen ſedium Epiſcopi ſimul penè, ac eodem tempore convenerint. Male inſuper, ait, dubitatum eſſe de Grati ſede, cum ex Actis Sardicenſibus conſtet, illi ſubjectos fuiſſe Africanos Epiſcopos, & eundem anno ſequenti præfuiſſe Carthaginienſi Synodo, in qua Canone quinto de Sardicenſi mentio habetur. Adiicit Protaſium Mediolanenſem perperam collocatum à Panvinio ante Julium, cum, repugnantibus Actis Sardicenſis Concilii, Dionyſium ſediſſe eo tempore ponat, quem præceſſerit Euſtorgius ſucceſſor Materni, cujus prædeceſſor Protaſius Diocletiani temporibus vixerit. Fortunatianum denique male Fortunatum dici ait, ex aliquibus Codicibus, cum ſi mendorum ſit habenda ratio, tot Epiſcopos eodem tempore ſediſſe fiet, quot mendis ab imperitis Exſcriptoribus veri Epiſcopi nomen vexatum fuerit. Hæc fere Baronius, cui an quidquam repoſuerit Rubeus, ignoro.

IV. Funi eidem trahendo pro ſuo inſtituto manum deinde admovere in inſigni, ac celeberrimo ſuo Opere Bollandus, & ſocii, Acta Sanctorum ſincera à non ſinceris diſcernentes, & incredibilem Eccleſiaſticæ eruditionis

copiam

copiam Orbi Chriſtiano exhibentes. Quæſtionem diverſis in locis tractant, at præcipue ad primam ipſam diem Februarii, quæ S. Severi Natali conſecratur, nec non Sanctarum Vincentiæ ejus uxoris, & Innocentiæ filiæ. Laudato ex manuſcriptis Martyrologiis S.Severi cultu, advertunt in ſibi viſis antiquis Calendariis,memoriam S. Severi Epiſcopi conſignari die prima Januarii, & alicubi illud legi; *S. Severi cum Sociis ſuis.* Arguunt itaque id factum fuiſſe confuſo Severo Epiſcopo cum altero ejuſdem nominis Martyre Ravennate, de quo Rubeus ipſe libro ſecundo, ubi hunc paſſum dicit ſub Maximiano Herculeo, ac ejus corpus ſervari in Orbito, quem Herbanum vetus pleriſque creditum dicit, ibique Maurolycum accuſat, qui Severum hunc Martyrem, Epiſcopum etiam dixerit, & Ferretum, qui eundem cum altero, qui fuit Eccleſii Archiepiſcopi ex fratre nepos. Hinc Bollandus ait; *an non ſuſpicari fas ſit, Epiſcopum illum fuiſſe, ſed cum ejus Acta laterent, poſterioris Severi Confeſſoris celebriorem conſervatam memoriam? At ſeverè pronunciat Ughellus tomo ſecundo Italiæ Sacræ,mendacium eſſe aſſerere plures Severos. Non aſſerimus quidem, ſed quo argu-*

 mento

mento ſeveram ſuam cenſuram firmet Vir doctiſſimus, non ſatis perſpicimus. Fuiſſe certe celebrem jam olim opinionem de S. Severo Epiſcopo Ravennate Martyre, patebit inferius ex Vita per Luidolphum, cui cap.2. num.5. ita Ravennas Monachus reſpondet: Severus, cujus tu vitam ſcire deſideras, non fuit Martyr, ſed Confeſſor. *Ergo de Epiſcopo ita percunctatus erat Luidolphus, ut Martyrem eum exiſtimaret, ſiquidem quadret interrogationi reſponſio.* Ætatem vero Severi Epiſcopi, de quo nunc diſſerimus, diffiniri poſſe credunt Socii doctiſſimi ſequenti modo; creatum Epiſcopum, ut in altera ex ejus vitis, quam exhibent, & ſcriptam cenſent ſeculo decimo, vel undecimo cap. 2. num. 6. Conſtantio IV., & Conſtante III. A.A. Coſs., ſive anno Chriſti CCCXLVI., conſecratum Romæ à S. Julio Papa, cujus is decimus erat annus, anno ſequenti interfuiſſe Concilio Sardicenſi Rufino, & Euſebio Coſs., uti ex ſubſcriptionibus patet. Demum adfuiſſe funeri S. Geminiani Mutinenſis Epiſcopi multis poſt annis, quandoquidem tempore Siricii Papæ, qui anno CCCLXXXV. ad Pontificatum evectus eſt, adhuc in vivis fuit Geminianus, ut oſtenderant ad diem trigeſimam primam Januarii.

Re-

Recte igitur ajunt conjeciſſe Haræum, circa annum Chriſti CCCXC. deceſſiſſe Severum.

V. His ſtatutis expreſsè impugnant Rubei argumenta ex eo quòd, cum tribus characteribus chronologicis affixis conſignentur Acta aſſerti Concilii Romani, cui interfuiſſe Agapitus dicitur, duo contradicunt Rubei ſententiæ, nam annus Imperii Auguſtorum convenit anno Chriſti CCCXL., Conſules conveniunt anno CCCXXXVII. Pleraque à Rubeo abſque Auctore aſſerta queruntur. Quod autem ſucceſſiſse Marcellino Severum ille aſſeruerat, non inde ajunt conſequens fieri Agapitum minime interfuiſſe Synodo Romanæ, aut Marcellinum eidem intereſſe debuiſſe; *unde enim*, quærunt, *conſtat*, *Marcellinum*, *quod ſcribit Rubeus*, *ſatis diu vixiſſe in Epiſcopatu? potuit ſanè poſt primam illam ſub Julio Romanam Synodum*, *obiiſſe Agapitus*, *atque ipſe quoque haud multo poſt ejus ſucceſſor Marcellinus*. Alia in hanc rem congerunt, addentes potuiſſe eſſe antiquiorem Marcellinum, cui ſucceſſerit alter Severus aliquis, & fortè Severus Martyr, de quo ſupra, quod tamen neceſſarium non arbitrantur ad S. Severi ſtabiliendam ætatem.

VI. Eadem fere agunt ad diem ſextamdecimam

Mar-

Martii de S. Agapito agentes, & Rubeum accuſant ob multiplicatos gratis Agapitos, decretiſque temporum ſpatiis, quibus Epiſcopi Ravennates ſederunt abſque ullo teſte, quæ quidem incerta futura fore aſſerunt, quouſque Rubeus, vel quem dicunt materiam ſuppeditaſſe, Ferretus, ejus rei documenta in medium proferat, excipientes contra Recentiorum Catalogos, & Fabrum accuſantes, qui eadem cum Rubeo ſenſerit. Fatentur tamen magnæ apud ſe auctoritatis eſse Urſianæ Eccleſiæ muſivum opus, ubi Marcellinum poſt Agapitum, & poſt Marcellinum Severus ponitur. Id autem conſiſtere ajunt, licèt Marcellini Epiſcopatus ad paucos menſes eſſet contrahendus, qui aliàs extendi potuit, ſalvo Romano Concilio, cui Agapitus interfuerit anni CCCXXXVII. uſque ad quinquennium, ſexennium, ſeptennium, quibus Marcellinus alicui Synodo ſubſcripſerit.

VII. Ad idem argumentum etiam pertinet, quod habent ad diem trigeſimum primum Jannarii, de S. Geminiano Epiſcopo Mutinenſi tractantes. Ajunt enim, quod, ſi vera ſunt, quæ de S. Geminiano narrantur ad Attilæ miraculum ſpectantia, neceſse eſt duos fuiſse Geminianos, quos Scriptor Vitæ, quam exhi-

exhibent, in unum conflaverit. *Primus* inquiunt, *is eſſe videtur, qui Ambroſii Epiſcopi Mediolanenſis, Baſſiani Laudenſis, & cæterorum Epiſcoporum Mediolani in Synodo congregatorum adversùs Jovinianum, ſectatoreſque Hæreticos ad Siricium Papam epiſtolæ, quæ ſeptima eſt libri primi Epiſtolarum S. Ambroſii, ita ſubſcripſiſſe per Presbyterum reperitur;* ex juſsu Domini Geminiani Epiſcopi ipſo præſente Aper Presbyter ſubſcripſi. *Atque hujus funeri interfuiſſe S. Severus Ravennas potuit, quod & hic, & in ipſius Severi Vita, prima Februarii refertur*. Rubeum arguunt, quòd male conſtituerit initia Epiſcopatus S. Severi, remiſſive. Vitam autem S. Geminiani exhibent, quam ſcriptam coniiciunt poſt tempora Liutprandi ex verbis; *Sed veb tibi Ravenna miſera vicina deſtructæ Claſsi*. At hæc ipſa conficiunt, Scriptorem illius vitæ poſt Agnelli noſtri tempora vixiſse, etenim nonmodò verba illa, ſed tota narratio de S. Severo S. Geminiani funus curante de verbo ad verbum ex Agnello ipſo deſcripſit, prout utraque conferenti conſtabit.

VIII. Hæc omnia ſimul de implicita hacce quæſtione ſcripta erudito aliàs Lectori exponere viſum eſt, ut faciliùs rationum momenta,

Digitized by Google

ta, conjecturarumque argumenta perpendantur, & unico veluti conſpectu quidquid doctius de Ravennatum Præſulum antiquiſſimis temporibus, & ſucceſſione in hanc uſque diem prolatum eſt, cognoſcatur. Quandoquidem autem & mihi pro ſuſcepta provincia onus incumbit, quid ſentio in medium exponere, id pergam agere ea quidem methodo, ut uniuſcuiuſque ex allatis ſententiis ita perpendam hypotheſim, ut eorum incommoda minime diſſimulem, ob quæ ab illis recedere cogor; hinc progrediendo oſtendam eſſe unum, quod ſanè conſiderari debuerat, nec conſideratum eſt, licèt in eo ſitus ſit totius fere negotii cardo; demum exponam, quæ mihi neceſſaria conjectura, dicenda videbuntur. Interim paucis hìc operæ pretium eſse reor complecti Rubei, Baronii, & Bollandi, ſociorumque ſententias, quæ in hunc fere modum in epitomem redigi poſse cenſeo.

IX. Rubeus diffinita certis terminis ſingulorum Epiſcoporum ætate, Agapito defuncto circa tempora Alexandri Severi ſucceſsorem dicit Marcellinum, qui ſedem tenuerit uſque ad initia Aureliani Imperatoris, & Gaii Pontificis, unde cœperit Epiſcopatus Severi, paulo poſt Sardicenſe Concilium, defuncti anno CCCXLVIII. Seve-

Severo ſubrogat Agapitum II., & Agapito Liberium, qui vivente Julio Pontifice defuncti ſint.

Concilium Romanum aliàs anno CCCXXXVII. conſignatum, celebratum dicit anno CCCXLVIII., cui adfuerit Agapitus II.

Baronius ante Severum tenet immediate ſediſſe Agapitum. Severum probabiliter Epiſcopatum cœpiſſe Conſtantio IV., & Conſtante III. Coſs.

Concilium Romanum, cui Agapitus interfuit, annno CCCXXXVII. celebratum.

Bollandus, & Socii conveniunt cum Baronio circa initia Epiſcopatus Severi, & tempus Concilii Romani, cui Agapitus interfuerit.

Sentiunt Severo præceſſiſſe Marcellinum, Marcellino Agapitum.

Severum circa annum CCCXC. obiiſſe.

Potuiſſe ante tempora Agapiti, & Marcellini Severum alterum ſediſſe, illum videlicet, quem uti Martyrem Eccleſia Ravennas veneratur, qui alteri antiquior i item Marcellino ſucceſſerit.

CA-

Digitized by Google

CAPUT SECUNDUM.

Incommoda uniuſcujuſque ex allatis Sententiis. Tres ſolùm Epiſcopos ſpatio CXLII. annorum implendo non ſufficere. Acta veterum Epiſcoporum antiquis Scriptoribus fere ignota. Eccleſię Sanctis dicatæ, conventuſque frequentiſſimi Chriſtianorum an Aureliani tempore? Agapitus II. ignotus omnibus ante Rubeum ſcribentibus. Concilium Romanum perperam ad annum CCCXLVIII. dilatum. Marcellinus inter Agapitum, & Severum ſedit. Idem incommodum in Bollandi ſententia. Marcellinum ſatis diu vixiſſe Agnellus aſſerit.

I. SEntentia Rubei plura ſane incommoda patitur, etenim niſi ejus rei teſtes antiquiſſimos proferat, vix obtinebit à cordato Lectore, ut credat ſpatium fere CXLII. annorum à ſolis tribus Epiſcopis Agapito, Marcellino, & Severo occupatum fuiſſe, cujus quidem temporis major pars ſævas perſecutiones, ac inter alias Diocletianeam diuturniorem, cru-

crudelioremque cæteris, ſit perpeſſa. Quod ſi de aliis Sanctis longævis ſane ſimilia narrantur, id creditur, cum teſtes rem talem adſtruendo idonei proferuntur, aliàs minime. Verùm quî fieri potuit, ut Rubeo ſeculo ſextodecimo ſcribenti notum fuerit tempus, quo quiſque Ravennas Epiſcopus antiquus ſederit, cum id ignoraverit Agnellus ſeculo nono ſcribens, qui proinde ſolius S. Apollinaris tempus apponit, & paucorum inſuper eorum, à quorum ætate minus abfuit? Longævos quidem nonnullos indicat, ſed à decernendo annorum, menſium, dierum numero, fere ubique abſtinet. At id quidem Agnelli ævo ignoratum illud conficit, quod omnia, quæ is de Severo narrat, non lecta, ſed à ſenioribus ſibi relata dicit, unde agnoſcitur, nec prædeceſſorum, nec Severi Acta ſcripta tunc adhuc extitiſſe, & illud unum ex tabulis probari potuiſſe, quod ſcilicet certa ſerie unus alteri ſuffectus fuiſset, Severumque Sardicenſi Concilio ſubſcripſiſse.

II. Illud etiam incommodi accedit, quod faciliùs multò emunctioris naris eruditi ſolennitatem electionis, & loci qualitatem, ubi ſit facta, deſcriptas ab Agnello, & ex Agnello à Rubeo initio libri ſecundi, acquieſcent, ut

ut credant, ſi hujuſmodi Hiſtoria eveniſse dicatur temporibus Filiorum Conſtantini, quàm ſi accidiſse narretur Aureliano, ſeu, ut ibidem, Probo, vel Caro cum filiis Carino, & Numeriano imperantibus. Templum tribus munitum Portis D. Theodoro dicatum, erectumque vix credent (quorum tamen ſententiam non probo) qui tenent ante Conſtantini tempora, etiam cum Eccleſia à perſecutionibus reſpirabat, loca Chriſtianos habuiſſe quidem, ubi ad Synaxes congregabantur, ſed ea in domibus Privatorum, & in ſublimioribus ædibus collocata, quæ non alio, quàm Domini totius domus nomine, vocabantur. Ibidem autem, ajunt, conventus factos ea frequentia, quam ædes hujuſmodi non ſatis magnæ patiebantur, & ea prudenti cautela, ne conveniendi modus Gentilium animos, religionemque moveret; quare in Epiſcoporum electionibus conveniſse quidem par eſt cum Clero Populum, ſed admiſſis tantùm Proceribus, qui teſtimonium grave de eligendi merito præbituri crederentur. Quod pertinet ad Templorum, ſeu Eccleſiarum formam, & publicitatem, probantes Sancti alicujus nomine vocatam nullibi ſacrãm ædem fuiſse, multa congerent ex veteri

Eccle-

Eccleſiaſtica Hiſtoria, ac maxime Titulos in Urbe Equitii, Pammachii, Calliſti, Paſtoris, quibus ſicut indicabantur Fidelium patrimonia, ita loca ipſa, ad quæ conventus fiebant, ſignificabantur, quare monebunt diſserte à Nicolao I. epiſt. 7. ad Michaëlem Imperatorem ſcriptum; *Eccleſia Salvatoris, quæ ab Auctore vocabatur Conſtantiniana, prima, quæ in toto terrarum orbe conſtructa eſt*. Videantur eruditiſſime deducta in hanc rem à Daniele Papebrochio in reſponſionibus ad exhibitiones errorum per P. Sebaſtianum à S. Paulo parte 2.

III. Agapitum ſecundum etiam gratìs inventum quiſquis judicabit, qui noverit ignotum omnibus, qui ante Rubeum ſcripſerunt, nec de eo ſcriptum, memoratumve quidquam à majoribus, licet Rubeus fraſi ſibi familiari in priori Hiſtoriæ ſuæ editione ſcribat, eſse aliquos, qui Agapitum illum Severo ſucceſſiſſe dicant, nonnullos Liberio; petent enim, ut ex aliquibus illis, unus fide dignus proferatur, quem protuliſse debuerat in ſecunda Hiſtoriæ ſuæ editione, Baronianæ criſi reſpondens, cum demum ejus, quem protuliſset, opinioni, ſubſcribere decreverat.

IV. Vix præterea intelligent, quomodo Ru-

 beus

beus potuerit Concilium Romanum poſt Sardicenſe ad annum CCCXLVIII. differre, cum nullus ex characteribus chronologicis anno illi reſpondeat ex productis ſupra à Baronio, & Bollando, ex his videlicet, quibus Concilium illud conſignatum ferunt Acta, quæ circumferuntur, quæque nil habent ſpectans ad Sardicenſe Concilium, vel ad Athanaſii abſolutionem, ſed bene nonnulla ad Nicænæ Synodi confirmationem pertinentia. Et hoc quidem tanti eſt momenti, ut ob id tota Rubei ratiocinatio ingenioſe plane excogitata, ruat.

V. Baronii ſententia de Severo immediate Agapito ſubſequuto vix videtur ſuſtineri poſſe, cum medium inter Agapitum, & Severum, Marcellinum extitiſſe probent picturæ Ravennates, & ipſum Agnelli Pontificale. Præterea ſi Severus anno ab ipſo aſſignato ſedere cœpit, & immediatum prædeceſsorem habuit Agapitum, neceſsariò Epiſcopis prædeceſsoribus tempus prolixum nimis Epiſcopatus tribuet, & ſic culpa illa peccabit, cujus accuſat Rubeum. Quod apprime in ejus aſſerto accidet, qui ad annum ſeptuageſimum quintum dixerat Eleucadium illis Veſpaſiani temporibus in Epiſcopatum Aderito ſucceſſiſse,

ſiſse, etenim ab anno LXXXI. Veſpaſiani poſtremo ad annum CCCXXXVII., quo electum contendit Severum, anni intercedunt omnino CCLVI., qui numerus, ſi per IX. dividatur, totidem enim ab Eleucadio ad Agapitum interceſsere Epiſcopi Ravennates, reſultabunt anni XXVIII. mens. V. dies X., quos æquata ratione unuſquiſque Prædeceſsorum Severi vixiſse conficitur. Id autem videbitur æque ſaltem improbabile per ea tempora perſecutionum plena, ac tempus Epiſcopatus à Rubeo Marcellino, & Severo tributum.

VI. Idem fere incommodum ſequitur in ſententia Bollandi, quandoquidem Marcellino ſedem ultra ſeptennium ægre protrahendam cognoſcunt. Id tamen evitaretur, ſi conſtaret, Severum illum Ravennatem Martyrem, Epiſcopum etiam ſediſse, & alterum Marcellinum prædeceſsorem habuiſse; at hæc nullo idoneo teſte fulciuntur, fides enim Martyrologiorum allatorum vix ſufficit ad inanem conjecturam fundandam. Illud etiam accedit, quod de diuturniori Marcellini ſede vix videtur dubitari poſse, ac de ea re teſtem optimum habuit Rubeus, licèt neglexerit afferre, Agnellum videlicet, quem modò

Digitized by Google

illuſtramus, ac è tenebris vindicamus, qui Marcellinum laudans concludit in hæc verba; *tranſactaque plurima* (ſive plurium) *annorum curricula ſpatii, Pontificatum amiſit, & vitam*. Hæc enim non dicerentur de eo, qui ſeptennium in Pontificatu expleſſet.

CAPUT TERTIUM.

Concilia Romana ſub Julio plura. De illorum numero, occaſione, ac tempore, controverſiæ. Acta Romanæ Synodi prioris ſuppoſititia Pagio, Labbeo, Criticis. Series Epiſcoporum Mediolanenſium. Julius Firmicus Maternus minime Mediolanenſis Antiſtes. Loca ex opere de myſteriis profanarum Religionum illuſtrata.

I. BAronius tria agnoſcit Concilia Romana ſub Julio Pontifice celebrata. Primum hoc, de quo nunc quærimus, quod à Julio ait convocatum, ut ſtatim Pontificatus ſui initio Nicænum confirmaret, celebratumq; ipſo, quo magnus Conſtantinus deceſſit anno Chriſti CCCXXXVII. Secundum anno CCCXL. in cauſa Athanaſii, qui diu expectaverat ibi judi-

judicium Epiſcoporum, quique poſt Concilium Alexandriam ſtatim regreſſus eſt. Tertium anno CCCXLII. poſt cladem Alexandrinam, intruſumque in illam ſedem Gregorium, ob quæ denuo Athanaſius Romam reverſus ſit. Petrus de Marca aliud Concilium Romanum agnoſcit ex S. Hilarii fragmentis, & ex epiſtola Oſii ad Conſtantium, quod celebratum dicit biennio poſt Mediolanenſe anni CCCXLVII. ideſt anno CCCXLIX., in quo damnatus Photinus Sirmienſis Epiſcopus fuit. In eo Concilio Urſacius, & Valens, quod in Mediolanenſi fecerant, *pœnitentiæ libello conſubſtantiali aſſentiuntur, ac literis ad Athanaſium miſſis, de cætero cum illo communicaturos fatentur*, ut Socrat. lib. 2. cap. 19. licèt Sozom. lib. 3. cap. 22. libellum ipſum exhibens ante ſcriptas Athanaſio literas illum ab Urſacio, & Valente prædictis datum dicat, cum hi ſimul cum Theognide in Mareotem proficiſcebantur. Libellum eundem affert Athanaſius Apolog. 2. De hoc tertio aſſerto Romano Concilio nihil in rem præſentem agere operæ eſt pretium. Vide, ſi lubet, Baluzium in nova collectione Concil. pag. 27. Secundum Concilium à Baronio aſſertum in controverſiam vertitur ab Eruditis,

qui negant Athanaſium Romam veniſſe bis, ut contendit Baronius, & ſemel tantùm id factum admittunt, cum ſubaudiſſet Arianos, decreta ejus expulſione, Gregorium ſubintruſiſſe. Vide rem totam diffuſe tractatam ex Valeſio ad annum CCCXLII. à Pagio in Critica Hiſtorico-chronologica Baronii. In eo tamen falli Valeſium tenent alii, quod Synodum Romanam, de qua ulla controverſia minime haberi poteſt, celebratam aſſerit anno CCCXLII., cum certæ videantur rationes adſtruentes habitam fuiſſe vergente ad finem anno CCCXLI., ex eo quòd Julius Papa aperte teſtetur Epiſcopos adfuiſſe indicta die, Legatoſque ab Arianis detentos tandiu, quoad regreſſi ſint multò poſt, quàm ea Synodus indicta fuerat. Quod ſi Athanaſius Apologia ſecunda ait; *hæc cum Romæ Synodus per Julium Romanum Epiſcopum ſcripſiſſet &c.* & epiſtola ipſa ſcripta eſt poſt Legatorum reditum, dicunt tamen Synodum commiſiſſe Julio provinciam ſcribendi, quæ in Synodo acta erant, & reſpondendi prioribus literis, quod poſtea præſtans Julius, reverſis Legatis prioribus ſimul & poſterioribus, Arianorum literis reſpondiſſe. Aliàs enim improbabile adiiciunt Epiſcopos indicta die con-

convenientes expectaſſe ſequentem annum, quo demum Synodum celebrarent poſt Legatorum adventum. At, ut verum fatear, res eſt implicatiſſima, cum enim adventum Romam Athanaſii differant, quouſque jam Gregorius deſignatus fuerat ab Arianis Alexandriæ Epiſcopus, & conſtet ex Julii literis, Athanaſium, qui idem teſtatur de ſe, Romæ expectaſſe *annum totum*, *& integros ſex menſes*, videtur Synodum citiùs non fuiſſe celebratam, quàm poſtremis anni CCCXLII. menſibus. Scio eam eſſe nonnullorum ſententiam, ut credant in ea, nil aliud, quod ad Athanaſium ſpectaret, factum, quàm decernere eundem ad communionem rite recipiendum; at Julium ante hujuſmodi Concilium cum Athanaſio communicaſſe fateri debent, ſi negant priorem Synodum actam fuiſſe; Ariani enim de nullo magis in epiſtola Julio ſcripta conqueſti ſunt, quàm de Athanaſio in communionem recepto; quod probat Pagius ex Valeſio loco laudato. At de ea quæſtione aliorum eſto judicum. Hæc pauca ſummatim mihi delibanda ſumpſi, ut appareat, quàm controverſa ſint Concilia Romana ſub Julio Romæ habita, ex quibus proinde certum vix ſperari poſſit ad ſtatuen-

dam anni cujuslibet Hiſtoriam.

II. Nunc,quod præcipuum in hac re eſt, agendum de priori Romana Synodo, quæ Baronianæ ſententiæ de tempore, quo Agapitus Epiſcopus ſedit, fundamentum eſt, & à qua, cum ſe premi Rubeus ſentiret, nil aptius invenit, quàm à CCCXXXVII. anno, quo illam celebratam fuiſſe aſſerit idem Baronius, ad CCCXLVIII. transferre. Baronio in hac parte adhæſere Bollandus, Sociique, nec exquirendum cenſuere de ejuſdem Synodi veritate. Mihi verò rem ſeriò perpendenti viſum eſt, quidquid ſit de ea Synodo, quam celebratam fuiſſe negare nolim, ſcio etenim per ea tempora frequentiſſime Concilia celebrata fuiſſe, ſed & bis ſingulis annis juxta Nicænos Canones, Acta tamen quæ ejus eſſe dicuntur, ſuppoſititia eſſe, & fide indigna. Farraginem eſſe hinc inde collectam ab eodem, qui binas Julio epiſtolas affixit Iſidoro, Actionem illam, quæ Baronio impoſuit, quidam dicunt apud Labbeum in marginali nota adſcripta eidem in collectione Conciliorum tom. 2. pag. 527., & Pagius in Critica ſupracitata ad annum Chriſti CCCXXXVII §. VIII. hæc ſcribit ; *Synodus Romana ſub Julio Papa aliud non eſt, quàm farrago quæ-*

dam

dam ab Iſidoro Mercatore collecta ex Tripartita, aliiſque, & in formam Concilii redacta. Certe nulla ejus in Libello Synodico mentio. Hinc eſt, quod ejus nullam rationem habeant recentiores Critici, inter quos laudari meretur Doviatus in opere optimo Prænotionum Canonicarum.

III. Porro ſi à doctorum virorum auctoritate ad rem ipſam tranſeamus, illud mihi evidens videtur, quod ſi error in aſſignandis Conſulibus ſignum tale ſuppoſitionis habitum eſt à Binio, ut ex ſolo hoc capite illegitimas meritò cenſuerit epiſtolas Julio adſcriptas, quæ habentur in Labbeana collectione pag. 475. & 485. tomi ſecundi, fieri non poſſit, quod ſi cætera dicenda deeſſent, hinc ſaltem, & hujus Concilii Acta ſuppoſita non judicentur. Etenim eundem omnino errorem erravit ille, qui epiſtolas memoratas tanquam ex Synodi decreto emanatas intendens propinare ex mendoſo Anaſtaſio, eiſdem Conſulibus ſignavit Acta Synodi, & epiſtolas, *Feliciano* videlicet, *& Maximiano Viris clariſſimis Coſs.* At ſi ex hoc capite epiſtolæ Julio adſcriptæ fictitiæ exiſtimantur, quantò magis Acta Synodi ipſa, quæ nullo charactere muniuntur probabili? Collegium enim Conſulum memo-

memoratum nullibi in tota Faſtorum ſerie invenitur, quod proinde æque ineptum fuerat ad Baronii fundandam ſententiam, affigendumque Concilium anno CCCXXXVII., ſicut Indictio VI. à Rubeo aſſumpta, ut illud ipſum in annum CCCXLVIII. transferret. Hæc autem, ut bene advertit Baronius, ineptiſſime Concilium efficeret celebratum anno ipſo Sardicenſis Concilii CCCXLVII., & inde monſtrum ingens oriretur, quod eodem anno eædem ſedes diverſos habuiſſent Epiſcopos duobus Conciliis ſubſcribentes. Annus etiam Imperii Conſtantii, & Conſtantis Auguſtorum IV. non ſubſiſtit, cum character hujuſmodi anno CCCXL. ineunte cœperit, quo quidem Concilium indictum novimus in cauſa Athanaſii, ſed non celebratum, ut ſupra dictum eſt. Quî igitur fieri poteſt, ut Acta hujuſmodi legitima dicamus, quæ nullo modo annis, quibus Julius ſedit, ſunt applicabilia?

IV. Verùm conferenti cætera eorum temporum monumenta cum iſthac farragine, deprehenſaque horrida ſenſuum, ſtylique barbarie, quibus à principio ad finem ſcatet, evidenter apparebit, nil ibi ſincerum eſſe. Narratur, Julium Pontificem dixiſſe *Sancta Dei, &*

Apo-

Digitized by Google

Apoſtolicæ Synodo, & Dei voluntate, & Gratia in indiviſa Communione Sancti Spiritus in hac conſonanter, & unanimiter congregatæ antiqua alma Urbe Roma ad confirmationem Sacram, & correctionem fidei noſtræ, & Chriſtianorum immaculatæ diſciplinæ. Quid horridius hoc legi poteſt? quid commodi importat *correctio fidei noſtræ, & immaculata Chriſtianorum diſciplina?* Poſt Symbolum ex Nicæno Concilio deſcriptum ſubdit Conſarcinator; *de quibus & affirmamus ita habere, & ita ſapere, ſeu etiam dudum ſic habuiſſe, & ita ſapuiſſe, & uſque ad mortem pro hac ſtare fide, anathematizantes omnem ſine Deo hæreſim.* Et infra damnantur qui *pro arbitrio, malitiæ, atque virtutis capabilem filium Dei dicunt.* At omne deſcribere inepti hominis opus, operæ pretium eſſet, ſi barbara omnia, quæ ei inſunt exponere conduceret. Nunc ad Concilii hujuſmodi cauſam reſpiciendum eſt, quæ duplex eſſe ſignificatur, una confirmandi videlicet diffinita à Synodo Nicæna de conſubſtantialitate Filii, altera ſuppetias ferendi fratribus oppreſſis. Primum autem inepte ſatis præſtatur, de altero hæc paucula verba in fine habentur, quibus tota fabula clauditur; *Simul & pro nobis omnibus, & reliquis oppreſ-*

ſis fratribus, ut ipſi eruantur illæſi, & ſerventur immaculati, ut quæ bene placuerunt, firma permaneant per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum ſecundùm bonam voluntatem facta, ſicut credimus Dei, & Patris in Spiritu Sancto, cui eſt gloria in ſecula ſeculorum. Amen. Hæc ne ſuppetiæ decretæ pro fratribus oppreſſis?

V. Priori aſſertæ Concilii cogendi occaſioni innititur Baronius, confirmandi videlicet Nicænæ Synodi Acta, quod ſibi oneris incubuiſſe Julius Pontifex Romanus crediderit in ipſo Pontificatus ſui limine. Sint hæc porro uti doctiſſimo Annalium Patri placet; conſueverint ſcilicet Pontifices Romani, coacta in Urbe Synodo, Concilia, quibus longè poſiti per Legatos tantùm interfuerant, coram confirmare; Julius etiam id egerit, & egerit eo, de quo quæſtio eſt, tempore; at cardo rei in eo verſatur, an Acta ejus Concilii legitima extent. Non extare autem, & quæ hucuſque deduximus, & quæ adjungemus oſtendunt. Actis autem hujuſmodi cadentibus, ruet præcipua fere ratio, cui innititur Baronii cenſura in Rubeum, qua iſte per ea tempora, quibus Synodus hujuſmodi celebrata dicitur, aſſeruerat, Agapitum Ravennæ Epiſcopum ſediſſe; & ex ea quidem ob auctori-

ctoritatem Baronii præconcepta opinione, panicus timor incuſsus eſt omnibus, qui uſque in hanc diem de ſucceſſione Ravennatum Epiſcoporum ſcripſere, ut Agapitum prædeceſsorem Severi omnino vixiſse anno CCCXXXVII. ſtatuerint, cui rei ſtabiliendæ varias injerint vias. Inter eos tamen nullus longiùs aberravit, meo quidem judicio, quàm Ughellus, qui ubi Rubeus ex uno duos fecit Agapitos, tres multiplicavit, hoc pacto ſeriem diſponens

Agapitus electus anno CCVI. mortuus CCXXXVII.

Marcellinus mortuus CCXXXVIII.

Agapitus Secundus, qui interfuit Concil. Rom. ann. CCCXXXVII.

Severus mortuus CCCXLVIII.

Agapitus tertius mortuus CCCXLIX.

Ita qui ſcrupulo tenebatur, ne Severos multiplicaret, quòd qui faceret *mendacem* dictatorie pronunciavit, non timuit mendacii accuſari, Agapitos multiplicans contra fidem antiquiſſimæ traditionis Eccleſiæ Ravennatis, & ejus monumentorum.

VI. Remanet demum, ut Actorum uſque modo excuſsorum ſuppoſitionem ex eo etiam oſtendam, quod nomina quinque Epiſcoporum

rum ex aſsertis CXVI. in illis recenſita dolum prodant. Etenim eſto quòd honoris cauſa ſeligerentur nominandi celeberrimarum Italiæ Eccleſiarum Epiſcopi, Ravennæ videlicet, Aquilejæ, Mediolani, licèt id in aliis Romanis Synodis factum non conſtet, & cum Epiſcopi ſubſcribunt recentioribus ſeculis, primo fere loco id agat Ravennas, ut alibi videbimus, eſto quòd Concilio huic Carthaginienſis Rufus interfuerit; at cur recenſetur Lucianus ille Maurianenſis, ſive Mauritanenſis, cujus ſedes, ut inveniretur, vexanda Eccleſiaſtica Geographia fuerit fruſtra, & legendum vel Marienſis, vel Maranenſis? nec enim adhuc de ſede ejus nominis conſtat, quæ aliis quatuor comparari poſſit; quamvis hæc de S. Johanne Maurianæ in Sabaudia intelligi poſse crederemus. Benedictus præterea Aquilejenſis nullo alio documento ſubſiſtit, quàm deſumpto ex conficto Concilio. Ughellus aliud non produxit, nec producendum didicit à Dandulo, quem citat, à quo ſe male etiam edoctum oſtendit, cum Benedictum Epiſcopum creatum dicit anno CCCXXXII., & rexiſse Eccleſiam annis XX., & ſtatim Fortunatianum ſubiicit anno CCCXLVII. Sardicenſi Concilio interfuiſ-

ſe.

ſe. Si Benedictus ſedis annos auſpicatus ab anno CCCXXXII. ſedit annos XX., conſequens eſt, ut objerit anno ſaltem CCCLI., anno itaque CCCXLVII. vel non ſedebat Fortunatianus, vel duo ſimul in eadem ſede ſedebant Epiſcopi. Agapitum ſediſſe Ravennæ, ut vult Conſarcinator aſſerti Concilii, res eſt adeo dubia, ut nullo certo argumento firmetur, & fortaſſis ut Epiſcoporum numerus tempori coæquetur, quod interceſſit inter S. Apollinaris, & S. Severi ſedem, neceſſe ſit annos Epiſcopatus Marcellini (quem Agnellus, Picturæque Ravennates male à Baronio negatum conficiunt) amplioribus menſuris dimetiri, quàm dimenſi ſint Bollandus, & Socii. Lucius Maurianenſis omnino cum ſua ſede vel incognitus eſt, vel obſcurus, & licèt alius ſedes ſatis ſit celebris, Mediolanum videlicet, Epiſcopus tamen à tota antiquitate ignoratur.

VII. Papebrochius accuratiſſime, ut ſolet, examini ſubjecit antiquum Epiſcoporum Mediolanenſium Catalogum, quem cum obſervationibus doctiſſimis tomo primo Maii præfixit, poſt examen ſucceſſionis Epiſcoporum Tungrenſium. In eo autem, & quidem in parte priori antiquior ſeries Epiſcoporum ita

ita diſponitur pro tempore controverſo.

Maternus ab anno CCLXXXII. ad CCCIII.

Myrocles ad annum CCCXV.

Euſtorgius ad annum CCCXXXI.

Protaſius ad annum CCCLII.

Dionyſius ad annum CCCLXII. computatis exilii annis.

Evidentibus autem rationibus laudatus doctiſſimus Auctor oſtendit ſeriem perturbatam in hunc modum reſtitui debere.

Myrocles ſedit annis XXII.

Maternus ſedit annis XII.

Protaſius ſedit annis XXII.

Euſtorgius ſedit annis XVII.

Dionyſius ſedit annis XIV., ſeu IV. ante exilium.

Porro, ut vides Lector, nihil territus eſt Papebrochius Baronii cenſura, qua ad annum laudatum CCCXXXVII. ait; *miramur profectò hunc ipſum* (Julium videlicet) *ab eodem Auctore* (Panuinio) *prætermiſſum ..... nam ſi alicujus Eccleſiæ antiqui quærantur Epiſcopi, illi certiores erunt, quos veterum Conciliorum Acta ſuppeditant*. Ita quidem ſi verè ejus Concilii Acta legitima extarent, at ſecus, cum ea conficta fuiſſe deprehendantur. Novi autem

tem

tem Baronium in eam inclinaſſe ſententiam, ut crederet Julium Mediolanenſium Epiſcopum Maternum cognominatum fuiſſe, & illum ipſum, cujus inſigne opus habemus de Myſteriis profanarum Religionum ſub nomine Julii Firmici Materni V.E. At præterquam quod id nullo apto teſte probatur, ex Opere ipſo apparet Commentarii Auctorem diverſum eſſe à Materno Mediolanenſi Epiſcopo, cui propterea Julii nomen alterum affigi nequeat. Etenim deprehendere poterat, ex ipſis, quæ deſcripſit, locis ex Opere laudato, Auctorem anno ſaltem Sardicenſis Concilii ſcripſiſſe, quo Protaſius certiſſime ſedebat. Refert inter cætera ex cap. 29. illa, quibus Auctor Conſtantium, & Conſtantem alloquitur; *Hyeme (quod nec factum eſt aliquando, nec fiet) tumentes, ac ſævientes undas calcaſtis Oceani ſubremis veſtris. Incogniti jam nobis pene maris unda contremuit, & inſperatam Imperatoris faciem Britannus expavit*. His addit ex cap. 30. alia; *miſſi ſunt ſuperbi ſub jugum populi, & Perſica vota collapſa ſunt, nec ſtare diu contra vos potuit malis ſuis armata crudelitas, Dei virtutem utrique diverſo ſenſiſtis eventu &c.*, quæ quidem debuiſſe referri, ait Baronius, eo quòd in ipſis victorias memorari dicat,

quarum nulla mentio apud Scriptores habeatur, quas quidem (cum ſentiat Opus hujuſmodi ſcriptum ſub initium Imperii Conſtantini minoris, & Conſtantis, quod re vera ſcriptum fuit Conſtantio, & Conſtante imperantibus) contigiſſe arbitratur Conſtantino Patre adhuc vivente, ac in ejus rei argumentum Numiſma Conſtantini Junioris victoriam Alamanicam præſeferens exhibet, quod certe nil habet, quod ad Britannos, Perſaſque referri poſſit.

VIII. Porro non ad Conſtantini Junioris victoriam quamlibet alludit Maternus, ſed ad Conſtantis Britannicam, ipſa rigente hyeme confectam anno CCCXLIII., & Perſicam Conſtantii, quam alii anno CCCXLVIII. ex Hieronymi, & Idacii Chronico, alii CCCXLV. ex Juliani Oratione prima ad Conſtantium, habitam tenent. Prioris duos numos exhibet teſtes Mediobarbus ex Conſtantinopoli Chriſtiana Duchangii, aureum unum, æreum alterum. Eorum hic in cujus averſa parte Triremis cum remigibus in mediis fluctibus, in cujus prora victoria dextra lauream, ſiniſtra palmam, in puppi duo ſigna militaria, in medio navis Imperator galeatus dextera haſtam, ſiniſtra clypeum, & in mediis

diis fluctibus figura nuda epigraphem habet *Bononia Oceanus*. Ammianum illam eandem innuere lib. 27. ſentit Pagius in Critica Hiſtorico-chronologica ad hunc annum, & Duchangius in opere laudato eandem illuſtrat. Quod ſpectat ad prælium apud Singaram nocturnum, victoriamque de Perſis reportatam, Julianus loco citato rem pluribus narrat, at cum ſubſequatur Magnentii cædem ἕκτον μετὰ τὸν πόλεμον ἔτος accidiſſe, & hæc conſtet referenda ad annum CCCL. ſignatum Coſs. Sergio, & Nigriniano ex Idacii Chronico, hinc Jacobus Gothofredus in Chronolog. Cod. Theodos., & in notis ad eundem Codicem ad leg. V. argumentum ſumpſit recedendi ab Hieronymi, & Idacii Chronicis, & prælium illud adſcribendi anno CCCXLV., quo Niſibi legem eam datam fuiſſe conſtat, cujus ſententiæ adhæſere Harduinus ad Orationem primam Themiſtii, & Pagius in Critica ad annum CCCXLV. Ezechiel Spanhemius tamen ad Orationem primam Juliani, de his omnibus eruditiſſime Lectorem monens, ſincere notat ſententiæ Petavii, ac Valeſii, (& hic quidem Juliano mendum ſubeſſe exiſtimat, & pro ἕκτον ἔτος legendum τρίτον) ſuffragari Libanium, qui in Baſilico de ea re ita lo-

 quitur,

quitur, ut recentiſſime prælium commiſſum, Parthorumque, ſive Perſarum fugam ſubſecutam innuat, quare prælium hujuſmodi videri poſſe commiſſum vel anno CCCXLVIII. juxta Idacium, vel etiam CCCXLIX. juxta Hieronymum, quo anno ſcriptum Baſilicon ſtatuerat Gothofredus in Chronologia Cod. Theodoſiani, & leg. 2. Cod. ejuſdem de *Raptu Virginum*, & alia addit, quæ huic ſententiæ favere videntur.

IX. Ex his omnibus Julii Firmici Materni loca allata mirifice illuſtrantur, conſtatque verba; *Dei virtutem utrique diverſo ſenſiſtis eventu*, referenda eſſe ad Conſtantium quidem ob Perſas apud Singaram in fugam verſos, ad Conſtantem verò, ob Britannicam reportatam victoriam. Sicut autem apparet opus illud à Materno ſcriptum ante annum CCCL, quo Conſtans occiſus eſt in Galliis, ita conſtat, vel poſt annum CCCXLVIII., vel ſaltem poſt CCCXLV., quibus prælium illud, & Perſarum fuga evenit, Conſtante bellum gerente, exaratum. Cum verò de victoriis hujuſmodi ita loquatur Auctor, ut (quod ſane probabile unice videtur) aliquod ante tempus eas reportatas oſtendat, vix fieri poteſt, ut Commentarium exaraverit ante annum CCCXL.

CCCXLVIII., quo Protaſius Mediolanenſis Epiſcopus in Sardicenſi Concilio ſubſcripſit. Maternus itaque Commentarii ejus Auctor differt à Materno, juxta Papebrochii ſententiam, Epiſcopo Mediolanenſi prædeceſſore Protaſii, cui Julii nomen convenire nullo modo conſtat; ac proinde ex hoc etiam capite ruunt aſſerti Romani Concilii Acta, argumentumque ex eo ſumptum pro Agapito Ravennati Epiſcopo, anno CCCXXXVII., ut prætendit Baronius, immediate ante Severum, ſedente.

CAPUT QUARTUM.

Severi ætas ex Geminiani Vita probatur. Nulla Agapitos, Severoſve multiplicandi neceſſitas. Epiſcoporum Ravennatum ſucceſſio certa, cætera obſcura. Agnelli fides, & ſinceritas.

I. ILlud in primis cenſeo, nullo modo dubitari poſſe de Severi ætate, ex Actis enim conſtat, S. Geminiani Mutinenſis morti ſupervixiſſe. Licèt enim jure dicendum ſit Geminiani ejuſdem ad Superos jam tranſlati interceſſionibus, alterius Geminiani tempore

Attilæ Mutinæ pertranſeuntis oculos ſic perſtrictos, ut, quo loci eſſet non viderit, quod factum perperam, & reclamante temporum ratione Geminiano ipſi priori viventi tributum eſt; nulla tamen ratio ſuppetit, qua dubitari poſſit de S. Severi, funus S. Geminiani curantis, hiſtoria. Hanc Agnellus ex Majorum traditione diſſerte tradit, hanc ex Agnello ad verbum deſcripſit, qui S. Geminiani vitam compinxit, nec eſt unde inficias ire quis poſſit, niſi ex præconcepta Rubei ſententia. Severus itaque ex productis ſupra cap. *3. n.6.* vitam produxit ad annum CCCXC.

II. Hinc anno CCCXLVI, quod ſenſere laudati Bollandus, & Socii, cœpiſſe Epiſcopum agere, conſentaneum videtur; aliàs qui anno prædicto CCCXC. obiit, vitam, & ſedem plusquam credibile ſit protraxiſſet.

III. Verùm apparet, nulla nos cogi neceſſitate, ſeu Agapitos multiplicandi, ut facit Rubeus, & Ughellus, aliique eos ſecuti, ſive Marcellini ſedem ad quinquennium, ſexennium, ſeptenniumve contrahendi, quem Agnellus, ut oſtendimus, poſt *plurima temporum curricula* defunctum dicit, ſive Severos alios, Marcellinoſve multiplicandi. Ac porro certiſſimæ in hac re fidei, nonmodò Urſianæ Baſili-

cæ

cæ muſiva opera, ſed maxime Agnelli Pontificalis Liber eſſe debet. Novimus enim Veteribus Pontificum ſeriem, & nomina nota ſatis fuiſſe ex Dypticis, quibus inter Miſſarum ſollemnia per ordinem recitabantur, ex quibus Pontificum Ravennatum ſeriem collectam ab Agnello, vel à Senioribus, qui notitias ſuffecere, ſive ex Urſiana Eccleſia, in qua alibi ſe nutritum ab ineunte ætate dicit, conſentaneum eſt. Ab Agnello itaque recedere periculoſiſſimum arbitror, & in eam ſe neceſſitatem coniicere dicendi ea, quibus probandis omnino argumenta deſint.

IV. Sicuti autem de Pontificum Ravennatum ſerie arbitror ſatis, ſuperque conſtare, ita video nulla argumenta ſuppetere, quibus eorum, qui ante Severum ſedere, tempus probabilibus limitibus ſtatuatur. Cum enim in Dypticis purum putum nomen apponeretur, eorum etiam, qui martyrio coronati fuerant, ſic nil de eorum Actis, nil de eorum ætate ad Agnelli notitiam pervenit. Elogia quibus uniuſcujuſque vitam definivit, ex meris probabilibus utplurimùm contexuit, quod ipſe ſincere fatetur infra in vita S. Exuperantii XIX., credens tamen *ſe minime* id agens *mentitum fuiſſe*, quia, ait, & Epiſcopi illi, de qui-

bus nihil invenit, *hortatores fuere, caſtique & eleemoſinarii, & Deo animas hominum adquiſitores*. Nec proinde mentiti ſunt, qui elogia eadem ex Agnello deſcripſere; ab hiſtoriæ tamen fide receſsere annos uniuſcujuſque, quibus Epiſcopatus duravit, ſtatuentes, quod Agnellus non fecit. Et hæc quidem ſunt, quæ adnotanda, diſſerendaque cenſui, ut præconcepta opinio de Actis Synodi Romanæ tollatur, ob quæ ſeriem Pontificum Ravennatum ſuſdeque invertere volverunt Viri aliàs eruditiſſimi.

MO-

MONITIUNCULA

Ad verſus Vitæ S. Apollinaris præfixos.

ET hos verſus minime omittendos putavi. Alienos ab Agnelli ſtylo deprehendet, qui tantùm leget, ejuſdem tamen, vel paulò recentioris ætatis oſtendunt latinitas corrupta, & mirabilia in ſyntaxi hyperbata. Illud etiam addendum eſt, quod Bonifacii Claſſenſis lumen oculorum receptum D. Apollinaris ope recitent, de quo nihil Agnellus. Tecla etiam prioribus verſibus morbo liberata dicitur, Agnello omiſſa, qui ejus loco Herenei filium anonymum cæcum illuminatum affirmat. Quid ſibi velit prius ſeptimi exametri verbum Plamone, *obſcurum. Cum tamen integritati verſus ſyllaba deſit, & aliàs noverimus Lamonen fluvium non longe à Civitate Ravennæ fluxiſſe in Paduſam, videtur Exſcriptori littera P. ſolitarie ponenda, quæ prius tranſverſa linea ſignata præpoſitionem* poſt *pro ſeculi genio tempus ſignificantem compendioſe exprimeret, ita quod ſenſus eſſet* poſt hæc Lamone *ideſt ad Lamonem fluvium D. Apollinarem martyrio coronatum fuiſſe. Sequenti verſu exametro eodem ſenſu exhibetur eadem particula* poſt. *Hinc autem conficeretur ex mente Auctoris horum verſuum*

ſuum, locum ubi diem obiit D. Apollinaris, quem alii communiter extra Claſſem, vicum versus Leproſorum cognomento dictum, ſtatuunt, ad Lamonem fluvium fuiſſe.

Incipit verſus metri, & pro nomen Beati
Apollinaris hoc legitur pariter.

[a] A*Lmis* Apoſtolus, & ſolidus Princeps aliorum,
Quem ſanctis monitis diſcipulum docuit,
Pontificum ſummam ſedem dans cuique, Ravennam,
Et populum miſit recte vocare Dei.
Orbatis lumen dedit, Teclamque levavit
Quæque toro membris ægra diu jacuit.
Lætus [b] & advenit capitolia ſumma, catervas
Nomine, Dæmonicas ſubruit, in Domini.
Allidens cupidi lethi retinacula, natam
Ad vitam Rufi per Dominum retulit.
Lumen per Deum munus lingua reparavit
Claſſenſi, nomen cui Bonifacius eſt.
Plamone coronatus cum martyrio fit.
Ante flagellorum vulnera plura tulit.
Lege poli revocante petit poſt ſpiritus ejus
Cœli confeſſus, angelicoſque choros.
Ille

a *Almus* b *ut*

Ille nequit quicumque capax chunprendere mertum
Non id diſpliceat, ſuppliciter rogito.
Sed ſumens [a] *itiner per ſet* per pervia greſſus
Dirigat, & mecum [b] *pacem ſervatur* ovans.
Finit metrum pentametrum, & exametrum; quicumque non capit, convertatur ad proſam.

[a] *iter prenſet* [b] *pace feratur*

VITA

Google

VITA SANCTI APOLLINARIS.

CAPUT PRIMUM.

S. Apollinaris patria, cultus, & ordinatio. Ravennam venit, Chriſti fidem prædicat, miracula patrat. Rufi patritii converſio, ejuſdemque ſepulcrum.

DE SANCTO APOLLINARIO.

SAnctus Apollinarius natione Antiochenus græcis, & latinis literis eruditus, Apoſtoli Petri diſcipulus, & cum eo in Urbem Romam pervenit. Qui poſt plurimum tempus eum Pontificem ordinavit, atque per impoſitionem manus Spiritum Sanctum tribuit, & oſculum illi dedit, & ab Urbe Roma quaſi terdenos milliarios communiter cum eo venit. In quo ſitum eſt Monaſterium Beati Petri, qui vocatur ad Januculum, ubi Chriſtum

Apo-

Apoſtolus oravit, & ubi genu poſuit, lapis mollis apparuit, ut cera ab igne, & in modum ejus, lapis, genu concavus eſt. Et ad aliud Monaſterium ipſius Apoſtoli, quod vocatur ad Ulmum, in ipſa nocte pariter ſopiti ſunt, & apparent foſſæ in illo lapide, ubi caput, vel terga, atque nates, & crura tenuerunt, uſque in hunc diem. Et poſt Ravennam eum direxit, & ipſe Beatiſſimus antequam in Urbem Ravennam ingrederetur, Herenei filium cæcum illuminavit. Hereneus quippe pacificus intelligitur, & forinſecus hujus Civitatis plurimas peregit virtutes. Templa Deorum ſubvertit, & ſimulacra comminuit, Presbyteros, & Diaconos ordinavit, infirmos ſanavit, Dæmones effugavit, leproſos mundavit, in Bedente fluvio, & in mare multos baptizavit. In Baſilica Beatæ Euphemiæ, quæ vocatur ad arietem, primitus baptiſmum fecit, & ubi pedibus ſtetit, liquefactus eſt ille lapis, & veſtigia quaſi ſignum impreſſa ſunt. Filiam quoque Rufi patritii mortuam ſuſcitavit, & illius in Patritii domo Epiſcopium Bononienſis Eccleſiæ uſque in præſentem cernimus diem. Sic autem Domum illam integram, & incolumem ſic, quomodo antiquitus. Et nunc penè annos quin-

que

que Theodoricus Bononienſis Antiſtes ſaxeam arcam, ubi Rufus patritius ſua cum filia poſitus fuit, abſtulit, & ad ſuam Eccleſiam Bononienſem deportavit, ut poſtquam defunctus, ibidem ſepultus fuiſſet. Sed quid ei profuit? qui alios exinde expulit, & ille non in illa poſitus eſt, nam ſegniùs ipſe fecit eam ſtabilire.

CAPUT SECUNDUM.

S. Apollinaris carcer, exilium, & poſt reditum Acta, & Martyrium.

IGitur Beatiſſimus Apollinaris cum ingenti pondere ferri in carcerem miſſus eſt non longe ad Capitolium iſtius Ravennæ Civitatis. In quo cuſtodibus circumſpicientibus Angeli victum cœleſtem miniſtrabant ei. Iterumque eum coëgerunt, & ab Urbe projecerunt non longe ab hac milliario VI., ubi Eccleſia Beati Demetrii antiqua ſtructa eſt. Poſt hæc ad partes Illyricæ captivus ductus eſt. Deinde per Salonam, Pannoniam quoque per Danubii ripam, Thraciamque, & ibidem, atque in litore Corinthi multa per eum mirabilia intulit Dominus. Reverſus poſt

tres

tres Ravennam annos, remeavit, & à fidelibus ſuis filiis, Sacerdotibuſque cum magna lætitia ſuſceptus eſt. Quem ſævientes Pagani poſt diu cæſum, nudis pedibus ſuper prunas ſtare fecerunt, & alia multa tormenta in eum exercuerunt. Templum Apollinis, quod ante portam, quæ vocatur aurea juxta Amphitheatrum, ſuis orationibus demolivit. Cujus tanta beatitudo fuit, & manſuetudo, ut nunquam, dum pateretur, alicui injuriam feciſſet, aut eum increpaſſet, niſi dum fortiter torqueretur, ait ad Vicarium; Impiiſſime quare non credis in Filium Dei, ut evadas tormenta æterna? Pro nimia dierum plenitudine curvus effectus eſt. Temporibus Veſpaſiani Cæſaris martyrio coronatus eſt. Vixit autem in Pontificale ſolio annos XXVIII., menſes I. dies IV.

OB.

Digitized by Google

que Theodoricus Bononienſis Antiſtes ſaxeam arcam, ubi Rufus patritius ſua cum filia poſitus fuit, abſtulit, & ad ſuam Eccleſiam Bononienſem deportavit, ut poſtquam defunctus, ibidem ſepultus fuiſſet. Sed quid ei profuit? qui alios exinde expulit, & ille non in illa poſitus eſt, nam ſegnius ipſe fecit eam ſtabilire.

CAPUT SECUNDUM.

S. Apollinaris carcer, exilium, & poſt reditum Acta, & Martyrium.

IGitur Beatiſſimus Apollinaris cum ingenti pondere ferri in carcerem miſſus eſt non longe ad Capitolium iſtius Ravennæ Civitatis. In quo cuſtodibus circumſpicientibus Angeli victum cœleſtem miniſtrabant ei. Iterumque eum coëgerunt, & ab Urbe projecerunt non longe ab hac milliario VI., ubi Eccleſia Beati Demetrii antiqua ſtructa eſt. Poſt hæc ad partes Illyricæ captivus ductus eſt. Deinde per Salonam, Pannoniam quoque per Danubii ripam, Thraciamque, & ibidem, atque in litore Corinthi multa per eum mirabilia intulit Dominus. Reverſus poſt

tres

tres Ravennam annos, remeavit, & à fidelibus ſuis filiis, Sacerdotibuſque cum magna lætitia ſuſceptus eſt. Quem ſævientes Pagani poſt diu cæſum, nudis pedibus ſuper prunas ſtare fecerunt, & alia multa tormenta in eum exercuerunt. Templum Apollinis, quod ante portam, quæ vocatur aurea juxta Amphitheatrum, ſuis orationibus demolivit. Cujus tanta beatitudo fuit, & manſuetudo, ut nunquam, dum pateretur, alicui injuriam feciſſet, aut eum increpaſſet, niſi dum fortiter torqueretur, ait ad Vicarium; Impiiſſime quare non credis in Filium Dei, ut evadas tormenta æterna? Pro nimia dierum plenitudine curvus effectus eſt. Temporibus Veſpaſiani Cæſaris martyrio coronatus eſt. Vixit autem in Pontificale ſolio annos XXVIII., menſes I. dies IV.

OB-

Digitized by Google

OBSERVATIONES
AD VITAM S. APOLLINARIS.

Pſeudo-dexter, & Bivarius confutati. Eccleſiæ per prolepſim memoratæ. Bidens fluvius. Eccleſiarum certo Sancto dedicationes Apollinaris ævo recentiores. Rufus patritius Ravennas diverſus ab Epiſcopo, & martyre Capuano ſynonymo. Capitolium Ravennæ. Recentiorum commenta exploſa. Sanctus Apollinaris quo tempore ſit martyrio coronatus. Ejuſdem ex veteri Martyrologio encomium.

I. QUod primò obſervatione dignum occurrit, eſt, inter cætera, quæ Agnellus nec legit, nec à Senioribus audivit illud quidem eſſe, quod Bivarius Pſeudo-dextrinorum Commentorum propugnator, & Commentator ad annum I., ex Metaphraſte nititur comprobare. Petrus ait, *cum non diu manſiſſet apud Romanos, ſcilicet tres tantùm, vel quatuor annos, & Linum Epiſcopum ordinaſſet, ſibi ſcilicet ſuffraganeum, vel Coëpiſcopum, ut &c...... anno quadrageſimo ſeptimo, vel initio quadrageſimi, Roma exiit verſus Hieroſolymam comitibus Marco, Marcello, Eugenio, Epaphrodito, Epæneto, Rufo, Creſcente, & aliis. His igitur comitibus Petrus Ravennam tranſiens aſſumpſit ſecum Apollinarem, & tandem pervenit Hieroſolymam, ubi eo anno interfuit aſſumptioni Virginis, & ſequenti Concilium celebravit de legalibus non obſervandis à Converſis à gentilitate.* Et hæc quidem cum his, quæ ſeqvuntur, ut, ſi Deo placet, fulciat fabulas Pſeudodextri ad annum I. ſcribentis; *Petrus ut Chriſti Vicarius Hiſpanias adiit, Imagines Antiochia delatas affert, Epænetum Sexifirmi in Bætica reliquit, Epiſcopis multis eum comitantibus Marco, Marcello, Eugenio, Apollinare Ra-*

Ravennate, quem redeuntem ad Italiam conſequitur Calocerus, Barnabas, Judaſque, hinc in Africam, & Ægyptum migrat. Hæc ſane ignoravit Agnellus, ignoravere Ravennates Agnello ſeniores, ac inter cæteros Maximianus Archiepiſcopus, ex cujus Hiſtoriis Agnellus acta hujuſmodi admodum illuſtria hauſiſſet. Ut autem reliqua omittam, quæ hujuſmodi technas deſtruunt, ridere libet Bivarii lepidum argumentum, ut Apollinarem probet profectum cum Petro primùm Hieroſolymam, inde in Hiſpanias, aſſumptum ex eo, quod ſecundùm à Metaphraſte narrata, Petrus Roma diſceſſerit, ut Hieroſolymam pergeret, quaſi itineri illi perficiendo Ravennam pertranſire debuerit, qua occaſione data, Apollinarem ſocium aſſumeret. Porro ſi diceret Ravennam potius veniſſe, ut Apollinarem ſibi ſociaret, quid itineris rationi minùs repugnans diceret. At cur non potiùs vocaſſet, ut Roma ſimul diſcederent, vel maritimo itinere ab Oſtiis, Antii, Tarracinæve Portu ſolvendo, vel eadem, qua venerat, via, per Appiam, Puteolos uſq; abeuntes? Ita quidem Metaphraſtes apud Surium, quo abutitur Bivarius, ait; *cum autem non diu manſiſſet apud Romanos ...... venit Tarracinam ..... venit Sirmium Civitatem Hiſpaniæ .... Carthaginem Civitatem Africæ ... in Ægyptum ...... rurſus Hieroſolymam &c.* Iter prorſus à Bivariano diverſum. Undique commentum ſe prodit. Agnellus tradit Petrum Romam venientem Antiochia Apollinarem ſecum duxiſſe, *quem poſt plurimum tempus Pontificem ordinavit*, Ravennamque direxit; ſentit itaque Petrum id egiſſe non ſtatim, ac Romæ degit, quod fieri neceſſe fuiſſet, *ſi non diu* Romæ moratus iter Hieroſolymam capiens, pertranſienſque Ravennam, Apollinarem jam ordinatum, miſſumque, ſocium itineris aſſumpſiſſet. Semel igitur invitus ab Eccleſia Ravennati expulſus abfuit, ut infra.

II. Abeunti Roma Apollinari narrat ſe ſocium advi-

xiſſe Petrum per fere XXX. milliaria, qua in via notat terminum, unde diſceſſere, Janiculum videlicet, & alium, ubi per noctem cubavere, quem ad Ulmum dicit, & utrobique impreſſa in Silice, & Petri orantis, & utrorumque dormientium veſtigia recenſet, ac in Principis Apoſtolorum cultum ibidem per prolepſim dedicata poſtmodum Monaſteria, quorum nomine, quod ſibi familiare eſt, Oratoria privata intelligit. Ac ita quidem hæc Agnelli narratio intelligenda eſt. Porro ſicut Petrum Romæ ad Janiculum conſtitiſſe, & oraſſe, ibidemque Baſilicas, pace Eccleſiæ data, eidem dedicatas fuiſſe, nullus ambigat, ita difficillime ſtationem ad *Ulmum* triginta milliaribus Roma diſtantem ex Itinerariis, Tabuliſque quis expiſcabitur, licèt, & Scribentis tempore ibidem Eccleſiam Divo Petro dicatam fuiſſe, ejuſdem Agnelli teſtimonium probet. Quod ſi via Flaminia, ut par eſt, proceſſere, manſionem hujuſmodi, & Eccleſiam circa Ocriculum extitiſſe milliariorum ratio ſuadere poterit.

III. Herenei filio cæco lumen redditum narrat, Teclam à morbo liberatam ſilet, Tribunumque ad Chriſti fidem converſum, quod Recentiores Agnello affirmant. Credi poteſt, hæc, & alia ſigna clauſula illa ſignificaſſe; *plurimas fecit virtutes &c.* ſic & altera; *Presbyteros, & Diaconos ordinavit*, intelligit, quod deinde narrabit in Vitis ſubſecutorum Pontificum. Porro quod ait; *in Bedente fluvio, & in mare multos baptizavit*, oſtendit eodem nomine fluvium unum vocitatum. Montonem Recentiores vocant, ſicut eundem Arietis nomine nuncupatum obſervavit Rubeus mox laudandus, quod fere cum Montonis Italica ſignificatione, & Arietis, & Bedentis, ſeu Bidentis vocabula conveniant. Fabrus & *Vervecis* nomine dictum teſtatur fluvium eundem part. prima de Eccleſia S. Euphemiæ agens. Rubeus edit. 1590. Bidentem ab incolis dictum teſtatur alterum fluvium Ronchi

nomi-

Digitized by Google

nomine aliàs indigitatum, qui Vitis Antiquorum creditur. Hæc autem Rubeus lib. primo; *primum Baptiſmatis Fontem in ea urbis parte conſtitutum ferunt, quæ ad Arietem dicebatur à fluvio, cui proxime accedit, nomen ſortita, quem nunc fluvium vulgari vocabulo Montonem appellamus in ipſius Tribuni Domo, quam Templum fecit, ac conſecravit.* Quod ſpectat ad poſtremum Rubei aſſertum, Agnellus hæc habet; *In Baſilica Beatæ Euphemiæ, quæ vocatur ad Arietem primitus Baptiſmum fecit.* Rubeus poſt reditum, D. Euphemiæ idem, quod priùs Templum fecerat, dedicaſſe Apollinarem dicit, cum Virginis, & Martyris paulo ante paſſæ cultum, & ſacra Lipſana ab Hermacora Aquilejæ Epiſcopo, & D. Marci diſcipulo didiciſſet, & reportaſſet. Hæc Rubeus ex Actis S. Hermacoræ, ex quibus Petrus in Catal. lib 8. cap. 29., ut obſervat Baronius ad diem 3. Septembris, & ex Rubeo Fabrus agens de S. Euphemiæ Eccleſia. Ut ut autem ex omni parte Acta illa ſubſiſtant, & D. Apollinaris Ravennam attulerit ejuſdem S. Virginis, & Martyris Corpus, nullus adducar, ut credam per ea tempora Templum, aut Baſilicam conſtructam fuiſſe, cum latere Apollinarem aliunde oportuiſſe, notum ſit, ac in tuguriis, privatiſque Domibus ſacra facere. Agnellus autem locum, ubi primùm Fideles baptizati ſunt, exprimit, Eccleſiamque, quod ſolet, poſt evoluta tempora ibi erectam indicare intendit, & nil præterea.

IV. Quod ſequitur de Rufo patritio maxime notandum eſt; conſtat enim, nunc tandem è tenebris vindicato Agnello, Rufum patritium Ravennæ deceſiſſe, ibidemque ſepultum fuiſſe cum Filia quondam ab Apollinare à mortuis revocata in arca marmorea, quam, deturbatis Rufo, Filiaque Theodoricus Epiſcopus Bononienſis ipſo vidente, ac vivente Agnello Bononiam deportavit, ut ea aptata ſibi ſepulcrum pararet. Conſequens igitur fit Rufum hunc diver-

ſum eſſe à Rufo, qui uſque in hanc diem creditus eſt idem, & quem Apoſtolorum Princeps Petrus Epiſcopum Capuanum conſecraſſe ferunt, quique per ea tempora martyrio coronatus Capuæ obiit. Rufus Capuæ Epiſcopus non Patritius Romanus, ſed fortè ille ipſe, quem Baronius inter ſeptuaginta Chriſti Diſcipulos ab Epiphanio numeratum obſervat, quemque ad annum quadrageſimum quartum inter ſocios recenſet Petri venientis Romam, & tunc eundem jam Capuæ factum Epiſcopum dicit, licèt Apollinaris ejuſdem itineris ſocius à Petro nondum Ravennam Epiſcopus miſſus fuiſſet. Quod ſane mirum eſt Baronio res hujuſmodi erudite perpendenti minime perſpectum, ita ut confuſionem ob nominis ſimilitudinem Rufi iſtius cum illo, in Martyrologio ad VI. Kal. Septembris non emendaverit. Excuſetur tamen utcumque Baronius, cui faculam in re hujuſmodi non exhibuit Agnellus; nulla excuſatione dignus eſt Rubeus, qui Agnellum evolvit, melioraque in ſuam Hiſtoriam tranſtulit, ac nihilominus *Rufum* dicit nonmodò ad fidem ex Gentilitate converſum, ſed, quod ſane inauditum, vivente Petro, *Capuæ Epiſcopum* ab eodem Apollinari creatum, & infra narrato Apollinaris Martyrio adjungit, id factum eſſe *paulo poſtquam Rufus ejus diſcipulus Capuæ, cujus urbis erat Antiſtes, ab Meſſalino ob Chriſti religionem interficeretur*. Baronius ſupra laudatus in notis ad Martyrolog. die 27. Auguſti, ait; *agitur de eo in Actis S. Apollinaris, quæ recitat Surius Tom. 4. die 23. Julii, unde & cæteri acceperunt, ut Petrus in Catal. lib. 7. cap. 119., Hier. Rub. Hiſt. Raven. lib. 1., & alii*. At apud Surium nil de Epiſcopatu Capuano, nil de Rufi martyrio, quare quiſque prior unum cum altero confudit, ad nomen tantùm, & ad Synchronologiam ſpectavit, non Surium ejus rei auctorem habuit. Faber in ſacris Memoriis Ravennæ tertium dicit fuiſſe Epiſcopum Capuanum Rufum, qui Ravennæ ad

fidem

fidem converſus eſt; quod ſi verum eſſet, non is Rufus, quem ex Orientis partibus Petrus in Italiam perduxit, Capuæque primum Epiſcopum fecit, qua in re Ughellum non omnino aſſertorem habet; collocat enim is quidem primo loco Priſcum, ſecundo Sinotum, addit tamen de eo nihil reperiri in antiquis Dypticis, ſed primum omnium Michaëlem Monachum ex quodam Capuano Muſivo id aſſeruiſſe. Loquens deinde tertio loco de Rufo, eum ſecundum rexiſſe diſſerte affirmat. Monachus ipſe, ut idem obſervat Ughellus, duos Rufos cognoſcit, & alterum dicit Epiſcopum Thebanum, alterum Capuanum. Sint hæc ut lubet, adhuc ex Agnello apparet, Rufum ſive tertium, ſive ſecundum Capuæ Epiſcopum toto cœlo diverſum à Rufo patritio Ravennæ cum filia in eadem arca ſepulto, cujus Domus Agnelli temporibus perſtitit, qua tanquam Epiſcopio utebantur Bononienſes Epiſcopi, cum Ravennæ apud ſuum Metropolitam degebant. Martyrologia antiquiſſima à Papebrochio publicata, de quibus infra, habent *VI Kal. Sept. In Capua natale S. Rufi Martyris*. At hic Ughellus etiam emendandus venit in Epiſcopis Bononienſibus; ubi enim trigeſimo octavo loco Theodorum nominat, qui vixerit anno DCCCLV., præmiſſo Chriſtophoro, interponat neceſſe eſt Thedoricum, qui ex hoc Agnelli loco defunctus ſit circa annum DCCCXXV. ex dictis ſupra ad verſus operi huic præfixos.

V. Ravennæ Capitolium memoratur ab omnibus, qui S. Apollinaris Acta ſcripſere. Agnellus tamen Apollinarem minime dicit ductum à Pontificibus in Capitolium, ut Jovi ſacrificaret, quod Rubeus libro eodem, ſed tantùm in carcerem non longè à Capitolio miſſum. Carceres autem ad Capitolium ſiti, ſicut & Capitolium ipſum, milliarium aureum, & alia, Ravennam oſtendunt Romanæ magnitudinis æmulam. Solenne tamen, & celeberrimis Urbibus

Capitolium habere notavit Ricquius in Comment. de Capit. Rom. cap. 47. per totum; qui cap. 45. è Baronio diſputaverat de vero loco carceris Mamertini, & Tulliani, quorum alterutrum carcer Ravennas imitabatur.

VI. De S. Demetrii Eccleſia VI. ab Urbe milliario altum apud Ravennatum rerum Scriptores ſilentium. Hanc Agnelli ævo ſuperſtitem conditam credo pace Eccleſiæ poſt Conſtantinum data eo loci, unde Apollinaris à Gentilibus eſt deturbatus. Addit Agnellus eundem ad partes Illyricas captivum ductum, indeque per Danubii ripam, Pannoniam, Thraciamque peragraſſe, ſigniſque illuſtraſſe; cætera Recentioribus aſſerta omittit, vel clauſula generali concludit. Nullus tamen credo intelligi hoc debere de ſeditione illa, quam Recentiores affirmant motam à Chriſtianis contra Meſſalinum, & Gentiles, in qua iſtorum ducentos ab illis interfectos recenſuerit, meritò à Rubeo reprobatam; repugnat enim veterum Chriſtianorum manſuetudini, unde jure merito & ex hoc capite, & ob ſimilem rationem argumentum nactus eſt præter alia eruditiſſimus Papebrochius reprobandi Martyrologii Brixienſis recentia inventa.

VII. Martyrii genus, quo demum coronatus obiit, Agnellus non exprimit, ſicut nec Auctor verſuum vitæ præfixorum. Nil de Tauri converſione, & patrocinio Apollinari præſtito, cui in ſuburbano prædio aſylum præbuerit. Deſignat tamen martyrio coronatum Veſpaſiani Cæſaris temporibus, & tempus, quo ſedit, annorum XXVIII. menſ. I. dier. IV., quod Recentiores numero pleno complectuntur annorum XXIX., ac cum Rubeo lib. primo mortuum aſſerunt anno rep. ſal. LXXX. X. Kal. Sextil. Baronius ad annum LXXV. agens de ſucceſſione Eleucadii poſt Aderitum, narratis verbis D. Petri Damiani, quibus martyrium, ſive ſedem XXIX. annorum ſpatio metitur, compendioſe, quod Rubeus recitaverat de ex-

tortis

Digitized by Google

tortis à Veſpaſiano reſcriptis contra Apollinarem replicat. A' Rubeo tamen recedat neceſſe eſt, quoad martyrii annum, quem ſaltem, Aderiti Pontificatui anno uno aſſignato, conſignet anno LXXIV., uti divinando Baronio adhærens Fabrus fecit. Quantùm ab his diverſa Rubeus, qui Aderiti Pontificatum ad annum C. differt! Obſcura ſane omnia; opinioni tamen mortem Apollinaris anno LXXIV. figenti nullatenus ſuffragatur Agnellus, qui tradit Apollinarem cum Petro Apoſtolo Romam veniſſe, & *poſt plurimum tempus* ordinatum Epiſcopum, & Ravennam miſſum. Petrus Romam venerit anno Aeræ vulgaris XLIII., ſi Apollinaris objerit anno LXXIV. miſſus fuerit neceſſe eſt anno ſecundo Pontificatus Petri. Id autem non conſentit Agnello, qui poſt *plurimum tempus* à Petri adventu Romam miſſum dicit. Diuturniorem certe Apollinaris ſedem illud innuit, *quòd pro nimia dierum plenitudine curvus* incederet martyrio proximus. Cum autem ex ſeverioribus Tabulis Veſpaſianum ſciamus mortuum anno Chriſti vulgari LXXIX., martyrium Apollinaris ultra illum annum differre, nefas, uti facit Rubeus, putoque rectiùs ſtatui D. Apollinaris obitum circa annum mortis Veſpaſiani, qui tamen cum defunctus fuerit ex Suetonio VIII. Kal. Julii, mors Apollinaris non potuit accidiſſe niſi anno præcedenti. Qua Chronologiæ ratione admiſſa, initium Pontificatus Apollinaris retrocedendo affigetur, ſervata die, qua natale ejuſdem in omnibus, & antiquiſſimis Martyrologiis ſignatur XXIII. Julii, anno vulgaris Aeræ L., diei verò XIX. Junii. Cum autem ſemel Martyrologiorum inciderit mentio, juvat hìc demum prodictorum coronide ea afferre, quæ de S. Apollinari habet vetuſtiſſimum Bedæ adſcriptum, allatum à C.V. Daniele Papebrochio priori menſis Martii Tomo præfixum, ſimul cum adjectionibus ſucceſſive à diverſis factis ex celeberrimarum Bibliothecarum latebris

erutis, ex quo apparebit, quantùm antiqua monumenta conveniant cum Agnelli ſimplicitate, & cum ex omnibus conſtet, ſub Veſpaſiano Apollinarem martyrio coronatum, ſumma tamen diverſitate pugnare vetera hujuſmodi documenta in aſſignandis ſedis ejus annis. Martyrologium itaque laudatum hæc habet ad X. Kal. Auguſti. *Natale S. Apollinaris Epiſcopi in Ravenna, qui Romæ ordinatus eſt ab Apoſtolo Petro, & illuc miſſus eſt, qui etiam in Æmilia prædicavit, & in partibus* [a] *Corintiorum, & in Myſia, & in ripa Danubii, & in partibus* [b] *Tarachiæ, in quibus locis exilio relegatus eſt. Et ubicumque potuit innumeras virtutes fecit, & paſſiones ſuſtinuit, nam nimia cum cæde mactatus eſt, & rurſum diutius fuſtibus ſuper prunas impoſitus, & equleo appenſus, tenſus eſt, & ſaxo os ejus contuſum eſt, & cum graviſſimo ferri pondere incluſus carcere horribili, atque in ligno extenſus eſt (ubi homininibus quidem neglectus, ſed ab Angelo publice paſtus eſt) deinde catenatus, & in exilium directus eſt (in quo rurſum diutius fuſtibus cæſus, & rurſum in Ravenna ligatus, à Paganis cæſus, & vulneratus, & rurſum in carcerem miſſus, & cæſus) ſic martyrium conſummavit ſub Veſpaſiano Cæſare, Demoſthene patritio. Rexit Eccleſiam annis viginti, diebus octo.* Ita D.M.S., aſt Barbarinianum, S. Cyriaci, Atrebatenſe, & Tornacenſe *annis viginti octo, & dies quatuor*, Vaticanum *annis triginta, & octo*, Letienſe, *annis decem, & octo, & diebus quatuor*. In allata annorum menſura diverſe à diverſis Codicibus enunciata, vides tamen à pluribus Agnelli aſſertum confirmari, quare ſicut Vaticani Exſcriptor facile potuit pro viginti triginta expreſſiſſe, ita D.M.S. & Letienſe vix debent attendi, cum cætera repugnent, & Agnellus potuerit certioribus niti documentis, quàm qui Ravenna diſſiti martyrologia ſcripſere. Præterea ex Letienſi facile potuit nota X. excidiſſe.

VITA

a D. Thorithiorum, fortè Carinthiorum.
b T. L. Thraciæ, Tornac., Letienſe.

Digitized by Google

VITA SANCTI ADERITI.

CAPUT UNICUM.

Aderiti ordinatio, & prædicatio. Sepulcrum ejuſdem dubium.

DE SANCTO ADERITO.

ADeritus I. vir ſanctus, & timoratus à Beatiſſimo Apollinare Presbyter ordinatus eſt, & ut ſapiens architectus ſupra fundamentum ſui Magiſtri, & Doctoris ædificavit. Pro ſuis ovibus inceſſanter Deum deprecabatur, ut à cultura Idolorum diſcederent, & Deum vivum Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum confiterentur; & multi in ejus temporibus poſt tempeſtatem perſecutionis baptiſmum ſuſceperunt. Deinde multos ad Deum ſociavit. Defunctus eſt in Civitate Claſſis, ſicut aſſerunt, ultimo Kal. Octobris, qui-

Digitized by Google

quidam. In Baſilica Beati Probi ſepultus eſt non longè ab Eccleſia B. Apollinaris quaſi ſtadio uno. Sedit annos .... mens.... dies....

OBSERVATIONES

AD VITAM SANCTI ADERITI.

ADeriti ſedem uſque ad annum vulgarem centeſimum extendunt cum Rubeo cæteri. Illud argumento eſſe poteſt, Aderitum ad Trajani tempora vitam protraxiſſe, quod hic ait, illum *poſt tempeſtatem perſecutionis* multos baptiſmate initiaſſe; id enim intelligi debet de tempore ſubſecuto perſecutioni Domitiani, cui proinde aliquot annis ſupervixerit Aderitus. Domitiano itaque obeunte anno XCVI. minime abnuo Aderitum, durante Neruæ pacatiſſimi Imperatoris brevi ſatis regimine, Gentilium converſioni operam ſedulam navaſſe, & ſub initia Trajani circa centeſimum Chriſti annum ad meliorem vitam tranſiſſe, cum Sedem Ravennatenſem ultra vigeſimum annum tenuiſſet. Quæ ad ſubſequentes vitas adnotabuntur, Aderiti Actis illuſtrandis nonnihil proderunt.

VI-

Digitized by Google

VITA SANCTI ELEUCADII.

CAPUT UNICUM.

S. Eleucadii nomen, ordinatio, ſapientia, ſcripta. Ejuſdem ſepulcrum.

DE SANCTO ELEUCADIO.

ELeucadius II, cui nomen latine Candidus intelligitur. Hic mitis, & prudens fuit, & eum Sanctiſſimus Apollinaris Diaconem ſacravit. Cujus tanta fuit Philoſophia, ita ut plurimos de novo, & veteri Teſtamento libros conderet, & de Incarnatione Domini Noſtri Jeſu Chriſti, atque illius Paſſione Volumina exaravit; unde & in paſſione Apollinaris Athletæ Chriſti legitur; *Eleucadium Philoſophum Diaconum fecit*. Iſte verè Gentibus prædicavit, & in ſua Eccleſia oleo pietatis perunctus quaſi lucernæ lumen effulſit. Defun-

Digitized by Google

functus eſt autem XVI. Kal. Martii, & ſepultus eſt extra muros Claſſis, ubi uſque hodie ad laudem eſt nominis ejus Eccleſia ædificata, & Deo conſecrata. Sedit autem annos....... mens...... dies......

OBSERVATIONES

AD VITAM SANCTI ELEUCADII.

S. Apollinaris Acta Agnelli tempore extaſſe. S. Eleucadii Corpus Papiam minime translatum. Inter Scriptores Eccleſiaſticos Apoſtolicos S. Eleucadium referendum.

I. QUod in primis notandum illud videtur, extaſſe nimirum Agnelli tempore Acta paſſionis S. Apollinaris, ex quibus aſſumpſerit is, quæ de eo ſupra narravit, plura dicturus, ſi plura legiſſet. Nullus autem dubitandi locus remanet, quin narrata ab Agnello certa fide nitantur; Eleucadium in primis ex Gentili Philoſopho ad Chriſti fidem converſum Diaconatus officio inſignitum ab Apollinari fuiſſe. S. Petrus Damianus in Sermone de Sancto hocce Eleucadio ea tantùm habet, quæ ex Agnello didicerat, ut Sermonem totum legenti manifeſtum fit; cætera Recentiorum ſunt.

II. Palmare autem illud eſt, quod Rubeus tradit ex fide cujuſdam libri Eccleſiæ D. Michaëlis Ticinenſis, in quo hæc legi affirmat; *à parte dextera in cornu ipſius Templi eſt Corpus S. Eleucadii Archiepiſcopi Ravennatis, qui dum ob Philoſophiam, cujus erat peritiſſimus, fidem Chriſti ſtudioſiſſime impugnaret, tandem ſuperatus,*

&

& converſus eſt à B. Apollinari Diſcipulo Principis Apoſtolorum, & Cœleſtis Clavigeri Petri, qui poſt ejuſdem converſionem de fide Chriſti mirabiliter ſcripſit, & diſputavit, adeo ut tempore ſuo appellaretur Hæreticorum metus, & primus in Italia ordinavit officium nocturnum pariter & diurnum, ſollemniter diſtinguendo libros novi, & veteris Teſtamenti, ut hodie per totam Eccleſiam leguntur in Matutinis: & Ravennam huc translatum fuit per Chriſtianiſſimum Imperatorem Conſtantinum natum Sanctæ Elenæ, qui hanc Baſilicam fundavit anno Nativitatis Domini CCCXXV. propter glorioſum triumphum, quem tunc obtinuit contra Gallicos Imperium non verentes, precibus Signiferi Sancti Michaëlis. Hæc ex Rubeo referunt etiam Bollandus, & Henſchenius ad diem 14. Februarii, & rem perpendentes addunt verba Caroli Sigonii de Occidentali Imperio lib. 3. ad ann. CCCXIV. de Templo S. Michaëlis Ticinenſe à Conſtantino ædificato, & de S. Eleucadii Corpore illuc translato; præterea adiiciunt eadem cum Sigonio tradita à Stephano Breventano lib. 4. Hiſtoriæ Ticinenſis, qui tamen pro CCCXIV. annum exprimit CCCXXV. His adjungunt Speltam in Thoma Epiſcopo Ticinenſe XI., confirmantem dicta de Æde à Conſtantino extructa, & Saccum illud ſolùm affirmantem, Templum videlicet, conſtare ædificatum ante Gothorum incolatum, ac denique Gualam in Sanctuario Papienſi lib. 4. cap. primo, qui Templum illud non à primo Conſtantino ædificatum dicit, ſed à recentiori Italiæ Principe translatum aſſerit S. Eleucadii Corpus, idque conſtare ex monumentis Ticinenſibus. His narratis laudati Bollandus, & Henſchenius deſiderant diſtinctiùs noſſe monumenta hujuſmodi, ſi quæ ſunt, præter allatum à Rubeo id Conſtantino Elenæ filio tribuens; inde modeſte ex Rubeo quærunt, qui ſint, qui ſentiant ſacrum Eleucadii Corpus ab Aiſtulpho Rege translatum, qui regnavit ſeculo octavo temporibus Pipini, & Caroli; Rubeus

Digitized by Google

beus enim, qui in priori editione Hiſtoriæ ſuæ rem abſolute tradiderat, in poſteriori per hæc verba moderatius dixit *pleroſq; opinatos Corpus ab Aiſtulpho translatum.* Ita quidem nonmodò doctiſſimi Collectores, ſed & Rubeus ipſe oſtenderunt ſe de rei veritate dubitaſſe.

III. Ego ſane ex D. Petri Damiani, ac in primis ex Agnelli ſilentio, de ea re, quàm maxime dubito. Qui enim fieri potuit, ut qui abſque hæſitatione, (quod aliàs conſuevit) ſcripſit Eleucadium ſepultum extra muros Claſſis, ubi uſque ad ſua tempora ad laudem ſui nominis ejus Eccleſia ædificata fuerit, quæ etiam Petri Damiani ævo extabat, nil addiderit de translatione ejuſdem Ticinum à Conſtantino facta? Quod ſi id tribuatur Aiſtulpho, ut contendit Rubeus, vel Liutprando, ut Fabrus perperam in id citans Scriptores ſupra laudatos, creſcunt argumenti vires, etenim incredibile mihi eſt Agnellum rem tacuiſſe ſuis fere temporibus actam. Nil autem hìc, nil in vita Sergii Epiſcopi, ubi multa de Aiſtulpho, qui ibi dicitur chlamydem, qua erat indutus ſuper Sanctum Altare Urſianæ Eccleſiæ poſuiſſe, & cogitaſſe de ædificanda Petriana Eccleſia, quæ funditus everſa fuerat, licèt ob rerum vices id non præſtiterit. De Eccleſia etiam S. Michaëlis Ticinenſis Agnellus loquitur in vita Georgii Epiſcopi, & nullibi de Translatione aſſerta ullum habet verbum.

IV. Præter hæc, ut dubitem de hujus Translationis veritate, facit inconſtantia, qua rem tantam tradunt Auctores memorati; quorum duos teſtes, ut ajunt conteſtes idem tradentes, non habemus, quare ex eorum dictis, quid verum ſit, elici nequit. Unum monumentum, quod Rubeus affert, multis ex capitibus laborat. Primò etenim *ex libro quodam illud ſumpſiſſe ſe dicit, ubi de Reliquiis Divorum, quæ ibidem locatæ ſunt, fit mentio*, & nil præterea, quod libri antiquitatem, & authentiam commendet; quinimo Rubeus ipſe de monumenti hujuſmodi fide dubitans depre-

hendi-

henditur, ubi ab ejuſdem aſſerto recedit, affirmans ab Aiſtulpho Longobardorum Rege factum illud ipſum, quod à documento Conſtantino Elenæ filio tribuitur. At librum illum Scriptoribus rerum Ticinenſium ignotum, recentioris Æditui cujuſdam fuiſſe oſtendunt quæ ibidem leguntur de lectionibus veteris, & novi Teſtamenti diſpoſitis, ſi Deo placet, à S. Eleucadio pro matutini Officii precibus, quales Scribentis tempore recitabantur; conſtat enim certas hujuſmodi lectiones non fuiſſe diſpoſitas niſi poſt ſeculum ſaltem undecimum, cum antea pro Superioris in Choro nutu legerentur. Nec officii, ut vocant, diſpoſitio una fuit *per totam Eccleſiam*, quod tradit libri ejus Auctor, niſi recentioribus ſeculis. Quinam verò *triumphus ille glorioſus, quem tunc*, ideſt anno CCCXXV. obtinuiſſe dicitur Conſtantinus *contra Gallicos Imperium non verentes*, ex cujus occaſione S. Michaëlis Templum Ticini extruxerit? Nullum novimus bellum contra *Gallicos*, ſeu Gallos Conſtantini tempore peractum, quinimo circa illa tempora Conſtantinum agentem in Galliis fauſtis acclamationibus exceptum exhibent Codices Theodos. l. 2. de Veteranis, & Juſtin. l. prima de Veteranis, ubi edictum de immunitate Veteranorum dedit, de quo Baronius ad annum CCCXX. Nutat itaque aſſertæ translationis Hiſtoria, quouſque legitima monumenta proferantur, licèt alterius Sancti ejuſdem nominis Corpus Ticini ſervari libenter credam.

V. Ex Agnelli demum, Veterum etiam aliorum Agnello cognitorum, ſicut & Recentiorum teſtimonio conſtat, Eleucadium inter Eccleſiaſticos Scriptores, & quidem Apoſtolicos adnumerandum eſſe, quamvis omiſſum ab omnibus ejus argumenti Auctoribus, qui Bibliothecas conſcripſere. Magna ſane jactura opera ejuſdem interiere. Scripſit autem

In Vetus, ac Novum Teſtamentum libros plures.
De Incarnatione, & Paſſione Domini.

VI-

VITA SANCTI MARTIANI.

CAPUT UNICUM.

S. Martiani genus, ordinatio, vita, & obitus.

DE SANCTO MARTIANO.

MArtianus III. Antiſtes præclarus ex nobili ortus eſt progenie. In ſancta, fœcundus Spiritu Sancto, permanſit Eccleſia. Hic Cleros ampliavit ſacro Dogmate eruditus, atque Diaconos, Presbyteroſq; conſecravit plurimos. A' Beatiſſimo Apollinare una cum prudentiſſimo Eleucadio Diaconus ordinatus eſt, ſicut in paſſione ipſius Ordinatoris reperitur, ubi ait; *Martianum nobiliſſimum Virum, Eleucadium Diacones conſecravit*. Poſt plura miracula in pace Deo Creatori animam reddidit. Unde arbitratus ſum, quod in Eccleſia B. Eleucadii ſepultus ſit. Sedit autem annos...... mens...... dies...

OB-

Digitized by Google

OBSERVATIONES

AD VITAM SANCTI MARTIANI.

Martianus Ravennas perperam cum Dertonenſi confuſus. Rubeus in ſecundis curis emendatus.

FAbrus in Sacris Ravennæ monumentis, quoſdam ait, Martianum Archiepiſcopum Ravennatem confundere cum Martiano Epiſcopo Dertonenſi, & Martyre, quos recte corrigit. Henſchenius in Actis Sanctorum ad diem 22. Maii hæc de ea re habet; *Hieronymus Rubeus diligens aliàs, & accuratus Scriptor deceptus nominis ſimilitudine, aut identitate, ex quibuſdam apocbryphis manuſcriptis utrumque Martianum in unum conflavit lib. primo Hiſtoriæ Ravennatum pag. 55.*, quaſi S. Martianus Epiſcopus Ravennatum Dertonæ ob Chriſtianam fidem martyrium ſubiiſſet, & Sanctum ejus Corpus Ravennam ad ſuam Eccleſiam fuiſſet reductum. *Verùm conſtat, Corpus S. Martiani Epiſcopi Dertonenſis, & Martyris in ſua Eccleſia detineri, & ibi eum, ut Martyrem coli, è contra S. Martiani Epiſcopi Corpus ad ſuos fuiſſe ſepultum, eumque ſupra oſtendimus, (ex Officii videlicet, & Miſſæ ritu) non Martyrem, ſed Confeſſorem baberi.* Et ſequitur laudans Fabrum, & deſcribens ex eodem loca SS. Petri Chryſologi, ac Damiani, quæ hoc ipſum probant. Rubeus de S. Martiano in priori Hiſtoriæ Ravennatis editione Aldina 1572. hæc tantùm ſcripſerat; *Sufficitur Eleucadio in Ravennati Archiepiſcopatu Martianus à Deo demiſſa Columba electus, natus ſublimi loco, Vir in primis piè, juſtè, ac temperanter vitam degens, tanto concitus ardore animi, ut Chriſtum prædicans in animis Ravennatum ardentes amores excitaret omnium virtutum, multique nullis rerum adverſarum ictibus frangi, neque oppugnationibus nefario-*

rum de gradu pietatis deici potuerint, ſed calamitates omnes, tandemque necem pro Chriſto libenter pertulerint. Plurimos ſacris initiavit, cumque rerum admirabilium gloria clariſſimus eſſet, cæleſtem in patriam abiit XI. Kal. Junii, atque, uti in vetuſtiſſimis ſcriptis collegimus, in D. Eleucadii ſepulturæ traditus anno Domini ſeptimo, & trigeſimo ſupra centeſimum, dum Ælius Hadrianus imperaret. Hæc tantùm ſcripſerat Agnello fere fidens eruditiſſimus Auctor; at ſecundis curis ab Agnello recedens, admiſit quod meritò & Fabrus, & Henſchenius, cæterique Scriptores refellerent.

VI.

Digitized by Google

VITA SANCTI CALOCERI.

CAPUT UNICUM.

Nominis etymon, Caloceri prædicatio, obitus.

DE SANCTO CALOCERO.

CAlocerus IV. Bonum tempus interprætatur, & ſi fortè C. in I. vertatur & Jeros dicatur, Senior intelligitur, vel Sacerdos, ſive Dominus. Iſte enim provecta ætate vir grandævus fuit. Sub illius temporibus multas gratias, & magna mirabilia per eum Dominus in Populo exercuit. Cujus tanta prædicatio fuit, ac talis ...... geſſit Paſtoris, ut non ſolùm adquiſitas oves erudiret, verùm etiam ex Gentilium ſede, atque robore Dæmonis animas evelleret, & ad ſacrum fontem Baptiſmatis cœleſti Domino recrearet. Defunctus, & ſepultus eſt, ſicut ajunt quidam, III. Februarii in Baſilica B. Probi Confeſſoris. Sedit autem annos ...... menſ. .... dies ......

Digitized by Google

OBSERVATIONES

AD VITAM SANCTI CALOCERI.

Calocerus cujas fuerit. An præcedentium Epiſcoporum Vicarius. Tamajus de Salazar, & Pſeudo-dextri figmenta refutata.

I. BOllandus, & Henſchenius ad diem XI. Februarii ſubdubitant, an Calocerus Græcus fuerit, quod ab aliis ſolius nominis argumento affirmatur. Ex Pontificali Agnelliano manifeſtum fit, id ſibi perſuaſiſſe etiam Veteres, quare Agnellus ipſe infra in vita S. Petri ait; *à tempore B. Apollinaris unà cum iſto Viro Prædeceſſores ſui Syriæ fuerunt*. Syriæ nomine Orientis partes intelligit. Aſſertioni hujuſmodi tamen plurium Antiſtitum, qui Petrum præceſſere, nomina mere latina videntur obſtare, quod in Calocero non officit.

II. Addunt Recentiores ex S. Apollinaris Actis elici Calocerum Prædeceſſorum ſuorum Vicariam operam egiſſe, cùm quomodocumque abeſse contingebat. Probabilius multò videtur S. Apollinare vivente id præſtitum à quatuor Viris, qui in Pontificali Sede poſt ipſum ſucceſſive ſederunt. Nil de his tamen Agnellus.

III. Tamaii de Salazar in Martyrologio Hiſpanico commenta referunt laudati Collectores, quæ ipſe Orbi propinavit juxta Pſeudo-dextri aſsertum Chronicon, quæque omnia in ſuam lucubrationem aſsumpſit Fabrus. Ea autem ſicut Marianæ priùs, ita ſibi ſuſpecta dicunt. Ego nullam fidem mereri ſtatuo, cum de ea re nil apud Veteres, quos audivit, legitve Agnellus, inventum fuerit. Fragmentum Flavio Marco Dextro adſcriptum, quo fruimur, editum in fine

Biblio-

Bibliothecæ veteris Hiſpanæ doctiſſimi quondam Viri Nicolæ Antonii ex humanitate, & bonarum literarum amore eruditiſſimi, piiſſimique Cardinalis de Aguirre, qui Opus inſigne pôſthumum publici juris fecit: Fragmentum, inquam, illud adventum D. Jacobi in Hiſpanias in hunc modum conſignat; *Jacobus ad Hiſpaniam venit XXXVI.* Si itaque ſuſtineatur, notas huic brevi narrationi affixas ſignificare annum ab ortu Salvatoris XXXVI. (de qua re aliorum eſto judicium) quomodo credemus Pſeudo-dextro Calocerum ex Syria cum D. Jacobo ad Hiſpanias navigaſse, ibidem prædicaſse, indeque poſtquam diutius Epiſcopatum Ravennatem tenuit, centenario licèt majorem, ad Cœlum migraſse anno CXXX.? Sed neque ſuſtinetur Calocerum ad eam ætatem perveniſse. Cum Rubeus Agnellum legiſset ſcribentem; *iſte Calocerus etenim provecta ætate vir grandævus fuit*, credidit ſibi licere ætatem ampliori regula dimetiri, dixitque; *Calocerum cum annum ætatis centeſimum viridi ſenecta ſuperaſſet, mortem cum vita commutaviſſe*. Hæc aſsumens Pſeudo-dexter Higuerrianus ea in ſuam rem inepte traduxit, non animadvertens multis porro annis Calocerum centenario majorem obiiſse, ſi ſocius D. Jacobi in Hiſpanias venit. Quæ quidem mirum eſt non advertiſse Fabrum, qui profitetur Baronio adhærere, & accurrate perpendere debuerat ea, quæ graviſſime Baronius ipſe ad diem XXV. Julii in Martyrologium adnotaverat de tempore, quo D. Jacobus in Hiſpaniam venire potuit, ac de iis, quæ ibidem geſſiſse illum conſentaneum eſt Sacrarum Scripturarum, & Veterum Scriptorum teſtimonio.

Digitized by Google

VITA SANCTI PROCULI.

CAPUT UNICUM.

S. Proculi mores, & obitus, Sepulcrum dubium.

DE SANCTO PROCULO.

PRoculus V. Hic pius fuit, velut pater in filios, & plures ad eccleſiaſtica crebro viſcera complectebat, & ſuæ prædicationis dulcedine velut mellitus ſe ſe populo tribuebat, & ſicut lactis ſitientibus pocula miniſtrabat. In ſenectute poſitus capitis canitiei gratia repletus Sacerdotium cum vita finivit, & ubi ejus ſit ſepulcrum ignoro. Ambiguitas eſt mihi, utrum in Baſilica B. Probi ſit conditus, an in Sancti Eleucadii Confeſſoris [a]. Sedit autem annos ...... mens. .... dies.......

OB-

[a] *prima die Decembris.*

Digitized by Google

OBSERVATIONES
AD VITAM SANCTI PROCULI.

Dies emortualis S. Proculi incerta.

AGnellus nil de anno, dieve, quibus cœpit, finivitve Pontificatum Proculus reſcivit, & quod in margine Codicis de prima die Decembris adnotatum eſt, recentioris manus eſt parergon. Rubeus tamen teſtatus & ipſe ſepulturæ incertitudinem, addit; *id conſtat obiiſſe ſub id fere tempus, quo Hyginus qui Telespboro in Pontificatu ſucceſſerat, obtruncatus eſt, eique ſucceſſor datus Pius Aquilejenſis, quemadmodum Proculo apud Ravennates, Probus*. Unde autem id conſtet, minime dicit; Fabrus verò part. 2. hæc habet latino ſermone reddita; Proculus *poſt decem in Pontificali munere exactos annos, ætate demum labente, vitam cum morte commutavit anno centeſimo quadrageſimo ſecundo, ſedente in Pontificali Romana Sede Teleſphoro eodem anno ſuffecto Xyſto bujus nominis primo, ac imperante Antonino Pio prima Decembris die*. Unde hæc ſumpſerit, nec iſte docet. Incerta proinde omnia.

Digitized by Google

VITA SANCTI PROBI.

CAPUT UNICUM.

S. Probi miracula, mors, & ſepultura. Eccleſia ſpeciali cultu habita.

DE SANCTO PROBO.

PRobus VI. mitis, & pius, clarus in ſpecie, fulgidus in opere, ſapiens eloquiis, prudens corde, plenus gratia Spiritus Sancti. Quicumque languidus ad eum venire potuiſſet, ſuis orationibus ſaluus revertebatur, quacumque fuiſſet infirmitate detentus, & ſpiritus immundos expulit, atque a catervarum corpora ſauciata, vel diſſoluta ſolidabat. Poſtquam ſua ad occaſum vita, angelica conſpexit agmina, ſtatim ſancta elapſa eſt de Corpore anima quarto Idus Novembris. Deinde cunctus lugendo Populus cum nimia Corpus

pus

a f. catervatim.

pus ejus reverentia ſepelivit, & ſepulcrum ipſius apud nos veneratur uſque in præſentem diem, & illius Eccleſia ſita eſt in partibus Orientis. Et in nullis Eccleſiis [a] infra Civitatem Ravennæ, Claſſiſve Miſſa ſuper populum celebratur, niſi in iſta ſola. Ædificata eſt jam dicta Baſilica juxta Ardicam Beatæ Euphemiæ, quæ vocatur ad mare, quam nunc demolitam eſſe videmus. Sedit autem annos...... mens........ dies......

OBSERVATIONES

AD VITAM SANCTI PROBI.

Chronicon Pſeudo-dextri confutatum. Rubeus multifarie impugnatus. Quid Miſſa ſuper Populum?

I. ET hìc quammaxime fabularum monſtra profliganda ſunt. Paulum Apoſtolum, quod promiſerat ad Rom. 15. ſcribens, in Hiſpanias veniſſe, licèt videatur Gelaſius negare, affirmant tamen plurimi Veteres, graviſſimique Viri, quos Baronius ad annum Chriſti LXI. collegit. Metaphraſtes apud Surium ad diem 25. Junii tanquam ab Euſebio ſecundo libro Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ relata, addit, quæ ſeqvuntur; Xantippem Probi Neroni noti, & in Hiſpaniis degentis uxorem, viſo in fronte Pauli ſcripto *Paulus Chriſti Preco*, ad fidem converſam, ac deinde ſimiliter Probum ipſum cum Philotheo

Præ-

[a] ideſt intrà; & ita paſſim in toto Opere.

Præfecto, ac omnibus, qui illam habitabant Regionem in Chriſtum credidiſſe. Notat autem Surius non modò quod Probi nomen aliàs *Procus* ſcribatur, ſed,quod obſervaverat Baronius, cum nuſquam Euſebius hæc ſcripſiſſe inveniatur, cætera quoque in ſuſpicionem adduci poſſe. His omnibus Auctor Chronici Pſeudo-dextrini alia ſuperſtruxit; parergis Probi nomen ornavit Lucium Sabinum Probum vocans, & Ravennatem Pontificem faciens. Tamajus de Salazar ad diem 10. Novembris ex Dextro ſuam in Hiſpano Martyrologio fabulam texuit his verbis; *Laminii apud Lybiſoſam in Hiſpania S. Probi, qui adhuc ſecularis Gubernationis miniſterium in agro Laminitano feliciter exercuit, ubi Xantippem ſanctiſſimam fœminam uxorem duxit, cum qua à S. Paulo Gentium Apoſtolo ibidem fidem Catholicam ſuſcepit; poſtea Italiam reverſus Ravennatum Epiſcopus factus, ibi miraculis, & doctrinis clarus in Cœlum, Confeſſor clarus migravit*. Reliqua exhibet ad diem 23. Septembris, lepidum ſane epigramma adiiciens tanquam compoſitum ab Eugenio Xantippis fratre, in quo expoſita de Probo narrantur. Fabrus hæc omnia ſciens volens in ſuum opus tranſtulit, illud palmare ſane, & omnino dictis repugnans adiiciens; Probum videlicet, poſt triginta trium annorum ſedem, obiiſſe anno vulgaris æræ centeſimo ſeptuageſimo quinto, Sotere Summo Pontifice, & M. Aurelio Antonino regnante. Porroquomodo hæc fieri potuerunt, quin Probus centum triginta, & amplius annis vixerit? Etenim qui Baronii chronologiam ſequitur non potuit converſionem Probi ultra annum LXVII. differre, cum Paulus ſtatuatur anno ſequenti Romam reverſus. Fuerit ſane tunc Probus Neroni notus uxore Xantippe dudum ducta, & Laminitani agri Gubernator annorum ſaltem triginta, conficietur, quod annorum CV. anno Chriſti CXLII. Epiſcopus ſit creatus, & annorum CXXXVIII. deceſſerit, qui mortuus dicitur anno Chriſti

CLXXV.

CLXXV. Quis talia credet? Nec minori incommodo urgeretur; ſi ſideret Chronologiæ Pſeudo-dextri, Tamay, Bivarii, cæterorumque earum rerum aſſertorum, quandoquidem anticipato adventu Probi Ravennam, & tempore ejus Pontificatus, & mortis, vel aliquis ex præcedentibus Epiſcopis è Dypticis abradendus eſſet, vel implendo ſpatio temporis ſubſecuto alii eſſent ſubrogandi. Verùm narrato fabularum hujuſmodi progreſſu, viſoque quibus ſubſtructionibus plane ficulneis, ut eas per alluſionem ad Auctoris nomen vocat laudatus Nicolas Antonius, fabulæ ipſæ ruunt.

II. Rubeus ſepultum dicit *Probum in eo Templo, quod ab ſe conditum in Claſſenſi Oppido fuerat .... à mari haud procul.* Agnellus autem indicat ſepultum ubi poſtmodum ædificata illius Eccleſia fuit, nec enim ipſe ſibi Eccleſiam ædificaverit. Ædificata autem fuit in Claſſe, quam Urbis partem intelligit nomine *partium Orientis*, juxta *Ardicam*, Porticum videlicet Eccleſiæ B. Euphemiæ ad mare, quam ſcribentis tempore demolitam ipſe teſtatur.

III. Addit Rubeus, quod Probus *eorum Antiſtitum*, Aderiti videlicet, & Caloceri, *cadavera cum honeſte collocaſſet, inſtituit, ut ibi aſſidue fieret Res divina.* Agnellus nil de Antiſtitum laudatorum cadaveribus ibidem collocatis, at de Sacris Myſteriis illud ait, *& in nullis Eccleſiis infra* (intellige intra) *Civitatem Ravennæ, Claſſiſve Miſſa ſuper Populum celebratur, niſi in iſta ſola.* Miſsam autem intelligit ſollemnem, cui Populus omnis aderat, & Archiepiſcopus cum omni Clero Sacra agens diebus maxime celebrioribus in ea Populo bene precabatur. Id in Urſiana Eccleſia peractum oſtendit infra Agnellus in Vita Theodori, à quo cum ſeceſſionem feciſset omnis Clerus, & perrexiſset ad Eccleſiam S. Apollinaris, Archiepiſcopus omnem movit lapidem, ut redirent Presbyteri, & Diaconi, ac demum re compoſita in ipſa Urſiana

Eccle-

Digitized by Google

Eccleſia inclinata jam die Miſsa celebrata fuit. Id ipſum innuunt ad S. Apollinaris congregati Presbyteri, & Clerus clamantes; *Surge Sancte Apollinaris, celebra nobis Miſſam in die Nativitatis Domini*. Hinc expectante plebe in Eccleſia Urſiana, compoſito per Exarcham diſſidio, demum Presbyteri, Diaconi, & Clerici venerunt, *ac Miſſas, & Veſperum una hora celebraverunt*. In aliis Eccleſis Miſſæ privatæ tantùm agebantur intra Civitatem Ravennæ, & Claſſis, in D. verò Probi etiam ſollemnis, ſeu ſuper Populum. Eadem hæc quæ aliàs Miſſa publica dicitur apud Auctores inferioris ævi, & in Diplomatibus Pontificiis. De eadem D. Probi Eccleſia infra agendi occaſio ſe præbebit.

VI-

VITA SANCTI DATHI.

CAPUT UNICUM.

Sancti Dathi pietas, & obitus.

DE SANCTO DATHO.

DAthus VIII. Hic namque Vir religioſus, & nimis pius, vigilanſque fuit nocturnis orationibus, atque præcipuus animarum adquiſitor, hominum, ac gentis crebro Prædicator, & velut ſpeculum clarius vultus ſuper cunctos emicuit, nam quando is ad gratiam ſupernam vocatus eſt, ſancta ipſius anima à Corpore ceſſit. Et, ut aſſerunt quidam, in Eccleſia B. Probi ſepultus eſt. Sedit autem annos........ mens...., dies....

OB-

Digitized by Google

OBSERVATIONES

AD VITAM SANCTI DATHI.

S. Dathi ætas incerta.

RUbeus Probum floruiſſe dicit M. Ælii Aurelii Antonini temporibus, Pontificatu Pii, Aniceti, Soteris, ac Eleutherii ad annum ab ortu Chriſti circiter CLXXV. Dathum verò, novem annos cum adminiſtraviſſet Eccleſiam, obiiſſe quinto Nonas Quintiles. Fabrus rem certiùs diffiniens, Probum defunctum dicit anno CLXXV., Dathum autem, aſſignatis à Rubeo Pontificatus annis novem, anno CLXXXV. Uterque id aſſerit nullo teſte, nullaque ratione exhibita.

VI.

Digitized by Google

VITA SANCTI LIBERII.

CAPUT UNICUM.

Sancti Liberii pietas, ſapientia, obitus.

DE SANCTO LIBERIO.

Liberius VIII. Magnus homo charitate plenus, irriguus fons, fide præcipuus, mente benignus, ſuis temporibus Eccleſiam omni honore adauxit. Immenſa humilitate propriæ ſuæ vitæ animam cuſtodivit, omniſque philoſophiæ tenuit principatum. Poſt hæc autem obiit, & ſepultus eſt, ſicut quidam ſuſpicantur, cum Prædeceſſore ſuo. Sedit autem annos...... mens...... dies......

OB-

Digitized by Google

OBSERVATIONES

AD VITAM SANCTI LIBERII.

Liberii philoſophia quæ? Subſequentium duorum Epiſcoporum Vitæ obſervatæ in præcedenti diſſertatione.

AGnellus de S. Liberio ait, eundem *philoſophiæ tenuiſſe principatum*. Rubeus inde ſibi aſſerendum credidit, hunc Epiſcopum *Philoſophum maximum, Græcè, latinèque doctiſſimum*. Cætera, quæ tum de hoc, cum de ſequentibus duobus Epiſcopis obſervanda erant, dicta ſunt in præcedenti diſſertatione Hiſtorico-Chronologica, quæ proinde hic minime ſunt repetenda; alia quæque vel ab Agnello, vel à Recentioribus tradita tenebris obſita ſunt, ac omnino ignota, quare cum nil adnotandum veniat, ea intacta Lectori proponenda cenſui.

VI.

Digitized by Google

VITA SANCTI AGAPITI.

CAPUT UNICUM.

S. Agapiti liberalitas, obitus, ſepulcrum.

DE SANCTO AGAPITO.

AGapitus IX. cujus nomen latina lingua vertitur charitoſus. Hic Agapes cum Peregrinis quotidie faciebat. Iſte etenim aſſidue munuſcula pauperibus tribuebat, & infra ſui Corporis templum bonitatem ad aram cordis ſuam animam coram Omnipotenti Domino velut hoſtia quotidie triverat. Ad quod poſtmodum divinum ſuperveniens mandatum, ſancta anima à carne ſoluta eſt. Sepultus eſt, ut ſuſpicantur, cum ſuperiùs nominatis aliis. Sedit autem annos..... mens...... dies......

VITA SANCTI MARCELLINI.

CAPUT UNICUM.

S. Marcellini vigil cura gregis. Ætas gravis. Decus ſepulcri.

DE SANCTO MARCELLINO.

MArcellinus X. juſtus, & timoratus ſuis orationibus Dęmonum caſtra proſtravit, & oves, quæ à Domino ei traditæ fuerant, impiger cuſtodivit, ne ille immaniſſimus Lupus, qui quotidie ſævit, & furit, caſtra ſuæ Eccleſiæ laniare potuiſſet, & ex ſuis ovibus prædam evelleret, ut non Chriſtianorum animas, quas ſanctus Vir Omnipotenti Domino adquiſierat, beluino gutture devoraret, ne infernalibus connexis gehennæ vinculis ditione manciparet. Tranſactoque plurimo annorum curriculo ſpatii Pontificatum amiſit, & vitam; cujus tanta Corpus odoramenta flagravit, ut pretioſiſſima mirrhæ, incenſi, odoramenta ſepelientium nares ſentirent. Sepultus eſt, ut fatentur alii, in Baſilica B. Probi. Sedit autem annos...... mens..... dies.....

VITA SANCTI SEVERI.

CAPUT PRIMUM.

Electio per columbæ apparitionem indicatur. Sardicenſi Concilio ſubſcribit. S. Geminiani Mutinenſis Epiſcopi funus curat.

DE SANCTO SEVERO.

SEverus XI., cujus nomen intelligitur in compoſitione, Sævus verus. Hoc non ad ſævitiam pertinet, ſed ad fortitudinem. Sævus ideſt fortis, verus Pontifex Maximus; cujus Sacerdotium, ab Omnipotente Domino tantùm prædeſtinatum fuit, ut in illius electione Spiritus Sanctus miſſus fuiſſet, in ſpecie columbæ, quam omnis Populus viderunt corporalibus oculis, & ſuper ejus caput requievit; unde in proverbium uſque hodie dicitur à ſingulis Gentibus; *beata terra illa,*

ubi in electione Pontificis Spiritus Sanctus deſcendit in columbæ ſimilitudinem, & ordinatur ſuper caput, cujus requieſcit. Sed væ tibi Ravenna miſera vicina deſtructæ Claſſis, quia nunc cum nimia altercatione, & controverſia Pontifex in te ordinatur, *væ tibi Ravenna miſera*. In Sardicenſe Concilio cum Legatis Romanæ Eccleſiæ Vir ſanctus interfuit. Hic Severus beatus ſuperiùs nominatus dum Miſſam celebraret, & cum ſuis Diaconis in Pulpitum aſcendiſſet, & B. Pauli Apoſtoli epiſtolas legeret, ut Populorum conventus ſpiritalibus verbis reficeret; ſubito ſanctus Vir in ecſtaſim factus eſt, velut ſopore detineretur, nec pleniter dormiens, aut vigilans. Æſtimantes eum ſui, quod ſomno arreptus fuiſſet, cœperunt latera ejus pulſare. Ille autem quaſi de graviſſimo ſomno erigit ſe ſurſum, & triſti animo dicit illis; oh quid feciſtis? Quare inquietaſtis me? Quamvis à vobis hic viderer, in alio loco eram. At illi perſeverabant interrogantes eum, & dicentes; Dic nobis ubi fuiſti Pater? Quibus ille ait; Indulgeat vobis Dominus dilectiſſimi filii pro eo quod expergefactum feciſtis me, quia in Sancta Mutinenſe Eccleſia eram, & ibidem Fratris, & Coëpiſcopi mei Geminiani ipſius Anti-

Antiſtitis Eccleſiæ Omnipotenti Domino animam commendavi, & ibidem ſteti, quouſque prædictum Sanctum Corpus ſepulcro poneretur. Propter hanc igitur cauſam, ut veritas probaretur, Cives Ravennates, & Cives Claſſenſes equites miſerunt ad ſuperiùs jam dictam Urbem Mutinenſem, ut Sancti Viri eloquia comprobarent. Quòd dum requiſitus fuiſſet dies, vel hora, qua ſancta anima B. Geminiani migraſſet ad Dominum, dixeruntque; nonne Dominus Severus Pontifex veſter ei animam commendavit, & tandiu hìc ſtetit, quouſque Corpus ejus ſepulcro clauderetur, quo clauſo ab oculis noſtris repente evaſit? Qui reverſi nuntiaverunt per ordinem Civibus ſuis, ut eis narratum fuerat. Ex illo jam die cœperunt ſanctitatem amplius venerari.

CAPUT SECUNDUM.

S. Severi conjux defuncta eo jubente in latus alterum vertitur, ut filiæ ſpatium ſepulcri præbeat. Ipſe inter conjugem, & filiam orans diem obiit.

Cujus beata Vita Viri apud nos non reperitur deſcripta Hiſtoria; ſed dicunt qui-

 dam,

dam, quod multa mirabilia, prodigiaque per eum Dominus exercuit in Populo, quæ non valuit patefacere ſtylus noſter. Tanta autem illius ſanctitas fuiſſe aſſeritur, ut ejus defuncta conjux poſt plurima tempora, evoluta eſſet in latus. Dum filia Beatiſſimi Confeſſoris Chriſti Severi, Innocentia nomine, vitales auras amiſiſſet, venerunt omnes, ut infra ſepulcrum genetricis Vincentiæ corpuſculum ponerent, viderunt ſepulcrum minimum, dixeruntque; non poſſunt hìc duo requieſcere Corpora, quia modicum eſt vas. Cum fletuque Domnus ait Severus; oh mulier, cur mihi moleſta es? Quare non præbes locum filiæ tuæ? Suſcipe quam portaſti, ex tua ſumpta eſt carne, nec dubites recipere. Ecce tibi trado, quod mihi dediſti, ne torpeas, unde fuit reverſa eſt. Locum tribue ſepeliendi, noli me contriſtare. Ad cujus vocem ſub tanta velocitate ſuæ conjugis oſſa ad ſemetipſa in partem aliam remota ſunt, quanta ea vix animata corpora hominum ſic citiùs movere potuiſſent, & filiæ ſuæ ſpatium tribuit ad ſepeliendum. Factum eſt autem poſt hæc, ut ſancta anima, quam homines diligebant in terra, divino juſſu à ſanctis Angelis eſſet ſuſceptura amœno in loco. Sicut enim

Digitized by Google

enim narrare audivi de tranſitu Beati Viri, ita veſtris auribus intimabo. Quod cum quadam die Miſſam celebraſſet, & Sacrum Dominici Corporis, & Sanguinem percepiſſet ſtola Pontificale indutus ſuum juſſit aperiri ſepulcrum; quod vivus ingreſſus inter conjugem, & filiam jacens ſe juſſit claudi, ubi denique orans pretioſam Deo animam reddidit. In tali pace, & tranquillitate defunctus eſt ſub die Kalendarum Februariarum. Et multa mirabilia ad ſepulcrum Dominus oſtendit in ipſius Eccleſia, quæ ſita eſt in Civitate dudum Claſſis, non longè à regione, quæ dicitur Salutaris uſque in præſentem diem.

CAPUT TERTIUM.

Puer infirmus ad S. Severi ſepulcrum ſanitati reſtituitur.

ET iterum narrabo vobis, quæ noſtris temporibus facta conſpeximus. Ad memoriam revoco, ut recordemini. Vir autem unus, qui animatum vivit corpus, cum parvulus eſſet, & infirmitate corporis cum ſua matre ad ſepulcrum Beati Chriſti Confeſſoris Severi proſtraviſſet, ſomnoque omnes arrepti

fuiſſent, ſolus illè infirmus puer intempeſtivum noctis expavit, & vocem emiſit, cunctos excitavit. Viderunt, quæ ante candelæ extinctæ fuerant, congruo lumine fulgorem micantes. Et cum vidiſſent cuncti immenſum lumen, territi mente dederunt gloriam Deo, & Severo Confeſſori ejus. Puer autem cum in medio eorum deductus fuiſſet, cœpit mater ejus interrogare eum; quid tibi contigit fili? At ille coram omnibus dixit; vidi ex hoc ſepulcro egredientem Virum Epiſcopali habitu, canicie capitis decoratus, angelico vultu tetigit me, & expavi. Infirmitas vero pueri ſtatim receſſit ab eo, & non ultra febricitavit. Hæc noſtris temporibus facta ſunt, non ſolùm hoc, ſed & alia multa.

CAPUT QUARTUM.

S. Severi electio ad Epiſcopatum per columbæ ſpeciem.

DE electione Sancti iſtius Viri, qui ſuperiùs incœpi, quod mihi narratum fuit à multis ſenioribus expleam. Quadam die laniſterii prægravatus cum eſſet ipſe cum conjuge ſua, lanificium, ut dixi, nearent officium,

cium, ait ad conjugem; vadam, & videbo viſionem mirabilem, quomodo de alto Cœlo columba veniet, & ſuper electi caput conſcendat. Conjux vero ejus cœpit eum ſubſannare, & increpare dicens; ſede hic, labora, noli otioſus eſſe; ſive jeris, ſive non jeris, te Pontificem Populus non ordinabit, revertere ad opus. Ille autem dixit illi; ſine me ut vadam, & illa; vade, quia qua hora jeris Pontifex confeſtim ordinaris. Ille autem ſurgens perrexit ubi erat cœtus Populi cum Sacerdotibus, & pro veſtium deformitate, quia ſquallida indumenta indutus erat, abſcondit ſe poſt januam ipſius loci, ubi erant omnes congregati, orantes, & poſt orationem expletam extemplo venit à Cœlis columba nive candidior, & requievit ſuper caput Beati Severi Confeſſoris Chriſti poſt valuas latitantis. Ille autem dum à ſe eam compuliſſet, volitanſque per aërem, iterum requievit ſuper eum ſecundò, & tertiò. Stupefactus omnis Potemptatus, qui præſentes aſtabant, maximas Deo gratias agentes ordinatus eſt Pontifex. Quo audito conjux ejus, quæ nuper deriſerat, poſtea ſuper eum gratulabatur. Tunc impletus eſt evangelicus ſermo; qui ſcriptus eſt; *apud homines hoc impoſſibile eſt,*

apud

apud Deum autem omnia poſſibilia ſunt, & juxta Pauli vocem; *infirma mundi elegit Deus*, *ut confundat fortia*. Et, ut ajunt quidam, Beatus Eraclianus Penſaurenſis Civitatis Epiſcopus hujus Confeſſoris Severi fuiſſe diſcipulus, & ab eo eruditus ſacra doctrina Epiſcopalem tenuit ſedem. Sufficiat vobis nunc obſecro, quæ de Beati Severi Vita audiſtis, ut de reliquorum geſtis Deo ſuffragante fari valeamus: & ut vos cum deſiderio magis, quàm cum tædio legatis, & immenſas Deo gratias agatis, qui eſt benedictus in ſecula. Sedit autem annos...... menſes...... dies......

CAPUT QUINTUM.

Auctoris in vitam S. Severi meditationes.

SEd quæſo dilectiſſimi, ut curioſiùs intendatis, quantas Omnipotens Deus virtutes ſuis fidelibus tribuit, ut non ſolùm vivi de carne, ſed etiam mortui de oſſibus obedirent, quia ipſa veritas, ait; *ſi habueritis fidem ſicut granum ſinapis*, *diceretis huic arbori moro eradicare*, *& tranſplantare in mare*, *obediret vobis.* Cur inter cæteras herbas granum ſolum ſinapis interpoſuit? Granum igitur ſinapis niſi ter-

terratur, illius virtus non agnoſcitur; cum territum fuerit, ſtatim ex eo fortitudo, & dulcedo procedit. Sic & Sancti cum ad martyrium pervenerunt, prudentia, & humilitas fortia tormenta ſuſtentanda, & verba, vel prælia carnificum non timendo, vel tacendo *aliqua deſunt*. In manſuetudine omnes filios vocaret, quos ex Idolorum cultu pertraxerit Domino eſt genus martyrii, non tantundem eſſe videtur? Aliud palam omnibus, aliud in occulto. In publico martyrium eſt, ante Præſidem deducitur, trahitur, cæditur, vulneratur, irridetur, ſubſannatur, vinculis aſtringitur, veſtibulo carceris truditur, & poſthæc omnia capite[a] *necatur*. Et martyr ille Chriſti nomen non negat. Occultum martyrium hominis in ſemetipſum, abſtinere, jejunare, vigilare, à malis vitiis cavere, carnalia deſideria renunciare, quod ſibi non vult fieri, alteri non facere, nullam concupiſcentiam ſeculi detinere, ex ſuis juſta operibus pauperum turbis elimoxinas erogare, ad incredulos, & infideles inſtanter prædicare, & à cæco errore eripere, & illis viam veritatis, & luminis demonſtrare, juxta quod ſcriptum eſt; *eſtote prudentes in bono, & ſimplices in malo*. Rurſus

[a] *f.* truncatur.

ſus ſcriptum eſt ; *eſtote prudentes ſicut ſerpentes , & ſimplices ſicut columbæ* , & ſi ſerpens prudens eſt, cui ipſa veritas per Salomonem dicit; *non eſt caput nequius ſuper caput colubri*, & ſi prudens eſt, cur ergo ſcriptum eſt ; *ſerpens erat callidior cunctis animantibus terræ?* Et ſi prudens, cur maledictus adeo eſt inter omnia animantia terræ? *Super pectus & ventrem tuum gradieris, & terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ*? Quare hoc? Quia ſubduxit hominem de prohibito pomo,cum mandere fecit. Ingreſſus eſt Diabolus in venenoſo ſerpentis gutture, & Protoplaſtem de Paradiſo expulit. Quare non ſuper caudam, aut cum alio loco traderetur, niſi ſupra pectus, & ventrem gradietur, *& terram comedens cunctis diebus vitæ tuæ?* Hoc eſt non ad cœleſtia eleves, ſed terrena cœnoſa coinquinamenta voluptatibus. Sed ideo ſanctos prudentes, & ſapientes Dominus docet eſſe, quia ſerpens quando ab aliquo percutitur, corpus tradit ad flagellandum , ſolummodo caput abſcondit , ſic , & ſancti flagellantur corpore, & caput omnium noſtrum, quod eſt Chriſtus, abſconditur ſub velamen cordis, & orationis. *Et ſimplices ſicut columbæ* . Cum cæteræ aves ſel habeant, hæc ab eo aliena eſt...... omni amaritudine; ſed

Digitized by Google

ſed dulce animal, manſueta avis; & imo columba nomen accepit à plauſu alarum, unde percuſſio alarum apud Grecos περιςερὰ δονία dicitur. Launum columba interpretatur.....
.... *multa deſunt*.

OBSERVATIONES

AD VITAM SANCTI SEVERI.

De columbæ apparitione in electione Sanctorum Epiſcoporum, qui Severum præceſſere. Agnelli tempore S. Severi Acta deſiderabantur. Tranſlatio Corporum SS. Severi, Vincentiæ, & Innocentiæ Moguntiam.

I. NOtanda ſunt in primis quæ de S. Severi prodigioſa electione tradit Agnellus, ac ea præcipue; *cujus Sacerdotium ab Omnipotenti Domino tantùm prædeſtinatum fuit, ut in illius electione Spiritus Sanctus miſſus fuiſſet in ſpecie columbæ, quam omnis Populus viderunt corporalibus oculis, & ſuper ejus caput requievit, unde & in proverbium &c.* Quæ quidem innuere videntur Auctorem hæc narrando intendere ſpecialem explicare divinæ providentiæ modum, quo per columbæ ſpeciem electionem Severi ſibi gratam fore demonſtravit. Eandem fuiſſe mentem apparet Luidolphi, qui exhibitus in Actis Sanctorum Bollandianis ad diem primam Februarii, Monachum Ravennatem de S. Severo ita loquentem inducit; *orante autem Populo ecce ſubitò columba quædam deſuper volitans ſuper caput ipſius cunctis cernentibus conſedit, quo quidem pro ſigno accipientes eum Sacerdo-*

cerdotio dignum judicabant, alii verò indigne ferentes, quod tam vilibus veſtimentis indutus inter primos Civitatis ſtare præſumpſiſſet, eum inboneſte, ſicut ei uxor evenire optaverat, de Eccleſia exire compulerunt: Altera autem die in Eccleſia latitare volens etiam per columbam proditus ſollicitabat corda intuentium. Tertia verò die, cum in Eccleſia poſiti aliquod ſignum præſtolarentur, ille, qui non in facie, ſed in corde videt, & judicat, quaſi duritiam illorum increpans, eum ſicut priùs per columbam Sacerdotio dignum palam omnibus demonſtravit. Vitam deſcriptam cenſent doctiſſimi Collectores poſt annum DCCCXLVI., quo Agarenorum inſultus Claſſi accidere juxta Rubeum, ac proinde poſt ſcriptum ab Agnello Librum Pontificalem. Hæc autem videntur conficere nono ſeculo ad finem procedente id peculiare Ravennæ adſcriptum S. Severo, quod poſterioribus temporibus commune creditum eſt omnium eorum, qui poſt Apollinarem, Severum præceſſere. Id ſuadere videtur tum Agnelli de ea re ſilentium, tum narrationis modus, quo id primùm accidiſſe innuit. Clariùs Luidolphus nonnihil loquitur contra communem ſenſum, narrans, deſcendente columba ſuper caput Severi, aliquos eum dignum Sacerdotio habuiſſe, alios ſecus, qui etiam illum extra Eccleſiam expulerint, nec deſcenſui ſecundo columbæ obediverint, ſed expectaverint ſignum demonſtrari. Quomodo enim hæc ita accidere potuiſſent, ſi apud Ravennates compertum ex Prædeceſſorum Pontificum electionibus fuiſſet, Virum à Deo Pontificem deſignari, ſuper cujus caput columba apparebat?

II. Agnellus tamen ipſe videtur rem conſuetam indicare, quod columba viſibiliter ſuper caput eligendi deſcenderet, cum Severum uxori in hæc verba loquentem inducit; *vadam, & videbo viſionem mirabilem, quomodo de alto Cœlo columba veniet, & ſuper electi caput conſcendet.* Quæ quidem niſi prophetico ſpi-

ſpiritu de propria futura electione dicta à Severo Agnellus voluit, intelligenda ſunt de re dudum in electionibus Pontificum accidere conſueta. Saltem hæc ſuffeciſſe credi poſſunt, ut ea paulatim invaluerit opinio, omnes ab Aderito ad Severum Pontifices Ravennates inditio columbæ electos fuiſſe. Inter antiquiora ejus rei documenta recenſendum eſt Urſianæ Eccleſiæ muſivum opus ſupralaudatum in priori Diſſertatione, quod, ut ibidem diximus, vetuſtatis venerabile teſtimonium eſt Henſchenio, & Papebrochio; illud tamen non niſi anno MCXII. curante Hieremia ejus temporis Epiſcopo, novimus conditum. Ejuſdem ævi eſt Vita S. Severi deſcripta in veteri Lectionario, cujus priores Sanctorum Vitæ antiquiori manu, ſeculi videlicet undecimi, ſcriptæ ſunt, quod humaniſſime commodatum habui ab Illuſtriſſimo, & Reverendiſſimo Domino Cavallo Majoris Eccleſiæ Ravennatis Archidiacono, curante Domino Franciſco Nigri, quod quidem Sanctimonialium Sancti Andreæ ejuſdem Civitatis juris eſt. Dolendum autem vitæ S. Severi folium deeſſe, eam tamen inter Analecta ad Agnellum dandam cenſeo, cum nonnullis aliiſex eodem Codice deſcriptis. Antiquior his omnibus eſt Sanctus Petrus Damiani. At illud attente conſiderandum eſt, Sanctum hunc ſcriptorem nil fere ampliùs de columbæ apparitione habere, quàm Agnellus habeat, quinimo ipſiſſima ex Agnello verba deſcripſiſſe, ubi & ipſe Sanctum Severum uxori dicentem inducit; *vadam, & videbo viſionem mirabilem, videlicet, quomodo columba de Cœlo veniat, & ſuper electi caput, ſolito more, conſideat* Vides in Agnelli Hiſtoria verba illa deſiderari, quæ nodum tangunt, *ſolito more*. Ea ſi Petrus Damiani ſupplevit, argumento ſunt, in ea eum fuiſſe ſententia, ut crederet Sancti Severi Prædeceſſores Pontifices columbæ inditio electos fuiſſe. Certe duodecimo ſeculo traditionem illam communem fuiſſe

often-

oſtendit Vita S. Severi à Bollando exhibita poſt alteram prælaudatam antiquiorem Luidolphi, & Urſianæ Eccleſiæ muſivum opus, quæ res Recentiores mirabili conſenſu aſſertores habet, Baronio ſilente. Faber congeſſit ea omnia, quæ Hiſtoriam hujuſmodi fulcire poſſunt in opere ſupracitato, & ſæpius adhuc laudando de ſacris Ravennatis Eccleſiæ monumentis pag. 346. Porro quod ad me pertinet, puto à pia Eccleſiæ Ravennatis traditione non eſſe recedendum, illi tamen aſſentiri nequeo in iis, quæ ibidem tradit cum Rubeo circa tempora conſtructæ Eccleſiæ illius, quæ nunc Sancti Spiritus titulo nuncupatur. De eo etiam quod Severus in Antiſtitem conſecratus, *confeſtim* (quod tradit Rubeus lib. 2.) *in alium mutatus, & Divino miraculo ſumma præditus ſapientia continuò ſuggeſtu conſcenſo concionem habuerit pietatis, doctrinæque pleniſſimam, in qua prædixerit, ne ampliùs divinitus columbæ miniſterium expectaretur in creandis Ravennatibus Epiſcopis*; nil habet Agnellus, nil antiquiora documenta, nil Vita S. Severi in ſupradicto Codice deſcripta.

III. Duo paulò infra ex Agnello diſcimus, primum quod Auctoris tempore S. Severi Acta non fuerant conſcripta, ſed omnia traditione Seniorum nitebantur; ait enim; *cujus beata Vita Viri apud nos non reperitur deſcripta Hiſtoria*. Quare Agnellus id omnium primus præſtitit. Secundum, Severum plurimis annis ſedem tenuiſſe, cum uxori diu ſuperſtes, filiæ etiam funus *poſt plurima tempora* curaverit, quam matri miraculoſe, Pontifice jubente, ſe colligenti in ſarcophago adjunxit.

IV. Severi, & SS. Vincentiæ, & Innocentiæ corpora ſurrepta per Clericum quempiam Felicem nomine ex Ravennati Sacrario, & Ticinum portata, indeque Moguntiam ab Othgario Archiepiſcopo, qui eadem poſt aliquot tempus Erfurdiam tranſtulit, narrat Luidolphus in ſuperioribus laudatus. Nemi-

ni

ni autem negotium creet Agnelli de re tam inſigni ſilentium, qui non modò id narrare neglexerit, ſed ita de S. Severo egerit, ac ſi nullus dubitaverit Corpus ejuſdem Ravennæ ſe ſcribente ſervatum, cum narrat prodigium ſua ætate ad ejuſdem Sancti ſepulcrum accidiſſe. Hæc inquam Hiſtoriæ Luidolphianæ minime officiunt, nam licèt Agnellus Pontificalis ſui ultimas Vitas ſcripſerit circa annum vulgaris Æræ 840., priores tamen uſque ad Aurelianum exaravit ante annum 829., uti probavi in Obſervationibus ad Verſus Operi præfixos Obſervat. IV. in fine. Eo autem tempore nondum Othgarius in Italiam venerat à Ludovico Imperatore miſſus ad filium Lotharium pro pace firmanda, cujus occaſione Sanctorum Corpora habuit in Germaniam mox transferenda. Baronius equidem Sigeberto Gemblacenſi credidit, translationem hujuſmodi aſſignanti anno 824., & conjectatus eſt Othgarium Romam veniſſe cum Lothario ex Patris mandato ad Eugenium Pontificem ſe tunc conferente; verùm hæc ea ratione ruunt, quòd anno illo Othgarius nondum Archiepiſcopus Moguntinus erat, vivente adhuc Aiſtulpho, qui anno ſequenti deceſſit. Præterea Luidolphus diſerte tradit, translata ſacra Corpora ab Othgario, cum Is à Ludovico unà cum Hildi Virdunenſe Antiſtite, & Uvarino, ac Adalgiſo Comitibus miſſus fuit ad Lotharium Ticini in Italia morantem *pro pace, & amicitiis inter eos reparandis*. Miſſio hujuſmodi ex Annalibus Bertinianis ſpectat ad annum 836, quo præcedentium annorum diſſidia inter Lotharium, & Ludovicum componi poſſe viſa ſunt, quæ quidem cœpta ab anno 830., anno 833. in luctuoſa bella eruperunt, de quibus non eſt, ut plura congeram cum in eorum temporum hiſtoriis narrata proſtent. Anno igitur 836. translata ſunt Corpora SS. Severi, Vincentiæ, & Innocentiæ, conſentientibus Lamberto Schafne-

Digitized by Google

burgenſi, & Siffrido Presbytero, ac proinde ſeptem, vel octo ad minus annis poſt Agnelli Vitam S. Severi ſcribentis tempus. Nil itaque ejuſdem ſilentium veritati officit.

V. Properante tandem ad finem Operis Agnelliani editione opportune intelligo Reverendiſſimum P.D. Petrum Cannetum Claſſenſis Monaſterii Abbatem pietate, eruditione, ac humanitate ſpectatiſſimum, mihique à multis annis amicitiarum jure conjunctum obtinuiſſe ab Eminentiſſimo, & Reverendiſſimo Archiepiſcopo, ac Electore Moguntino inſignem Corporis S. Severi partem, qua quidem Sanctiſſimus Ravennatis Eccleſiæ Præſul poſt tot ſecula reverti videtur ad ſuos. Nequeo equidem, quin hìc gratuler Viro amiciſſimo pro obtento hujuſmodi theſauro, Ravennatique Eccleſiæ reddito, nec video quid beneficii inſignius potuiſſet Eccleſiæ illi celeberrimæ fieri, apud quam ejus rei memoriam æternùm duraturam ſervandam iri certiſſime auguror.

VI. Digreſſio, quæ ad Vitam S. Severi ſequitur non habet quod obſervetur, licèt barbariem undique ſonet. Sequentium item trium Epiſcoporum Vitæ nil obſervatione dignum continent, præter ea, quæ ad Chronologiam ſpectant. Sit itaque

DIS-

DISSERTATIO SECUNDA

CHRONOLOGICO-HISTORICA

De ætate Epiſcoporum Ravennatum, qui florvere à Severo ad Petrum.

Rubei, & Fabri ſententiæ de Liberio II., Probo, Florentio, ac Liberio III. Urſi Epiſcopi ætas apud Agnellum deliteſcens. Rubeus multifarie emendatus.

I. RUbeus poſt Agapitum illum, quem in ſcenam produxit, ut fictitio Romano Concilio ſubſcribentem ejus nominis Epiſcopum Ravennatem haberet, Liberium ſufficit, qui revera Severo ſucceſſit, de eo autem hæc paucula habet; *cujus* (Agapiti videlicet) *exigua* (imo nulla apud probatos) *ſit mentio, parùm admodum in Archiepiſcopatu vixerit, quemadmodum & Liberius II. illi ſuffectus, qui optimè de Eccleſia Ravennati me-*

ritus, muneribuſque perfunctus, quæ ad egregium Antiſtitem ſpectare viderentur, cum deceſſiſſet pridie Idus Quintiles, ſepultus eſt in Divorum Petri, & Pauli Templo. Probum ſucceſſorem accepit, ſenem omni virtutum genere cumulatiſſimum. Infra verò de Probo; *Ravennæ ſub id tempus Probus Archiepiſcopus deceſſit pridie Nonas Martii, ſepulturæque traditus in monumento Liberii. Florentius ſucceſſit per idem fere tempus, quo Julianus Cæſar ſolus....... Regno potitus &c.* Ab hoc Florentio Epiſcopo Damaſum Pontificem narrat petiiſſe Sanctorum reliquias, quas Romæ honeſto loco collocaret, verſibus exornaret. Hunc ait defunctum Damaſi Pontificatu, Flaviis Valentiniano, Valente, & Gratiano Imperatoribus, ſextodecimo Kal. Decembris, ſepultumque in Divæ Petronillæ Templo ad Divorum Petri, & Pauli, cujus tumulo inſcriptum fuerit *Liberius Florentius*, & conjecturas nonnullas adiicit. Demum ait; *Florentio in Archiepiſcopatu Ravennati Liberius III. ſucceſſor eſt datus, quem plerique Liverium, Oliverium alii appellant, ſumma Vir ſanctitate, orationis flumen fundens, cum ad Populum concionaretur.* De morte Liberii hujus hæc habet; *Fuit autem id* (Theodoſii videlicet in Imperii conſortium cooptatio)

tio) *non multò poſtquam Ravennatum Archiepiſcopus Liberius vita decedens tertio Kal. Januarii in Divi Pullionis, quod ſuo tempore fuerat exædificatum, ſepulturæ locum habuit. Illi ſubrogatur Urſus.* Narraverat autem Liberii tempore Valentinianum obiiſſe, Gratiano ſuccedente, & ubi Liberii mortem exhibet, margini adſcribit annum CCCLXXVIII.

II. Fabrus Liberium II. eum eſſe ait, quem Divorum cultu Eccleſia Ravennas veneratur, quemq; dicit biennio ſedem tenuiſſe, mortuum anno CCCLI. die duodecima Augusti, ſepultumque in Eccleſia Sanctorum Petri, & Pauli. Adiicit, quotannis feſtum ejus celebrari tertio Kal. Januarii, licèt ejus mors notata fuerit die quartadecima Julii ex illius confuſione cum Liberio ejus nominis tertio, qui verè objerit ſupradicta die trigeſima Decembris. Probum ait decem annis ſediſſe, ac obiiſſe anno CCCLI. die ſexta Maii, ſepultumque cum Prædeceſſore ſuo, ex quo cum Liberii Corpus elevaretur, cinis in eodem ſarcophago inventus, Probi hujus creditus eſt. Florentium tradit obiiſſe die ſextadecima Novembris anno CCCLXXIV., ſepultumque in Divæ Petronillæ, & Epitaphium exhibet, *Liberius Florentius*, de quo Rubeus

laudatus. Liberio III. quatuor annorum ſedem concedit, eumque obiiſſe ait anno CCC-LXXVII. die trigeſima Decembris, ſepultumque in Divi Pullionis, unde Ferretus translatum dicit in S. Petri Majoris Eccleſiam, & Prædeceſſoris ſepulcro conditum.

III. Temporum rationem minime conſtare, non eſt cur ulteriori ſermone probemus, qui ſupra S. Severi initia, & ſedis finem expendimus; cum enim ad annum CCCXCI. ejuſdem vitam productam poſt Mediolanenſe Concilium, in quo Geminianus Mutinenſis ſubſcripſit, oſtenderimus, conſequitur poſt id temporis laudatos Epiſcopos ſediſſe. Quanto autem tempore ſederint, incertum eſt, nec legitimis documentis probari poteſt. Illud argumento rite eſſe queat, longiori ſediſſe Liberium III., quòd Liberii II., Probi, ac Florentii nil fere habuerit memoriæ mandandum Agnellus; quæ enim Rubeus de Sanctorum reliquiis à Damaſo Romano Pontifice petitis narrat, nullo modo probantur, cùm Romæ effoſſis Cœmeteriis habuerit Damaſus ſacrarum reliquiarum copiam, qua & pietatem exerceret, & ſacræ poëſi indulgeret. De prioribus duobus Agnellus nec diem obitus, nec ſepulturæ locum novit. Id me-

co-

cogit, ut exiſtimem contra Fabri ſententiam, Liberium, quem ut Sanctum Ravennas Eccleſia veneratur, non ejus nominis ſecundum, ſed tertium potiùs eſſe, quòd ab antiquiſſimis temporibus dies ei feſtus tertio Kal. Januarii decretus ſit, uti notarum marginalium ad Agnelli textum Auctor admonet, & quòd Agnellus ipſe notum ſibi, & Ravennatibus, Liberii III. ſepulcrum dicat. Litteræ præterea tumulo Florentii inſcriptæ *Liberius Florentius* indicant eodem ſepulcro duos tumulatos Epiſcopos, & niſi obſtaret diverſitas locorum ab Agnello aſſerta, coniici poſſet, cineres inventos in eadem Liberii arca, non Probi, ſed Florentii fuiſſe, cujus, poſterioribus ſeculis, ſicut & Liberii III. Corpora eodem ſarcophago condita, & in Sanctorum Petri, & Pauli Templum translata ſint. Nec Rubeus, nec alii epigraphis ſupradictæ ſenſum explicant, nec fortè integram epigraphem dedere; nec altera ſimiliter explicatur, quam Fabrus veteri Liberii II. ſepulcro ſculptam tradit D. N. LIVERIUS A. R. S. Liverii nomen pro Liberio III. videtur litem dirimere, ſi is, ut Rubeus, Fabruſque tradunt, Liverius etiam dictus fuit. Verùm ſi litteras A. R. S., ut quidem arbitror, interpre-

tari velimus *Archiepiſcopus Ravennas ſepultus*, recentioris ævi inſcriptionem eſſe conſtabit, cum laudatorum Epiſcoporum ſeculo, Epiſcopi, non Archiepiſcopi, dicerentur Antiſtites Ravennates.

IV. Illud mirari ſubit, quod meritò Rubeus ipſe miratus eſt, Liberii III. videlicet tempore, traditum apud Ravennates, Valentinianum Majorem Auguſtum Ravennæ obtruncatum fuiſſe, ac ob id ſeditionem ingentem in Populo exortam; Valentiniani enim Senioris, ſeu Majoris, ut cum Paulo Diacono, Jornandeque loqui amat Agnellus, mortem alibi, & aliàs accidiſſe, communi veterum Scriptorum calculo conſtat. Rubeus id nominis aſſerit fuiſſe Patritio Ravennati, qui Liberii hujus ævo per ſeditionem occiſus ſit, cui Felix ſucceſſerit eodem fato obnoxius, & defunctus anno CCCCXXX., licèt ibi eundem dicat anno præcedenti à Placidia Patritiatus honore auctum: At credere renuo, cum de Felicis ſucceſſione ſibimetipſi minime conſtet, & ſpatium aſſertum ab Valentiniani Patritii obitu circa annum CCCLXXVII. conſignato ad obitum Felicis anno CCCCXXX. narratum annorum LIII., nimis enorme videatur, cum munus hujuſmodi Viris probatiſſimis,

mis, & rerum experientia clariſſimis demandaretur. Quod ſi conſtaret, Patritium ejus nominis Ravennæ extitiſſe Felicis prædeceſſorem, aptiùs ad initia quinti ſeculi, imperantibus Arcadio, & Honorio, ſpectare decerneretur, quo tempore, ex dictis, & mox dicendis, ſediſſe Liberium III. ſentio. Porro anno CCCCVIII. ob Stilichonis cædem nonnihil ſeditionis Ravennæ tentatum per ejus ſervos, familiareſque, auctor eſt Rubeus ipſe, teſtatus pleroſque id tradere. Verùm quid hæc ſeditio ad narrata ab Agnello?

V. Ea in re nil probabilius occurrit, quàm credere, Liberium II., Probum, ac Florentium potuiſſe brevi paucorum menſium ſpatio anno CCCXCI. ſediſſe, ita ut Liberius III. circa initia anni CCCXCII. Epiſcopus ſit renunciatus, quare dum Valentinianus Valentiniani Senioris, & Juſtinæ filius ab Arbogaſte apud Viennam in Galliis occiſus interiit, Ravennæ Populi tumultus aliquis factus ſit, ex quibus rebus confici potuerit traditio per παραχρονίσμον varia, diverſoque tempore, ac loco acta, in unum conflans, & Valentiniano Juniori Majoris nomen affigens, quod etiam Valentiniano III. datum video in privilegio, recentiori impoſtura ſuppoſito, Eccleſiæ Raven-

vennatis, de quo in Diſs. de Hierarch. Eccl. Orig. part. 3. Illud ſuadet Theodoſii Senioris tempore Liberium hunc floruiſſe, quod Chriſtianorum res auctas, & Gentilium numerum imminutum tradit Agnellus, id enim apprime piiſſimi illius Imperatoris ævo quadrat.

VI. Quod ad S. Urſi ætatem ſpectat, illud primo loco ſtabiliendæ Ravennatum Epiſcoporum ſucceſſioni tricas iniicit, quod, cum Agnellus diſſerte tradat, Urſum vitam cum morte commutaviſſe Idibus Aprilis ipſo ſanctæ Reſurrectionis die, quo olim Templum à ſe ædificatum dedicaverat, cum nullo ex annis Paſchatis componi poteſt dies tertiadecima Aprilis, qui numerantur ab CCCXCVI. uſque ad CCCCLXIX. Sicut autem Urſi mors differri nequit uſque ad hunc annum, ita contingere non potuit priori; licèt enim breviſſime ſediſſe diceremus Liberium III., quem ægre etiam electum anno CCCXCII. ex conjecturis ſupra ſuſtineri poſſe cognovimus, adhuc breve nimis Urſi tempus fuiſſet, nec ſufficiens inſigni Templo conſtruendò, dedicandoque, cujus etiam dedicationi per annum ad minus ſupervixiſſet, ut recurrente ſancto Paſchatis die vitam cum morte commutaverit. Cum tamen validæ me rationes compu-

lerint,

lerint, prout in ſuperioribus oſtenſum eſt ad Sancti Severi Vitam poſt annum CCCXC. producendam, nullo modo à priori ſententia recedendum arbitror, nec aſſentiri ideo poſſum Rubeo, Cajetanove, quorum prior lib.2. Hiſt. Ravenn., alter Tomo primo de Sanctis Siculis, Urſi mortem anno CCCLXXXV., Cyclo Lunæ VI., Solis II., littera Dominicali E conſignat. Sed nec doctiſſimis Henſchenio, Papebrochioque, qui immeritò ſubdubitant, an obiiſse potuerit anno CCCXCVI., Cyclo Lunæ XVII., Solis XIII., litteris Dominicalibus F E ad diem 13. Aprilis, cum meminiſse debuiſſent dictorum ad diem primam Februarii de S. Severo agendo, cujus obitum accidiſſe ſentiunt circa annum CCCXC. cum Hæreo ſibi laudato; ſex enim annorum ſpatium ſufficere non poteſt quatuor Epiſcoporum ſedi, quorum poſtremus ea præſtitit, quibus hujuſmodi ſpatium vix ſuffeciſſet.

VII. Quò igitur omnia ſibi rite conſtent, videndum eſt, an ullo modo intelligi poſſint Agnelli verba, quo minime cogamur Acta S. Severi, Sanctique Geminiani invertere, unde omnia in dubium vocentur. Satius enim videri debet aliquo modo à verborum rigore

rece-

recedere Scriptoris quidem pro ſeculi genio barbari, quàm à tradita chronotaxi abludere, præcedentium, & ſubſequentium ratione aperte repugnante. Cum itaque videam anno CCCCXII. Paſchatis feſtum incidiſſe in diem 14. Aprilis Cyclo Solis I., Lunæ XIV., litteris Dominicalibus G F, crediderim eo anno deceſſiſſe Urſum Epiſcopum, die videlicet 13., quo Paſchale Feſtum incipiebat, & ſub ejuſdem noctis initium, in qua ſanctæ Reſurrectionis Myſteria celebrabantur; conſtat enim aliud Paſchatis nomine minime intelligi apud Patres, & Concilia, quàm Sabbati Sancti dies, cum de Baptiſmatis collatione agitur, quod tamen in Paſchate faciendum cavent. Sic inter cæteros, quos longum eſſet referre, Tertullianus lib. de Baptiſmo, Siricius epiſt. cap. 2., Gelaſius primus epiſt. 9., Leo epiſt. 4. ad Epiſcopos Siciliæ, Gregorius Magnus ſæpius, apud quos etiam Baptiſma ipſum, Baptiſmus Paſchalis vocatur. Paſchalis itaque dies, ſive Reſurrectionis incipiebat Eccleſiaſtico more Sabbati Sancti hora tertia, qua benedictio Fontis, & initiatio Competentium fiebat, cum cæteris, quæ ita protrahebantur, ut nocte demum ſubſequente Cerei benedictio, & Miſſarum ſollemnia fierent. Ita Ordines Romani anti-

antiquiſſimi, quos publici juris fecerunt Menardus, Thomaſius, Mabillonius, aliique. Quæ quidem antiquiſſimi ritus eſſe in Eccleſia oſtendit Ennodius, cujus extant binæ Cerei Paſchalis benedictiones, quamvis de eo minime locutum Prudentium in hymno noverint Eruditi. Sic Sabbatum Sanctum, Sabbatum Paſchæ dicitur in veteri libro Sacramentorum manuſcripto in Eminentiſſimi Otthoboni Bibliotheca, in quo ante Baptizandorum exorciſmum hæc habentur; *Oratio in Sabbato Paſcha ad Reddentes; dicit Dominus Papa poſt Piſteuſis; Item ad catechizandum infantes; nec te latet Satanas &c.* Quod eo magis aſtruit Urſum die ſancto Reſurrectionis obiiſſe, licèt ad Veſperam Sabbati deceſſerit, cum Veſpere demum ſollemnia ipſa Reſurrectionis inciperent, id enim pleraque Miſſæ ejus, & cæremoniarum clamant, quibus hic juvat addere ex veteri Codice manuſcripto Monaſterii Neapolitani Olivetanorum, Benedictio, qua Pontifex ante Communionem benedicebat Populo, ex iis, quæ cuilibet anni feſto aſſignatæ in eodem Codice deſcriptæ ſunt, de quarum Benedictionum uſu Cardinalis Bona lib. 2. rerum Liturgic. cap. 16. agit. Benedictio autem illa cum titulo talis eſt; *In Sabbato*

San-

Sancto. Deus, qui de Eccleſiæ ſuæ intemerato utero novos Populos producens, eam in virginitate manentem nova ſemper prole fœcundat, fidei, ſpei, & charitatis vos munere repleat, & ſuæ vobis benedictionis dona infundat. Amen. Et qui hanc ſacratiſſimam noctem Redemptoris noſtri Reſurrectione volvit illuſtrare, mentes veſtras peccatorum tenebris mundatas, virtutum radiis faciat coruſcare. Amen. Quo eorum, qui modò renati ſunt innocentiam imitari certetis, & vaſcula mentium veſtrarum exemplo præſentium luminum illuſtretis, ut cum bonorum operum lampadibus ad ejus Sponſi thalamum, cujus Reſurrectionem celebratis, cum prudentibus Virginibus intrare poſſitis. Amen. Quod ipſe &c. At in re clariſſima me lucem exquirere video; Leo enim Magnus, qui paulò poſt ea tempora floruit, dubium omne tollit, ubi de ſacris Epiſcoporum ordinationibus epiſt. 89. hæc habet; *Non paſſim, ſed die legitimo ordinatio celebretur, nec ſibi conſtare ſtatus ſui noverit firmitatem, qui Sabbati veſperi, quod luceſſit in prima Sabbati, vel ipſo Dominico die non fuerit ordinatus.* Ex veteri igitur Eccleſiæ ritu utræque Veſperæ Dominicæ cujuslibet, ac proinde Paſchalis etiam, diem eccleſiaſticum claudebant. Ita intelligitur quid in ſubſequentibus

tibus velit Reſurrectionis Dominicæ diem, eo honore dignum ex Patrum ſenſu aſſerens. Plura in re ſatis aperta addenda ſuppeterent, ſed hæc ſufficere crediderim. Stet igitur, Urſum anno prædicto CCCCXII. die 13. Aprilis obiiſſe ad veſperam.

VIII. Quòd ſi conſtaret, Eccleſiæ Urſianæ dedicationem factam die 13. Aprilis, ſicut conſtat, eandem ſanctæ Reſurrectionis die celebratam ex Agnello, haberemus argumentum, quo fere ad annum regrederemur Pontificatus Urſiani proximum primo; Paſcha enim eodem die 14. Aprilis celebratum eſt anno CCCCVII., Cyclo Solis XXIV., Lunæ IX., littera Dominicali F; quare Liberii III. ſedem ad annum CCCC. finiſſe intelligentes, Urſumque circa ea tempora electum, Eccleſia Urſiana nonmodo finiri, ſed & cœpiſſe ædificari potuiſſet, & demum dedicari eodem Feſto Paſchatis, ac eodem die eccleſiaſtico recurrente, quo tandèm Urſus ex hac vita migravit. In eodem Codice, ex quo Agnellum deſcripſi (ſcriptus eſt autem Codex ex Apographo antiquiori circa tempora Conſtantienſis Concilii) habetur Indiculus dierum, quibus, ex antiquo Eccleſiæ Ravennatis more, cujuslibet Eccleſiæ urbis illius cele-

bra-

Digitized by Google

bratur dedicationis memoria, in quo dedicatio majoris Eccleſiæ conſignatur, ut nunc, die ipſa 13. Aprilis. Ex eo apparet, veterem eſſe traditionem de die ipſa 13. menſis ejuſdem, qua recurrente Paſchali ſolennitate & Urſus obiit, & Baſilica eſt dedicata. Id autem commodiùs obtineri non poteſt, ut factum credamus, quàm ſi ad Paſcha quartadecima die celebratum Aprilis, convertamur, qua obiiſſe nocte antecedenti diei 13. ſubſecuta, cum præcedenti CCCCVII. eodem Reſurrectionis Sabbato dedicata fuiſſet, ne, ſi Paſcha celebratum quæramus die 13. Aprilis, cogamur longiùs regredi ab Urſi ætate. Tunc temporis ædificatum inſigne Templum ita habebimus, quo Honorius Imperator Ravennæ aſſiduè degens, ut apparet ex Codicibus Theodoſiano, Juſtinianoque, & legibus ibidem datis, quas Rubeus diligentiſſimè annis ſuis conſignavit, opus ipſum Imperiali munificentia promovere potuit; id enim probabilius exiſtimo, quàm quod ſine teſte aſſeritur, Urſum videlicet ex opulentiſſimo Siculo patrimonio, cujus decedens Urſianam Eccleſiam hæredem inſtituit, Templum hujuſmodi ædificaſſe. Solennis enim Auguſtorum mos Eccleſiam urbis ornandi, ditandique, ubi degebant,

bant,

bant, cum alia etiam rationum momenta ſuadeant, ut Honorium potiùs credam, & Siculos redditus Urſianæ Eccleſiæ legaſſe, & ſumptus ipſos erogaſſe, quibus Templum inſigne conderetur, & dedicaretur.

IX. Vix autem divinare poſſum, quid in cauſa fuerit, cur Rubeus, qui cum cæteris quibuſque ante ſe eandem Spartam ornandam nactis, ex Agnello totius fere Hiſtoriæ Ravennatis ſeriem ſumpſit, Agnellum ſæpius neglexerit. Porro legerat Urſum obiiſſe die 13. Aprilis, die ſancto Reſurrectionis Dominicæ, quo olim Urſianam Eccleſiam dedicaverat, quam proinde ἁγίαν ἀνάστασιν nominandam cenſuerit. Quî igitur Urſum eundem obiiſſe fieri potuit, ut Rubeus tradit, poſt ſedem viginti annorum ab anno CCCLXXVIII., quo fuerat, ipſo auctore, electus, anno videlicet CCCXCVIII., quo Paſcha die 21. Martii celebratum fuit, Cyclo Solis XV., Lunæ XIX., littera Dominicali C? Fabrus ex Rubeo errorem hauſit, & auxit aſſerens Eccleſiam Urſianam anno CCCLXXXIV. die Aprilis 13. dedicatam, *quo die*, ait, *incidit eo anno Paſchæ ſolennitas*. Anno tamen illo haud aſſerto die, ſed longè alio Paſcha celebratum eſt, videlicet 24. Martii, Cyclo Solis I., Lu-

næ V., litteris Dominicalibus G F. Octavius Cajetanus Rubeum, & Fabrum ſecutus, hos eoſdem errores errat, & ab illis recedens in alios incidit criſi notatos ab eruditiſſimis Actorum Sanctorum Collectoribus, ubi exhibent Vitam ab eodem concinnatam ex Rubeo, & ex quodam Ravennate monumento. Ita in Hiſtoriarum negotio error ſemel admiſſus erroribus augetur. Nullus ſane video, cur Rubeus, qui ex arbitrio Epiſcoporum Ravennatum Vitas, ſedeſque ampliat, & contrahit, ut Agnelli characterem Paſchatis ſervaret, ſaltem non protaxerit Urſi Vitam uſque ad annum CCCXCVI., quo retento potuiſſet Urſianam Eccleſiam dedicatam tradere ante undecim annos, anno videlicet CCCLXXXV., ſeptimo ab ejus electionis anno, ſiquidem Rubeus eundem electum tradit anno CCCLXXVIII. Id certe ipſe libentiſſime admiſiſſem, niſi obſtaſſent, quæ in ſuperioribus dictum eſt, & infra dicentur obſtare.

X. At rerum à Rubeo propinatarum, quæ ſuſtineri nequeunt, nondum finis. Tradit (& ex eo Fabrus, Cajetanus, cæterique) Baſſianum Syracuſanum Romæ cœlitus monitum Ravennam ad Urſum Epiſcopum affinem ſuum veniſſe, qui poſtmodum *ab Exuperan-*

tio

tio Ravennatum Archiepiſcopo, ſive ab hoc Urſo, ut alii arbitrantur (ſic ſæpius loqui amat Rubeus) *Laudis Pompejæ Epiſcopus factus &c.* Qui Rufum Capuanum Epiſcopum ab Apollinari creatum dixerat, potuit Baſſianum Epiſcopum Laudis Pompejæ ad Mediolanenſem Eccleſiam ſpectantis, à Ravennate item Epiſcopo ordinatum tradere. At hæc quomodolibet fuerint, dudum ex Actis Sancti Baſſiani ad diem 19. Januarii à Bollando traditis obſervaverunt ad diem 13. Aprilis Henſchenius, Sociique chronologiæ rationem minime ſubſiſtere. Omiſſo enim quòd Baſſianus dicatur quidem Ravennæ fuiſſe in ejus Actis, ſed nulla de Urſo Epiſcopo, nulla de Baſſiani cum Urſo affinitate mentio habeatur; cum etiam narretur Baſſianus Laude obiiſſe nonagenarius anno CCCCXI., vel CCCCXIII., poſtquam ſediſſet annis XXXV., fit, vel ante Urſum biennio, vel eodem ſaltem anno, quo Urſus Epiſcopus eſt renunciatus, Baſſianum Epiſcopum conſecratum fuiſſe, ſi quidem, ut Rubeo placet, Urſus ipſe anno CCCLXXVIII. ſedere cœpit. Hæc fere ad Vitas quatuor laudatorum Pontificum ad chronologiam ſpectantia adnotanda erant; in cæteris vix quidquam obſervari dignum occurrit.

VITA SANCTI LIBERII II.

CAPUT UNICUM.

Liberii elogium. Omnia incerta.

DE SANCTO LIBERIO.

Liberius XII. præcipuus Vir, orphanorum Pater largus eleemoſynis Pontificatum in pace rexit. Evangelicam prædicationem veriſſime cuſtodivit, juxta quod ſcriptum eſt; *in patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras*. Nil alterius quidpiam ſubripuit, vel occupavit, ex ſuis juſtis laboribus Deum honoravit. Poſt obitum ſuæ vitæ officioſiſſime ſepultus eſt, & æternam requiem poſſidet. Nam de ſupradicta Vita Liberii, quantum retinui, vobis diſſerui. Sedit autem hic Beatiſſimus annos...... menſ....... dies......

Digitized by Google

VITA SANCTI PROBI II.

CAPUT UNICUM.

Sancti Probi elogium, & obitus.

DE SANCTO PROBO.

PRobus XIII. pinguis Divina gratia, & ſpecioſus forma, decrepitus ætate, gravis corpore, hilaris vultu, cœleſti perfuſus gratia, roboratus Deum ſemper quæſivit. Iſte non ceſſavit ſuas admonere oves, ſed ingens prædicator extitit. Tanta autem excellentia divinitatis fuit in eo, ut eruditos ſapientia ſpiritali ſuperaret, & ineruditos gratia Spiritus Sancti reficeret. Qui circa vicinam mortem poſitus, Angelorum contemplatus agmina lætus, & exultans tendens ad ſydera palmas, flammantia lumina clauſit, & reddidit Spiritum; ſepultuſque eſt iſte Beatiſſimus, ut ſuſpicatus ſum, cum Prædeceſſore ſuo. Sedit autem annos...... mens....... dies.......

Digitized by Google

VITA SANCTI FLORENTII.

CAPUT UNICUM.

Sancti Florentii elogium, obitus, & ſepulcrum.

DE SANCTO FLORENTIO.

FLorentius XIV. juſtus homo, pater pauperum, & rector viduarum, magnus prædicator, humilis, manſuetus, & pius, exhortans quotidie oves ſuas, ut ad portum ſalutis, & pœnitentiæ fructus citiùs confugerent. Sepultus eſt hic Sanctus Vir in Monaſterio Sanctæ Petronillæ, hærens muris Eccleſiæ Apoſtolorum. Rexit Eccleſiam ſuam annis..... menſibus...., diebus......

VI.

Digitized by Google

VITA SANCTI
LIBERII III.

CAPUT UNICUM.

Sancti Liberii paſtoralis cura. Valentiani mors, aſſerta; Pontificis ſepulcrum.

DE SANCTO LIBERIO.

LIberius XV. Vir Sanctus, pulcher fuit in forma, clarior in ſenſu. Latifluam habuit eloquentiam, fuit enim verus Dei cultor, Paganorum in bonis ſeductor, Idolorum deſtructor, ſub cujus temporibus cœpit pars Paganorum minuere, & Sancta Eccleſia ex Chriſtiano Populo populari. Cujus tanta manſuetudo fuit, ut non Dominus à ſuis Sacerdotibus vocaretur, ſed quaſi unus ex ipſis conſacerdotibus cognominaretur. Solummodo inter eos Pontificalis tituli ſolio præcedebat. Exhortabatur iſte quotidie erubeſcentes pœnitentiam, ut cum fiducia deberent acce-

Digitized by Google

dere. [a] Iſtius denique temporibus occiſus eſt Valentinianus Auguſtus Major extra Portam Artemetoris non longè ad ſtadium tabulæ prope Campum Corianthri, & ſeditio maxima in Populo fuit, & multi vulnerati in loco, qui dicitur puteus benedictus, miſſuſque extra Ravennæ mœnia Auguſtus, interfectorum manibus finivit vitam. Sepultus eſt in Monaſterio Sancti Pullionis [b], quod ſuis temporibus ædificatum eſt, non longè à Porta, quæ vocatur nova, cujus ſepulcrum nobis cognitum eſt. Sedit autem prædictus Antiſtes annos...... mens...... dies......

a Valentinianus Imperator occiditur. b III. Kal. Januarii celebratur.

VI-

VITA SANCTI URSI.

CAPUT UNICUM.

Eccleſiæ Urſianæ conſtructio. Sancti Urſi obitus, ſepulcrum, imago.

DE SANCTO URSO.

URſus XVI. caſtiſſimus corpore, ſanctiſſimus in opere, tenſam, & pulchram habuit faciem, modice caluus fuit. Iſte primus hìc initiavit Templum conſtruere Dei, ut plebes Chriſtianorum, quæ in ſingulis tuguriis vagabant in unum ovile piiſſimus colligeret Paſtor. Nunquam ſuam Eccleſiam polluit, nec Spiritum Sanctum vendidit, nec de impoſitionis manu aliqua afferendo munera ſuam dexteram porrexit. Igitur ædificavit iſte Beatiſſimus Præſul infra hanc Civitatem Ravennam Sanctam Catholicam Eccleſiam, quo omnes aſſidue cuncurrimus, quam de ſuo nomine

Urſia-

Digitized by Google

Urſianam nominavit. Ipſe eam ſuis temporibus fundavit, &, Deo juvante, uſque ad effectum perduxit. Lapidibus pretioſiſſimis parietibus circumdedit, ſuper totius Templi teſtudinem teſſellis variis diverſas figuras compoſuit. Omnis autem populus, quaſi vir unus ſpontaneus animus laborabat lætus, & gaudens, & de Cœlis Deum cumlaudabat, qui proſperabatur ſalus in manibus eorum per interceſſionem ſui Sacerdotis, & Confeſſoris. Qui [a] Cuſerius, & Paulus unam parietem exornaverunt parte mulierum juxta Altare Sanctæ Anaſtaſiæ, quod fecit Agatho. Ipſa eſt paries, ubi columnæ ſunt poſitæ in ordinem uſque ad numerum de poſitis majorem. Aliam vero parietem parte virorum compticaverunt [b] Janus, & Stephanus uſque ad prædictam januam, & hinc, atque illinc gypſeis metallis diverſa hominum, animaliumque, & quadrupedum ænigmata inciſerunt, & valde optime compoſuerunt. Sita eſt jam dicta Eccleſia in regione Herculana. Ideo Herculana dicitur, quia ab Hercule conſecrata fuit non longe à Poſterula Vincileonis, eò quòd Vincilius ipſam ædificavit. Habitabat autem Sanctiſſimus Vir infra Epiſcopium, qui eſt poſi-

[a] Euſerius [b] Satius

poſitus juxta foſſam amnis, quæ egreditur de loco, qui vocatur Organaria, emanans ſub ponte Piſtorum; mira magnitudine, & tota ædificali [a] machina conſtructa, ubi nunc deſtructum ſtabulum eſſe videtur. Poſt hæc verò omnia conſummata, & ædificia pleniter conſtructa, infirmitatem modicam ſenſit corporis, & quaſi eructans reddidit ſpiritum Idus Aprilis. In tali pace, & tranquillitate vitam finivit in die ſancto Reſurrectionis; & in tali verò die ab eo dedicata eſt ipſa Eccleſia,& vocata ANASTASIS. Sepultuſque, ut aſſerunt quidam, in jam dicta Eccleſia Urſiana, quæ eſt Anaſtaſis, quam ipſe conſtruxit, ante Altare ſubtus porphyreticum lapidem, ubi Pontifex ſtat, quando Miſſam canit. Quamobrem non poſt multum tempus ejus ſanctitas claruit, & in Muſivo Cameræ Tribunæ Beati Apollinaris nomen illius una cum ſua imagine *S. Urſus* deſcriptus eſt. Sedit annos XXVI. menſes...... dies......

OB-

[a] ædicio.

OBSERVATIONES

AD VITAM SANCTI URSI.

Eccleſiæ an Ravennæ extiterint ante S. Urſi ætatem. S. Urſus prior ex effigie cognitus. Cujas fuerit. Deſcriptoris ſphalma.

I. ADnotandum in hac S. Urſi Vita, quod Agnellus dicat uſque ad S. Urſi tempora *plebem Chriſtianorum in ſingulis tuguriis* orationis cauſa *vagaſſe*, eumque Epiſcopum *primum fuiſſe, qui initiaverit Templum conſtruere Dei*. Quæ quidem ita intelligenda ſunt, ut prænarratis in S. Severi Vita minime obſtent, in qua, & Eccleſia Ravennæ fuiſſe dicitur, & in ea plebs congregata aſſeritur, ubi ſacra Synaxis peragebatur, Dei verbum prædicabatur, ac pro novo Pontifice eligendo congregabatur cætus Epiſcoporum, & Populi. Id itaque eò ſolùm tendit, ut Eccleſiarum Ravennatum rude, & inelegans opus oſtendatur, earum videlicet, quæ conſtructæ fuerant Ravennæ ante tempora S. Urſi, qui omnium primus de Templo eleganti excitando cogitavit. Artificum, qui Templi parietes exornavere, nomina in margine adnotavi, qualia Rubeus in Hiſtoria exhibet, retentis in Textu, quæ Codex Eſtenſis probabiliter corrupta habet. Conjeci è contra in marginem vocem ignotæ ſignificationis *Madicho*, & ſuo loco repoſui *Machina*, quod monuiſſe ſufficiat.

II. Omnium Epiſcoporum primus hic eſt, quorum faciem Agnellus ex veteri Muſivo exhibet. Cum antiquiſſima illa manufacta perierit, plurimis ſane faciendum eſt, quòd eorum rudis licèt delineatio ab Auctore, qui eam vidit, expreſſa remanſerit. Cujas autem fuerit Urſus incertum manet, nec Cajetani,

alio-

aliorumve ſententiæ aſtruendæ quidquam ſuppetit; quinimo ſi fides Agnello habenda eſt, ex Syriæ partibus veniſſe affirmandum eſt Urſum, etenim Auctor, ut aliàs adnotavi, infra in Vita Petri expreſſe ait; *A' tempore Beati Apollinaris una cum iſto Viro* (Petro videlicet) *Prædeceſſores ſui Syriæ fuerunt*. Sicuti autem reor ex Honorii Auguſti liberalitate Siciliæ ditiones Urſiano Templo acceſſiſſe, quæ Sanctæ Ravennatis Eccleſiæ Patrimonium ſunt dictæ, ita & ob id credo Sanctorum Siculorum Agathæ, Luciæ, Eupuliique cultum haberi cœpiſſe Ravennæ.

III. Non eſt ut quidquam nos remoretur, vel negotium faciat nota adſcripta annorum XXVI., cum ex dictis ſupra in Diſſertatione manifeſtò appareat ſpatium temporis hujuſmodi S. Urſi ſedi minime poſſe tribui. Sphalma igitur Deſcriptoris illud eſſe conſequens eſt, de quo emendando facile cogitare poterit, qui pertractata perpendet, & præcedentium, ac ſubſecutorum Epiſcoporum ſeriem conſiderabit. Porro illud extra omnem dubii aleam poſitum cenſeo, quod S. Urſi Epiſcopi tempus vix duodecim annorum circulo impletum ſit, nec ultra annum CCCCXIII. progreſſum.

DIS-

DISSERTATIO TERTIA

HISTORICO-CHRONOLOGICA

De ætate Epiſcoporum Ravennatum, qui floruere à Petro ejus nominis primo ad Eccleſium.

Pars prior

Exponuntur tricæ, quæ ex Agnello, & aliis documentis hiſtoriam, & chronologiam impediunt.

I. AD implicatiſſima Agnelli loca pervenimus, in quibus temporum rationem apte diſponere, niſi ex conjecturis fiat, vix ſperandum. Uſque in hanc diem ſiderunt Eruditi quotquot de Ravennatis Eccleſiæ Epiſcopis ſcripſere Hieronymi Rubei Hiſtoriæ, qui licèt ex fide documentorum omnia ſe digeſſiſſe aſſeveret, apparet tamen ſæ-

ſæpius conjecturis tantum ædificaſſe, quod neceſſitas ipſa ſuadebat. Ipſe cum nonniſi eodem medio ſalebras ſuperare cogar, ut qui conatus meos legerint, æqui, bonique conſulant, tricas omnes in unum exponendas primùm duxi, quatenus ex rei difficultate Cenſores eorum quæ ad nodum implicatiſſimum diſſoluendum adiiciam, benigniores efficiam.

II. Agnellus hoc ordine Epiſcopos Ravennates recenſet. Petrus, Neo, Exuperantius, Johannes, Petrus cognomento Chryſologus, Aurelianus, Eccleſius. Petrum ejus nominis priorem tradit celebris Templi ab ejus nomine Petriani dicti conditorem, licèt eundem dicat Succeſſori reliquiſſe finiendum. De ejus mortis tempore hæc habet; *Cum verò cœpiſſet Valentinianus imperare, in ipſo introitu Imperii ejus Beatus iſte Petrus vita expoliatus vitam finivit*. Valentinianus autem tertius, cui ſoli hæc applicabilia ſunt, imperare cœpit anno Æræ vulgaris CCCCXXV. cum Theodoſio Juniore, qui Imperii ſui annum decimum octavum agebat. Hinc ait; *Iſtius temporibus Gallam Placidiam Auguſtam multa dona in Eccleſia Ravennæ obtuliſſe*. Galla Placidia Valentiniani laudati mater, extincto Johanne Tyranno cum filio anno eodem in Ita-

Italia regnare cœpit. Defunctum Petrum tradit pridie Kal. Auguſti. Neonem Petro ſucceſſorem adiicit, *qui*, ait, *ædificator fuit ſupraſcriptæ Eccleſiæ Petrianæ, cujus funditus aliquam partem Anteceſſor conſtruxerat*, quibus conſummatis eundem mortuum dicit tertio Idus Februarii. Exuperantii tempore cum retuliſset Felicem patritium occiſum menſe Maii addit; *& facta eſt Domina Eudoxia Auguſta Ravennæ octavo Idus Auguſti*. Valentinianus Eudoxiam Theodoſii filiam uxorem accepit circa annum CCCCXXXVI, quam, cum apud Aquilejam hyemaſſet, Ravennam duxiſſe refert anno poſt nuptias ſequenti Marcellinus in Chronico, cujus rei Socrates meminit lib. 7. cap. 43., diverſis tamen ſignatis Conſulibus. Exuperantius mortuus traditur tertio Kal. Junii.

III. Hucuſque omnia commode procederent, niſi illud unum obſtaret, inveniri inter Leonis cognomento Magni Pontificis epiſtolas, illam, quæ quondam in prioribus editionibus numerabatur trigeſima ſeptima, nunc verò in Queſnellii editione centeſimo trigeſimo quinto loco eſt poſita, quam dudum Martiani Conſulatu ſignatam, ſcriptam credidit Baronius anno CCCCLI, Queſnellius verò

exi-

exiſtimat pro Martiano Majoranum reponendum, & ad annum CCCCLVIII. referendam. Ejus epiſtolæ titulus ſcriptam præfert Leoni Ravennati Epiſcopo, Baronius autem, & cæteri Baronium ſecuti mendum ineſſe in Epiſcopi nomine arbitrantur, & Leonis loco legendum eſſe Neoni, vel Neone. Hinc Rubeus Neonem loco movit, ac Petro Chryſologo ſucceſſorem dedit lib. 2. pag. 109., & Baronii conjecturæ, ut quidem arbitror, præluſit.

IV. Verùm ſalebras mirum in modum auget Agnellus in Vita S. Johannis cognomento Angeloptis. Ac primò quidem illud mirabile offendes, quod cum narraverit à Lauricio ex pietatis inſtinctu Honorio Imperatori illudente, cujus erat Major cubiculi, & quo jubente Regia Domus ædificanda commiſſa fuerat, Eccleſiam S. Laurentii conſtructam, ac Lauricium ipſum dixerit defunctum nonagenario majorem *ipſius Imperatoris temporibus*, cujus funus curaverit Auguſtus ipſe *cum militibus lugentibus*; adiicit tamen ex Muſivo inſcriptionem hujuſmodi, ex qua Eccleſiam Sanctorum Gervaſii, & Protaſii à Lauricio ipſo poſt Honorii mortem conditam novimus. Inſcriptio hæc eſt; *Stephano, Protaſio,*

ſio, Gervaſio, B. Martyrio, & ſibi memoriæ æternæ Lauricius dedicavit ſub die III. Kal. Octobris, Theodoſio XV., & Placido Valentiniano .... Ita ſane in Codice Eſtenſi legitur, licèt Rubeus lib. 2. pag. 94. legat; *Stephano, Protaſio, Gervaſio, B. Martyrio, & ſibi memoriæ Lauricius dedicavit ſub die III. Kal. Octobris, Theodoſio XI., & Placido Valentiniano Coſs.* Ita quidem Rubeus, qui tamen mutato etiam Conſulatu Theodoſii XV. in XI. difficultatem non tollit, conſtat enim Conſulatum XI. anno ipſi convenire, quo primò Valentinianus Auguſtus eſt renunciatus ex Socrate, Proſpero, Marcellino, quare Honorius deceſſerat Mariniano, & Aſclepiodoro Coſs., nec inficiatur Rubeus ipſe, qui Honorii mortem anno CCCCXXIII. conſignat. Quæ autem Lauricio accidiſſe narrat Agnellus ob Eccleſiæ S. Laurentii conſtructionem, ea tempori, quo Johannes ſedit deputat, licèt antea tradiderit, Petrum Epiſcopum eo ipſo anno deceſſiſſe, quo Valentinianus imperare cœpit.

V. At implicatiſſima ſunt, quæ ſeqvuntur; Johannem etenim eundem Attilæ Ravennæ incumbenti occurriſſe tradit, &, quod mirabilius eſt, poſtquam Pons Apollinaris Ravennæ

næ arſerat nocte in Paſchate quarto Nonas Aprilis, Theodorico, qui Odoacrem devicerat, Ravennam intranti, Johannem ipſum portas aperuiſſe, & obviam iviſſe cum crucibus, & thuribulis, ac ſanctis Evangeliis. Attila autem non niſi circa annum CCCCLII. Ravennam veniſſe potuit, qui paulò poſt occubuit; Theodoricus verò ad annum CCCCXCIII. Ravennam Odoacre profligato obtinuit. His recenſitis Agnellus denuo differte narrat, Johannem à Valentiniano dilectum, & ab eodem Auguſto ampliſſimum Ravennati Eccleſiæ privilegium tributum, cum conſtet Valentinianum anno CCCCLV. obiiſſe. Adiicit inſuper à Galla Placidia, Singlediaque conſtructas munificentiſſime Eccleſias. Hinc Aquilejam captam memorat, ac demum defunctum Johannem dicit Nonis Junii, adſcripto tempore Epiſcopatus annorum XVI., menſium X., dierum XVIII., cum tamen, ſi omnium memoratorum ratio habenda eſſet, oporteret Johannem ipſum pluſquam ſeptuaginta annis in Epiſcopatu ſediſſe.

VI. His non obſtantibus Johanni Petrum cognomento Chryſologum ſufficit, quem à Sixto ejus nominis tertio mirabili viſione intercedente electum memorat. Sixtus autem ſede-

re cœpit anno CCCCXXXII., ſeditque uſque ad CCCCXXXX. Petri Epiſtolam ad Eutycheten datam ex parte refert, & eum cum Galla Placidia ait curaſſe funus S. Barbatiani, quem obiiſſe dicit tertio Nonas Decembris.

VII. Aurelianum Petri ſucceſſorem facit, de quo tamen nil habens quod tradat, multis conqueritur de onere ſibi à fratribus impoſito, Epiſcoporum videlicet Ravennatum Vitas ſcribendi, cui ferendo ſe imparem dicit, & verba ex verbis nectit.

VIII. Eccleſium denique tunc temporis Epiſcopum Ravennatum fuiſſe oſtendit, cum Theodorico jubente Johannes Romanus Pontifex Conſtantinopolim profectus eſt, ait enim; *inchoatio verò ædificationis Eccleſiæ S. Vitalis parata eſt ab Juliano poſtquam reverſus eſt prædictus Eccleſius Pontifex cum Johanne Papa Romam de Conſtantinopoli cum cæteris Epiſcopis miſſi à Theodorico in legationem, ſicut ſuperiùs audiſtis.* Egerat autem de profectione illa Johannis Romani Pontificis, Eccleſii, & aliorum Epiſcoporum, ſicut & de aliis ad Theodoricum ſpectantibus in Vita S. Johannis cognomento Angeloptis. Hinc loquitur de diſſidio inter Epiſcopum, & Clericos

cos Ravennatis Eccleſiæ tranſactione dirempto, quam calculo ſuo, literiſque firmavit Felix Romanus Pontifex, qui anno DXXX. ſedere cœpit. Concludit univerſa aſſignato Eccleſii Epiſcopatui ſpatio annorum X., menſium V., dierum VII. Succeſſoris Urſicini tempore, ſubdit Athalaricum Regem mortuum Ravennæ ſexto Nonas Octobris, quod non niſi anno DXXXV. accidiſſe conſtat.

IX. Nodo implicando accedunt, triciſque, quas ſibimetipſi nectit Agnellus, nonmodò ea, quæ de S. Petri Chryſologi ætate controvertuntur, cum adnotante Dominico Mita, qui ejuſdem Sermones illuſtravit, Vitamque ſcripſit, exiſtimaverint docti Viri, Petrum uſque ad Symmachi Pontificis tempora vitam produxiſſe, antequam Rubeus Hiſtoriam ſcriberet, cum obſervaſſent duobus in Conciliis ſub eo Pontifice Actis Petrum ſubſcripſiſſe. Sed & Simplicii item Papæ celebris epiſtola ſecundo loco inter cæteras collocata, dieque XXIX. Junii anni CCCCLXXXII. conſcripta eſt, qua Johannem Epiſcopum Ravennatem ſevere arguit, quod Gregorium invitum Epiſcopum ordinaverit; ex qua nullus dubitandi locus relinquitur, quin Simplicii tempore, eoque anno Johannes Ravennæ

Epiſcopus ſederit. Hæc fere ſunt, quæ Hiſtoriam Ravennatis Eccleſiæ, & chronologiam ad integrum ſeculum ſpectantem ita turbant, ut vix ſperare liceat ex tot ambagibus, ac parachroniſmatum tenebris evadere.

PARS ALTERA.

Quæritur probabilis modus Epiſcoporum ſeriem diſponendi. Rubei anomaliæ referuntur. Agnelli probabilia ab improbabilibus diſcernuntur. Neoni locus reſtitutus. Reliqua ſeries diſpoſita.

I. PRimùm itaque cenſeo ex relatis ab Agnello tenenda eſſe, quæ commode ſuſtineri poſſunt; nec enim præſtat integrum corpus perdere, quia pars ejuſdem ulcus patitur. Id feciſſe videtur Rubeus, qui ſeriem recenſitorum Epiſcoporum in hunc modum diſponit; Urſi Epiſcopi initia anno CCCXXVIII. conſignat, ejuſdemque obitum anno CCCXCVIII. Eo anno Exuperantium ſediſſe ait, ac obiiſſe CCCCXVIII.; hinc Johannis Angelum videntis initia ſumit, cujus obitum ad annum CCCCXXXII. profert,

ſert, quo Petrum Chryſologum Epiſcopatu auctum exhibet, quem obiiſſe dicit CCCCL. Inde Neonem Epiſcopum cognoſcit, cujus obitum alligat anno CCCCLIV. Eo ipſo Johannis alterius Epiſcopi initia ſignat, quem obiiſſe ait CCCCXCIV. Sequenti anno Petri alterius, quem Juniorem dicit, initia laudat, & obitum illius anno DIII. conſignat. Eodem anno Aurelianum ſedere cœpiſſe, tradit, qui objerit DXIV., quo electus Ecclesius uſque ad annum DXLII. vitam, & Epiſcopatum protraxerit. Diſpoſita ſerie Urſum defunctum eo anno, quo Paſcha nullo modo ad diem 13. Aprilis pertinuit, conſignat, quod ſupra adnotavimus in ſecunda Diſſertatione cum cæteris ad eam rem ſpectantibus. Exuperantio, quem multorum annorum Epiſcopum facit, negligit Eudoxiæ Valentiniani ſponſæ adventum, ſynchronum facere, de, qua re agit ſub Johanne Angelopte ad annum CCCCXXIV., ejuſque tempore dedicatum ait Sacellum à Lauricio ædificatum, & addit; *neque enim de toto eo D. Laurentii Templo intelligi hæc dedicatio poteſt, eo quòd tempora non conſentiunt, neque enim Honorius, cujus tempore dedicatum eſt, ad hanc diem vixit*. Inſcriptionem refert anno Conſulatus

Theodoſii diverſo ab eo, qui in noſtro Codice legitur, ut ſupra viſum eſt, diſſimulatque quod Agnellus tradiderat, mortuum videlicet Lauricium Honorio ſuperſtite. Privilegium Johanni à Valentiniano datum exhibet. Felicis cædem, quam Agnellus ſub Exuperantio accidiſſe tradiderat, ad Johannis tempora trahit, & hunc obiiſſe ait Nonis Quintilibus. Adiicit aliqua ex altera Johannis Vita, quæ circumferantur de Johanne hocce, ac inter cætera miraculum de Infante vitæ reddito, quia defunctus fuerat ante Chriſmatis Sacri unctionem, ut mater ejuſdem anxie optaverat, quod Agnellus de Damiano Epiſcopo infra narrat. Petro ſedente, Eudoxiam Valentiniani uxorem Ravennam deductam ait anno CCCCXXXVIII. Agnello credit aſſerenti D. Barbatiani defuncti funus à Galla Placidia, & à Petro Chryſologo curatum. Literas à Leone Neoni ſcriptas aſſerit anno CCCCLI., Neonemq; tradit D. Petri Templum majus ædificaſſe, & addit; *ſunt tamen qui ſcribant*, *D. Petri Majoris Templum à Petro Chryſologo incœptum Neonem abſoluiſſe*. D. Johannis inſuper ad Fontem, & Tricolis à Petro ædificari cœpti ex parte conditorem dicit, licèt eidem breve

ad-

admodum ſedis ſpatium tribuat. Johanni II. adſcribit ea, quæ Agnellus Angelopti tribuerat ad Attilam, & Theodoricum ſpectantia, eidemque à Simplicio Romano Pontifice epiſtolam ſcriptam ait. Concilium Ravennas in cauſa Schiſmatis ſub Symmacho celebratum tradit Petro ſedente, quem etiam interfuiſſe Synodis Romanis aſſerit. Ab hoc narrat Templum Petrianum in Claſſe cœptum, illique affigit, quæ Agnellus Petro Neonis prædeceſſori adſcripſerat, ſicut & quod narraverat de Corpore ejuſdem à ſe invento, & recognito. Pauca Aureliano adſcribit. De Ecclefio ea refert quæ Agnellus, ſi annorum, quibus ille eundem ſediſſe tradit, ſpatium excipias. Qui poſt Rubeum ſcripſere, Rubeum ſecuti ſunt.

II. Ex his omnibus ea retinenda arbitror, quæ teſtibus, ac documentis legitimis commendantur, cætera ita emendanda, ut quantùm fieri poteſt Agnello fides ſervetur, cujus ſi cuncta invertantur, fiet omnino, ut Hiſtoria Ravennas univerſa, quæ fere Agnello Auctori nititur, in dubium revocetur. Solide itaque conſtare arbitror, Symmachi tempore Petrum Ravennæ ſediſſe, cum ejus rei certudinem efficiant legitima eorum, quibus inter-

ter-

terfuit, Conciliorum Acta. Certum etiam ſtatuo Petrum Chryſologum à laudato diverſum Eutychetis hæretici, & Leonis Pontificis tempore. Id enim aſtruunt illius hæreſis Hiſtoria, Chryſologi ſermones nonnulli, inter quos 145., & ejuſdem epiſtola, de qua ſuo loco, quem etiam ad Petri alterius dies pertingere non potuiſſe ex eo conficitur, quòd Simplicio ſedente Johannes Ravennæ Epiſcopus floruerit. Neonem verò contra Agnelli fidem poſt Petrum Chryſologum ſediſſe non videtur concludenter probari ex aſſerta Johannis epiſtola. Queſnellii rationes urgent, mendoſam eſſe Conſulis adſcripti notam, quidquid in contrarium regerat C. V. Pagius Diſſert. Hypat. part. 3. cap. p. n. 6. & ſeqq.; cum enim cæteræ omnes Leonis Epiſtolæ anno CCCCLI. Martiano, & Adelphio Coſs., Adelphium tantùm exprimant pro more ſcribentis, qui, cum alterum ex Conſulibus nominat, Occidentalem Orientali omiſſo eligit, hæc Orientalem Occidentali neglecto adnotat. Præterea adſcribendi Conſulis modus diverſus eſt à Leonis more, qui ſolet non *Conſulatu*, ut ibi, ſed *Conſule*, vel *Conſulibus* ſcribere. Demum Epiſtola ſcripta eſt ex occaſione redeuntium à Barbarorum captivitate,

de

de baptiſmo quorum dubitabatur, cum tamen eo anno nondum Barbari circa Æmiliæ, Flaminiæve Regiones occaſionem quæſtioni dediſſent. His admiſſis, ſi cum Queſnellio Majoranum pro Martiano ſcribendum contendamus, manifeſtò apparet anno CCCCLVIII. ſcriptam epiſtolam Johanne Ravennæ ſedente, qui Attilæ occurrerat, cùm Attilæ ejuſdem obitus ultra annum CCCCLIV. differri non poſſit, & Ravennam accedere non potuerit poſt annum CCCCLIII. Inde patet non potuiſſe Neonem obiiſſe anno CCCCLIV., quod ait Rubeus, quinimo vix inter Petrum Chryſologum, & Johannem locum eſſe ubi collocetur Neo, ſi Baronio aſsentiamur aſſerenti epiſtolam ad Eutychetem ſcriptam anno CCCCXLIX., Attilamque à Leone Magno regredi coactum anno CCCCLII., quare Johannes neceſsariò electus fuiſset anno CCCCLI. ipſo Martiani Conſulatu: quæ quidem cum ita ſint, & cum epiſtolæ illius titulus mendoſus ſit deprehenſus, qui Leoni ſcriptam præferebat, exiſtimo mendoſam etiam denominationem *Ravennatis* Leoni illi, ſeu Neoni affictam, vel corruptam ex altera ſimili voce. Quid ni Ravennii Epiſcopi Arelatenſis nomen corruptum ibi

ibi cubet, ad quem alias epiſtolas à Leone Pontifice datas per ea tempora novimus, quibus Gallias miſere ab Attila vaſtatas tradunt Scriptores? Quidquid tamen de hac emendandi ratione ſit, illud conſtare arbitror, inſcriptionem hujuſmodi medium eſſe inſufficiens, quo Neonis Ravennæ Epiſcopi tempus ſtabiliatur, adeo ut, ſi quidem commode fieri poteſt, locus eidem ab Agnello tributus ſervari debeat.

III. Johannem itaque ab Angelopte diverſum immediate poſt Petrum Chryſologum ſediſſe arbitror, qui diu ſedem tenuerit, cujus propterea memoria uſque ad Agnelli ætatem remanſerit. Cum autem inter Johannem priorem, & ſecundum ſolus Petrus Chryſologus ſederit, uterque ſanctitate floruerit, Valentiniano, Placidiæque Auguſtæ carus, inde ortum credo, ut amborum Acta in unum confuſa ſint, & confuſe tradita. Nec ut Johannes ille, cui Simplicius Papa ſcripſit, diverſus credatur à Johanne, qui Attilam placavit, puto ſufficere, quòd hujus mores abhorrere videantur ab alterius moribus, viroque opinione ſanctitatis claro indignum exiſtimetur, quòd invitum Epiſcopum ordinaverit, & ob eam rem acri reprehenſione à Romano Pon-

Pontifice corrigi meruerit. Porro ex eadem Simplicii epiſtola apparet Prædeceſſorem Johannis illius, cui ſcribitur, ſimilem errorem admiſiſſe, qui invitum ordinaverit Sacerdotem; quare vel unum, vel alterum Johanni illi, qui opinione ſanctitatis floruit, adſcribendum eſt. Teneo itaque Johannem eundem circa annum CCCCL electum, ad annum CCCCXCVI obiiſſe, cui Petrus alter ſucceſſerit, qui Symmachi tempore floruerit, cui Aurelianus ſuffectus ſit Hormiſdæ ævo defunctus, Eccleſio ſuccedente, quæ ſane mirum in modum confirmantur ex verſibus infra apud Agnellum legendis in Vita Maximiani Epiſcopi.

IV. Reliqua, quibus reprobandis argumenta ex ſynchronis teſtibus, legitimiſque documentis minime ſuppetunt, & ab Agnello ſunt tradita, ita tenenda exiſtimo, ut qui inter ſe repugnant, ſalva Epiſcoporum ſerie, emendentur, cui, quantùm licuerit, inſiſtendum reor, ex eo quod illam Agnello notam ex dypticis credam, & videam potuiſſe quidam accidere, ut eadem nomina in unum conflata ſint, ſed minime ſit probabile ſeriem ipſam nominum toto cœlo diverſorum inverſam eſſe. Petrum, qui Symmachi tempori-

bus

bus floruit, haud fortaſſe Agnello omiſſum arbitror, ſed Vitam ejus deperditam credo. Regulam itaque præmiſſam ſequens, Agnello fidem habendam exiſtimo, aſſerenti Petrum Epiſcopum Urſi ſucceſſorem diem eo anno obiiſſe, quo Valentinianus Auguſtus eſt renunciatus, anno videlicet CCCCXXV., eumque *fundamenta Petriani Templi* jeciſſe *murum per circuitum ædificando, ſed non omnia complendo*, ut ipſius Agnelli verbis utar. An Corpus ab Auctore inventum in Eccleſia S. Jacobi ad Fontem Petriani Templi, fuerit Petri illius primi, vel ſecundi, nec ne, ambigo: nullus autem dubito, quin imago, quam Galla Placidia fieri juſſit, & teſſellis ornari in pariete Eccleſiæ S. Johannis Evangeliſtæ, imago fuerit Petri ejus nominis primi, cum ſecundus multò poſt Gallæ obitum deceſſerit. Dona ab eadem Deo dicata ſpectavere non ad Eccleſiam Petrianam, ſed ad Urſianam, ait enim Agnellus; *iſtius Petri temporibus Galla Placidia Auguſta multa dona in Eccleſia Ravennæ obtulit*.

V. Petro ſuffectum Neonem eodem anno CCCCXXV. exiſtimo, qui tandiu vixerit, quandiu Valentiniano, & Galla Placidia juvantibus Petrianam Eccleſiam perficere, Fontes

Ur-

Urſianæ Eccleſiæ ornare, ejuſdem cameras muſivo opere decorare, Domum quinque Dagubitarum conſtruere, & reliqua ad effectum perducere, quæ Agnellus narrat, potuerit. Quare exiſtimo, illum circa annum CCCCXXX. obiiſſe tertio Idus Februarii. Eodem anno Exuperantius electus eſt, cujus Acta obſcura efficiunt, ut credam brevi ſediſſe. Potuit tamen ejus temporibus B. Agnetis Eccleſia conſtrui à Gemello Subdiacono, & Rectore Siciliæ, quam tamen poſt ejus obitum conſummaverit. Potuit & Felix Patritius ad gradus Eccleſiæ Urſianæ trucidari. Hunc Idacius in Chronico eodem anno Patritium ordinatum dicit, quo Valentinianus Cæſar eſt factus, Marcellinus autem Ravennæ occiſum tradit Theodoſio XIII., & Valentiniano III. Coſs., quod evincit anno CCCCXXX. Exuperantium ſediſſe. At nullo modo protrahi poteſt ejus ſedes uſque ad annum CCCCXXXVII., quo Eudoxia Valentiniani uxor Ravennam venit. Quod ait, Exuperantium *Civitatem argenteam in proceſſu* conſtruxiſſe, ſenſum ambiguum habet, quæ enim præcedunt, & ſubſeqvuntur, indicant potiùs id intelligi debere de donario quopiam B. Agneti oblato, quàm de Argen-

tæ

Digitized by Google

tæ loco ædificato, quod volvere Recentiores, cum notarum marginalium auctore. Cenſeo igitur quarto Kal. Junii anni CCCCXXXII. obiiſſe Exuperantium, ſubrogatumque Johannem Angeloptis cognomento celebrem, qui Sacellum Divis Stephano, Gervaſio, & Protaſio dicaverit, à Lauricio conſtructum Theodoſio XV., & Valentiniano IV. Coſs., cum Templum D. Laurentio erectum fuiſſet ante viginti, & plures annos. Conſtat ex D. Auguſtini teſtimonio ſcribentis circa annum CCCCXIII. Libros de Civitate Dei, Memoriam D. Laurentio poſitam Ravennæ, quare diverſo admodum tempore Templum D. Laurentii, & Sacellum Divorum Stephani, Gervaſii, & Protaſii ædificata fuiſſe, & illud quidem Honorio Auguſto in vivis adhuc agente, quod quidem hiſtoriam ab Agnello traditam confirmat, ſed cæteris ad tempus, quo Lauricius obiit, ſpectantibus, nullam fidem aſtruit. In eo enim falli Agnellum neceſſe eſt, quod Honorii tempore defunctum Lauricium dicit, cum Honorius anno CCCCXXIII. deceſſerit, Lauricius autem, ut ex inſcriptione apparet, anno CCCCXXXV. Sacellum dedicaverit. Quod ſequitur non ad Sacellum, ſed ad D. Laurentii

tii

Digitized by Google

tii ædem pertinere videtur, quod ſcilicet in arcu majoris Tribunæ ſcriptum legeretur in *quatuor annis*, & *ſex menſibus* ædificationem conſummatam fuiſſe, incredibile enim eſt, tantum temporis inſumptum condendo ſoli Sacello.

VI. Petro inde ſuffecto Chryſologi cognomento omnibus noto ea omnia conveniunt, quæ de ipſo ab Agnello narrantur. Electus enim poſtremo Sixti III. anno, ſedem tenuit uſque ad tempora Attilæ Ravennæ imminentis. Et in hunc quidem modum acta, & chronologica ſeries Ravennatum Epiſcoporum reſtitui poſſe viſum eſt, ſervata quantùm licuit, Agnelli fide, cui, cum cætera non repugnant, magis credendum duxi, quàm Recentioribus, qui vix Hiſtoriam Ravennatis Eccleſiæ ſcribere auſiſſent, niſi Agnelli Liber Pontificalis ordinem, & materiam ſuffeciſset, quòd tamen in plurimis repugnantia tradiderit excuſatum minime velim; vera tantùm ex collatione cum veris agnita è medio repugnantium, non contemnenda, contendo.

Digitized by Google

VITA SANCTI PETRI.

CAPUT PRIMUM.

Petri, & Prædeceſſorum patria. Petriana Eccleſia fundata. Salvatoris imago laudata. Eremitæ cujuſdam ad eam acceſſus, & obitus.

DE SANCTO PETRO.

PEtrus Antiſtes XVII. ſanctiſſimus vir, tenui corpore, procera ſtatura, macilentus effigie, prolixam habens barbam. A' tempore B. Apollinaris una cum iſto viro Prædeceſſores ſui Syriæ fuerunt. Fundator Eccleſiæ Petrianæ muros per circuitum ædificans, ſed nondum omnia [a] complens. Nulla Eccleſia in ædificio major fuit ſimilis illi, neque in longitudine, neque in altitudine, & valde exor-

[a] *Eccleſia Petriana, & ipſius fundator. Nulla Eccleſia ſimilis illi in ædificio, ubi dicuntur fuiſſe CCC. Altaria.*

Digitized by Google

exornata fuit de pretioſis lapidibus, & teſſellis variis decorata, & valde locupletata in auro, & argento, & vaſculis ſacris, quibus ipſe fieri juſſit. Ibi aſſerunt affuiſſe imaginem Salvatoris depictam, quam nunquam ſimilem in picturis homo videre potuiſſet, ſuper Regiam. Tam ſpecioſiſſimam, & aſſimilata fuit, qualem ipſe Filius Dei in carne non faſtidivit, quando Gentibus prædicavit. Sed tamen volo, ut vobis notum ſit, quod de ſupraeſcripta Domini noſtri ſancta effigie à ſingulis audivi Senioribus tam popularibus, quam ſacerdotibus, ſicut ipſi traditum habuerunt ab Anteceſſoribus ſuis. Non ſolùm mihi intimatum eſt, qui volo hunc adſcribere Pontificalem, verùm etiam & cæteris meis condiſcipulis, & fratribus, qui nutriti in gremio ſanctæ Urſianæ Eccleſiæ fuimus; quòd fuiſſet quidam ſpiritualis Pater in eremo, qui poſtulabat quotidie à Domino, ut oſtendiſſet ei formam incarnationis ſuæ. Qui dum poſt multa tempora in tali oratione ſuæ animæ tædio laſſaretur, aſtitit ei nocte Vir in candidis veſtimentis angelico habitu indutus, dixitque illi; ecce exaudita eſt oratio tua, & laborem tuum aſpexi. Surge, vade in Civitatem, quæ vocatur Claſſis, & quære ibi Ec-

Digitized by Google

cleſiam Petrianam, & cum ingreſſus ibidem fueris, aſpice ſuper valvas ejuſdem Eccleſiæ infra Ardicam, ibi me videbis depictum in parietis calce, qualis ego fui in mundo in carne. Deinde ipſe gaudio magno repletus, verbo audito lætus, & ovans eremum reliquit, comitabanturque cum eo duo leones, & ſurgens per longinqua terrena itinera ad Civitatem Claſſem pervenit, & cum ingreſsus fuiſset in præfatam Eccleſiam una cum ipſis leonibus diutiſſime plorans, & orans per parietes ſanctam effigiem quærere cœpit. Qui cum non inveniſset, venit ad locum, qui dormienti revelatus fuerat, ipſa eſse depicta effigies, & videns eam cecidit pronus in terram, lacrymoſus adoravit, & agens gratias, quia ſic viderat, veluti ei fuerat in ſompnis revelatum. Et intuens in illam diutiſſime dixit; gratiam tibi ago exauditor omnium Deus, qui non ſpernis quærentes te, nec deſideras peccatorum mortem, ſed invocanti te præſto es, apud quem mediator, nec nuncius, nec intramiſſor neceſſe eſt, apud quem non eſt mora deprecantium fidelium, juxta quod nobis per Prophetas pollicitus es; *adhuc loquente te ecce adſum*. Ecce non ſecundùm mea merita, ſed ſecundùm tuam miſericordiam deſi-

deſiderium meum adimpletum eſt. Jam ſatiatus ſum de ſanctis divitiis tuis, jam de theſauro cœleſti locupletatus ſum. Suſcipe animam meam in aula ſancta tua, ut invitatus ad cœnam Agni merear ingredi in Regno tuo, & ſedere ad menſam tuam. Et his dictis diutiſſime orans, & gaudens, inter duoſque leones circa eum rugientes reddidit ſpiritum. Quod dehinc capientes Populum concurrerunt adprehendentes terram foſſoriam cum nimio timore, & veneratione, lambentes leones ejus membra, atque veſtigia, & lacrymas fundentes, cum ingenti luctu ſepelierunt eum. Tunc leones unus ad caput ejus proſtratus eſt, & alius ad pedes, rugitus magnos inter ſe dantes, concurrentes hinc, & inde juxta Sancti Viri Corpus, magnis vocibus perſtrepentes, atque ſua colla ſub ejus tumulo cupientes ſubmittere (amariſſime Populus cum ipſis leonibus flebat) ambo interierunt. Ipſe verò Populus in fovea ex utraque parte in terra juxta Sancti Viri Corpus ſepelivit illos hinc, & inde. Cum nimio autem metu territus Populus in viam ſuam reverſus eſt, & narrabat mirabilia, quæ Dominus in hominibus, & beſtiis exercuerat.

Digitized by Google

CAPUT SECUNDUM.

S. Petri obitus, & ſepulcrum indicatur. Ejuſdem Corpus ab Agnello repertum.

FUit autem in Valentiniani temporibus; cum enim cœpiſset Valentinianus imperare, in ipſo introitu Impèrii ejus Beatus iſte Petrus vita eſpoliatus aſtra petivit. Ut ajunt quidam, ſepultus fuit in ſua fundata Eccleſia Petriana. Certiſſime enim ſciatis, veritatem vobis dicam, non ullum mendacium. Dum in Monaſterio meo Beatæ, & ſemper Virginis Mariæ, quæ vocatur ad Blachernas [a] reſiderem, quod eſt fundatum non longè à Guandelaria, dum vellem perſcrutare omnium Vitas Pontificum Ravennatum, hæſitator eram animæ meæ de hujus Sancti Viri tumulo. Quod dum ita cogitarem, unus ex pueris, qui quotidie aſpectibus meis conſiſtebat, nunciavit mihi, Georgium Presbyterum Claſsenſis Eccleſiæ advenïſse. Ille verò illo tempore regebat curam Eccleſiæ S. Severi Confeſsoris Chriſti, vir valde venerabilis, conſtans in omnibus, firmus abſque imbecillitate. Qui cum

[a] *Monaſterium S. Mariæ ad Blachernas.*

cum fuiſset ad me ingreſsus, poſtquam ſediſſet, ſtatim ſciſcitare eum cœpi, forſitan, aut per antiquos homines in auditu, aut viſu aliquid de Beati hujus Pontificis gloſochonio ſciſset. Ille autem hilari vultu dixit mihi; oſtendam tibi, quod maxime cupis, ubi pretioſiſſimus requieſcit theſaurus. Qui cum aſcendiſsemus equos, properavimus Claſsem, & juſſi meis hominibus, qui nobiſcum comitabantur, longiùs recedere, quaſi ſtadio medio, & ingreſſi ſumus infra Monaſterium S. Jacobi, quod eſt fundatum infra ſupraeſcriptæ Eccleſiæ [a] fonte. Vidimus ſepulcrum ex lapide proconiſo pretioſo, & elevavimus duriter, atque modice cooperculum. Invenimus infra ipſam arcam Capſam cypreſſinam, cumque ſublevaſsemus ejus tegumen, vidimus nos ambo Sanctum Corpus jacens quaſi ipſa hora ſepultus fuiſset, longam habens ſtaturam, cutemque pallore præditam, & omnia integra membra, pectus, & ventrem integrum, nulla pars deerat, niſi pulvillus capitis minuerat. Tantum autem odorem manavit, ac ſi incenſum flagrantes mixturarum myrrha, balſamoque ſentivimus. Irruit ſuper nos terror horribilis, ac vehementiſſimus, &

[a] *Monaſterium S. Jacobi prope Eccleſiam Claſſenſem.*

tanta triſtitia, ut quod antea alacriter aperimus, vix etiam cum ſuſpiriis, & gemitibus claudere potuimus. Odor denique nos ſuperabat in omnibus, & ſic fuit, ut amplius quàm unam hebdomadam odor ex noſtris naribus nunquam receſſit. Et deſuper ipſam arcam illius imaginem mire depictam continebatur literis; *Donus Petrus Archiepiſcopus.*

CAPUT TERTIUM.

Galla Placidia curante S. Petri effigies dedicata. Ejuſdem Placidiæ donaria. Alia per S. Petrum præſtita.

ET infra Eccleſiam B. Johannis Evangeliſtæ juſſit Galla Placidia pro illius ſanctitate ejus effigiem teſſellis exornari in pariete tribunali poſt tergum Pontificis ſupra ſedem, ubi Pontifex ſedet. Quæ effigies ita eſt facta, prolixam habens barbam, extenſis manibus, quaſi Miſſas canit, & hoſtia veluti ſuper Altare poſita eſt, & ecce Angelus Domini in aſpectu Altaris illius orationes ſuſcipiens eſt depictus. Iſtius temporibus Galla Placidia Auguſta multa dona in Eccleſia Ravennæ obtulit, & lucernam cum cereis; totum ex au-

ro

Digitized by Google

ro primo fecit, penſantes, ut dicunt quidam pondere publico libras ſeptem, unà cum ſua effigie ſcenofactoriæ artis factam, infra orbitam, & per in gyro legentem; *parabo lucernam Chriſto meo*. Et hic Beatiſſimus Alapas Evangeliorum ex auro optimo, & gemmis lucidiſſimis fecit, & effigies illius ibidem facta eſt, quæ permanent uſque in præſentem diem, literæ hoc oſtendentes deſuper capitis illius ſcriptæ ſunt; *Domnus Petrus Antiſtes ob diem ordinationis ſuæ Sanctæ Eccleſiæ ſic obtulit*. Defunctus eſt pridie Kal. Auguſti. Sedit annos .... menſes..... dies.......

OBSERVATIONES

AD VITAM SANCTI PETRI.

Petri Epiſcopi ejus nominis primi veritas aſſerta. An Corpus ab Agnello inventum ejus fuerit, vel Petri III. dubitatur. Alapæ Evangeliorum quid? Salvatoris imago antiquiſſima Templorum Regiæ. Eremita, an Ægyptius? Claſſenſis Eccleſia, & Clerus.

I. PEtrum hunc contra Rubeum, & Rubeum ſecutos admittere, ne Pontificum Ravennatum ſeriem ab Agnello traditam inverterem, ſuaſerunt argumenta in præcedenti Diſſertatione explicata, nunc addere placet, quæ ex ejuſdem Vita

ta ſuggeruntur. Primò itaque inveriſimile eſt, Agnellum deceptum fuiſſe à Senioribus retrotrahendo ad initia ferme quinti ſeculi Petrum, qui Symmachi tempore floruit, cum manifeſte ea narrentur de Petro antiquiori, quæ nec Chryſologo, nec Juniori illi competere poſſunt. Ex Syriæ partibus hunc veniſſe cum cæteris Prædeceſſoribus ſuis, aperte tradit Noſter. Id autem falſò diceretur, vel de Petro Chryſologo, quem Italum fuiſſe nullus in hanc diem dubitavit, vel de Petro poſteriori, qui aliquos Prædeceſſores Italos habuit. Barba etiam prolixior argumentum ſuggerit, quo alterum ab altero diſtinguamus, inde enim Petrum per ea tempora floruiſſe apparet, quibus maxime Ravennas Eccleſia græcizare viſa eſt, cum ſcilicet reſidentibus ibidem Auguſtis, ad Græcæ Eccleſiæ mores in plurimis ſe componebant Eccleſiaſtici. Exciſo autem Occidentali Imperio, Gothiſque rerum, Ravennæque potitis, barbam raſiſſe Epiſcopos Ravennates, argumento eſſe poteſt antiquiſſima S. Eccleſii effigies, quam infra ex veteri Ravennæ muſivo ſuo loco dabimus. Rei huic illud arbitror certitudinis gradum conferre, quod in fine Vitæ narratur, pro ejuſdem videlicet ſanctitate Gallam Placidiam juſſiſſe, ejus effigiem in S. Johannis Evangeliſtæ Baſilica teſſellis fingi, cujus effigiei locus aſſignatur, & partes deſcribuntur ita diſtincte, ut minime veriſimile ſit, Agnellum decipi potuiſſe, nec diſtinxiſſe inter Petri prioris, & Petri Chryſologi effigiem; nam illam ad Petrum III. pertinere non potuiſſe, barba ipſa clamat, & ratio temporis loquitur, nec enim Gallæ Placidiæ juſſu potuit Petri III. effigies fieri. Illud autem omnino me coëgit, ut priorem hunc Petrum agnoſcerem, quòd aliàs argumenta deſint (ſi meram traditionem excipias) quibus Petrum III. inter Sanctos cultum probemus; Petri autem prioris ſanctitatem uſque à Gallæ Placidiæ ætate ex hoc Agnelli loco cognoſcimus. Petrus itaque

Digitized by Google

que Epiſcopus, quem Eccleſia Ravennas, ut ſanctum colit, non tertius, ſed prior hic eſt. De tertio illud tantùm novimus, Symmachi Romani Pontificis ævo Romæ in pluribus Conciliis ſediſſe, quod per parachroniſmum uſque ad Agnelli ætatem Petro alteri Senioris cognomine vocato, licèt tribus prioribus poſteriori, tributum eſt, ut Agnellus ipſe tribuit.

II. In præmiſſa Diſſertatione dubitavi, an repertum ab Agnello Corpus eſſet Petri prioris, an tertii. De ea re, & nunc dubito. Inſcriptio, in qua Petro ipſi titulus Archiepiſcopi adſcribitur, dubium auget, cum recentius ſeculum ſonet, & locus ipſe tumuli reclamet, cum Oratorium S. Jacobi poſt Petri ætatem ſit conditum. Potuit tamen fieri, ut & Corpus à veteri Eccleſia Petriana, ubi priùs ſepultum plurimi credidere, ad Oratorium S. Jacobi transferretur recentiori ævo, & tunc Archiepiſcopi elogium adderetur. Evangeliorum Alapis epigraphes ſignata Petri ævo optime congruit. Alaparum autem nomine barbaro, Gloſſariorum Scriptoribus ignoto, tabulas exteriores intelligi, quibus Evangeliorum liber compactus fuerat, non videtur in dubium verti poſſe. Rubeus lib. 3. pag. 133., ubi donarium hujuſmodi Petro III. (quem ipſe Secundum dicit) adſcribit, Agnellum explicat, quòd Petrus *divinæ novæ legis ab Chriſto Deo traditæ libros tabulis exaratos, aureis præſtantiſſimis gemmis ornaverit*.

III. Domini noſtri Salvatoris imaginem ad valvas majores Petriani Templi, quas Regiæ nomine corruptæ latinitatis vocabulo ſimilibus Scriptoribus familiari, ſignificari, ex contextu etiam patet, multis hìc commendat Agnellus. Popularem traditionem exhibet de imagine eadem mirum in modum prototypum ſuum repræſentante, ac de Viro eremiticæ vitæ cultore nutu divino ad eam accedente, ibique cum duobus leonibus ſibi ſociis demortuo. Leonum ſocietas, ut quidem reor, effecit, ut Rubeus traditis ab A-

gnel-

gnello, qui eum *terreſtri itinere* adveniſſe ait, adiiceret, Virum illum ex Ægypti ſolitudinibus veniſſe. Sicuti autem in hujus rei Hiſtoria plura eſſe cenſeo ſeculi ejus, quo Agnellus floruit, credulitatem præſeferentia, ita nullus dubito, quin antiquiſſima fuerit imago illa Salvatoris, quæ dudum exciderat ipſo Agnelli, & Seniorum Eccleſiæ Urſianæ Clericorum ævo, poſita ab initio non ſolùm ad ornatum, ſed ad cultum, ad adorationem, ad προσκυνεῖν.

IV. Ex hac Petri Vita cognoſcimus, Agnellum in Eccleſiæ Urſianæ Canone ſcriptum, ibidemque nutritum ab ineunte ætate, & eundem Eccleſiæ Sanctæ Mariæ ad Blachernas Abbatem, de quibus alibi. Novimus etiam eo tempore nonmodò Urſianam Eccleſiam, ſed & Claſſenſem ſuos Eccleſiaſtici Ordinis viros habuiſſe, ex quibus Georgius Presbyter regebat Eccleſiam Sancti Severi item Claſſenſem. Unde cognoſcimus diſtinctum veluti ab Ravennate Clero Claſſenſem Clerum, qua de re indicia apparent ex Felicis Papæ literis in Eccleſii Epiſcopi Vita legendis.

VI.

VITA SANCTI NEONIS.

CAPUT PRIMUM.

Neonis ædificia in Eccleſia Ravennati conſtructa.

DE SANCTO NEONE.

NEon XVIII. Iſte pulchrum aſpectum, ſanctiſſimam, & ſpiritualem habuit vitam. [a] Ædificator autem fuit ſupraeſcriptæ Eccleſiæ Petrianæ, cujus funditus aliquam partem Anteceſſor conſtruxerat, unde neceſſe erat, Succeſſores Anteceſſoris opus implere. Dehinc fuerant omnia poſtquam conſtructa ædificia, & ſartatecta Templi innovata ſunt, variis coloribus depingere fecit. Fontes Urſianæ Eccleſiæ pulcherrime decoravit. Muſivo, & auratis teſſellis Apoſtolorum imagines, & nomina cameræ circumpinxit, parietes promiſcuis

a *Ædificator Eccleſiæ Petrianæ.*

Digitized by Google

miſcuis lapidibus cinxit. Nomen ipſius lapideis deſcriptum eſt elementis.

Cede vetus nomen, novitiati cede vetuſtas,
Pulchrius ecce nitet renovati gloria Fontis.
Magnanimus hunc namq; Neon, ſummuſq; Sacerdos
a Exſolvit pulchro componens omnia cultu.

Demum infra Epiſcopium Urſianæ Eccleſiæ, quæ vocatur quinque Dagubitas à fundamentis conſtruxit, & uſque ad effectum perduxit. Ex utraque parte triclinii feneſtras mirificas ſtruxit, ibique pavimenta triclinii diverſis lapidibus ornari præcepit. Hiſtoriam pſalmi, quem quotidie cantamus, ideſt, *Laudate Dominum de Cœlis*, una cum Cataclyſmo in pariete, parte Eccleſiæ, pingere juſſit, & in alio pariete ſuper amnem poſito, exornare coloribus fecit Hiſtoriam Domini noſtri Jeſu Chriſti, quando de quinque panibus, & duobus piſcibus tot millia legimus hominum, ſatiavit. Ex una autem parte frontis inferiùs triclinei Mundi fabricam comptitavit, in qua verſus deſcriptos exametros, quotidie legimus, ita

Principium nitidi prima ſub origine Mundi
Cum

a Rub. *exolvit.*

Cum mare, tellurem, Cœli cum lucida Regna
Virtus celſa Patris, Natique potentia fecit;
Cumque [a] *novus Sol, Luna, dies, aurora micavit,*
Et illo aſtrigerum radiavit lumine Cœlum.
Unus in Orbe novo Vir terra virgine factus
Exiluit humo, [b] *inſons hic corpore ſervo.*
Iſte Dei meruit vocitari ſolus imago,
Namque ſui ſimilem hominem produxit in Orbe
Superni Genitoris amor, Dominumque locavit,
Hunc Sator omnipotens rerum dulciſſimus ipſe
Multifluis opibus longum ditavit in æuum.
Iſti cuncta ſimul ſylvarum præmia ceſſit.
Juſſit maternos fœtus producere terram.
Hujus oves niveæ nitida per gramina voce,
Hujus & alticomus Sonipes, fulvique Leones,
Hujus erant paſſim ramoſi in cornua Cervi,
Pennatique greges avium, piſceſque per undas,
Omnia namque Deus homini quæcumque paravit
Tradidit, & verbo pariter ſervire coëgit.
Hunc tamen in primis monitis cœleſtibus olim
Obſervare ſuam legem, & vitalia juſſit
Præcepta, & vetita [c] *auderet ne mandere poma.*
Præceptum ſpernens, ſic perdidit omnia ſecum.

Et in alia fronte depicta Hiſtoria Petri Apoſtoli, ſubſcriptique ſunt verſus metrici

Accipe

[a] in Cod. *noctes*. [b] in Cod. *ſenſe*. [c] in Cod. *deeſt*.

Digitized by Google

Accipe Sancte libens, paruum ne deſpice carmen,
Pauca tuæ laudi noſtris dicenda loquelis.
Euge Simon Petre, commiſſum tibi ſuſcipe munus
.... ſumere te volvit Rex magnus ab alto.
Suſcipe de Cœlo pendentia lintea plena
Miſſa Petre tibi, quæ diverſa animalia portant;
Hæc mactare Deus te mox, & mandere juſſit.
In nullo dubitare licet, quæ munda creavit
Omnipotens Genitor, rerum cui ſumma poteſtas.
Euge Simon Petre, quem gaudet ...... Chriſti
Lumen apoſtolicum cunctos ornare per annos.
In te Sancta Dei pollens Eccleſia fulget,
In te firma ſuæ Domus fundamenta locavit
Princeps ætherei chori per ſecula natus.
Cunctis clara tibi eſt virtus, cenſura, fideſque.
Bis ſenos inter fratres in Principe ſiſtis
Ipſe loco, legeſque novæ tibi dantur ab alto,
Qui fera corda domas hominum, qui pectora mulces
Chriſticolaſque doces. ....omnes eſſe per orbem,
Jamque tuis meritis Chriſti parat gloria Regnum.

CAPUT SECUNDUM.

Neonis Mors, & translatio Corporis.
Brachium forte quid?

POſt hæc autem omnibus conſummatis tertio Idus Februarii [a] obiit. Sepultus olim in Baſilica

[a] *hic fuit tempore Orthodoxiæ matris Gallæ Placidiæ.*

ſilica Apoſtolorum ante Altare B. Apoſtoli Petri ſubtus porphyreticum lapidem, quem nunc nos inde trahentes juxta illius Baſilicæ ſedem ſepelivimus, traductuſque eſt per locum, qui dicitur ad *Brachium Fortis*. Sed ubi Brachium Fortis dicitur, aut pro qua dictum ſit cauſa, ignoratis. Et quia pauci ſunt Veterani, qui ſciunt, ideo volo vos ſcire, ubi dictum ſit, & pro qua dictum ſit cauſa. Cum jeritis ad regionem Apoſtolorum non longè à macerie Ovilionis introeuntes vos infra Ardicam B. Petri Apoſtoli, ubi imago Domini Noſtri Jeſu Chriſti depicta eſt extenſo brachio, & hinc ex una parte effigies vaſis electionis Pauli, & .... & ipſæ depictæ ſunt. Dixi, ubi dictum ſit, dicam pro qua cauſa ſit. Duo Viri capientes fœdus inter ſe jungi, dixit unus ad alterum habentem ſobolem; petitionem parvam deprecor tibi, rogo, ut non in vacuum revertatur obſecratio mea. Cui ille alter; non gravabo te, quod tibi placet, fiat. Dixitque; da mihi filium tuum, ut ſim ei Pater de ſancto Baptiſmo, & ſuſcipiam ego eum de Fonte ſanctificato. Simus communiter patres, tu carnalis, ego autem ſpiritualis. At ille ait; in nomine Domini Noſtri Jeſu Chriſti fiat ſic. Factumque

eſt ita, & ex illa die poſtquam baptizatus eſt infans, fuerunt communiter patres, & dilectionem habuerunt in invicem in Spiritu Sancto, & obſculo pacis, quia & ſic condecet fieri, qui inter ſe talia faciunt, eo quòd non homines, ſed Spiritum Sanctum inter ſe mediatorem ponunt, & ut ſciatis, major eſt ſpiritualis pater, quam ſit [a] carnalis, quia ille ex peccato procreavit filium, & in peccato natus eſt ei filius, & ipſe in peccato moratur filius. Hic autem ſpiritualis pater poſtquam ex unda baptiſmi eum recepit ablato Diabolo, & pompis ejus, generatur filius ſpiritualis ex ſancto Fonte, ſanctificatum recipit filium denuo natum per aquam, & Spiritum Sanctum. Contigit autem eo tempore unus ex his ſupraſcriptis Compatribus alteri Compatri ſuo mutuaſſet ſolidos trecentos, & cum deventi eſſent in loco, ubi ſuperiùs audiſtis ad Brachium Fortis, dixit unus ad alterum; mutua mihi obſecro occulte ſolidos aureos trecentos. Cui ille reſpondens dixit; cras mane hic conveniamus, & deferam inter me, & te, cumque inluxiſſet dies craſtina, venerunt in locum, ubi condixerant ſibi, & numerata pecunia dixit ille Fœnerator ad Compa-

[a] *Spiritualis pater major carnali patre.*

patrem ſuum; ecce Compater accipe quod petiſti, tantùm provide inter me & te, quomodo mihi debeas reddere. Non vis mihi fidejuſſorem dare? Non vis mediatores advocare? Non vis pignus dare? Sed neque vis, ut quis ſciat propter vituperium, & hæc omnia tibi conſentio. Cui debitor reſpondit, & dixit; talis terminus inter me, & te firmatus eſt, quem tranſgredi non poſſumus. Da mihi tantùm hanc mutuo nomine pecuniam: nihil perdes. In conſpectu Dei tibi dico; ubi ſto, tibi reddam. Et reſpondens Fœnerator ait Compatri ſuo; Compater ſit inter nos mediator Deus Omnipotens, cujus effigies hìc depicta eſt, & iſte ut, Brachium Salvatoris fortis, & terribilis ipſe ſit fidejuſſor, & iſti duo magni Principes, Apoſtolique Petrus ſcilicet, & Paulus teſtes ſint inter me, & te. Iſta dextera, quæ eduxit filios Iſraël de terra Ægypti, & hoc Brachium forte mihi hodie fidejuſſor exiſtit, quia reddam tibi pecuniam tuam. Igitur numeratos CCC. ſolidos reſpiciens ad vultum Salvatoris ait; Domine Deus Omnipotens in ipſis verbis, quæ locuti ſumus huic Compatri meo do ſolidos iſtos; tu ſis fidejuſſor, per tuum ſanctum Brachium eos trado, ut ſis in conſtitutum: ſi mihi eos non

reddiderit, tu mihi redde. Placuit illi, hos ſermones poſito conſtituto firmaverunt inter ſe fidejuſſorem fortem Brachium Salvatoris, & recepta pecunia profectus eſt ſtatim ad negotiandum, & cum cœpiſſet huc, illucque negotiare, invenit quadruplum, ingreſſuſque eſt Conſtantinopolitanam Urbem, & videns, quia multiplicabatur pecunia in manibus ejus, nolebat Ravennam reverti, & ecce tempus conſtitutum advenerat ad reddendum pretium, & ipſe minime venit. Venit autem Compater ille, qui fœneravit, ad effigiem Salvatoris dicens; Domine Deus æternus jam præteriit dies Conſtituti, unde tu mihi fidejuſſor fuiſti de Compatre meo, vigila cauſam meam, ne damnum habeam, redde mihi ſolidos meos, quos per tuum forte Brachium dedi. In ipſa nocte apparuit illi Debitori in ſomnis ipſum Brachium Salvatoris dicens ad illum; vade, redde pecuniam Compatri tuo, quam accepiſti, unde tibi ego fidejuſſor ſum, quia quotidie moleſtus eſt mihi; quòd cum non veniſſet, ivit ille etenim ad ipſam Salvatoris effigiem, & calumpniavit ut ſupra. Et apparuit in ipſa nocte ſanctum Brachium illi, proteſtavit, ut nuper audiſtis. Contigit quadam die, venit ille, qui pretium dederat,

voces increpationis cœpit dicere ad ſanctam Domini noſtri effigiem; ò Domine, quare non reddis juſtitiam meam? Fidejuſſor meus es. Per tuum forte Brachium dedi, cœleſtia regis, terrena moderas, mari imperas, & unum non coarctas hominem? Tu mihi dediſti pretium illud, & ſi tollere vis, quis te prohibet? Nullus, quia omnia tuæ ſubjacent poteſtati. Si terrenus homo mihi fidejuſſor fuiſſet, coëgiſſem eum per Judicem, aut Civem Fecicum, aut ſic, aut ſic recepiſſem pretium meum. Tu qui Cœli, & Terræ Dominus es, niſi juſſeris reddere, quid faciam? quando Cœli ante te mundi non ſunt, & Sol, & Luna non ſplendent, & Angeli, & Archangeli tremunt, & terra liqueſcit, montes defluunt, elementa omnia deficiunt, ego, qui ſum ut tibi audeam loqui? Tantùm miſericordia tua ſuper me ſit, & cauſam meam defende, & redde, quia ecce duo teſtes ambo ad te Apoſtoli electi. In eorum præſentia mihi fidejuſſor forte Brachium extitit, & ſi aliter dico ipſi teſtimonium reddant, quia veriſſimi ſunt, & linguas eorum claves Cœli feciſti. Et his dictis ingemuit, & receſſit. In ipſa denique nocte apparuit ad ipſum Compatrem ſuum debitorem Salvatoris noſtri effigies in ſomnis

dicens; revertere citiùs Ravennam, & redde ſolidos Compatri tuo, unde hoc meum Brachium fidejuſſor extitit, quia increpavit me, & calumpniam ipſius ſuſtinere non poſſum, & ſcias ſi citiùs non jeris, & ille plus moleſtaverit, perdes hìc omnia quæ adquiſiſti, & corpus tuum flagellis tradam, & eris in tribulatione maxima omnibus diebus vitæ tuæ, & ibi deficies. Ego verò de meis theſauris reddo ſolidos duplum Compatri tuo. Tunc ſurgens diluculo negotiavit, ut potuit, ipſa die navem aſcendit, & Ravennam reverſus eſt. Quo audito Compater ejus, qui pretium dederat gaudio plenus ivit ad domum ejus, quaſi ad viſitandum eum. Inter cætera verba cœpit ſciſcitari ab eo de pecunia mutuata. Cui ille reſpondit, omne negotium ſuum eſſe perfectum, & ſolidos quadruplicatos. At Creditor dixit Compatri ſuo; ſi ita eſt, benedictus Deus, redde mihi ſolidos meos. At ille reſpondens dixit ei; gratanter faciam non hodie, quia ſerò eſt. Cras mane eamus ante Fidejuſſorem meum, ideſt Brachium forte, quod me valde iſtis diebus impulit. Ibi tibi reddam, & in conſpectu duobus Principibus teſtibus noſtris. Altera verò die detulit ille Debitor quadringentos aureos.

Digitized by Google

aureos. Jerunt ad locum, ubi ipſe mutuavit, & ille dedit, & numeratos denuo quadringentos ſolidos dixit Debitor ad Compatrem creditorem ſuum; bene mihi feciſti, quia de paupertate me ſublevaſti, & benedixit Omnipotens Deus negotium meum, quadruplicavit pecuniam. Tolle modò trecentos ſolidos, quos mihi mutuaſti in conſpectu Fidejuſſori meo, & duobus teſtibus noſtris, & inſuper centum alios ſervio tibi, ut ſim innocens, eo quòd in conſtituto die paratus non fui, vel ut etiam pro exenio. Et reſpondens ille Compatri ſuo dixit; abſit hoc, ut plus recipiam, niſi quantum tribui. Non permittat hoc forte Brachium, quod inter me, & te mediator eſt, ut uſuras accipiam uſque ad corrigiam calceamenti. Et reſpondens ille Debitor dixit; juro tibi per hoc Brachium forte, quia quomodo multiplicabantur in meis manibus pecuniæ, niſi hoc Brachium coëgiſſet me tribus vicibus, non hoc anno Ravennam remeaſſem, ſed illis noctibus, & illis, quæ ſuccedunt diebus veniebat ad me in ſomnis, & proteſtabat dicens; vade, redde Creditori tuo pecuniam, quam tuliſti, quia moleſtus eſt mihi Compater tuus, me Fidejuſſor tuus hodie inquietavit. Sic ammo-

nuit me per duas vices. Menſis verò iſtius die quadam venit ad me nocte iſta ſancta Domini noſtri effigies, cœpitque increpare dicens; quare non revertis reddere pecuniam Creditori, tuoque Compatri, quam per hoc Brachium meum ſpopondiſti reddere. Satis mihi hodie homo ille moleſtus fuit, & ploravit coram me, inſuper dixit mihi, quia ſi terrenum hominem fidejuſſorem habuiſſem, jam reſtituiſſet mihi. Surge celeriter, vade, redde, quia alias lamentationes non ſuſtineo: duræ mihi ſunt, ne fortè per duritiam blaſphemet, & non ſolùm pro pecunia, ſed pro eo rationem reddas. Non moreris, ſed ſurge, vade. Scias ſi tardaveris, ego dabo ſolidos de gazophylacio meo, & tu hìc iſta forma omnia perdes, inſuper corpori tuo noxam tradam. Alia verò die Cumbum ingreſſus propitiis ventis properavi ad iſtam ſervatam à Deo Civitatem Ravennæ reddere tibi omnia, ſicut & feci, & nunc poſco, ut tollas centum iſtos aureos, quia feſelli tibi, ut non aliqua nociva mihi cauſa teneatur aſtricta. Cui alter reſpondens dixit; juravi tibi per Dominum, & per hoc Brachium forte, quod reduxit te huc, quia non accipiam uſque ad pugillum pulveris,

niſi

niſi ſola tua dilectio, quam quotidie teneo. Et ut ſcias ad iſta tua eloquia, ſicut tu dicis, quando in nocte compellabat hoc Brachium de me juſtitia, ego interpellabam ſuper te, & benedictus Deus, qui te ſaluum, & incolumem reduxit ad propria tua. Et nunc innocens ſis de hac cauſa in conſpectu Dei æterni, & à me, & noſtram charitatem permittat ipſe Omnipotens Deus, quomodo hìc firmata eſt, ſic permaneat uſque in æternum. Videamus, & caute agamus, ut non nos unus alterum fraudemur, quia hoc Brachium forte mediatorem inter nos conſtituimus. Et hoc dicens præ gaudio flebant, & obſculabant ſe invicem. Ierunt in pace, & ex illo die pro hac cauſa vocatus eſt locus ille Brachium Forte uſque in hodiernum diem, ſed pauci ſunt, qui ſciunt. Inde tranſductum eſt Corpus B. Neonis Archiepiſcopi, & ſepultum eſt, ut ſuperiùs notavimus. Domum quam ædificavit, vidiſtis, & in ipſa Domo, ubi imagines Apoſtolorum Petri, & Pauli teſſellis factæ ſunt hinc, & inde juxta crucem conſpexiſtis, & unam lineam verſiculi, in qua continetur, *Domnus Neon Epiſcopus ſeneſcat nobis*, legiſtis. Sedit annos..... menſes.......dies.......

OB-

OBSERVATIONES

AD VITAM SANCTI NEONIS.

Quinque Dagubitæ, & triclinium quid? Compatris vocabulum, & ejus ſignificatio. Mutui contrahendi ſollemnitates. Civis Fecicus quid? Cumbum, Cumbe, Cymba.

I. INter ædes, quas Neon ædificandas curavit, ſpeciali obſervatione digna videtur, quam noſter vocatam ait *quinque Dagubita*, cujus partem, *triclinium* videlicet accurate ſatis deſcribit. Dagubita idem fere, ut arbitror, ſignificat ac *Accubita* Scriptoribus corruptæ latinitatis, & ἀκκύβιτον apud Auctores corruptæ Græcitatis. Anaſtaſius in Gregorio III., *item Accubita, quæ ſunt ad B. Petrum in ruinis poſita à fundamentis noviter reſtauravit, atque depinxit*. Vide Duchangium in utroque Gloſſario. Diſtinguit autem Agnellus ædem *quinque Dagubitas* à Triclinio tanquam totum à parte, & ædem quaſi διὰ πέντε τὰ ἀκκύβιτα propter quinque Accubita à triclinio, ſingulari videlicet loco, ubi conviviis Epiſcopus cum præcipuis Clericorum, & Laicorum, certis ſollemnitatibus accumbebat. De hujuſmodi locis petit laudatus Duchangius, ut ſuam videas Conſtantinopolim Chriſtianam lib. 2. cap. 6., ubi de Tribunali XIX. Accubituum, quæ quidem illuſtrare poſſunt hunc Agnelli locum. Τριβυνάλιον XIX. ἀκκυβίτοις cum Silentiario, ſeu Secretario idem eſſe ſentiunt etiam Eruditi. Ibi conveniebant συμβοῦλοι, qui videlicet ſilentio obligati aliquid agebant, quare apud Theophanem Σιλέντιον ἐκρότησεν interpretantur *Synodum*, ſive *conſulationem celebravit*. Ea de re videſis laudatum Duchangium in utroque Gloſſario. Quod ſpectat ad Accubita con-

viviis

viviis Eccleſiaſticorum deſtinata, in Baſilica Leoniana Romæ Summi Pontifices hujuſmodi locum habebant prope Lateranas ædes, ubi in feſto Paſchatis, ac ſollemnioribus aliis certis cæremoniis convivio excipiebant Clerum, &, cum aderant, Reges, & Principes Romæ degentes, quem & in hunc diem muſivo opere eleganter ornatum vidi. In ordine Romano Benedicti S. Petri Canonici, quem Tomo ſecundo Muſei Italici edidit Mabillonius noſter, ſcripto, ut ipſe coniicit, ante Cœleſtini Secundi Pontificatum, ritus deſcribitur, quo Pontifex convivio excipiebat Cardinales in die Paſchatis, qui cum Cubitus ſive Accubitus, & Cubitorium, ſive Cubitorium diſtinguat, & convivii pompam exponat, hic loci deſcribi meretur. *Judices autem ducunt eum* (Papam) *illa die in Baſilicam magnam Leonianam in cameram, ubi ſunt præparata XI. ſcannia, & unum ſubſellium circa menſam Domini Pontificis, & lectus ejus bene præparatus, in figura XII. Apoſtolorum circa menſam Chriſti, quando comederunt Paſcha Ibi jacent in Cubitis quinque Cardinales, & quinque Diaconi, & Primicerius ad prandium, dato prius Presbyterio in camera cum manibus, ſicut in die Natalis Domini. Surgit inde, & venit ad locum, qui dicitur Cubitorum, ubi Agnus aſſus benedicitur, quem benedicit, & redit ad præparatum lectum menſæ. Tunc Dominus Pontifex tollit panem de Agno, & prius porrigit priori Baſilicario dicens; quod facis, fac citiùs: ſicut ille recepit ad damnationem, tu accipe ad remiſſionem. Et mittit in os eius, qui accipit, & comedit. Reliquum Agni dat XI. diſcumbentibus, & aliis, quibus placet, & ſic omnes comedunt. Ad dimidium verò convivium ex præcepto Arcbidiaconi ſurgit quidam Diaconus, & legit lectionem. Cantores autem ex præcepto Domini Pontificis cantant Sequentiam, quæ ſit conveniens Paſchæ modulatis organis, eaque finita eunt, & oſculantur pedes Pontificis, qui dat eis coppam plenam potione, & accipiunt à Saccellario unum byzantium.* Ita ordo laudatus

tus

tus num.48., & fere eadem habentur in ordine Romano Centii Camerarii num. 35., ubi correctiùs pro τῷ *Cubitorum*, legitur Cubitorium.

Verſus adſcriptos triclinio ſatis elegantes vides, quique Auctorem ſuum commendent. Sphalmata plura emendavi, quæ Exſcriptoribus imputari debent; nonnulla tamen, in quibus commode divinare non potui quid mendi cubaret, reliqui corrigenda Lectori.

III. Adnotato Neonis obitu, indicat Translationem Corporis ejus ſuo tempore factam, & ex hoc etiam capite commendat quæcumque de eo tradiderat. Subſequitur narrans rationem, ob quam imago illa Salvatoris, ad Brachium Forte diceretur. De ea fortè imagine intelligenda ſunt, quæ leguntur initio Synodi celebratæ per Gerbertum Archiepiſcopum anno ſecundo Imperii Othonis III. Indictione undecima *ſub imagine Salvatoris infra valvas majoris Eccleſiæ Ravennatenſis;* quam Synodum ex manuſcripto Codicæ Vaticanæ Bibliothecæ edidit Ughellus in Epiſcopis Ravennatibus Tom. 2. pag. 351. In ea narratione Agnelli vides primò, quo vinculo, fœdereque conjungerentur pater, & ſuſceptor baptizati. Hinc Compatris nomen ſummæ neceſſitudinis ſignum habitum eſt, nonmodò inter ſuſceptorem, & ſuſceptum, ſed etiam ſuſceptorem, & ſuſcepti parentes, ex quo cognationis ſpiritualis canonicum vinculum ortum eſt, de quo Canones, ac poſtremò Conc. Trid. Seſs. 24. de reform. cap. 2. Id vocabuli uſurpatum aliquando videtur ad ſignificandam amicitiæ excellentiam. Sic monet Duchangius inter Epiſtolas Stephani III. extare unam cum hac inſcriptione; *Pipino Regi, & noſtro ſpirituali compatri.* At fortaſſis ea compellatione intendebat Pontifex Pipinum ad Eccleſiæ tutelam excitare, patrem ſecum eundem vocitans reſpectu ejuſdem Eccleſiæ. *Amicitiæ fœdus, & compaternitatis neceſſitudinem* habes apud Petrum Damianum lib. 2. epiſt. 17.

IV.

Digitized by Google

IV. Habes contrahendi mutui ſolennitates, & perſonas. Fidejuſſor adhibetur, qui etiam *Mediator* dicitur, & Teſtes; tempus verò ſtatutum, quo mutuatarius mutuum reddere promittit *Conſtitutum* vocatur. De his omnibus ſuis erudite locis laudatus Duchangius in Gloſſario Latinitatis, quæ exſcribere renuo, ne aliena expilare videar. Difficilius eſt divinare, quid *Civis Fecici* nomine veniat, ubi eum, qui mutuum dederat, in hunc modum Salvatoris effigiei loquentem Agnellus inducit; *ſi terrenus homo mihi fidejuſſor fuiſſet, coëgiſſem eum per Judicem, aut Civem Fecicum, aut ſic, aut ſic recepiſſem pretium meum*. Ex contextu apparet, civem ſignificari, qui vel ex officio, vel ob opinionem apud cives partam in hujuſmodi negotiis Debitorem, vel Fidejuſſorem ad reddendum adigere poterat. Cæterum hæret aqua. *Cumbum* alibi navis genus memorat Mutuatarius, qua Conſtantinopoli Ravennam reverſus eſt; *Cumbam* alii quaſi *Cymbam*. Vide laudatum ſæpiùs Duchangium. Alia clara ſunt, nec majori examine indigent.

VI·

Digitized by Google

VITA SANCTI EXUPERANTII.

CAPUT PRIMUM.

Eccleſia B. Agnetis ædificata. Civitas argentea in proceſſu conſtructa. Felix Patritius occiditur. Eudoxiæ adventus. Tricolos ædificatur.

DE SANCTO EXUPERANTIO.

EXuperantius XIX. vir grandævus, humilis, & mitis, prudens in operibus bonis. Quod ſui Anteceſſores ædificaverunt, iſte incolumis tenuit. Illius temporibus Eccleſia B. Agnetis à Gemello Subdiacono iſtius S. Ravennæ Eccleſiæ, & Rectore Siciliæ conſtructa eſt, [a] & multùm eam ditavit in auro, argentoque, & palleis ſacris, & Civitatem argenteam in proceſſu conſtruxit natalis ipſius Mar-

a *Temporibus Exuperantii Archiepiſcopi ædificata eſt Eccleſia S. Agnetis.*

Digitized by Google

Martyris, [a] & uſque noſtris temporibus perduravit. In diebus ejus occiſus eſt [b] Felix Patritius ad gradus Eccleſiæ Urſianæ menſe Maii, & facta eſt Domina Eudoxia Auguſta Ravennæ VIII. Idus Auguſti. Nihil amplius Seniores noſtri, & longævi mihi de ejus Vita retulerunt. Non memorabilem habet hiſtoriam. Ædificator [c] Tricoli, ſed non conſummavit.

CAPUT SECUNDUM.

Hiſtoriæ ratio redditur. S. Exuperantii obitus, & ſepulcrum.

ET ſi aliqua hæſitatio vobis hunc Pontificalem legentibus fuerit, & volveritis inquirere dicentes, cur non iſtius facta Pontificis narravit, ſicut de cæteris Prædeceſſoribus; audite, ob hanc cauſam. Nunc prædictum Pontificalem à tempore B. Apollinaris poſt ejus deceſſum pene annos DCCC., & amplius, ego Agnellus, qui & Andreas exiguus Sanctæ meæ hujus Ravennatis Eccleſiæ Presbyter rogatus, & coactus à fratribus

ipſius

a *Civitas Argentæ, & ejus conſtructor.*
b *Felix Patritius occiſus ad gradus Eccleſiæ Ravennæ.*
c *Hic incœpit ædificare Tricolus.*

ipſius ſedis compoſui, & ubi inveni quid illi certius fecerunt, veſtris aſpectibus allata ſunt, & quod per Seniores, & Longævos audivi, veſtris oculis non defraudavi. Ubi Hiſtoriam non inveni, aut qualiter eorum Vita fuiſſet, nec per annoſos, & vetuſtos homines, neque per ædificationem, neque per quamlibet auctoritatem, ne intervallum Sanctorum Pontificum fieret, ſecundùm ordinem, quomodo unus poſt alium hanc Sedem obtinuerunt, veſtris orationibus me, Deo adjuvante, illorum vitam compoſui, & credo non mentitum eſſe, quia & Oratores fuerunt, caſtique & eleemoſynarii, & Deo animas hominum adquiſitores. De verò illorum effigie ſi fortè cogitator fuerit inter vos, quomodo ſcire potui; ſciatis, quòd me pictura docuit, quia ſemper fiebant imagines ſuis temporibus ad illorum ſimilitudinem. Et ſi altercatio ex picturis fuerit, quod adfirmare eorum effigies non debuiſſem, Ambroſius Mediolanenſis Antiſtes in paſſione Beatorum Martyrum Gervaſii, & Protaſii, de B. Pauli Apoſtoli effigie cecinit dicens; *cujus vultum me pictura docuerat*. Qui juſſu divino Pontificatum finivit, & vitam IV. Kal. Junii, ſepultuſque eſt in jam dicta Baſilica

ſilica

ſilica S. Agnetis Martyris ante Altare ſub porphyretico lapide. Alii ajunt poſt Altare ſubtus porphyretico lapide. Sedit annos...., menſes....... dies........

OBSERVATIONES.

AD VITAM S. EXUPERANTII.

Civitas Argentea quid, quidve Proceſſus? Agnelli fides. Cætera, quæ de Exuperantio narrantur, Agnello ignota.

I. PAuca in ſuperioris Diſſertationis parte ſecunda num. 5. aliud agens præmiſi, quæ tamen poſſint ſatis Lectorem docere quid ſentiam de communi ſententia eorum, qui recentioribus ſeculis de Ravennæ rebus ſcripſere, quiq; ex hoc Agnelli loco ſe ſufficiens documentum habere crediderunt, quo ſcriberent Exuperantium Ravennæ Epiſcopum Argentæ oppidum ſtruxiſſe. Nunc res paulò attentiùs eſt examinanda. Verba Agnelli ſunt hæc; *illius* (Exuperantii) *temporibus Eccleſia B. Agnetis à Gemello Subdiacono iſtius Sanctæ Ravennæ Eccleſiæ; & Rectore Siciliæ conſtructa eſt, & multùm eam ditavit in auro, argentoque, & palleis ſacris, & Civitatem Argenteam in Proceſſu conſtruxit natalis ipſius Martyris, & uſque noſtris temporibus perduravit.* Fateor me hìc nil ſolidum videre, cui ſuperſtruatur aſſerta Argentæ ædificatio. Etenim ex quo altero Scriptore antiquo, recentiorive Oppidum illud Civitatis nomine nuncupatum agnoſcere poſſumus? Agnellus ipſe infra in Vita Agnelli Epiſcopi Argentam ipſam *Rus* vocat,

ita enim habet; *adquiſivitque Rura in Eccleſia Ravennæ Argentea, quæ dicitur, & infra ipſius Ruris Monaſterium B. Georgii à fundamentis ædificavit*. Quî fieri potuit, ut idem qui antea Argentam Civitatem dixerat, poſtmodum *Rus* diceret? Præterea ea verba, quæ certe ad Civitatem Argenteam referuntur, & quibus conſtructa dicitur *in proceſſu natalis ipſius Martyris*, & quæ ſeqvuntur *uſque noſtris temporibus perduravit*, ſatis, ut puto, clara ſunt, ut videamus nullo modo referri poſſe ad Civitatem, ſeu Oppidum Argentæ. Poſteriora enim ſignificarent Scribentis tempore Argentæ Oppidum periiſſe, id enim verba ipſa ſonant, & in ſimilibus eadem fraſi utitur Agnellus loquens de his, quæ ſe vivente peſſum ierant. Sic infra in Vita Maximiani; *& prædicta Epiſcopia* (Arianorum) *uſque ad noſtra tempora permanſerunt*, & alibi eodem modo loqui amat. At quid eſt, Civitatem Argenteam conſtrui in proceſſu natalis Martyris? Dicam quod ſentio. Sermo hic de donariis à Gemello Subdiacono Rectore Siciliæ oblatis Eccleſiæ S. Agnetis à ſe ipſo ædificatæ. Inter ea Civitas Argentea fuit, quæ uſui erat in proceſſu fieri ſolito recurrente die natali S. Agnetis ſacro; quod quidem donarium perierat Agnelli tempore recentiorum Epiſcoporum, de quibus ſuo loco, prodigalitate. Hoc modo explicata rite ſibi conſtat oratio. Verùm cum varii Antiquis Proceſſus eſſent, de Proceſſu hìc agi, qui Martyris ad cultum ſpectaret, nullus ambigo. Πρόκενσον, ſive πρόκενσον ἔχειν, ſeu ποιεῖν dicebantur Byzantini Imperatores, cum ſollemni pompa adhibita ad Palatia Conſtantinopoli proxima procedebant, vel ibidem morabantur, qua de re eruditiſſime Duchangius in Conſtantinopoli Sacra lib. 4. ſect. 11. num. 2., & in Gloſſario Græcitatis. Ex his tamen, quæ in eam rem congeſſit laudatus Scriptor, apparet eodem nomine vocatum ritum Eccleſiaſticum procedendi, quo Epiſcopi cum Clero, & Populo certis ſolennitatibus proce-

cedebant, quod ex eo fortaſſe, quia & ipſe Imperator cum pompa, & apparatu eſſe ſoleret, πρόκενσον fieri dictum fuit. Id aſtruit Conc. Conſtantinop. ſub Mena Act. 3. ubi dicitur, ἐν συνάξει τῆς δεσποίνης ἡμῶν τῆς θεοτόκου, καὶ ἁγίας Μαρίας, τῆς διακειμένης ἐν Βλαχέρναις, προκένσου ὄντος βασιλικοῦ *in Synaxi Reginæ noſtræ Matris Dei, & Sanctæ Mariæ, quæ eſt in Blachernis, cum habebatur Proceſſus Imperialis*. De Proceſſibus autem hujuſmodi, quos ex Imperatoris interventu ita ſpecialiter vocatos coniici poſſe videtur, loqui exiſtimo Anaſtaſium in Agathone, ubi narrat, inſtante Pontifice, Epiſcopo cuidam ab Imperatore interdictum, ne ad Proceſſum veniret. Proceſſus hujuſmodi cum Imperatoris interventu, & pompa, Exuperantii, & Succeſſorum aliquot tempore Ravennæ habitos, ſuadet Valentiniani ibidem mora, & conjecturæ locum faciunt, mores, & ritus Conſtantinopolitani in multis ab Eccleſia Ravennate affectati. Sic Eccleſiæ eadem appellatione vocatæ, qua celeberrimæ Conſtantinopoli, ut Sanctæ Mariæ in Blachernis, cujus Operis Scriptor Agnellus Abbas fuit.

II. In his autem Proceſſibus celebritatem, & lætitiam in natale Martyrum intentam potiùs crediderim, quàm pœnitentiam, ſeu expiationem, quæ cæterùm in litaniis, proceſſionibus, & rogationibus primariò intendebantur; ac de hujuſmodi Proceſſibus frequentia Populi celebratis loqui arbitror Hieronymum ad Euſtochium epiſt. 22., illam à Proceſſibus removens; *Martyres tibi quærantur in cubiculo tuo, nunquam cauſa deerit procedendi, ſi ſemper, quando neceſſe eſt, progreſſura ſis*. Idem ſuadet epiſt. 12. ad Gaudentium, & epiſt. 7. ad Lætam. Ad Proceſſus revocandam cenſeo pompam, qua feſtivis diebus per annum Epiſcopus, ſeu Romanus Pontifex ad Miſſarum myſteria procedebat, de quibus in Ordinibus Romanis, qui dum agebantur à Pontifice procedente dirimebantur lites, & cauſæ, ut apparet ex Ordine primo à Mabil-

lonio edito num. 2., ubi Mabillonius ipſe adnotat; *ſic cauſæ nonnumquam in ipſo Proceſſu finiebantur, unde Proceſſus vocabulum lingua noſtra Gallica* (imò & Italica) *pro lite fluxiſſe, quidam Viri docti opniantur*. Porro diſtinctionem Proceſſuum lætitiæ, & celebritatis cauſa habitorum ab his, qui expiationis, & pœnitentiæ cauſa fiebant, apparet ex ipſo ritu; etenim in his Collecta in una Eccleſia habebatur, Statio in altera, in illis verò procedebatur abſque Collectis. Vide indicem Stationum ab ipſo Mabillonio editum Tom. 2. Muſei Italici, ubi Collectæ adnotantur ſingulis diebus per Quadrageſimam, minime autem in aliis. Novi oppoſitum quodammodo docuiſſe Mabillonium ipſum, cujus auctoritate deterritus, fere ab allatis ſcribendis receſſeram. Stationes, quas Collecta præcedebat ſolennes, alias privatas vocat ipſe in Commentario prævio num 5. At dierum, & occaſionum diſtinctio, quibus fiebant, aliud ſuadere videtur. Hinc & modò oratio illa, quæ Collecta improprie vocatur expiationis cauſa ſemper adjungitur orationibus diei. Præterea utraſque ſolennes fuiſſe, vix dubitari poſſe reor ex Ordinum lectione, in quibus deſcribitur pompa ſolennis procedendi. Sic in Ordine primo num. 2., & alibi.

III Quæ verò donarii ſpecies Civitas Argentea? Profecto niſi mendum Deſcriptoris vitio cubet (quod valde ſuſpicor) arguere licet, Civitatis Argenteæ effigiem in tabula expreſſam, argenteis videlicet bracteis obductam, quæ in ſolennioribus Proceſſibus, & potiſſimùm in die natali S. Agnetis ornatus gratia exponeretur; nam cæterùm in Proceſſibus quæ deferebantur, ad Miſſæ ἀκολουθίαν pertinebant. Illud demum evincit hìc de Argenta Oppido minime Agnellum loqui, quod Civitas illa vocaretur, quæ Epiſcopo gaudebat, cætera loca Caſtra dicebantur. Vide ejus rei argumenta apud Duchangium verbo *Caſtrum*, & in Appendice primi Tomi verbo *Civitas*. Id etiam *Civi-*

tatis

tatis Argenteæ ædificationem, ſive conſtructionem tribui potiùs Gemello, quam Exuperantio, efficit, ut mirum ſit belle adeo hinc Argentæ Oppidi initia intellecta, & Exuperantio attributa.

IV. Verba illa *Ædificator Tricoli, ſed non conſummator* videntur hìc irrepſiſſe aliunde, cum infra Ædem illam à Petro Chryſologo fundatam narret Agnellus, & verſus adjecti id ipſum probent. Hoc ipſum, quæ immediate præcedunt, & ſubſeqvuntur, vix aliàs ſeparabilia, legenti ſuadent:

V. Quæ ſeqvuntur aſtruendæ Agnello fidei apprime faciunt; ſincere enim fatetur, ſe cum vel ex documentis, vel ex ædificiis, vel ex majorum traditione Epiſcoporum geſta, actaque intellexit, ea ſcriptis mandaſſe, cum verò omnia deerant, ne ſeriem Pontificum interrumperet, ea dixiſſe, quæ ſibi probabili conjectura vera videbantur. Perperam igitur ex elogiis generalia tantùm tradentibus, argumentum ſufficiens viſi ſibi ſunt habere plerique, certa nonnullis Epiſcopis adſcribendi. Verùm multò magis refelluntur fabulæ Pſeudo-dextrinæ à Fabro laudatæ, & refellitur conjectura de epiſtola Hieronymi huic Exuperantio ſcripta; hæc enim omnia Agnellus ignoravit, & ignoravere Ravennates Agnello Seniores; Utinam autem, quam hìc Agnellus in ſcribendo fidem jactat, & in antiquioribus narrandis utcumque ſervaſſe fatemur, ubique & in recentioribus cuſtodiſſet, minuſque ſuorum Conterraneorum fabulis, ſuæque in Romanam ſedem averſioni, indulſiſſet:

VITA SANCTI JOHANNIS

τῦ Ἀγγελόπτυ.

CAPUT PRIMUM.

Breve Johannis elogium. Baſilicæ S. Laurentii, & Sacelli S. Stephani ædificatio. Lauricii Acta.

DE SANCTO JOHANNE.

JOhannes XX.[a] Virtute valde venerabilis, pauperum nutritor, pudicitia ornatus, amator caſtimoniæ, ad cujus orationem angelica agmina deſcendebant. Mediocris corpore, tenuis facie, maceratus jejuniis, egenorum alimonia tributor [b] Ipſius temporibus Eccleſia B. Laurentii Martyris, quæ ſita eſt in Cæſarea, conſtructa ab Lauricio Majore cubicu-

a *Primus.*
b *Ædificator Eccleſiæ B. Laurentii in Cæſarea per Lauricium.*

biculi Honorii Imperatoris, cum ſumma diligentia compta eſſe cernimus miræ magnitudinis ædificiorum. Sed tamen de jam dicta Eccleſia non ſileam, quomodo audivi à Narrantibus. Idem Honorius Cæſar juſſit huic Lauricio, ut in Cæſarea ei Palatium ædificaret. Qui ſumpta pecunia in Cæſaream pervenit, ibique jam dictam Baſilicam Beati Martyris ædificavit. Quæ cum omnibus conſummata fuiſſet, reverſus ad ſuum Dominium, ut ei expletam Aulam commiſſam narraret; moxque eum turbatum invenit, & ſedens Imperiali habitu, ita Architectum Lauricium in ira interrogare cœpit; ſi tota regalis Aula, quam ei fabricare juſſerat, perfecta in ſuis operibus fuiſſet. Invidioſa, & priſca fraus malivolos homines aures Imperatoris temptaverant, quòd Beatus Lauricius non ædes Imperiales, ſed Eccleſiam ædificaſſet. Qui reſpondens ait; magnam Aulam honorifice ſtruxiſſet, atria, excelſas arces, & cubilia promiſcua ad ipſius Domus latera ſuffulſiſſet. Imperatoris ira quievit, qui dum ex longinquo itinere Honorius Auguſtus ad Cæſaream perveniſſet, videnſque ſublimia ædificia, placuit valde ſibi, qui cum intus fuiſſet ingreſſus, veloci curſu Lauri-

cius fugiens poſt Sanctam Aram, ut evadere potuiſſet. Quem cum juſſiſſet Honorius comprendere, cecidit in faciem ſuam pronus in terram, & factus in eſtaſim; pretioſiſſima gemma, [a] quam in corona capitis habebat, infixa eſt in uno ex lapidibus, ſuumque caput ſurſum erigens poſt nebulatis oculis, viſumque receptum, vidit poſt ipſum Altare Beati Laurentii, quod Beatiſſimus Papa conſecraverat Johannes, ſtantem prædictum Lauricium, & Athleta Chriſti Laurentius manum ſuper Lauricii colla tenentem. Tunc Imperator Lauricium juſtiorem ſe judicavit, & relicta iracundia, ac ſi Patrem, eum venerare cœpit, & ſecundum ſe inter omnes in Palatio habuit. Vixit autem in Mundi ipſius luce annos XCVI. Ipſius Imperatoris temporibus defunctus eſt in ſenectute bona. Sequebatur Rex cum militibus lugentibus feretrum, ſepultuſque eſt in Monaſterio S. Gervaſii, & Protaſii, juxta prædictam Eccleſiam mirabiliter decoratam muſiva aurea, & diverſarum lapidum genera, ſingulaque metalla parietibus juncta. [b] Arca verò illa, ubi præſtantiſſimum Corpus

pus

a Cecidit gemma pretioſiſſima coronæ Imperatoris.
b Arca B. Lauricii Cubicularii Honorii Imperatoris.

pus requieſcit, tanta perlucida, ut quidam aſſerunt, fuit, ut à prætereuntibus infra pium Corpus videretur; & cur non hodie apparet, ut priſco apparebat tempore, ut nuper dicam, didici. Neſcio nomen quis ille, Imperator volvit ad ſuam abſtrahere utilitatem. Nocte quadam aſtitit B. Lauricius cuſtodi Eccleſiæ, & dixit; affer cinerem, & aquam, & hinc ſepulcrum meum, & poſtmodum diligenter lava. Quo facto candor evanuit. Alia vero die, cum veniſſent Cæmentarii ad tollendum, viderunt deteriorem nunciaverunt Præpoſito, qui ſuper vectigalia erat, deinde nunciantes in atria Principis dimiſerunt. Uſque adhuc, & ipſam Arcam non terra ſuſtentat, neque lapis, & antequam in cubiculum Arcæ ingrediaris, manu dextera aſpexeris juxta quod effigies trium puerorum muſivo depictæ ſunt. Ibi litteras aureas invenies continentes ita; *Stephano, Protaſio, B. Martyrio, & ſibi memoria æterna Lauricius hujus dedicavit ſub die III Kal. Octobris, Theodoſio XV., & Placido Valentiniano* [a] ...... Et in Arcu majoris Tribunæ in quantùm valuimus legere ex parte, inve-

[a] *Hic Theodoſius fuit filius Arcadii filii Theodoxii I. Hic Valentinianus fuit gener hujus Theodoxii II., & filius Placidiæ, & Conſtantii, qui requieſcunt Ravennæ.*

Digitized by Google

invenimus continentia ita; quòd in IV. annis, & VI. menſibus ædificationem conſummaſſent, & finita ſunt omnia; & in ingreſſu Eccleſiæ reperimus ſcriptum, quòd Opilius multùm eam ornavit in argento, & auro. Et ſi diligentiùs inquiras, multus ornatus [a] *faralitius* majorum vaſculorum, tam coronæ, quamque & calices [b] appenſorii, quos in ornamentis cernimus habere Urſianam Eccleſiam ex ipſa Martyris Baſilica ſublati fuerunt. Et ipſe ſepultus eſt Opilius parte mulierum circa mediam ſubditam. Gemma verò illa, unde ſuperiùs memoravimus tam præſtantior gemmis fuit, ut ad illius lumen noctu potuiſſet homo per ipſam Eccleſiam gradere. Etiam, ajunt quidam, extrinſecus fulgebat, & apparet ſignum lapidis, ubi infixa fuit uſque in præſentem diem.

CA-

a *faralitius* legendum reor *foralitius*, ideſt extraneus ab ipſa Eccleſia Urſiana, quò deportatus eſt.
b *Calices appenſorii* idem fuere, ac *anſati*.

CAPUT SECUNDUM.

Adventus Attilæ. Johannis occurſus. Attila placatur. Hæc ad Johannem Chryſologi ſucceſſorem ſpectant.

EO namque tempore, cum Epiſcopalem Cathedram Ravennatis Eccleſiæ Beatus jam dictus obtineret Johannes, contigit, ut a Attila Rex Hunnorum fines Italorum vaſtaret, atque ſuis mucronibus Populorum corpora jugularet. Cum ad oram Ravennatum properaſſet, ut eam everſam, & ejus Habitatores telis interemiſſet, atque illius hoſtes, ut multitudo locuſtarum per ſabloſa loca fuſa jacerent, die uno, & altero Ravennam properaverunt cum thoracibus, & clypeis. Ipſe verò Rex lorica indutus, & circumfultus arma bellica, pectuſque ſuum umbone tegebat, criſtatus capite cum exercitu gradiebat. Quem ut ſanctiſſimus Præſul ſenſit Johannes, totus ſe cum magnis lamentis, & largiſſimis fletibus in orationem Omnipotenti Domino pronus in faciem ſtravit, petivitque mortem animæ ſuæ, ut non ſuos

a *Attila Rex Hunnorum.*

Digitized by Google

ſuos filios, vel filias, Ravennateſque Cives in exterminium, aut in conſummationem videret evelli, vel diſſipari, & nec ſua Eccleſia contaminata eſſet ab iniquis, & crudeliſſimis hominibus, & non videret excidium Civitatis in direptionem prædantium; ut animas illas, quas ipſe è ſuperſtitioſa gentilitate ſoli Deo adquiſierat, Paganorum non ſubjugatis manibus videret, & ne iterum ad errorem Gentilitatis redirent, & ne animas illas fallaciſſimus Diabolus ſuis ditionibus manciparet. Igitur dum Sanctus in tota nocte pervigilans ſiſteret, & pro ſuis ovibus inceſſabiliter Dominum deprecaretur fixis in terra genibus, tunſoque pectore colaphis, expanſis manibus Deum talibus vocibus deprecabatur. [a] Omnipotens Deus, cujus mirabilia inenarrabilia ſunt, exaudi me ſeruum tuum humilem, & peccatorem; ſuſcipe orationem meam piiſſime Pater; perveniant lacrymæ meæ ante conſpectum miſericordiæ tuæ. Adeſto mihi Deus, qui ex nihilo feciſti Cœlum, verboque ſolidaſti terram, qui ſuper molem ſtatuiſti cacumina montium, qui formaſti hominem ex liquido elemento, in cujus factura delectatus es, & præcepiſti ei te ſolùm timere.

a *Oratio S. Johannis Archiepiſcopi Ravennæ.*

mere. Sub tuo Domine imperio omnia contremiſcunt, ante tuum conſpectum fugient Cœli, trement terra, montes commovebuntur, fluenta quaſſantur, trement Angeli, metuent Arcangeli, trepidant Dominationes, Principatus, & Poteſtates currunt, nubes, & aëra diſperguntur, Sol obſcurat radios, Luna obtenebreſcit, caligine claritatem aſtrorum minuitur. Miſerere nobis Formator humani generis, libera nos in manu forti, & brachio excelſo, ſalva nos per tuam ſanctam victricem dexteram. Tu es Deus in Cœlo ſurſum, & in terra deorſum, qui Pharaonem cum curribus, & exercitibus ſuis in profundum pelagi demerſiſti, & Iſraëlitica caſtra protexiſti, qui Amalech evertitiſti, & Amorrhæos contriviſti, qui caſtra Aſſyriorum per Angelum tuum ſanctum CXLV. millia proſtraviſti. Supplico Omnipotens Deus, ut tribuas nobis adjutorium de ſanctis Cœlis tuis, quia tu conteres bella. Dominus nomen eſt illi per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum filium tuum, qui tecum vivit, & regnat Deus in unitate Spiritus Sancti, per omnia ſecula ſeculorum. a Amen. Poſt verò conſummata oratione ſurrexit de loco lacrymis rore ple-

a *Finis orationis.*

pleno. Alia verò die valde diluculo proceſſit Beatiſſimus quaſi ad ſolempnia Miſſarum, indutuſque a ſchemmata angelica cum Sacerdotibus, & Clericis, & cum thurribulis ante illos incenſa offerentes, cum ingenti lumine canendo, & Deo pſallendo ſimul ad prædictum Regem Attilam properaverunt. Tanta etenim Divina pietas inſtitit, ut cor Regis non ſolùm ferocis lenocinia viderentur, ſive corruſcantia veſtimenta viderentur eſſe depoſita, verùm etiam pro ſanctiſſimo Viro Rex cum ſuis exercitibus adversùs alium, ſi neceſſe fuiſſet, dimicaret Regem, & quos nuper venerat perdere, poſtmodum defenſaret. Igitur ſedente Rege in regali ſolio, veſtimenta auro textilis, purpura indutus, videns eum à longè venientem ad ſe cum ſuis pſallentem Sacerdotibus, ad ſuos ait; unde ſunt Viri iſti candidiſſimi pſallentes, vel unde venerunt, aut quid volunt? Ego enim tales homines nunquam meis viſibus vidi, nive candidiores, præ omnibus pulchriores, & valde electi. Et iſte, qui prævius eorum eſt, quaſi Angelus Dei? Hi, qui aderant reſpondentes dixerunt Regi; Domine invictiſſime Rex triumphator, virum iſtum, quem in medio candidorum

rum

a *Ideſt ornamenta.*

rum ſtantem, & plorantem cernis, ſupplicare tuum potentem brachium, ut parcas, venit, miſericordiam petit, pietatem tuam poſtulat. Rex autem ad illos; ob quam cauſam? Dixeruntque, ne floridam Ravennam in exterminio tradas, ut ad lætitia Cives Civitatis reſtituas. Iterum Rex interrogans ait; & unde eſt ille? Et dixerunt; etiam ipſius Epiſcopati ſedem ipſe regit; & ait Rex; interrogate eum, quid ſibi vult, aut quale ſolatium illi impendet, vel pro qua cauſa ille noſtris aſpectibus ſtravit, & reſpondentes Regi dixerunt, audientes omnes; virtutem tuam magnam, & manum tuam validam, & tuum eſſe potentiſſimum brachium, phalangaſque tuas robuſtas; ideo hic Vir venit ad te, & pro ſuis filiis cupit animam ſuam morti tradere, ne ſuæ ſubverſionem videat Civitatis, quia fama tua victorioſa in omnem terram crevit, & maxime divulgata eſt. Dixitque ad illos Rex; quid dicitis inauditam rem? Veſtris ſermonibus aſperis aures meas tentaſtis. Nonne mundana lex cenſuit, ut quicumque Regis aures inutilia nuntiaverit, gladium jubet demoliri? Dicite mihi ò vos omnes, qui hanc cauſam noſtis, & diligentiùs curioſe audiam; quomodo potuit hic unus

ho-

homo tantos filios procreare? Et reſpondentes de aſtantibus Regi cum nimio metu, & veneratione, timore territi dixerunt; non eſt ita, ut noſter arbitratur Dominus, tamen ſi vultis audire, quomodo ſui filii ſunt, veris aſſertionibus, & certiſſimis eloquiis manifeſtemus. Non ex conceptu carnis, aut ex pollutione libidinis, ſed ſpirituales filii ſunt, quos ipſe Omnipotenti Deo adquiſivit, & ex Paganorum cultu pertraxit. Pro ipſis deſiderat mori, pro ipſis ſe ſacrificium offert, ut antequam vel unus ex ſuis ovibus extinctus ſit, antea ſe cupit tuo vibrante brachio gladio jugulari. Audiens itaque Rex hujuſmodi verba per unam ſcilicet horam in ſemetipſum contremuit, & facies ejus immutata eſt, vultus ipſius erat pallore præditus, corque ejus maxima tempeſtas quatiebatur, & cogitationes invicem variæ ſuccedebant. Mens illius vagabat, conſilia ejus in diverſa rapta ſunt, toto obſtupuit corpore, in eſtaſim factus eſt, & quòd coram illo aſtaret talis ſanctiſſimus Vir, qui Angelicam faciem contemplare meruit, quem quotidie ad cœleſtia colebat mente, cui ſanctiſſimæ ad ſydera reſonabant laudes, qui Sanctis Prophetis aſſimilatus eſt, & Sanctorum Apoſtolo-

rum

Digitized by Google

rum imitatus eſt præconia, etiam Dominum imitavit Chriſtum, qui ſe pro ſuis tradidit ovibus. Sed Chriſtus Deus Dei Filius pro nobis miſeris in fixura Crucis ex corpore animam prodiit, & de fauce Draconis hominem, quem ex limo dudum condiderat, iterum reparavit, & poſtmodum rediit ad Sedem ſupernam. His itaque geſtis ſenſus Regis ad eum reverſus eſt, & qui nuper mentecaptus eſſe ab hominibus videbatur, Sancti Viri interceſſionibus ad propriam redditus eſt intelligentiam. Exclamavit autem dicens; [a] ò bonus Pater, qui pro ſuis filiis ſe obtulit morti! ò inenarrabilis manſvetudo! ò beata tolerantia! Iſte ſe pro omnibus tradidit, & talem Domini ſui fidelitatem incorruptam bajulat, ut moriatur ille, antequam commiſſis ovibus quiſpiam vinctus educatur. Bonus Paſtor Sanctiſſimus Vir, dignus, Deo ſuo fide probatus. Et ait Rex Beato Papæ Johanni. [b] Tibi Pater omnia conceſſa ſunt. Ecce non levabo lancem meam ſuper plebem tuam, nec vibrantem frameam mittam, nec lituus militiæ meæ ſonabit ultra auribus veſtris. Unum eſt tan-

[a] *Attila ſic loquitur.*
[b] *Verba Attilæ ad Johannem Archiepiſcopum.*

tùm, quod facere vobis oportet. Cives autem tui valde ingenioſi, & ſolertiſſimi ſunt, ne dicant illi de me, quia expulimus eum fraude deceptus, poſteaquam tam mihi, quàmque meis exercitibus vituperium adhæreſcat. Tuam denique Sanctitatem mollivit cor meum. Ite celeriter, & Portas veſtras in terram ſtrate, & quadrato muri foramine reſerate, & tranſeam per mediam Civitatem. Equorum meorum ungulæ conculcent Portas veſtras, nihil nocemus cuipiam, nec ullas molimus inſidias, neque aliam injuriam patietis. Ideo hæc facite, ne alii de alia oppida dicant; Ravennam demolire, neque ſubjugare potuit; ubi contritus eſt ipſe cum exercitu ſuo, terga dedit, in fugam verſus eſt, & fiant viribus meis verecundia pejora, quàm in cæteris Regibus prædeceſſoribus meis, qui longinquo tempore præfuerunt. Nunc in extremis eſt dies, & nox ſidus perducente hìc pernoctabo, veſpere verò prima lux diei inſurgente ex veſtris finibus proficiſcar. Tunc Sanctiſſimus Johannes ad ſuam Urbem cum nimia celeritate ſe recepit, & excuſſæ de cardinibus Portæ Civitatis, in terra projectæ ſunt, a & patefacta

a *Portæ Civitatis Ravennæ proſtratæ.*

cta hoſtia ſuperliminaria nuda permanſerunt, hoſteſque illius per totam noctem Ravennenſes plateas circumeuntes, una ex altera parte Civitas tranſmeavit. Alia verò die valde diluculo ſol cum rutilo procedente Attila Rex Ravennam ingreſſus eſt, & ſedens in velociſſimum animal cornipedem prædictæ Civitatis hoſtia calcans, vectes cum clavibus, & ferris ante eum allatæ ſunt, & nihil exinde aliquid ſubripere volvit. Cives verò formidabant magno timore perculſi, & extemplò illorum omnia ferocitate corporum revoluta ſunt, imbecilles facti, trementes, gementeſque cum magnis ſuſpiriis cœleſtem Dominum invocantes. [a] Igitur egreſſus extra Civitatem magnis laudibus ante illum præibant, ornataſque cunctis plateis, diverſiſque floribus Civitas decorata, fit poſtmodum ingens [b] alacritas, & Majores, nec non Puſilli, & Mediocres immenſa lætitia, quia quòd Rex ſuis oculis magnæ Civitati cumſpexit, de Cœlo illius furia mitigata, illæſam Ravennam poſt tergum reliquit. Ex illo denique die non in tanta crudelitate perſeveravit, & ſine bello commiſſo ad proprium reverſus eſt Regnum, & non tantùm viribus fortior fuit,

a *Attila egreditur Ravennam.* b id eſt *lætitia*; ſic paſſim alibi.

ſed ingenioſe præliabat, unde de eo in proverbiis dicitur; Attila Rex, priuſquam arma ſumeret, arte pugnabat, *a* & poſt hæc omnia à viliſſima muliere cultro defoſſus, mortuus eſt. Sufficiat nunc vobis hodie de Viri Sancti iſtius Vita audire. Tempus enim prope eſt, jamque ſol duplicat umbras, & obtenebreſcit dies, deficit hora. Tamen qui me curioſiùs vult cogere, unde ſcripſi ſupra, quomodo Vir iſte Sanctus mortali corpore poſitus Angelicam ſpiritualem contemplaſſet effigiem, ſi poſt triduum imbecillis non fuero, divino potente auxilio, antiqua verba, quæ olim meis auribus inſonuerunt, velut diverſa olera calathis poſita maximis characteribus literarum ſtylo exaratis, veſtris feram conſpectibus.

CA-

a Attila à muliere viliſſima occiditur.

CAPUT TERTIUM.

Odoacer à Theodorico devincitur, qui Ravenna potitur. Johannes Regem placat, propitiumque Ravennatibus reddit. Alia de Theodorico. Hæc pariter ad alterum Johannem ſpectant.

EXterna denique die modica moleſtia corporis coartatus non vobis omnia valvi prædicti Sancti Viri miracula narrare; ſed tamen divina miſerante clementia orationibus veſtris......., quæ ex grandævis Viris narrantibus audivi, ſi verba meminero hodie, explicabo. Cum iſtius temporibus, poſtquam Pons Apollenaris Ravennæ concrematus eſt nocte in Paſcha quarto Nonas Aprilis, juxta Strovilia Peucodis non longè ab Urbe Ravenna applicuit [a] Theudericus fuiſſet cum hoſtibus ſuis in Campo, qui vocatur Candiani, poſtquam duabus vicibus Odovacrem ſuperavit, qui illo tempore Regnum Ravennæ obtinebat. Tunc exiit Odovacer ad prædictum Campum cum exercitu ſuo, & ſuperatus eſt tertiò, & ante faciem

[a] *Bellum Theoderici cum Odovacro.*

Theuderici terga dedit, & infra Civitatem ſe clauſit, & abiit ad Ariminum, & venit exinde cum Dromonibus in Portu Lione, ubi poſtea palatium modicum ædificare juſſit in Inſula non longè à litore Maris, ubi nunc Monaſterium Sanctæ Mariæ eſſe videtur infra balneum non longè ab Ravenna milliario VI. Et nunc in noſtris temporibus prædictum palatium ſervos meos demolire juſſi, & Ravennam perduxi in ædificio domus meæ, quam à fundamentis ædificavi jure materno, quæ vocatur Domus presbyteralis in regione, quæ dicitur ad Nymphæos juxta Eccleſiam S. Agnetis Martyris, & ab alia parte numero Bando primo non longè à Milliario aureo. Tandiu exercitus Theuderici fame perdomuit, quamdiu coria, vel alia immunda, & horrida urguebantur comedere, & multa corpora, quæ ſervata ſunt à gladio, fames peremit. a Et factus eſt terræmotus magnus valde gallorum cantu ſeptimo Kal. Januarii. Et dedit Odovacer Theuderico filium obſidem quinto Kal., & poſt quatuor menſes eſt civitate Claſſe ingreſſus. Poſt hæc autem Vir Beatiſſimus Johannes Archiepiſcopus aperuit Portas Civitatis, quas Odo-

a *Terræmotus magnus fuit Ravennæ.*

Odovacer clauſerat, & exiit foras cum Crucibus, & thurribulis, & Sanctis Evangeliis pacem petens cum Sacerdotibus, & Clericis pſallendo in terram proſtratus. Obtinuit, quæ petebat. Invitat novum Regem de Oriente venientem, & pax illi ab eo conceſſa eſt, non ſolùm Ravennenſis Civis, ſed etiam omnibus Romanis, pro quibus Beatus poſtulavit Johannes. Et ſubiit Ravennam tertio Nonas Martias. Poſt paucos dies occidit Odovacrem Rex in palatio in Lauro cum comitibus ſuis. Poſtquam jubente Theuderico interfectus eſt Odovacer, ſolus, & ſecurus regnavit Romanorum more. Omnes adverſarios devictos trigeſimo Regni ſui anno Ravennianum exercitum in Siciliam miſit; depopulavit, & ſuis ditionibus mancipavit. Et ipſius temporibus à parte Aquilonis ab omnibus viſum eſt Cœlum ardere. [a] Symmachus, & Boëtius Patritii, Theuderico jubente, carne propinqui, Civeſque Romani cum ſecuribus capitibus amputati ſunt: & Johannes Papa Romanus poſt legationem de Oriente cum Eccleſio Epiſcopo Ravennæ juſſu Regis Ravennam ductus ab Theuderico coartatus eſt, & tandiu detentus eſt,

S 4 quan-

[a] *Boëtius, & Symmachus decapitati.*

quandiu mortuus, & infra carcere publico in Arca marmorea ſepultus eſt. Et ſupradicti Patritii..... in alia Arca ſepultus, quæ permanet uſque in præſentem diem. Theudericus autem poſt XXXIV. annos Regni ſui cœpit claudere Eccleſias Dei, & coartare Chriſtianos, & ſubitò ventris fluxum incurrens mortuus eſt, ſepultuſque eſt in Mauſoleum, quod ipſe ædificare juſſit extra Portas Artemetoris, quod uſque hodie vocamus ad Farum, ubi eſt Monaſterium S. Mariæ, quæ dicitur ad memoriam Regis [a] Theuderici. Sed, ut mihi videtur eſſe, Sepulcro projectus eſt, & ipſa urna, ubi jacuit, ex lapide porphyretico valde mirabilis ante ipſius Monaſterii aditum poſita eſt. Sed ſatis vagatus ſum per diverſa, ad noſtra revertamur.

CAPUT QUARTUM.

Privilegium ſuppoſititium Valentiniani pro Eccleſia Ravennati. Valentinianus Ravennam ornat, & munit.

MUlta Sanctitas fuit in prædicto Viro Johanne, & cum ad aures Valentiniani Im-

[a] *Sepulcrum Theuderici Regis prope S. Mariam Rotundam.*

Digitized by Google

Imperatoris ejus fama deveniſſet, per multa opera cupierat eum videre. Sed nihil nociva ſunt, quæ ſuperiùs explicare debui, ut non obmittamus, inferiùs notemus. Quamobrem Valentinianus Sereniſſimus ex Patre Conſtantio Gallæ Placidiæ filius ad Sanctum Pontificem properavit Johannem, & excuſſo diademate capitis vocum metu, & reverentia ſalutavit, atque ab eo benedictione percepta hilari vultu receſſit. [a] Non poſt multos dies idem Auguſtus ſub conſecratione B. Johannis Antiſtitis XIV. Civitates cum ſuis Eccleſiis largitus eſt Archieratica poteſtate, & uſque in præſentem diem XIV. Civitates cum Epiſcopis ſub Ravennæ Eccleſia redactæ ſunt. Una verò Epiſcopalis Cathedra Civitas deſtructa deeſt, cujus vocabulum [b] Brintum dicitur, non longè à Bononienſe Urbe. Iſte primus ab Auguſto pallium ex candida lana accepit, ut mos eſt Romanorum Pontifici ſuper duplo idem induere, quo uſus eſt ipſe, & Succeſſores ſui uſque in præſentem diem. Celſam

[a] Hæc de Metropoli Ravennate per Valentinianum Auguſtum conſtituta, & Pallio dato, agnoſce Lector falsò ab Agnello ſchiſmatico homine ſcripta. Lege, quæ de hac re in Præfatione ſunt dicta, quæ ſufficere Agnello, & his, qui Agnello credidere, confutandis confido.

[b] *Brintum Civitas deſtructa ſubdita Eccleſiæ Ravennæ.*

ſam etenim Valentinianus illo in tempore Ravennam tenebat arcem, [a] Regalemque aulam ſtruere juſſit in loco, qui dicitur ad Laureta. Ideo Laureta dicitur, quia aliquando triumphalis victoria facta ibidem fuit. Antiquorum talis erat ritus, ut quicumque de inimicis, vel hoſtibus triumphabat, corona laurea ejus capiti cingebatur, unde apud Veteres Laudis nominabantur. Poſt verò ſublata *d* litera, addita *r*, ipſa arbor laurus dicta eſt. Et in ipſa Domo regia multo tempore Valentinianus commoratus eſt, & hinc, atque inde ex utraque parte plateæ Civitatis magnæ. Mœnibus decoravit, & vectes ferreos infra viſcera muri claudere juſſit. Ideo tanta illi ſolertia fuit, ut non ſolùm pro ornatu vectes ferreos apparerent, verùm etiam, ſi aliquo quoquo tempore Gens aliqua contra hanc Civitatem dimicare volviſſet, ut ſi non tanta arma, ut opus fuiſſet, inventa eſſent, ex ipſis vectibus ſagittas, lanceaſque, vel alios facerent gladios, aut pro aliqua utilitate, ut diximus, iſtius Mœniæ ferrum expenderent, [b] qui

etiam

a *Domus in Ravenna nomine Laureta. Juxtà domum hanc eſt via, ſive regio, quæ vocatur Laureta in qua paſſus eſt B. Euſtachius, ut habes in Martyrolog. Rom IV. Idus Octobris.*

b *Valentinianus muros Ravennæ ampliavit.*

Digitized by Google

etiam iſtius muri Civitatis multùm adauxit. Cingebatur autem antea, quaſi unum ex Oppidis, & quòd priſcis temporibus anguſtioſa erat, idem Auguſtus ingentem fecit, & juſſit, ac decrevit, ut abſque [a] Roma Ravenna eſſet Caput Italiæ.

CAPUT QUINTUM.

Eccleſia S. Crucis ædificata à Galla Placidia, Singleida alteram S. Zachariæ conſtruit. De Galla Placidia alia.

INterea cum illo tempore mater Valentiniani Auguſta Galla Placidia [b] Eccleſiam S. Crucis Redentricis noſtræ ædificaret, Nepta ipſius nomine Singleida nocte quadam per viſum ammonita; cui adſtitit Vir in candidis veſtimentis canitie capitis decoratus, pulcherrimaque barba, & dixit; in illo, & in illo loco non longè ab hac S. Crucis Eccleſia, quam Amita tua ædificare jubet, quantùm jactum ſagittæ eſt, conſtrue mihi [c] Monaſterium, ſicut deſignatum inveneris in terra, Crucis ſimilitudine. Sit ibi Altare con-

[a] ideſt; poſt Romam
[b] *Eccleſia S. Crucis, & ejus ædificatrix.*
[c] *Monaſterium S. Zachariæ.*

Digitized by Google

conſecratum, & impone meum Zachariæ vocabulum, Præcurſoris pater. Quæ mox vigilans cucurrit citiùs ad locum, ubi deſignatio illi oſtenſa fuerit. Invenit quaſi ad manus hominis cavatum fundamentum fuiſſet. Quæ mox procurrens retulit Auguſtæ cum gaudio magno, & petiit ab ea Operarios. Largivitque illi XIII. ædificatores, & ſtatim cœpit ædificare, vt deſignatum invenit, in biſſenoſque dies, & unum inſuper omnia conſtruxit, & ad effectum perduxit, & cunſecravit, ditavitque eum in auro, & argento, & coronis aureis, & gemmis pretioſiſſimis, & calices aureos, quos in Nativitate Domini [a] procedunt, & per quos Sanguinem Domini portamus, in Sancta Urſiana Eccleſia, inde fuerunt. Et juxtà labellum Calicis ſic invenimus ſcriptum; *offero S. Zachariæ Galla Placidia Auguſta*. Ipſaque Singleida ibidem requieſcit. Sepulcrum ejus nobis cognitum eſt. [b] Galla verò Auguſta ædificavit Eccleſiam S. Crucis pretioſiſſimis lapidibus ſtructam, & gypſea metalla ſculpta. In rotunditate arcus verſus metricos continentes ita.

Chri-

a Et hic donariorum mentio, quæ in Proceſſibus deferrebantur.
b *Sepulcrum Singleidæ ædificatricis Monaſt. S. Zachariæ.*

Chriſtum fonte lavat Paradiſi in ſede Johannes,
Qui vitam tribuit felicem martyrem [a] *moſtrat.*

Et in fronte ipſius templi introeuntes pili januas deſuper depicta quatuor Paradiſi flumina, verſus exametros, & pentametros, ſi legetis, invenietis.

Chriſte Patris Verbum, cuncti concordia Mundi,
Qui ut finem neſcis, ſic quoque principium.
Te circùm ſiſtunt dicentes ter Sanctus, & amen
Aligeri teſtes, quos tua dextra regit.
Te coram fluvii currunt per ſecula fuſi
Tigris, & Eufrates, Phiſon, & ipſe Geon.
Te vincente tuis pedibus calcata per ævum
Germanæ mortis crimina ſæva tacent.

Et dicunt quidam, quòd ipſa Galla Placidia Auguſta ſuper quatuor rotas rubeas marmoreas, quæ ſunt ante nominatas [b] regias, jubebat ponere Cereos ſtatos cum manvalia ad menſuram, & jactabat ſe noctu in medio pavimento Deo fundere preces, & tandiu pernoctabat in lacrymis orans, quandiu ipſa lumi-

[a] mendum cubat.
[b] regiæ, rogæ, de quibus paſſim Anaſtaſius, & Ordines Eccleſiaſtici.

Digitized by Google

lumina perdurabant. Et ſi vultis inquirere Annologiam Maximiani Archiepiſcopi, Chronicam legite. Ibi plura de ea, & de multis Imperatoribus, & Regibus invenietis. [a] Ipſa quoque Auguſta poſtquam à quodam Athulpho relicta eſt, ab Honorio Imperatore Conſtantio Comiti in matrimonium data eſt, & poſt ſe quaſi ſucceſſorem Imperator reliquit. Vnoque anno Conſtantius poſt mortem Honorii Gentibus imperavit, morbo correptus vitales auras amiſit. Et reliquit filium modicum Gallæ, Valentinianum nomine. [b] Cum bis ternos annos, & quatuor tempora anni Valentinianus eſſet, Divo Honorio patruo ſuo in Imperium ſucceſſit, qui triginta, & unum annis in Imperio durans Romæ occiſus eſt in loco, qui vocatur ad Laurum.

CA-

a *Galia Placida Uxor Conſtantii.*
b *Valentinianus ſucceſſor Conſtantii in Imperio; & ut hic apparet, iſte Valentinianus fuit mortuus Ravennæ*, legendum *Romæ*.

CAPUT SEXTUM.

Gallæ Placidiæ obitus. Aquileia capta ab Hunnis. Baſilica S. Johannis Evangeliſtæ ædificatur.

GAlla verò non vidit necem filii, quia antea Romæ obiit V. Kal. Decembris. Apparvit poſt hæc Stella in Cœlo ardens per dies XXX., & capta, & fracta eſt Aquileja ab Hunnis. Arſit Ravenna Idibus Martii, & multæ opes ab igne crematæ ſunt. Sepulta eſt [a] Galla Placidia in Monaſterio S. Nazarii, ut ajunt multi, ante Altarium infra Cancellos, qui fuerunt ærei, & qui nunc lapidei eſſe videntur, ædificavitque Eccleſiam S. Johannis Evangeliſtæ. Cum eſſet anguſtioſa per diſcrimina maris gradiens, orta procella, carina [b] quaſſante à fluctibus, putans mergi in profundum, Deo votum vovit de Apoſtoli Eccleſia. Liberata eſt à furia maris. Et infra Tribunam ipſius Eccleſiæ ſuper capita Imperatorum, & Auguſtarum legitur ita; *confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis*,

a Galla Placidia ſepulta eſt in Monaſt. S. Nazarii.
b quaſſata.

nobis, à Templo tuo Hjeruſalem tibi offerent Reges munera. Et deſuper alium verſum innenies ſic legentem; *Sancto, ac Beatiſſimo Apoſtolo Johanni Evangeliſtæ Galla Placidia Auguſta cum filio ſuo Placido Valentiniano Auguſto, & filia ſua Juſta Grata Honoria Auguſta, liberationis periculum maris votum ſolventes*. Iterumque ædificavit Eccleſiam S. Stephani in Arimino. Quid adhuc? Melius eſt mihi tacendo præterire, quàm per avia, & antiqua diſcurrere. Redeamus ad prædictum ſtadium, & de noſtris Pontificibus ſine mora loquamur; dignus eſt enim jam ſuus Succeſſor introduci. Sed tua facta, ò B. Petre, Chryſologe, quis ſufficiat narrare? Etiamſi vox mea excreverit adamantina, & æreum pectus, & centeni mei verſus in ligariis fuerint, ſic nec omnium facta veſtrorum narrare poſſum.

CAPUT SEPTIMUM.

S. Johannes inter Miſſarum Solennia Angelum videt. Ejuſdem obitus, & ſepulcrum.

IGitur Beatiſſimus Papa, qui Ravennæ Præſul ſuperiùs nominatus Johannes in Baſilica B. Aga-

B. Agathæ Miſſarum ſolempnia canens, cum omnia expleret juxta ritum Sanctorum Pontificum, poſt lectionem Evangelii, poſt proteſtationem Catechumeni, viderunt mirabilia, quibus datum fuit videre. Cum autem Beatiſſimus inciperet canonica verba cum ſupplicationibus Deo dare, & ſuper hoſtiam ſignum Crucis imprimere, ſubitò Angelus de Cœlo venit, & ſtetit ex altera parte Altaris in conſpectu ipſius Pontificis, & poſt expletam ſanctificationem, cum Corpus Domini percepiſſet, volvit Diaconus adimplere Levitæ miniſterium. Non viderat, quod erat Calicem porrigere. Subitò ammotus ab Angelo eſt, & Sanctum Calicem Angelus Pontifici porrexit. Tunc univerſi Sacerdotes cum Populo cœperunt timere, & horrere, videntes Sanctum Calicem à ſemetipſo inclinatum ab ore Pontificis, & iterum in aëre ſe ſuper Sanctum Altare recipi. Intentio magna valde in Populo adcrevit. Alii dicebant, non Levita dignus. Alii adfirmabant, non, ſed viſitatio cœleſtis. Et tam diutiſſime Angelus juxta Sanctum Virum ſtetit, quouſque expleta fuiſſent ſolempnia Miſſarum. Non poſt multum temporis benedixit filiis ſuis Ravennenſes Cives, cum ala-

 critate,

Digitized by Google

alacritate, quaſi ad dapes invitatus, alacri vultu dies cum vita finivit Non. Junii. [a] Sepultus eſt in prædicta Sancta Martyris Baſilica poſt Altare, [b] in quo loco, ubi Angelum ſtantem vidit, effigiemque ejus ſuper Sedilia depictam quotidie conſpicimus; apparetque fuiſſe tenui forma, & nigri capilli, paucos canos; ſed ſanctitate ætatem ſuperavit, quia cœleſtis Dominus plus mentes, quàm ætates comprobat. In ſenſibus fides geritur, non in annis. Et ad ejus effigiem infra orbita intus in Eccleſia Urſiana per omnem noctem, uſquequo ſuffixa Eccleſia renovata eſt, clari luminis candela fulgebat. Ego enim fratres, ſicut promiſi, in quantùm valvi, favente Deo, iſtius Vitam finivi. Modò S. Petrum Chryſologum ipſius ſucceſſorem intromittam.

CAPUT OCTAVUM.

Auctoris ad Vitam S. Johannis meditationes.

TAmen cui aſſimilare poſſumus Beatiſſimi Vitam Johannis ſi requirimus, cum multis

a Obiit circa annos Domini VLXVIIII.
b Sepulcrum Johannis Archiep. in Eccleſia S. Agathæ.

multis Patribus. Si veſtris placet obtutibus non reſpicite, & ſi fortè feſellero, indulgete; hæc enim dico ad veſtri ædificationem animi. Homines ſumus, & humanis caſibus ſubjacemus. Propheta ergo videns nos carne indutos fragili in noxa iſtius gurgitis volutari, exclamans ait; *omnis homo mendax*. Sed palam vobis veniam peto, non parvitate tumida, ſed humilitate plena. Hunc enim Virum forſitan cum Jacob Patriarcha ſimilare potero? Quando Jacob Angelum tenuit, & non ire ſinivit, dixit illi Angelus; *dimitte me, aurora eſt*. Qui reſpondit; *non dimittam, niſi benedixeris me; & in eodem loco Angelus benedixit eum*. Huic enim non benedixit Angelus, ſed Corpus Domini cum Sanguine dedit. Oh mihi in parte ultima vitæ, quis tale ſanctificatum Corpus, & Sanguinem Chriſti dediſſet, ut quod meritus non ſum accipere in Vita, utinam in egreſſione animæ fuiſſem! Imitavit Vir iſte David .... Angelum cædentem Populum extendiſſe manus ſuper Hjeruſalem ait; *obſecro Domine vertatur manus tua ſuper me*. Et iſte à Rege, cum requiſitus fuiſſet, quid vellet, manifeſtatus eſt, & pro ſuis ovibus deſiderat mortem. Tunc Rex pacem, quam Pon-

tiſex petierat, largivit; David propter ſua peccata, quia præſumpſit numerum obtinere, quem Deus ut arena multiplicaverat maris .... Hic autem Rex expugnaturus erat Civitatem propter peccata Populi, quia aliquanti tepidi erant fidei; ſed Sancti Viri orationibus iſtius, & Regem mitigavit, & Dei miſericordiam ad ſe inclinavit. Alio aſſimilabitur Viro Tobiæ nomine, ad cujus nuptias Raphaël Angelus miſſus eſt, & ut imitaret Patrem, & viſum redderet. Iſtum verò & viſitavit, & ſui Miniſtri vicem peregit. Zacharias denique ille magnus Sacerdos, cujus filius in adventu Domini noſtri Jeſu Chriſti non ſolùm æquiparavit Prophetas, ſed omnibus præceſſit, quem ante Deum Sanctum Evangelium juſtum commemorat, Angelum intuens mutus effectus eſt. Iſte Angelicam contemplatus effigiem hilaris, & lætus permanſit. Quare hoc? Quia Zacharias dubium ſe credidit habere filium, eo quòd frigeſcerat Sanguis, & proceſſerat in diebus multis. Et ſi dubius fuit de cœleſti nuncio, quomodo eum Evangeliſta juſtum commemorat? ait enim de Zacharia, & Eliſabeth; *erant ambo juſti ante Deum*. Quid eſt hoc? Quomodo poteſt fieri? Dicat David;

Digitized by Google

vid; *non juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vivens*. Audi; & Job; *ecce enim Cœli non ſplendent, & Stellæ non ſunt mundæ in conſpectu ejus*. Quantò magis *homo putredo, & filius hominis vermis?* Petrus autem, cui in Cœlo, & in terra poteſtas ſolvendi, & ligandi data eſt, & claves Regni Cœlorum traditæ ſunt, dicit; *exi à me, quia homo peccator ſum*. Et ſi Apoſtolorum Princeps ſe peccatorem comperit, quomodo Evangeliſta connubium dictum, juſtum commemorat ante Deum eſſe? Veniat Manaſſes, dicat cum Evangeliſta, Abraham, Iſaac, & Jacob, qui non peccaverunt tibi. In hoc loco ideo ſemini dixit, ideſt Chriſto, non ſeminibus, juxta quod dictum eſt Abrahæ; *in ſemine tuo benedicentur omnes Tribus terræ*. Semini in unum, ſeminibus in multis. Ante Dei namque oculos nullus liber invenitur, ſicut ait Salomon; non enim eſt homo ſuper terram, qui faciat bonum, & non peccet. Ante conſpectum Divinæ Majeſtatis terribiles viſiones ſunt; ibi enim Angeli tremunt, Archangeli metuunt, pavent Throni, terrentur Dominationes, ruunt Poteſtates, formidant Principatus, commoventur Virtutes Cœlorum, pertimeſcunt Juſti, Terra fugit,

Elementa quaſſantur. Et homo, qui ex inquinamentis natus, inſuper peccati ſervus, quomodo juſtificatur? Audi Job; *quis poteſt ante eum apparere mundus natus de muliere?* Charitati veſtræ peto mihi indulgentiam, vel etiam veniam modicam concedite, quia hodie fatigatus ex humanis negotiis, ſed gravatus ſomno, non corpus refocillavi. Non vobis gravis appareat de iſtis quæſtionibus, quia, largiente Domino, ſi vita comes fuerit, craſtina explicabo. Et ſi aliqua interceſſerit dilatio, & citiùs nodum quæſtionis non ſolvero, ſanctum imitamini Evangelium, ſicut ait; *patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.* Non me judicate ut inſcium; Niſi dilator. Sed Zacharias quomodo juſtus? Aut quomodo David eructuans; *nullus vivens ante Deum juſtificatur?* Aut quomodo Manaſſes dicens; *Abraham, & cæteri, qui non peccaverunt tibi Domine?* Aut quomodo Moyſes intonans ait; *Dominator Domine Deus miſericors, & clemens, nulluſque apud te per ſe innocens eſt.* In poſteris verbis explicabo: quid multifaria neceſſe eſt, quàm iſtius, qui ex Ægypto plebem duxit, qui mare tumidum ut molem ſtare fecit, qui manna Populum in Eremo cibavit, qui de

cau-

caute aquam produxit, cujus manus gravis Amalech interiit, qui Chananæorum Regem contrivit; qui Ethan fluvia ſiccavit; qui laticem potus amarum, & indictum per lignum potabilem fecit, qui in Sina verba legis in binis lapideis Tabulis accepit, cujus facies Solis rutilum ſuperavit, qui æreum ſerpentem pro plaga Iſraëlitica in Eremo exaltavit, cujus inimicos terra abſorbuit, qui vitulum aureum confregit, qui cum Deo, quaſi cum amico, facie ad faciem locutus eſt, qui per columnam nubis diei, & noctis igneam Iſraëliticum protegebat exercitum, cujus ſuper hæc omnia Angelus in miniſterium datus eſt, dicente Domino; *ecce mitto Angelum meum, qui præcedat te, & cuſtodiat ſemper*. Ita huic Viro S. Johanni cuſtodem corporis ex Cœlis Angelum miſit; ſed iſta omnia, quæ ſuperiùs nodis alligata enixiùs reliqui, quomodo juſtificetur homo, aut quomodo in peccatis moretur, vel condempnetur, in ſequenti ſermone, ut faſtidium non creetur, in Vita Sancti alterius Viri, donante Domino, gratanter nunciabo. Rexit autem Beatiſſimus iſte Johannes Eccleſiam ſuam annos [a] XVI., menſes X., dies XVIII.

[a] Vide præcedentem Diſſertationem.

Digitized by Google

OBSERVATIONES

AD VITAS SANCTI JOHANNIS ANGELOPTI, ET JOHANNIS II.

Chronologica recapitulatio. Cubiculariorum officium: Subditæ in Baſilicis locus. Monaſterii nomine apud Agnellum quid veniat? Mortuorum corpora an intra Baſilicas ſepelirentur? Nonnulla ad Chronologiam ſpectantia pro Attilæ, & Theodorici ætate. Eorundem Acta illuſtrata. Valentiniani Privilegium pro Ravennate Eccleſia ſuppoſititium. Gallæ Placidiæ Stemmata, Paternum, ac Maternum. Liturgica nonnulla.

I. EX allatis ſupra in Diſſertatione poſtrema apparet, huc in unum duorum ſaltem Epiſcoporum ejuſdem nominis Acta confluxiſſe. Porro facili negotio ea, quæ ad Angeloptem ſpectant, diſcernuntur, ac ea fere ſunt, quæ Valentiniano adſcribuntur, nonnulla verò ex his, quæ Gallæ Placidiæ Auguſtæ. Dedicatio Sacelli à Lauricio conſtructi nullo modo ad Honorii tempora ſpectare poteſt ex Conſulari nota Theodoſii, de qua ſuo loco. Obſervandum etiam eſt, plura hic tradi à Noſtro de Theodorico, & aliis, quæ ſunt per προληψιν anticipata.

II. Duorum clariſſimorum Virorum labore Templum D. Laurentio dicatum à fundamentis ædificatum, ornatumque exhibet Agnellus; prior Lauricius, ſecundus Opilio fuit. Lauricium Majorem cubiculi Imperatoris primò vocat, poſtmodum Architectum. De Opilione tradit ornaſſe eundem Templi faciem, & Baſilicæ pretioſa donaria obtuliſſe. Quod ſpectat ad

Digitized by Google

ad Lauricium vix aliàs inter officia Domus Auguſtæ Imperatorum, ſive Orientalium, ſive Occidentalium mentio occurrit Majoris cubiculi. Fortè tamen munus hoc idem eſt, ac Præpoſitus Sacri Cubiculi, de quo in Cod. Theod. lib. 6. tit. 8., & l.ᵃ pe. nult. C. de Præpoſit. Sac. Cubic. Anno CCCCXXII. Honorio XIII. & Theodoſio X. Macrobium Virum inluſtrem ad ejus muneris honorem provectum oſtendit laudata Codicis Theod. lex, vivente adhuc Lauricio, qui proinde dignitatem antea geſſerat. Quo autem gradu eſſent ex ejus legis Decreto, qui Præpoſiti munere functi fuerant, oſtendit lex ipſa; *qui Sacri Cubiculi noſtri fuere Præpoſiti, vel nunc eſſe cœperunt, vel quos poſtea ſors ad aſcendendi hujus gradum faſtigii devocarit, ea dignitate fungantur, qua ſunt præditi, qui Eminentiſſimam Prætorianam, & Urbanam meruerint Præfecturam, aut certe militarem magiſteriam poteſtatem, itaut ſit inter eos poſt depoſitas adminiſtrationes nulla diſcretio*. Cubicularii etiam nomine κατ' ἐξοχὴν Præpoſitum vocatum indicant Acta in Concilio Epheſino contra S. Cyrillum, ubi κυβικουλάριος honoris cauſa dicitur μεγαλοπρεπέστατος, καὶ φιλόχριστος. Epiſtola Comitis Irenæi ad Orientales; τὸν μὲν μεγαλοπρεπέστατον, καὶ φιλόχριστον κυβικουλάριον Σχολαστίκιον, ὅπεσαν ὁμολογούμενον, quæ ad Lauricii tempora ſpectant, & ad ejus dignitatem diſcernendam. Ita Eunuchis, qui Cubiculariorum gregem conſtituebant, ad ſummos honores via patebat, ex quibus Lauricium unum fuiſſe conſequens fit. Architectum autem illum vocat Noſter, quòd ædi ſtruendæ præfuerit, & rationem præſcripſerit. Nec aliud de Opilione ſtatuendum cenſeo, qui ornandam curaverit Baſilicæ faciem, & pretioſa donaria religionis cauſa eidem Baſilicæ contulerit, ſeque ibidem poſt fata tumulandum volverit.

III. Sepulcri hujus locum deſignat Noſter, ſed vocabuli barbarie tenebras affundit, quæ efficiunt, ut ab eo ex-

explicata ulteriori explicatione indigeant; *& ipſe,* inquit, *ſepultus eſt Opilius parte mulierum circa mediam Subditam.* Quæ in Baſilicis eſſet pars mulierum ſatis ſuperquè conſtat, nec plura addere vacat in re compertiſſima. Quæ verò ex Baſilicæ ædibus *Subdita* nuncuparetur, non licuit uſque in hanc diem cognoſcere. Cum Chriſtianorum Veteres Baſilicæ tum Græcæ, cum Latinæ in partes interiores, ac exteriores diſtinguerentur, ut ſaltem dignoſcatur, an pars illa quæ Subdita apud Agnellum audit, ad interiores, vel ad exteriores pertineret, pendere videtur à celebri quæſtione illa, quæ plures exercuit Scribentes, utrùm videlicet intra Baſilicas ſepelirentur defunctorum Fidelium cadavera, quo de argumento affirmativam ſuſtinens, noviſſime egit eruditus, mihique arcto amicitiæ vinculo charus Ludovicus Muratorius, Diſſert. 7. ad clariſſimum Virum Johannem Ciampinium in primo Anedotorum ſuorum volumine nuper edito. Qua in re plurimam lucem ex Agnelli Opere affulgere mihi videor videre. Solenne enim illi eſt diſtinguere inter Baſilicas, ſeu Eccleſias, & Monaſteria. Baſilicarum, ſeu Eccleſiarum vocabulo intelligit quod voces ipſæ ſonant, nec ulteriori explicatione indiget. Monaſteria verò ea vocat, quæ quidem Divino Cultui dicata erant, ſed Privatorum quodammodo uſui inſerviebant, nec publicis utriuſque ſexus Chriſtianorum Conventibus patebant, quod Baſilicarum juris erat; Oratoria, ſeu Sacella alii dixere. Diſtinctio inter Baſilicam, & Monaſterium paſſim in toto opere videre eſt. Locus tamen inſignis occurrit infra in Vita S. Maximiani, ubi loquens de Baſilica S. Stephani hæc habet; *ad latera verò ipſius Baſilicæ Monaſteria parva ſubjunxit, quæ omnia novis teſſellis auratis, ſimulque promiſcuis aliis calci infixis mirabiliter apparent, ſuper capitaq; omnium columpnarum ipſius Maximiani nomen ſculptum eſt; monaſteria verò parte Virorum &c.* Monaſteria autem,

ſeu

ſeu Oratoria hujuſmodi, licèt etiam longiùs à Baſilieis conſtruerentur, primitus tamen non niſi circa Baſilicas ædificata facile demonſtrari poſſet: Quod quidem paſſim factum, exemplo ſit nonmodò Vaticana vetus Baſilica, quam exhibent inter cæteros eruditiſſimus Ciampinius in Opere de Antiquis Conſtantini Ædificiis, & noviſſime Bonanus in lib. de Summorum Pontificum nummiſmatibus Prodromi loco exhibito ad celeberrimum toto Orbe Vaticanum Templum ſpectante, ſed & in præſenti S. Felicis in Pincis prope Nolam Baſilicæ facies. Imò & id recentiùs apud Monachos conſueviſſe, probatur ex Cavenſis Monaſterii Eccleſia, in qua Corpori medio, quod Capſum Gregorii Turonenſis vocabulo appellare liceat, circumpoſita Sacella apparent parietibus ipſius Capſi adhærentia; inter quæ illud ex Odæi parte ſitum eſt, in quo antiquiſſimorum ejuſdem Monaſterii Patrum Sacra Lipſana conduntur; adeſque facto aliquorum graduum deſcenſu alterum, ubi ex antiquiſſimo more Defunctorum corpora ſepeliuntur oſſibus proinde, ſcheletiſque refertum. Ejus rei originem ex eo petere debemus, quòd cum minime liceret intra Baſilicas mortuorum corpora ſepelire, circa eaſdem tamen Cœmeteria fieri fas erat, ubi paulatim, vel ſingulorum id ferente ingenio, vel Præſulum efficiente religione, Sacella, quæ Agnello Monaſteria dicuntur, ſunt condita. Hinc arbitror à circumpoſitis Sacellis Baſilicas ipſas ex Martyris nomine, cui dedicatæ erant, Cœmeterii quandoque vocabulo nuncupatas. Sic Innocentius Papa, epiſt. prima ad Decentium: *non longè portanda ſunt Sacramenta, nec nos per diverſa Cœmeteria conſtitutis presbyteris deſtinamus*. Quare & laudata Nolana S. Felicis Baſilica Cœmeterii nomine, ob circumpoſitas minores ædiculas, Fidelium ſepulturæ dicatas, (in quibus & modò Arcæ, & Sarcophaga ſpectantur, & prærerea ingens oſſium multitudo collecta viſitur) vocabatur, quod

pro-

proinde in corruptam *Cimitini* vocem tandem abiit. Locum Pavlinus epiſt. 12. ad Severum à Muratorio relatus explicat aptiſſime, ſed eo ſermonis genere, quod ei, qui Baſilicæ ipſius ſitum, & circumpoſita cubicula non vidit, facile imponere potuerit; etenim cubicula non eo pacto, quo recentiorum Baſilicarum Sacella, ſive, ut vocantur, Capellæ, ita inſerta erant, ut Baſilicæ facerent partem, ſed parietibus tanquam ſepto à Baſilicæ corpore ſeparabantur, de quorum uno loquitur Pavlinus verſibus illis, qui Muratorio differendi occaſionem præbuere.

Cellula de multis, quæ per latera undique magnis
Adpoſitæ tectis præbent ſecura ſepultis
Hoſpitia;

quæ cellulæ omnes unam veluti cum Baſilica media ædem faciebant, circumpoſitis murorum ſeptis munitam, è quibus egredi cogitaverat manè facto fur, de quo Pavlinus.

Harum una fur abditur, atque ubi manè
Clauſtra patere videt, reſerata proſilit aula.

Aulam univerſam ædem intelligit. Ità porro ſepeliebantur, quod optaverant Fideles, apud Sanctorum Martyrum memorias, ac ita Cynegii adoleſcentis Corpus in Beatiſſimi Felicis Baſilica poſitum fuit à Pavlino, qua de re Auguſtinus lib. 2. retract. cap. 64. à Muratorio relatus.

IV. Epiſcopis, quamvis à communi more recedere liceret, quorum proinde aliquos legimus intra Baſilicæ ſepta, ac ad Altare ipſum ſepultos fuiſſe, novimus tamen eorum plures, vel in aliquo ex circumpoſitis Sacellis, vel in Quadriportici parte Eccleſiæ adhærente, quam Noſter Ardicam (vocabulo apud alios Scriptores ignoto) dicit, ſepultos fuiſſe. *Florentius in Monaſterio S. Petronillæ hærens muris Eccleſiæ Apoſtolorum ſepultus eſt. Liberius in Monaſterio S. Pullionis. Petrus in Monaſterio S. Jacobi ad Fontem Eccleſiæ Petrianæ.* Poſt hunc, qui ſeqvuntur, Epiſcopos

copos in Baſilicis locum habuiſſe narrat Agnellus, præter Chryſologum, qui cum ſibi Sepulcri locum vivens deſignaviſſet, poſt Sedem Pontificis, & poſt Bima Templi S. Caſſiani Forocornelienſis ſepultus fuit. Johannes autem circa Gregorii Magni tempora *in Monaſterio Sanctorum Marci, Marcellini, & Feliculæ, quod ipſe à fundamentis ædificavit* apud Eccleſiam B. Apollinaris Civitatis Claſſis. *Marinianus in Ardica B. Apollenaris. Johannes in Ardica B. Apollenaris.* Ita, & ejus Succeſſor ſynonymus, quod & factum de ſubſecutis arbitror, licèt ſæpius Baſilicæ nomen uſurpetur.

V. Laicorum autem Nobiliores, qui Martyris alicujus devotione afficiebantur, ut poſt fata, quantùm licebat, ipſius Baſilicæ, Sacriſque Cineribus corpore vicini eſſent, ſibi Cellulas hujuſmodi, ſive, ut Noſter loquitur, Monaſteria parietibus Baſilicæ adhærentia conſtrui curabant, illaque pecunia erogata ornabant, ac donariis ampliſſimis ditabant. Sic Lauricius conſtructa S. Laurentii Baſilica, apud eam Sacellum S. S. Stephani, Gervaſii, & Protaſii adjecit, ubi conderetur, & Arcam in id ex pellucido lapide præparavit. Singleida Gallæ Placidiæ Neptis S. Zachariæ Sacellum non longè à S. Crucis Eccleſia conſtruxit, ubi & ſepulta fuit, ac Galla ipſa Placidia Auguſta ad ipſam S. Crucis Baſilicam ſibi Sacellum S. S. Nazarii, & Celſi magnifico ſumptu ſepulturæ cauſa conſtruxit. Ex quibus omnibus tandem conficitur, partem eam, quam *Subditam* Agnellus vocat, extra Baſilicam fuiſſe, ubi Opilio ſepeliretur, ac fortaſſe ex ea Quadriporticus parte, quæ ad interiorem mulierum partem pertinebat. Hæc in re ſatis obſcura diſſerviſſe ſufficiat.

VI. Attilæ adventum Ravennam, de quo hìc Noſter Johannis τῶ Ἀγγελόπτου tempore accidere non potuiſſe ſupra adnotavimus, & ipſe Agnellus ſatis indicat poſtremis ejus vitæ annis accidiſſe, ubi ait; *ex illo*

deni-

denique die non in tanta crudelitate perſeveravit, & ſine bello commiſſo ad proprium reverſus eſt Regnum; & poſt pauca; *& poſt hæc omnia à viliſſima muliere cultro defoſſus, mortuus eſt*. Paulus Diaconus ad Eutropium lib. 15. ait; ab Attila Aquileia ſubacta, igneque mulctata, *exinde per univerſas Venetiæ Urbes, hoc eſt Vincentiam, Veronam, Brixiam, Bergomum, ſeu reliquas, nullo reſiſtente Hunni bacchabantur. Mediolanum, Ticinumque pari ſorte diripiunt, ab igne tamen abſtinentes, & ferro. Deinde Æmiliæ Civitatibus ſimiliter expoliatis, noviſſime eo loco, quo Mincius fluvius in Padum confluit caſtrametati ſunt*; & ſequitur Leonis Papæ legationem, & territum Attilam narrans, regredientemque. Æmiliæ itaque Civitatibus devaſtatis, & Flaminiæ limitibus ſuperatis Ravennam acceſſiſſe conſequitur, unde recedens mitigato animo, quod Agnellus tradit, fluctuanſque an Romam accederet, quòd ejuſdem direptioni Alaricus non diu ſupervixiſſet, Leonis Sanctiſſimi Pontificis legatione demum territus in Pannonias remeavit. Hæc autem non niſi ad annum CCCCLII. fieri potuerunt, quo Johannes alter ab Angelopte floruiſſe evictum eſt ſupra. Jornandes tamen de Regnor. Succeſſ. lib. 1. Attilam multo antea tempore acceſſiſſe Ravennam innuere videtur, cum narrata Johannis invaſoris depreſſione, & Valentiniani Ravennæ imperantis felicitate addit; *cujus* (Valentiniani) *Germana Honoria, dum ad aulæ decus virginitatem ſuam cogeretur cuſtodire, clam miſſo Clientulo Attilam Hunnorum Regem invitat in Italiam, cumque veniente Attila votum ſuum nequiret explere, facinus, quod cum Attila non fecerat, cum Eugenio Procuratore ſuo committit*. Hinc narrat Valentinianum Conſtantinopolim profectum ob ſuſcipiendam in matrimonium Eudoxiam Theodoſii filiam. Stuprum Honoriæ Marcellinus, Baronio aſſentiente, conſignat Theodoſio XV., & Valentiniano IV. Coſſ., ideſt anno CCCCXXXV., quæ ſi ve-

ra

Digitized by Google

ra eſſent, &, quod ait Jornandes, Attila ab Honoria invitatus Ravennam veniſſet, conficerent de Johanne Angelopte ab Agnello narrata in hac parte veritati conſentire. At Honoriæ ſtuprum ut ut eo tempore acciderit, nequit ſuſtineri tunc Attilam invitatum Ravennam veniſſe. De ea re acta tempore ab Jornande indicato, altum apud cæteros omnes ſilentium, & repugnat, eo quòd ſumma quiete degeret tunc, ac eo anno Valentinianus Ravennæ, nec Attila Italiam vexaverit, niſi multò poſt, quàm ſolus regnare cœpit, Bleda fratre occiſo, quod accidit Theodoſio XVIII, & Albino Coſs. juxta Caſſiodori Chronicon. Paulus Diaconus laudatus narratis Leonis Magni legatione, Attilæque regreſſu addit; *igitur Attila tali modo à ſua ſævitia repreſſus, relicta Italia, Pannonias repetit, ad quem Honoria Valentiniani Principis Germana, dum à Fratre ob decus pudicitiæ diſtricte ſervaretur, ſuum Eunuchum dirigit, quatenus eam ſibi à Fratre in matrimonium extorqueret*, & narrat ab Attila Valentiniano mandatum, ut Honoriam cum parte Regni ſibi daret, additis minis de pejoribus mox Italiæ inferrendis, niſi morem gereret, qui deinde cum puellam alteram adjunxiſſet cæteris Vxoribus, funeſte occubuerit. Quæ quidem acta ſunt poſtremis Valentiniani annis, Theodoſio prædefuncto. Quod ſi poſt admiſſum facinus Honoria miſſa eſt Conſtantinopolim cuſtodienda, oportet, ut multò antea ſtuprari ſe paſſa ſit, hinc Ravennam reverſa Attilam in Pannonias revertentem revocare ſtuduerit; quæ diverſis temporibus acta, Jornandes in unum conflavit. Maneat igitur, Attilam Ravennam afflicturum ſemel veniſſe, cum Aquileja ſubacta, Venetas Urbes, Liguriæque ac Æmiliæ regiones devaſtavit, & Flaminiæ imminens Ravennam Imperatoris in Occidente Sedem tentandam decrevit, unde repreſſus ad Mincii oſtia primùm, inde in Pannonias reverſus eſt, ac proinde

hæc

Digitized by Google

hæc ad alterius Johannis tempora pertinere. Cæterum de Attilæ interritu Marcellinus Agnello conſentit, aliis ſanguinis vomitu occubuiſſe narrantibus, eodem Marcellino teſtante.

VII. Ab Attila ad Theodoricum ingenti ſane ſaltu tranſeundum eſt, ut κατὰ πόδα Noſtrum ſequamur. Incendium Pontis Ravennatis in Paſchate IV. Nonas Aprilis concremati præludium affertur Theodorici advenientis. Paſcha die 2. Aprilis celebratum eſt anno CCCCLXXXIX., Cyclo Solis XXII, Lunæ XV., litera Dominicali A. Eo ipſo anno Euſebio, & Probino Coſs. Marcellinus hæc habet; *Theodoricus Rex Gothorum optatam occupavit Italiam. Odoacer itidem Rex Gothorum metu Theodorici perterritus Ravennam ingreſſus eſt. Porro ab eodem Theodorico perjuriis illectus, interfectus eſt.* Complectitur autem diverſorum annorum geſta in unum, quæ Caſſiodorus ſuis temporibus conſignat, eoque anno Theodoricum narrat ad Iſontium, & Veronæ Odoacrem ſuperaſſe, ſequenti Fauſto Juniore Cos. ad Adduam denuo contriviſſe, & Ravennam obſediſſe, altero Olybrio Juniore Coſs ad Pontem Candidum deviciſſe, ac tandem anno CCCCXCIV. Albino V. C. Cos. Ravennam ingreſſum, Odoacrem molientem ſibi inſidias interemiſſe. Baronius Conſulatum Fauſti omittit, & duorum annorum geſta in unum contrahit. Caſſiodoro teſti eorum temporum ſtandum eſt, & Agnellus ita explicandus, ut anno CCCCLXXXIX in Paſchate Pontem Ravennæ flamma conſumpſerit, ſequenti Odoacer Ravennæ ſe recipiens obſeſſus ſit, anno CCCCXCI, quo & Erulorum eruptio accidit, Theodoricus vicerit. Quod ſequitur, *& abiit ad Ariminum, &c.* ad Theodoricum ſpectat, qui cum perexiſſet Ariminum (Rubeus Civitates Flaminiæ ſubegiſſe ait) cum Dromonibus in Portum Leonem reverſus eſt, ubi poſtea *Palatium modicum* conſtruxit VI. ab Urbe Ravenna milliario ad

Digitized by Google

ad D. Mariæ ædem, quod Agnellus ipſe ſui juris tandem fuiſſe oſtendit, quare ex ejuſdem ruderibus domum ſibi in fundo materno Ravennæ ædificavit. Loci facies adeo immutata eſt, ut difficillime conjici poſſit, *a* ubi Palatium Theodorici, Poſtuſve Leonis fuerit, verùm ſicuti Candiani Campi, ubi tertiò devictum Odoacrem Noſter dicit, nomen ipſum adhuc ſupereſt, ſic Palatioli vocabulum ad noſtram ætatem perſeveraſſe novimus. Rubeus ex veteri Chronico ſibi nota certa loca, ubi Theodoricus caſtrametatus ſit recenſet, Palatiolum, Pontem Candidii, & Pinetum, quorum poſtremum, & Paulus Diaconus memorat, qui refragatur tamen Rubeo narranti, Theodoricum territum in conflictu ad Pontem Candidium facto, cum ad caſtra fugeret, à Matre repulſum; aſſerit enim Matrem Ticini relictam. Poſtremis anni CCCCXCIII. diebus Ravennam terræmotu concuſſam narrat Noſter, quod alii ſilent, eodemque tempore datum obſidem ab Odoacre, qui poſt quartum menſem Ravennam Theodorico dedidit. Hæc adnotare viſum eſt, cum hucuſque ex editis fruſtra petantur. Porro Epiſcopum Ravennatem cum Clero à Theodorico pacis conditiones obtinuiſſe, quod narrat Noſter, aſſertorem habet Procopium de Bello Gothico lib. I., qui & in cæteris de cæde Odoacris ex perjurio patrata, convivii occaſione, ſuffragatur. Quod ſemel autem cœperat, Theodorici acta proſequitur uſque ad ejus obitum, & ſepulcrum inſigne laudat, quod uſque adhuc ſupereſt, arca ex porphyretico lapide ad Divorum Apoſtolorum translata, de quibus conſule, ſi lubet, Rubeum, Fabrumque. Horum prior, cum ad annum MDIX. narrat, porphyreticam Theodorici Urnam ex mirabili ſane S. Mariæ Rotundæ mormoreo fornice bombardæ ictu dejectam, ab Agnelli Hiſtoria recedit, qui diſſerte tradit, ſuo tempore Arcam cadavere vacuam ante Monaſterii, ſive Sacelli illius

V adi-

a Vide Præfationem n. 10.

Digitized by Google

aditum projectam jacuiſſe, quod idem recentior Chronicæ Auctor teſtatur. Quod autem Theodoricus trigeſimo Regni ſui anno *in Siciliam exercitum miſerit, quam depopulaverit, & ſuis ditionibus mancipaverit*, ut tradit Noſter, apud neminem me legiſſe fateor; quinimo Caſſiodori potiùs conſiliis, quàm armorum ope Siciliam ſubactam ipſis Regni Theodoriciani initiis, aliunde conſtat. Narrata Symmachi, & Boëtii cæde, nec non Johannis Papæ obitu implicato ſermonis genere, ac ſi hæc omnia Ravennæ facta fuiſſent, cum tamen notum ſit, Boëtium Ticini obtruncatum; quæ ſeqvuntur de eorum ſepulcris, intelligenda ſunt juxta ea, quæ aliunde ſunt certa; Boëtium videlicet Ticini conditum, ubi & hodie tanquam Martyr colitur, Johannis verò Papæ Corpus Romam translatum.

VIII. Congeſtis in unum pluribus ad Theodorici vitam, & mortem ſpectantibus, ad Johannem revertitur, traditiſque iis, quæ nulli ejus nominis alteri convenire poſſunt, quàm priori τοῦ Ἀγγελόντου cognomento celebri, quod de Theodorico agens fecerat, præſtat Valentiniani junioris, & Gallæ Placidiæ acta memorans, pleraque enim diverſorum annorum in unum veluti faſcem compingit. Quod primum, præcipuumque occurrit, pertinet ad Ravennatis Eccleſiæ Metropolitanum jus, Valentinianique Auguſti Decretum, cujus vigore, ſi Agnello fides, XIIII. Civitatum Epiſcopi, Epiſcopo Ravennati veluti Metropolitæ ſubiici cœpere, & eidem Pallii uſus conceſſus dicitur, datumque ex *candida lana, ut mos eſt Romanorum Pontifici, ſuper duplo idem induere, quo uſus eſt ipſe* (Johannes videlicet) *& Succeſſores ſui.* Horum occaſione, cum in Ravennatis Metropolis antiquitatem inquirerem, perpenderemque quanta cum veritate aſſeratur, ab ipſis Apoſtolorum temporibus id juris cœpiſſe, longiuſcula Diſſertatio de Hierarchiæ Eccleſiaſticæ originibus emerſit, quæ in publi-

cum

cum prodiit; intimius etiam in hujus Libri Præfatione quæ hìc tradit Agnellus, rimari placuit. Oſtendi autem ut puto perſpique, hæc omnia falſa, Valentiniani III. ætati, & Agnello ipſi repugnantia. Diploma à Rubeo allatum evidenter ſuppoſititium eſt, tale etiam quod Agnellus vidit. Potuiſſe tamen Valentinianum favoribus proſequi Ravennatem Eccleſiam, & à Romano Pontifice, ut Johannes perſpectæ ſanctitatis Epiſcopus Metropolita fieret, & Pallio ornaretur, precibus obtinere, haud negem. Plura ſunt quæ id ſuadeant, ac in primis Valentiniani, & Placidiæ pietas aliunde nota. Certe Petrus Chryſologus omnium primus Metropolitica jura exercuit, qui à Romano Pontifice eſt conſecratus. Cætera vide in Præfatione. De Pallii forma hìc ideo nonnulla delibare ſufficiat, de qua plures ſcripſere. Mutatam circa decimi ſeculi initia apud Latinos, qui antea eodem, quo Græci Omophorio utebantur, ſatis conſtat. Baronius veterem Pallii figuram ſibi haud plene compertam ait ad annum CCCXXXVI., ubi Pallium vetus cum Phrygio, capitis videlicet ornamento, confundit; at ex Ravennatis Eccleſiæ monumentis docemur à Theodorici fere temporibus uſque ad Gregorii Magni ævum, eadem forma Pallium perſeveraſſe. Extat Ravennæ in inſigni totaque Evropa celeberrima omnium S. Vitalis Baſilica duplex muſivum opus, in quorum uno Eccleſius Epiſcopus, cum Baſilicæ ejuſdem Orthographia viſitur, alterum, Maxmianum item Epiſcopum exprimit Imperatori Juſtiniano proximum, cum utriuſque cultu, veſtibuſque ſolennibus. Pallium uterque ejuſdem figuræ gerit. Priorem Eccleſii effigiem ex muſivo mihi deſcribendam curavi; alteram Maximiani ex integra icone deſumpſi, quam protulit Nicolaus Alamannius ad Procopii Anecdota. Utramque hìc Lectoris oculis ſubiicendam volvi in appoſita tabella A. Ex his cernitur, quid Dupli nomine

intelligat Agnellus, & veteris Pallii forma dignoſcitur. Duplum Caſula eſt à frequentibus plicis; rugiſque ita vocata, eas etenim fieri neceſſe erat, cum Sacerdos manus quoquo modo extrahere, vel movere volviſſet. Hinc δίπλα διπλωμάδα in Gloſſis Græcobarbaris rugam, plicamque ſignificare, ſentit Duchangius in Gloſſario Græcitatis, & eadem ratione dictam puto χλάιν, ſeu lænam, aut potiùs pænulam διπλοίδος nomine, non quòd duplex eſſet, ſed quia plicis, rugiſque abbundaret, cum uſui erat. Pallii autem figura in allatis Iconibus, eadem eſt, ac ejus quod magnum Gregorium geſtaſſe novimus ex Johannis Diaconi deſcriptione in ejuſdem S. Pontificis Vita lib. 4. cap. 84. *Utebatur*, inquit Johannes, *Pallio mediocri, à dextero videlicet humero ſub pectore ſuper ſtomachum circulatim deducto, deinde ſurſum per ſiniſtrum humerum poſt tergum depoſito, cujus pars altera ſuper eundem humerum veniens propria rectitudine, non per medium corporis, ſed ex latere, ſiniſtro videlicet, pendet.* Arbitror igitur eadem Pallii forma uſos antiquiſſimis temporibus Romanos, & Ravennates Epiſcopos, & diutiùs perſeveraſſe morem hujuſmodi, quàm vulgò creditur. D. Abbas Dominicus Paſſionejus & eruditione, & morum ſuavitate ſpectabilis, cui quantùm debeant hæc ſtudia mea, non eſt hujus loci explicare, oſtendit mihi deſcriptionem accuratam Sacelli ejus, quod olim à S. Paulo I. Pontifice, octavo ſeculo conſtructum ad crepidinem Palatini montis, tribus fere ab hinc annis, fortuitò repertum eſt. In eo autem figuræ nonnullæ viſuntur cum Pallio ejus formæ, quæ in ſuperioribus Ravennatum Epiſcoporum iconibus viſitur. Multiplices in Omophorio Græcorum cruces, & converſus fere à latino deferendi modus conſpicitur; ex latere enim ſiniſtro, ſiniſtroque humero circa collum complicatum ad humerum dextrum vertitur, & hinc ſupra ſterni regionem reflexum, ad ſiniſtrum rurſus humerum reflectitur, &

poſt

Digitized by Google

A

S.MAXIM

Digitized by Google

Digitized by Google

poſt tergum demittitur, ita ut pars anterior dependeat fere per medium corpus, ut in appoſita Tabella B ex Duchangio deſumpta. His autem, quæ à plurimis de Pallii uſu conſcripta ſunt, illud demum addere placet, videlicet, quod quamvis Pallii, ſeu Omophorii ornatus ex picturis, Scriptoribus, & Ordinibus Eccleſiaſticis nonniſi ſupra Caſulam, ſeu, ſi de Græcis loquamur, ſupra Phenolion, ſive Polyſtaurion, adhibitus videatur; credendum tamen eſt ab illis, quibus id licebat Antiſtitibus, alia etiam ſupra ſacra indumenta delatum fuiſſe. Gregorius Magnus epiſt. 54. lib. 4. prohibet Johanni Ravennati Epiſcopo, *ut in plateis Pallium ferre non præſumat*. Caſulam verò in plateis non crediderim delatam. In veteri Muſivo Lateranenſis Baſilicæ adeſſe inter cætera S. Silveſtri Conſtantinum baptizantis effigiem, qua Pontifex exprimitur quadrato, longoque indumento veſtitus, cum Pallio huic ſuperpoſito, teſtis eſt V. C. Ciampinius in opere de Conſtantini Magni Ædificiis inſcripto. Præterea ad eandem Lateranenſem Baſilicam in D. Nicolai Sacello, inter plures Pontifices Saccis, & Omophoriis indutos, medius D. ipſe Nicolaus viſitur cum Pluviali, quod recentius Latinorum ſacrum eſt indumentum, & recentiori etiam latino Pallio. Ejus autem Monumenti iconem vide ſi lubet apud Papebrochium in Propilæi parte ſecunda, cum præfixo Commentario ad Pallii argumentum ſpectante.

IX. Narratis, quæ Valentinianus Ravennæ contulerit commoda, quæ ſeqvuntur Gallæ Placidiæ Auguſtæ, ejuſque actibus, generi, pietatique commendandis, ſcripta ſunt. Porro Singleidæ notitiam ex ſolo Agnello hauſere Rubeus, cæterique Scriptores, qui eam laudaverunt. Cum Galla Placidia ejuſdem Singleidæ Amita vocetur, conſequens fit Arcadii plurium fœminarum parentis, filiam fuiſſe, cum binæ Honorii uxores Stilichonis filiæ narrentur Jornandi,

Digitized by Google

& Paulo Diacono defunctæ abſque liberis, Mariæ videlicet, & Thermantia, ſeu Hermantia. At nonnulla ad Valentiniani Auguſti Chronologiam Agnello tradita, vel explicanda ſunt, vel corrigenda. Ait ille; *cum bis ternos annos, & quatuor tempora anni Valentinianus eſſet, Divo Honorio Patruo ſuo in Imperium ſucceſſit, qui triginta, & unum annis in Imperio durans, Romæ occiſus eſt in loco, qui vocatur ad Laurum*. Valentinianum Conſtantii, & Placidiæ filium natum Honorio Aug. XII., & Theodoſio Aug. VIII. Coſs., anno videlicet 418. VI. Nonas Julii tradit Proſper: Marcellinus autem V. Non. Julii, anno ſequenti Monaxio, & Plinta Coſs. Honorius Valentiniani Patruus XVIII. Kal. Septembris Ravennæ obiit, Aſclepiodoto, & Mariniano Coſs., anno videlicet 423. ex Idatio, & Socrate. Theophanes ejuſdem obitum V. Non. Septembris conſignat, Olympiodorus VI Kal. Septembris. Hoc diligentiſſimo ejus ætatis Scriptore, uti Eminentiſſimo Noriſio laudatur Hiſt. Pelagianæ lib. 2. cap. 13., docemur *ſuperſtite etiam tum Honorio* Valentinianum Nobiliſſimum dictum. At Cæſar nonniſi poſt Honorii mortem eſt renuntiatus, anno ſcilicet ſequenti 424. Prima Conſtitutionum eo Cæſare datarum diem præfert XVII. Kal. Novembris, & eſt in Codic. Theodoſ. lib. 14. de Murilegis; poſtrema data eſt anno ſequenti 425. XV. Kal. Decembris, eſtque l. ultima de Palatinis S.L. Priores autem, in quibus Auguſtus vocatur, datæ ſunt III. Non. Januarii, ſuntque l. 3. de Conduct. Dom. Aug., l. 23. de petitionibus, l. 14. de Senat., & gleb. Mortuum eundem anno 455. Kal. Aprilis, communis Chronologorum ſententia fert. Ex his manifeſtum fit Agnellum Imperii nomine Cæſaream dignitatem intellexiſſe, ubi Valentinianum ait *triginta*, & unum annos in Imperio duraſſe, ineunte enim anno trigeſimo primo, collecto ab anno 424., quo ante XVI. Octobris Cæſar renuntiatus fuerat, vere diem obiit.

Cum

Cum autem id ei collatum dicit infanti annorum ſex & quatuor menſium, Proſperi Chronologiæ conſonat, natumque indicat anno 418.; Placidia enim Kal. Januarii anni 417. potuit nuptui Conſtantio tradita, decem, & octo menſium ſpatio (quot intercedunt inter prædictam diem, & ſecundam Julii 418. Valentiniani natalem) Honoriam primò, inde Valentinianum ipſum parere; nec inde argumentum ſatis firmum erui poſſe videtur, quo Marcellino aſſerenti annum 419. Proſperi 418. præferatur; eò magis, quia ſi ſeptennis Auguſtus vocatus eſt poſt XV. Kal. Decembris anni 425., & ſi natus fuiſſet ſecunda Julii anni 419., ſeptimus annus ab aliquot tantùm menſibus cœpiſſet; verùm cum ſeptennis dicatur, de completo aptiùs ſeptimo anno id videtur intelligendum. Ita conficitur Valentinianum mortuum ætatis ſuæ anno 37. à præcedenti Julio fluente, cum ab inita Cæſarea dignitate abiiſſent anni triginta, cum fere ſeptem menſibus. C. V. Pagius in Diſſert. Hypat. ad annum 424. hæc habet; *natus erat Valentinianus Conſtantio, & Galla Placidia Matre V. Non. Julias, Monaxio, & Plinta Coſſ., inquit idem Marcellinus, anno nempe 419., quare vix ſeptennis hoc anno erat*. Quî ſi anno 419. natus, anno 424. vix ſeptennis? vix quinquennis fuiſſet, compleſſet enim annum quintum die ſecunda Julii. Veriori proinde calculo, cum Agnello, & Proſpero, ſentio natum ſecunda Julii anno 418. poſt ſex annos, quartoque inſuper fluente menſe Valentinianum Cæſarea Veſte indutum. Illud etiam obſervare juvat, quod quamvis ex Proſperi Chronico Gallæ Placidiæ obitus alligetur anno 450., ex nummo tamen Baronio ad annum 425. n. 4. exhibito, videatur illam diutiùs vitam protraxiſſe: cùm etenim in adverſa parte circa ejuſdem Placidiæ effigiem epigraphes legatur VOTIS. XXX. MULT. XXXX. argumento id eſt Vota tricennalia ab ea cum Filio à Cæſarea dignitate colligenda, celebraſſe. Laudatus

Pagius in Prologomenis ad Diſſert. Hypaticam n. 30. nummum agnoſcit in prædictis tricennalibus cuſum, & nihilominus Placidiam obiiſſe tradit anno 450., cum tamen part. 2. ejuſdem Diſſert. cap. 14. tricennalia Imperii Cæſarei Valentiniani aſſignet anno 453. Vincomalo, & Opilione Coſs. Plane utrumque verum eſſe nequit, quod ſcilicet Placidia objerit anno 450., & quod 453. tricennalia cum Filio celebraverit. Agnellus de die mortis ſcribit, mortuam videlicet V. Kal. Decembris; de anno autem ſilet. Inſanabili autem errore errat Noſter ubi ait ; *unoque anno Conſtantius poſt mortem Honorii Gentibus imperavit, morbo correptus vitales auras amiſit, & reliquit filium modicum Gallæ Valentinianum nomine*. Conſtantius *nec dum ſeptem menſibus evolutis*, ut ſcribit Paulus Diaconus lib. 14., *ex hac luce ſubtractus eſt*, Euſtachio, & Agricola Coſs., anno videlicet 421. Honorius obiit Aſclepiodoto, & Mariniano Coſs. anno 423.

X. Valentinianum Romæ in Campo Martio occiſum fraude Maximi Patritii, tradunt Jornandes lib. 1., Caſſiodorus, & Marcellinus in Chronicis. In Victoris Chronico pro *Campo Martio*, *Campus Maximus* mendoſe ſcribitur. Noſter interemptum ait in loco, qui vocatur ad Laurum, de quo licèt ſileant, qui Urbem deſcripſere, Campi Martii partem quandam fuiſſe crediderim. Quæ ſeqvuntur de Aquilejæ excidio præceſſere Valentiniani, adeoque Placidiæ deceſſum. Cometem apparuiſſe Marcellinus tradit eodem anno, quo Bleda, & Attila Illyricum, Thraciamque depopulati ſunt, Eudoxio, & Dioſcoro Cos., anno videlicet 442. De Ravennæ memorabili incendio nil contigit apud quemquam Scriptorum legere, quare quo anno clades hujuſmodi acciderit, incertum. Verùm & hæc, & quæ ſeqvuntur diverſorum annorum geſta in unum faſcem temere colligavit Agnellus, temporum ratione neglecta. Quod pertinet ad Eccleſias, & Sacella, ſive, ut Noſter loquitur, Monaſteria

ria à Galla Placidia magnificentiſſime conſtructa, ac dedicata, dificillimum eſt tempora, quibus id factum ſit, definire, licèt id agat Rubeus: quod ſi C.V. Pagii Conſulatuum Cæſareorum regulas ſequi luberet, & annis conſignare, quibus vel Valentinianus Conſulatus iniit, vel ſimul cum Matre tricennalia, decennalia, vel quinquennalia habuit, aliquid lucis in re obſcuriſſima nacti eſſemus; verùm incerta incertis illuſtrare haud vacat.

XI. Illud pro integra Familiarum Theodoſii, Conſtantiique notitia obſervari meretur, quod Agnellus narrat de Inſcriptione in Templi S Jo: Evangeliſtæ, quam vocat, Tribuna, Galla Placidia curante, poſita, quamque eidem rei illuſtrandæ, ex Agnello ſumpſere Viri Antiquitatis cultores. Inſcriptio hæc eſt; *Sancto, ac Beatiſſimo Apoſtolo Johanni Evangeliſtæ Galla Placidia Auguſta, cum Filio ſuo Placido Valentiniano Auguſto, & Filia ſua Juſta Grata Honoria Auguſta liberationis periculo Maris Votum ſolvit*. Filios hic Gallæ Placidiæ vides Valentinianum, & Honoriam, neminem præter eos. Mirum proinde Honorium ex Honoria paſſim factum ex prava veterum lectione ab iis, qui cum poſtremo Imperii ſui anno Honorium Auguſtum dicunt ob ſuſpicionem in Gallam Placidiam præconceptam, eandem Conſtantinopolim ad Theodoſium miſiſſe cum filiis, horum nomina recenſentes ex Librariorum vitio Honorium pro Honoria, & Valentinianum laudant. Id quamvis Rubeus initio lib. 3. adnotaverit, neminem tamen novi, qui id curaverit ante Eminentiſſimum Noriſium, qui ex hac Inſcriptione à Rubeo accepta, & ex Olympiodoro eruditorum Scriptorum ſphalma emendat Pluribus hinc novimus nominibus Honoriam vocatam, quæ Placidia ejuſdem Mater in una Filia collegit, ut geminæ Aviæ memoriam ſervaret, Juſtæ videlicet, & Gratæ, Gallæ Matris ſuæ Sororum ex ſeniore Valentiniano progenitarum, quas ex Juſtina cum al-

Digitized by Google

altero Valentiniano, & Gratiano ſuſceperat. Ea in re agnovi C. V. & dum viveret, amiciſſimi Comitis Franciſci Mediobarbi erratum, qui Occonis nummiſmata recolligens, & augens, Gallam Valentiniani Senioris filiam, cum Galla Placidia ejuſdem Gallæ filia, Valentinianique tertii Matre confuderit, ſeu eam filiæ nomine vocaverit, adſcribens eidem nummiſmata Filiæ. Eorum quidem omnia cum præferant Placidiæ cognomen, huic, non Gallæ adſcribenda erant. Tertium autem quammaxime præ cæteris doctiſſimum Collectorem ea de re monere poterat, in cujus averſa parte ſignantur *Vota XX. multiplicata XXX. R. V. CONOB.* (Pagius Diſſert. Hypat. part. 2. pag. 283. ex Jacobo Chiffletio legit R. M) Id enim de Galla Theodoſii Senioris Uxore ſecunda, quæ brevi poſt nuptias in puerperio decedens, nec ſua, nec Viri potuit decennalia celebrare, ſeu tricennalia multiplicare, verificari haud poteſt. Poſtremùm in averſa epigraphem habens VICTORIA. AUGGG. R. V. ad annum ipſum, quo Galla Placidia Conſtantium, cui nupſerat, ab Honorio in Imperii ſocietatem aſſumptum vidit, referendum autumo, & ejuſdem Conſtantii multiplices triumphos indicari. Sic eodem anno Euſtachio, & Agricola Coſs. quatuor in Codice Theodoſiano obſervavit Conſtitutiones Pagius Diſſert. Hypat. part. 2. pag. 28., quæ trium Auguſtorum nomina præferunt *Imppp. Honor., & Theod., & Conſtant A. A. A.*, quare Conſtantium anno 421. Auguſtum renunciatum conficit, corrigens Baronium, cæteroſque, qui id anno 419, vel 420. conſignant. Hæc autem Nummi Epigraphes in mentem revocat ſermonem 130. D. Petri Chryſologi habitum coram Auguſtis, ipſo ſuæ Conſecrationis die recurrente, ubi de Galla Placidia loquens, hæc habet; *adeſt etiam ipſa Mater chriſtiani, perennis, & fidelis Imperii, quæ dum Fide, opere miſericordiæ, Sanctitate, in honorem Trinitatis beatam ſectatur, & imitatur Eccle-*

ſiam,

ſiam, procreare, amplecti, poſſidere Auguſtam meruit Trinitatem. Dominicus Mita hæc ita intelligit, ut Trinitatem Auguſtorum, quam procreavit Galla Placidia, compleverit Conſtantius, quod is ob Gallæ connubium Auguſtus ſit renuntiatus, Valentinianus, quem ex Conſtantio genuit, & eadem Galla, quam Auguſtam Honorius declaraverit, *ne ſororem*, ait, *præter dignitatem Conſtantio collocaſſe videretur*. Verùm non ob Gallæ Placidiæ merita Conſtantius Auguſtus creatus eſt, ſed ob propria. Sozomen. lib. 9. cap. 16. *Conſtantium Imperator præmii loco tum ſorore, tum corona, tum purpura, tum Imperii conſortio honoravit*; quare hunc Auguſtum non potuit dici Galla procreaſſe. Sed nec ipſa Auguſta renuntiata eſt, niſi cum Valentinianus declaratus eſt Cæſar. Igitur Chryſologus juxta verborum, quibus utitur, proprietatem, intelligendus eſt: triplici enim modo ad Auguſtalem dignitatem referuntur, quam Galla *procreavit* Valentinianum pariens, *amplexata eſt* Conſtantii nuptiis, *poſſedit* Auguſtæ honores aſſecuta.

XII. Notari autem debet hìc D. Petri Chryſologi locus, cum nil habeat, quod ad Honoriæ decus referrì poſſit, quæ quodammodo Auguſtam quaternitatem compleſſet; etenim Auguſtæ honore ornatam dubitare haud ſinunt allata, & præcipue nummi à Duchangio in Familiis Byzantinis, & à Mediobarbo relati. Id puto ex eo eveniſſe, quòd detrectaverit Petrus Honoriam, poſt ſtuprum ab ea admiſſum, nominare piiſſimæ Matri, taleque infortunium minime promeritæ. Quare & Templum D. Jo: Evangeliſtæ dicatum ſentio circa initia Johannis Angeloptis, & rite Honoriæ ſtuprum uterum gerentis conſignari anno 434. Erravit ergo Rubeus, qui Templum illud Petro Chryſologo ſedente dedicatum narrat; etenim Petrus à Sixto III. electus, ordinatuſque fuit, nec certe primo Pontificatus ſui anno, qui fuit 432., quare neceſſe fere fuerit eodem anno Baſilicam dedicari, Petrum

trum ordinari, Honoriæque ſtuprum agnoſci.

XIII. In ejuſdem Baſilicæ teſtudine narrat Rubeus icones fuiſſe Auguſtorum ad dexteram quinque, *Conſtantini* videlicet, *Theodoſii*, *Arcadii*, *Honorii*, & *Theodoſii Nep.*, ad ſiniſtram quinque *Valentiniani*, *Gratiani*, *Conſtantii*, *Gratiani Nep.*, & *Johannis Nep.* Circa ſubſellia verò ad dexteram *Theodoſii*, & *Eudociæ*, ad ſiniſtram *Arcadii*, & *Eudoxiæ*. Unde hæc hauſerit Rubeus, non docet. Agnellus hæc tantùm habet; *& infra Tribunam Eccleſiæ ſuper Capita Imperatorum*, & *Auguſtarum legitur; Confirma hoc Deus*, &c. Porro quid ad Gallam attinuerit Conſtantinus, non video; *Johannis* etiam *Nep.* mentio nulla in Gallæ, vel hujus matris Familia, invenire eſt. De relatis itaque à Rubeo dubitare licet. Placet autem duplex hìc Stemma apponere harum rerum occaſione, quorum uno Familia Gallæ, Gallæ Placidiæ Familia altero agnoſcatur. Jornandes lib. primo. *Gratianum filium ſuum Valentinianus Ambianis Imperatorem conſtituit, quem habuit de Severa priori Jugali;* & paulo infra; *decepta ergo Juſtina, Valentinianus edidit ex ipſa quatuor filios Valentinianum Imperatorem, Gratam, Juſtamque*, & *Gallam, de qua Galla; de hinc Theodoſius Imperator Flacilla defuncta, quæ Arcadium, Honoriumque pepererat, Placidiam generavit, quæ Mater fuit moderni Valentiniani Junioris Imperatoris.* Paulus Diaconus lib. 2. Valentiniani Senioris, & Valentis Patrem dicit *Gratianum mediocri ſtirpe ortum apud Cibalas.* Hæc ad maternum Placidiæ genus ſpectantia certa ſunt, & paſſim nota; ea tamen adnotare placuit, cum & adſtruendo Patris, & Agnatorum, Cognatorumque Stemmati inſerviant: nullibi autem Conſtantini, Johanniſve nomina leguntur. Singleidam Gallæ Placidiæ ex Fratre Neptem ex Agnello cognoſcimus; reliquas Arcadii filias, ex Marcellini Chronico, cæteriſque.

XIV. Quæ apud Noſtrum ſpectantia ad S. Johannis ec-

ta-

Digitized by Google

Stemm

Valens. Juſtina =

Galla. Juſta. Grata. Va

Familia Ga

Flacilla = The

Eudoxia = Arcadius. Honorius = Ma
Th

Singleidis. Arcadia. Flacilla. Marina. Theodo

Pulcheria = Marcianus

1

Digitized by Google

Digitized by Google

taſim, cujus cauſa τοῦ Ἀγγελίττι cognomentum promeruit, exhibent nonnullas Sacræ Synaxis partes. Hæ autem recenſentur; *Lectio Evangelii, & proteſtatio Catechumeni* ante Angeli apparitionem, inde canonica verba, cum ſupplicationibus, & ſigno Crucis ſuper Hoſtiam, Sanctificatio Corporis Chriſti, perceptio Corporis Domini, Calicis per Diaconum Pontifici porrectio, quam Angelus Diaconi vice præſtitit. Hæc omnia cum cæteris ad veterem Miſſam ſpectantibus ſatis ſuperque illuſtravit Vir olim doctiſſimus, & pius Cardinalis Bona, illuſtravere etiam ordinum Editores Menardus, Pamelius, Thomaſius, Mabillonius. Speciale videtur Calicem à Diacono porrectum, ex quo Pontifex Sanguinem Domini ſumebat, ore quidem, non fiſtula, ut alibi, Romæque præſertim; *quare Sacerdotes cum Populo cœperunt timere, & horrere, videntes Sanctum Calicem à ſemetipſo inclinatum ab ore Pontificis, & iterum in aëre ſe ſuper Sanctum Altare recipi.* Micrologus cap. 19 *Ipſe Pontifex confirmatur ab Archidiacono in Calice Sancto.* Ita porro etiam reſpectu Epiſcopi, Diaconi erat diſpenſare Sancta; *ſicut enim*, ait Rabanus lib. 1. Inſtitut. Cleric. cap. 7., *in Sacerdote conſecratio, ita in Miniſtro diſpenſatio Sacramenti eſt. Ille oblata ſanctificat, iſte ſanctificata diſpenſat.* Quæ de ſolius Calicis diſpenſatione, ſeu diſtributione accipienda ſunt, cum aliunde conſtet Epiſcopum, vel Sacerdotes miniſtrantes, Corpus Domini diſpenſaſſe. Id in Romana Eccleſia agebant Epiſcopi Papæ adſiſtentes. Cardinalis Bona laudatus rerum Liturg. lib. 2 cap. 17. num. 8. rem univerſam his explicat; *Ordo Communionis hic erat, ut primò quidem celebrans ſeipſum communicaret, deinde Epiſcopos, ſi qui aderant, vel Presbyteros ſimul cum eo Synaxim agentes, tum Diaconos, Subdiaconos, & Clericos, Monachos, Diaconiſſas, & Sacras Virgines, noviſſime Populum, adjuvantibus Presbyteris primùm Viros, deinde Mulieres. Idem in Calicis diſtributione ſervabatur, niſi*

quod

Digitized by Google

quod Preſbyteri per ſe illum ſumebant, Diaconi à Preſbyteris, reliqui à Diaconis, ut ex Ordine Romano, & ex Græcorum Euchologio conſtat. Non juvat hìc in Græcorum uſum inquirere; in Latina Eccleſia, ut ut diſtributio panis ita ſe habuerit, uti doctiſſimus Cardinalis tradit, certe Ordines Romani, aliique ferunt Diaconi munus extitiſſe ipſum celebrantem Calice confirmare. In primo Ordine Romano ab eruditiſſimo Mabillonio vulgato hæc habentur n. 20. pag. 14. *Qui* Pontifex, *dum communicaverit de ipſa Sancta, quam momorderit, ponit in manus Arcbidiaconi, dicendo in Calice; Fiat commixtio, & conſecratio Corporis, & Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti accipientibus nobis in vitam æternam. Amen. Pax tecum. Et cum ſpiritu tuo; Et confirmatur ab Arcbidiacono.* Quæ poſtrema verba his illuſtrat laudatus Mabillonius; in Comment. prævio cap 8. n. 11. *Deinde in primo Ordine Pontifex confirmatur ab Arcbidiacono, accipiendo ſcilicet Sanguinem pro complemento Communionis, uti Micrologus loquitur.* Eadem repetit in notulis Ordini ipſi ſubjectis; *præclarum, adiicit, hoc ſane ſpecimen Communionis generalis etiam Sacerdotum, & Epiſcoporum.* At quid ex hoc loco elici poſſit ad adſtruendam Communionem generalem, plane non video, cum hìc de ſolo Epiſcopo celebrante agatur. Diverſum tradere videtur Ordo ſecundus, in quo num. 14. exhibita penè eiſdem verbis immiſſione particulæ ſanctæ, quam Epiſcopus momorderit, in Calicem, deſunt verba, *& confirmatur ab Arcbidiacono.* Infra verò poſt unius ſpeciei narratam ſumptionem, hæc ſeqvuntur; *Epiſcopus primus accipit Calicem de manu Arcbidiaconi, & ſtat in cornu Altaris, ut confirmet ſequentes Ordines, deinde Arcbidiaconus accepto de manu illius Calice refundit in Scypho, quem ſupra diximus, & tradit Calicem Subdiacono Regionario, qui tradit ei pugillarem, cum quo confirmet Populum,* &c. Pro temporum diverſitate diverſo modo hæc acta ſunt, quod ex Ordinibus ipſis à ſe-

editis

editis elicit laudatus Mabillonius in Comment præ-
vio cap. 8. num. 15. In Ordine tertio ex codice Col-
bertino octingentorum fere annorum apte ad rem
noſtram hæc habentur; *ſed ipſe Pontifex confirmatur
ab Archidiacono in Calice Sancto, de quo parum refun-
dit Archidiaconus in majorem Calicem, ſive Scyphum,
quem tenet Acolytus, ut ex eodem Sacro Vaſe confirme-
tur Populus*. Calicem Sanctum Noſter vocat, in quo
facta fuerat conſecratio, ad diferentiam Calicum,
ſive Scyphorum miniſterialium, in quibus vino con-
ſecrato cum non conſecrato ab Archidiacono *confir-
mabantur omnes Sanguine Dominico, quos communica-
verat Pontifex Corpore Dominico*, ut habetur in Ordine
mox laudato. Sic & in tertii recentioris Ordinis frag-
mento dicitur, quod *Domnus Apoſtolicus confirmatur
de Calice, tenente Calicem Archidiacono*. Ita, & in ſe-
quenti Sangallenſi; *ſuſceptumque Diaconus ab Acolyto
Calicem, porrigat Epiſcopo, & confirmet*. In altero ſimi-
liter ſubſequente; *ipſe autem Diaconus tenens Calicem,
& fiſtulam, ſtet ante Epiſcopum uſque dum ex Sangui-
ne, & Corpore Chriſti, quantum voluerit ſumat*. Verba
illa *& Corpore Chriſti* in locum non ſuum irrepſiſſe vi-
dentur. Singularis ritus deſcribitur in alio Ordine
decimo loco exhibito, quem Mabillonius coniicit
ſeculo undecimo conſcriptum, pro Miſſa Pontificis
ad Eccleſiam Lateranenſem quinta Feria in Cœna
Domini, ubi hæc habentur; *confecto itaque Sacrificio,
Pontifex ſolus communicat ſuper Altare ſine Miniſtris, &
non cum calamo, ſed cum Calice tantùm ſe confirmet illo
die, & ſexta Feria*. Hæc Diaconi officio in hac parte
illuſtrando ex Ordinibus à Viro doctiſſimo, mihique
in primis colendo publici juris factis allata, ſufficiant.

XV. Confirmant non poſſe eidem Johanni Epiſcopo
convenire univerſa, tanquam ejuſdem Epiſcopi, ge-
ſta ab Agnello tradita, quæ idem de Angeloptis ætate,
& effigie ſubjicit, narrato loco, dieque ejus depo-
ſitionis; *apparetque* inquit, *fuiſſe tenui forma, & ni-*
gri

gri capilli, paucos canos, ſed Sanctitate ætatem ſuperavit, quia cœleſtis Dominus plus mentes, quam ætates comprobat. Cultum antiquiſſimum eidem Epiſcopo in Eccleſia Ravennate præſtitum adſtruit, quod ante ejus Imaginem in Urſiana Baſilica extantem, diutiùs ſingulis noctibus Candela arſerit. At quidni Agnellus unius effigiem Johannis pro alterius acceperit? Quæ ſeqvuntur nil habent, quod obſervari mereatur. Poterant abſque jactura dimitti, at integrum edere volui Agnelli opus, ne omiſſa pluris fierent, quàm debeat.

VI-

Digitized by Google

VITA SANCTI PETRI CHRYSOLOGI.

CAPUT PRIMUM.

Petri natale ſolum, & Eccleſia. Eutychetis hæreſis. Chryſologi epiſtola ea occaſione conſcripta.

DE SANCTO PETRO.

PEtrus XXI. [a] pulcher aſpectu, delectabilis forma. Ante eum nullus Pontifex ſapientia ſimilis illi, & poſt eum non ſurrexit. Multorum librorum, & voluminum conditor, & velut irriguus fons ita in eum Divina Sapientia quotidie emanabat; unde pro ſuis eum eloquiis Chryſologum vocavit,

X idest

a *Iſte Petrus Archiepiſcopus electus fuit in Archiepiſcopum Ravennæ circa annum Domini CCCCXXIX., & confirmatus fuit.*

[a] ideſt aureus ſermocinator. Natus eſt Cornelienſe Territorio, [b] nutritus, & doctus à Cornelio illius Sedis Antiſtite, & pro ſui Nutritoris amore Petrus ipſe iſte beatus, qui dudum Imolas prædictum vocabat territorium, ab illo jam tempore Cornelienſe nominavit: ſed ajunt alii ideo Cornelienſe eo, quòd Cornelii Forum fuiſſet. Iſte temporibus primi Leonis Sanctiſſimi Papæ Ravennatis Eccleſiæ Cathedram regebat. In ipſis diebus ſæviſſimus Eutyches Presbyter maligno ſpiritu inſtigatur, & circa Sanctam, & individuam Fidem Catholicam ſuis peſſimis cogitationibus, malignam cœpit hæreſim excitare. Quem Sanctiſſimus Leo per ſuam Epiſtolam in conſpectu Sanctorum multorum Dei Epiſcoporum ammonivit. Numquam potuit ejus ſuperſtitioſam credulitatem ad bonum revocare propoſitum. Sanctus igitur Leo ad Beatum Petrum hujus Ravennatis [c] Pontificem res notas celeriter fecit, qui ſcribens Epiſtolam ad ipſum Hæreticum direxit, per quam in Chalcedonenſe Synodo non conſenſit; demerſus eſt. Sed ipſe Sanctiſſimus Leo multas vices per ſua Epi-

a Chryſologus ideſt aureus ſermo.
b Cornelia idem eſt, quod Imola.
c ſupple *Urbes.*

Epigrammata ConſtantinopolitanamUrbem miſit, non ſolùm ad Gallam Placidiam, verùm etiam ad Valentinianum, & Honorium, & ad cæteros alios Fidei robuſtos, ſimulque ad Divum [a] Gratianum, & Eudoxiam ſequeſtratim contra prædictum Eutychem Presbyterum diverſas, ut diximus, Epiſtolas; & tanto in tempore prolata fuit, uſque ad tempora Martiani Imperatoris. Igitur, ut diximus, cum multa altercatio de Sancta intemerata Fide Catholica facta fuiſſet multis diebus, contigit, ut cum Epiſcoporum Concilio fuiſſet allatus prædictus Hæreticus, coram omnibus Sacerdotibus Theodorus Epiſcopus cum eo certare cœpit, oſtendens ſingula volumina de Sanctis Scripturis, & diverſa teſtimonia, quod Sancta indiviſa ſit Trinitas, & Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus unus eſſet Deus coæqualis [b] ex duabus manens naturis Dei, & hominis. Non conſenſit. Tunc auctoritate Apoſtolica demonſtrata non reſcipuit. Oſtenſaque eſt Beati Petri Chryſologi Epiſtola, [c] in qua ex parte continebatur ita; *humanæ leges intra XXX. annos inter nos omnes litigioſas interimunt quæſtiones,*

a repone *Martianum.*
b hæc de Chriſto Domino apte intelligenda.
c *epiſtola Petri Chryſologi ad Eutychen hæreticum.*

nes, & tu circa quingentos annos cur tanto præſumis in Chriſtum conviciare ſermone? Verè oportet te humiliari ad Sanctum Romanum Pontificem, & diligenter ejus præcepta cuſtodire. Et non aliter æſtimes niſi, quod Beatus Petrus Apoſtolus vivus ſit, & Apoſtolatus Cathedræ Romanæ Sedis in carne teneat principatum. Poſt hæc autem ipſe Eutyches ſæviſſimus in ipſo cecidit Concilio; Sacerdotum verò cæteri poſt ſolutum Concilium unà cum plebe omnium Chriſtianorum Deo immenſas gratias agentes, & maximas laudes Imperatoris Catholicam, & certam Fidem obſervantis valedicentes abjerunt lætantes.

CAPUT SECUNDUM.

Petri Chryſologi Ordinatio cœlitus imperata.

IGitur chariſſimi illud, quod reſiduum eſt de Chryſologi Vita in medium proferamus, & inquiramus, quomodo, aut qualiter in tali Orthodoxa Sede non ex propriis ovibus, ſed à ſubjecta Corneliense Eccleſia Ravennenſes Cives Pontificem ordinaverunt. Tempore namque illo poſtquam defunctus eſt Beatiſſimus ante nominatus Præſul Johannes, conve-

vene-

venerunt univerſus cœtus Populi, unà cum Sacerdotibus, ſicut mos eſt Eccleſiæ ritu, & elegerunt ſibi Paſtorem; cumque eo properantes Romam venerunt ad Sanctum Papam Apoſtolicæ Sedis, [a] ut eorum ordinaret Electum, ne talis Eccleſia viduata eſſet Pontifice tantis diebus. Die verò craſtina erant omnes parati, ut eum, quem elegerant, Sanctis Apoſtolicis præſentarent aſpectibus. Igitur nocte eadem appaъvit ad Sanctum Sixtum Urbis Romæ Epiſcopum per viſionem B. Apoſtolus Chriſti claviger Petrus, unà cum Apollinare diſcipulo ſuo, & inter ambos ſtans B. Petrus Chryſologus, & parùm B. Apoſtolus Petrus gradum figens, dixit ad Sanctum Papam Sixtum; vide hunc Virum, quem elegimus nos, qui ſtat in medium noſtrorum, ipſum conſecra, non alium. Idcirco expergefactus Papa juſſit valde introduci diluculo Plebem univerſam, & Virum, qui ordinandus erat. Intuitus eſt eum diutiſſime Sanctus Papa, & ait; ite, tollite eum de medio: hunc non cognoſco. Niſi adduxeritis mihi, qui oſtenſus eſt, alium non ordinabo. At illi cœperunt inquirere inter ſe mutuò,

 quæ

[a] *modus ſervatus in conſecratione Petri Chryſologi Archiepiſcopi Ravennatis.*

quæ eſſet hujuſcemodi res, ejectiſque omnibus foras, contriſtati ſunt. Alia verò die, juſſit, ut Populus cum omnibus electis, maximis, & mediocribus, & puſillis ante ſe introducti fuiſſent, & cum non vidiſſet formam Viri, quæ illi oſtenſa fuerat, ait; requirite ex vobis, forſitan non omnes veniſtis, & complures eſtis. At illi dixerunt; non ex nobis quempiam invenies Domine Papa. Ite, & egredimini foras; nondum Electum video. Tertia die denique iterum apparvit ad eundem Papam, nec vigilans pleniter, nec pleniter dormiens Apoſtolorum Princeps cum diſcipulo ſuo, ſicut, & priùs, & Sanctiſſimus Petrus Chryſologus inter ſe tenentes, dicentes illi; diximus jam tibi, ne ſuper alium manus imponas, niſi ſuper hunc Virum, quia multis temporibus Ravennæ Eccleſia, ſicut pinguedo Olei lucernæ illuminans, cum ab igne fuerit applicata, ita illius pingueſcet, & illuminabitur doctrina. Altera die introducuntur omnes, & non invenitur. Tunc Sanctus Papa Sedis Romanæ dixit ad Cornelienſem Epiſcopum, qui in illo tempore cum Ravennienſibus Civibus Romam jerat; introduc omnes Sacerdotes, & Clericos tuos, fortè ibi inveniam Virum,
qui

by Google

qui mihi oſtenſus eſt. Cui ille cum ſupplicatione reſpondit, dicens; non habeo talem Virum, niſi unum Diaconum, qui præeſt omnibus rebus meis, ſuper cujus manus ego ſervus tuus incumbo. Si jubes, ut in medium veniat, deferatur. Cui Beatiſſimus Papa; veniat non ſolùm ille, ſed & cæteri omnes, & ſi videro quem cupio, gratanter ſuſcipio. At ubi ingreſſi ſunt omnes, ſtatim ut vidit Sanctus Papa Virum, quem ſibi per viſionem oſtenſum fuerat, conſpexit eum, ut gemmam fulgentem, & hinc, atque illinc per ſpiritum cognoſcens vultum B. Apoſtoli Petri, & Apollenaris Pontificis, Chryſologi Petri dexteram, ſiniſtramque tenentes, & ut hæc omnia Sanctus Papa conſpexit, ſtatim de ſede ſurgens, & obviam illi quaſi medium atrium ivit, libenti animo alterutrum ſe ſalutaverunt uſque ad genua. At ubi ſubtrahere ſe S. Petrus Chryſologus Papæ volvit Beatiſſimus Papa non ſinuit. Statim cœpit fremitum dare Populus inter ſe, & maximum clamorem ad cœlum. Alii dicebant, quia Neophytum non recipimus; non ex noſtro fuit ovile, ſed ſubitò invadit Cathedram Epiſcopalem, quaſi latro. Tollite, tollite eum de medio, non recipimus, quia de ſub-

jecta Eccleſia non licet ad majorem tranſferre. Alii contra ajebant; juſtus eſt hic homo, non recte dicitis, ſuſcipiamus eum, ut bene noſtræ ſit Civitati, quia prudentiſſimus eſt, & caſtiſſimus, & doctor bonus, omnique gloria dignus; ex noſtra cognatione eſt, nihil in eum mali ſentimus, timore Domini plenus; ſine cauſa eum perdere vultis. Sanctus verò Sixtus III. Sedis Romanæ in tali altercatione Populum huc illuc diviſum conſpiciens, palam omnibus retulit viſum, ut ſuperiùs diximus, quomodo per ammonitionem Apoſtolicam eum conſecrare debuiſſet. Et ſi iſtum non vultis Patrem, à me recedite, & à Sancta Catholica Romana Eccleſia alienati vos omnes. Tunc illi quaſi ex una voce cœperunt clamare, & dicere; ordinetur, ordinetur. Conſcripſerunt celeriter Decretum, & per impoſitionem manus recepit Spiritum Sanctum, ordinatuſque eſt in Pontificem, & cum gloria ad Ravennam Sedem reverſus eſt. Ex illo jam die cœperunt eum omnes venerari, quaſi Angelum Dei.

CA-

CAPUT TERTIUM.

Ædes Pètro curante conſtructæ. Ejuſdem cum Projecto Corneliense Synchronologia. S. Barbatiani funus.

ÆDificavit [a] hic Beatiſſimus Fontem in Civitate Claſſis juxtà Eccleſiam, quæ vocatur Petriana, quam Petrus Antiſtes fundavit. Qui Fons miræ magnitudinis duplicibus muris, & altis mœnibus ſtructus arithmeticæ artis. [b] Iterumque fundavit Domum infra Epiſcopium Ravennæ Sedis, quæ dicitur Tricoli, eo quòd tria cola contineat; quæ [c] ædificia nimis ingenioſa inferiùs ſtructa eſt. Fecitque non longè ab eadem Domo Monaſterium S. Andreæ Apoſtoli; ſuaque effigies ſuper valvas ejuſdem Monaſterii eſt inferiùs teſſellis depicta. Foris verò parietes proconniſis marmoribus decoravit, & in ingreſſu januæ extrinſecus ſuper liminare verſus metricos continentes ità;

Aut lux hic nata eſt, aut capta hic libera regnat.
Lux eſt ante venit Cœli decus unde modernum,

Aut

[a] *Fons in Civitate claſſis juxtà Eccleſiam Petrianam.*
[b] *Domus in Archiepiſcopatu Ravennæ nomine Tricola.*
[c] idest *Ædes*.

Aut privata diem pepererunt tecta nitentem;
Incluſumque jubar ſecluſo fulget Olympo.
Marmora cum radiis vernantia cerne ſerenis,
Cunctaque ſereno percuſſa in murice ſaxa.
Auctoris pretio ſplendeſcunt munera Petri.
Huic bonor huic meritum tribuit ſic comere parva;
Ut valeant ſpatiis amplum ſuperare coactis.
Nil modicum Chriſto eſt. Arctas benè poſſidet ædes,
Cujus in bumano conſiſtunt pectore templa.
Fundamen Petrus, Petrus fundator, & Aula.
Quod Domus boc Dominus, quod factum Factor, & idem
Moribus atque opere. Chriſtus poſſeſſor babetur,
Qui duo conſocians mediator reddit, & unum.
Huc veniens fundat parituros gaudia fletus,
Contritam ſolidans percuſſo in pectore mentem.
Ne jaceat, ſe ſternat bumi, morboſque latentes
Ante pedes Medici cura properante recludat;
Sæpe metus mortis, vitæ fit cauſa beatæ.

Multa condidit volumina, & valde ſapientiſſimus fuit. Iſte unà cum Projecto à Beato Cornelio Imolenſis Eccleſiæ una hora in Diaconos ambo conſecrati ſunt. Poſt verò Divina providentia ambo ſolium Epiſcopale tenuerunt. Petrus Ravennæ Eccleſiæ; Projectus ſervatus eſt Imolenſi. Poſtquam hic Pontifex ordinatus eſt, poſtmodum ab

ipſo,

ipſo, iſte alter Epiſcopus Eccleſiæ Cornelienſis conſecratus eſt, temporibus Gallæ Placidiæ Auguſtæ, ſicut ſcriptum reperimus. [a] Corpus B. Barbatiani idem Petrus Chryſologus cum prædicta Auguſta aromatibus condiderunt, & cum magno honore ſepelierunt non longè ad Poſterulam Ovilionis; conſecravitque Eccleſiam S. Johannis Baptiſtæ, quam [b] Baduarius ædificavit.

CAPUT QUARTUM.

Petrus mortem ſuam prævidet, prædicitque. Forum Cornelii pergit, ibique decedit. Locus Sepulcri.

COgnovit autem poſt hæc hic Beatiſſimus Petrus per ſpiritum finem vitæ ſuæ. Ivit ad Cornelienſem Eccleſiam, & ingreſſus infra Baſilicam B. Caſſiani obtulit munera, ideſt craterem aureum unum, & pateram argenteam alteram, & diademata aurea magna, pretioſiſſimis gemmis ornata. Hæc omnia à S. Caſſiani Corpore imbuit, poſitaque ſuper Aram ipſius Eccleſiæ, & ſtans ſuper crepidinem

a *Corpus B. Barbatiani ſepultum.*
b *Baduarius ædificator Eccleſiæ S. Jo. Baptiſtæ.*

nem juxtà Altare expanſis manibus, benedixit cunctam Plebem, Sacerdotes, & Populos, ac oravit dicens; tu dediſti Domine Deus animam in corpore iſto; tu iterum miſericors ſuſcipe eam, quia tua ſum Creatura. Non occurrat mihi iniquiſſimus Diabolus, ſed Angelus tuus Sanctus ſuſcipiat eam, & collocare jubeas in finibus Patriarcharum, ubi lux permanet, & gaudium immenſum eſt. Et nunc Domine te confiteor labiis, corde; tu qui cuncta patraſti ex nihilo, qui ſolus noſti priſca, præſentia, & futura; da Populo huic cor docibile, ut timeant te, & agnoſcant, quia tu es Deus in Cœlo ſurſum, & in terra deorſum, qui per Sanctum Filium tuum totius generis humani ſalutem recuperaſti, in quem credimus Deum, & Dominum Angelorum, qui es benedictus in ſecula ſeculorum. Mitte illis Domine Deus verum Paſtorem, qui tuas congreget oves non diſperdendo, ſed ad caulas Eccleſiæ congregando. Non ſopiat ut mercenarius, non ſit ut alienæ ovis cuſtos, ſed verus Paſtor, qui oves cum agnis commiſſas, immaculatas tuo aſpectui repræſentet; ne ille ferox immaniſſimus Lupus, qui prædam rapere quærit à te, Paſtoris corda excita, ra-

pida

Digitized by Google

pida voluptas depellatur, vellera Fidelium ovium non diripiat, ne Sancta Eccleſia vocis balatibus gemat. Tu bonum Paſtorem tribue huic Populo; mitte Paſtorem non percuſſorem, ſed nutritorem, non ut allidat, ſed defendat, non ſpernentem, ſed revocantem, non raptorem, ſed largitorem, non ut...... ſed compeſcat, non cupidum, ſed tributorem, non elatum, ſed humilem, non ſævum, ſed blandum. Cuſtodi eos, Populus tuus eſt, & oves manuum tuarum, qui es benedictus in ſæcula. Ad lugentem Populum ait; Filii cariſſimi audite me. Ego vado, & ingredior viam univerſæ terræ, ubi conſtituta eſt Domus omnis viventis. Nunc Filii confortamini, & eſtote Viri prudentes. Dabit vobis Dominus Deus Paſtorem, & Rectorem ſicut ſcriptum eſt; *non repellet Dominus plebem ſuam in finem, & hæreditatem ſuam non derelinquet*. Ipſum audite. Ille docebit vos. Ille vos per amœna paſcua ducet, ille ſui verbi pabulo vos reficiet; ipſum audite, non conturbemini. Et vos viſcera mea non contra eum in tumore cordis elevetis, non cum tumultu, & jurgio Paſtorem eligatis; non Patrem hujus Patriæ pro pecunia hanc obtineat ſedem; ſed hoc diligite,

quem

quem Dominus elegerit. Eſtote perfecti Filii; ab omni hæreſi ſervate vos. Cavete ab Ariano dogmate. Sanctam, & incontaminatam Catholicam Fidem tenete. Corpora veſtra ſervate abſque pollutione, quia Templa Dei animata ſunt. Hæc cuſtodite, & agite, ut mereatis vos cum veſtro Paſtore in univerſorum placitorum cœleſti Domino viam parare. Præcepta ejus ſatis cuſtodite, obedite ei, ut ille pro ovibus oret, quia Omnipotens Deus non vult hilarem, ſed cor contritum ſuſcipit, & humiliatum ſpiritum. Sit benedictio Domini Dei Omnipotentis ſuper vos, & ſuper filios veſtros in generatione, & progenie nunc, & ſemper, & in ſecula ſeculorum. Cumque omnes reſpondiſſent Amen, converſus ad Aram B. Caſſiani ait; deprecor te B. Caſſiane intercede pro me. Tuæ Domui quaſi vernaculus fui à Cornelio iſtius Sedis in Eccleſiæ gremio nutritus: iterum ad te reverſus, animam nunc Deo Omnipotenti trado; corpus autem meum tibi commendo. Hæc, & his ſimilia, dum diceret, quaſi, qui eructans, ovans, & exultans, flentibus cunctis, qui aderant, reddidit Spiritum III. Non. Decembris. Cæmentarii verò poſt Sedem ipſius Eccleſiæ parave-
runt

runt celeriter *a* Sepulcrum in loco ubi ipſe præcepit, & ibidem Sanctum Corpus receptum eſt, & permanet uſque in hunc diem. Sedit autem Annos..... menſes...... dies.....

OBSERVATIONES

AD VITAM S. PETRI CHRYSOLOGI.

Petri ætas expenſa. Narratio de ejuſdem electione divinò impulſu facta contra Dupinium aſſeritur. Agnellus Ravennatem Eccleſiam Romanæ ſubditam agnoſcit. Petri Epiſtola ad Eutychetem. An aliam ſcripſerit. An ſcripſerit poſtremas illius periodos. Ædes Tricoli an à Chryſologo excitata. Petriana Eccleſia. Sacellum S. Andreæ an à Chryſologo conſtructum ſit. Munera Cornelienſi Eccleſiæ tributa.

I. DIvi Petri Chryſologi ætatem in poſtrema Diſſertatione indicavimus, quantùm quidem ſufficere poterat ad tollendam temporum confuſionem; nunc expreſſe, quantùm licuerit, de ea decernendum eſt. Et pro Epiſcopatus ejuſdem initiis in ea ſententia perſevero, ut vel anno 440., qui Sixti III. Summi Pontificis poſtremus fuit, vel præcedenti 439. ordinatum credam. Annus ejuſdem emortualis nec ante 448. collocari, nec poſt 451. diferri po-

a Sepulcrum B. Petri Chryſologi in Imola in majori Eccleſia.

poteſt. Poſterioris aſſerti veritas ex eo patet, quòd Æmiliæ Civitatibus clades, & direptio Attila late furente anno 452. eſt illata, eoque Ravennam properante Johannes ſedebat Epiſcopus, nec fortaſſis is ejus Sedis annus prior erat, ſed præcedenti 451. cœperat. Prior autem aſſertio ex Actis S. Germani Antiſiodorenſis à Conſtantio fideliter, & accurate conſcriptis evincitur, cum ex iiſdem certa demonſtratione elicuerit Eminentiſſimus Card. Noriſius Germanum Ravennæ objiſſe anno eodem 448 die 31. Julii, Hiſt. Pelagianæ lib. 2. cap. 12. Conſtat autem Petrum Chryſologum ejuſdem Sancti funus curaſſe. Idem Eminentiſſimus, & Eruditiſſimus Cardinalis de Petri Chryſologi emortuali anno hæc habet; Petrum Chryſologum *eo anno* (450.) *vel ſuperiori forte deceſſiſſe 2. Decembris, qua die ejus memoria recolitur, patet ex epiſtola Leonis 35. ad Leonem Ravennatem data die 24. Octobris Marciano Coſ., hoc eſt anno 451.; nam anno 448. idem Chryſologus literas ad Eutychetem male jam ob hæreſim audientem dedit, Eutyches verò in Italia eo ipſo anno ad Kal. Junias inter Catholicos habebatur ex literis Leonis ad ipſum eadem die datis, in quibus Eutychetis zelum laudat, quo contra Neſtorianos depugnabat; ea eſt epiſtola ſexta. Hæc inſerenda putavi, ut eos corrigerem, qui Petrum Chryſologum circa annum 440. objiſſe ſcribunt, quæ fuit Hieronymi Rubei, & communis Scriptorum Ravennatum ſententia, quæ ſi vera eſſet, ſane ante annum 440. Germanus Antiſiodorenſis Ravennæ Chryſologo Præſule diem objiſſet*. Rubeus Petri Chryſologi obitum non anno 440., ſed 450. conſignat. Hiſt. Ravenn. lib. 2., unde immerito refellitur. Porro cum ad Kal. Junias anni 448. Eutyches in Italia bene audiret, non potuit eo anno à Petro Eutycheti epiſtola, quæ extat, conſcribi, cum enim conſcripta eſt Eutyches in Italia male audiebat, ut ex ejuſdem epiſtolæ tenore conſtat, quare epiſtola Chryſologi non potuit ante annum 449. conſcribi. Epiſtola S. Leonis,

quæ

quæ Leoni, ſeu Neoni dicitur ſcripta ex dictis ſupra in Diſſertatione, non probat intentum, licèt cum Pagio contra Queſnellum ad annum 451. retrahatur, ac propter conjecturam, quam in Diſſertatione exhibui de Ravennii nomine in Inſcriptionis ejus mendo forte cubante, adjicere placet, Johanni fortaſſe ſcriptam fuiſſe, qui Exſcriptorum vitio in Leonem mutatus ſit. Id tamen ſi admittatur nil argumentum juvat, cum Queſnelli argumenta cogant eandem epiſtolam ad annum 458. transferre, & in primis quæſtio de redeuntibus à Barbarorum captivitate, quæ referri nequit ad extorres illos, qui ob Geinſerici perſecutionem ſolum vertere coacti ſunt, quandoquidem illi non redibant à Barbaris, quod quæſtio ipſa ſupponit. Quod probat Johannem ante annum 452. ſediſſe, eſt Attilæ incurſio, quæ anno eodem evenit, cui Johannes ipſe ocurrit, ut narrat Noſter. His omnibus perſpectis efficitur Petrum Chryſologum anno 450. vel 451. objiſſe, eodemque Iohannem ſuffectum, nec Neoni inter hos locum eſſe, qui ob multa præclare geſta, quæ in ejus Vita narrantur, pluribus annis ſederit oportet.

II. Ut autem ordo temporum ſervetur ab Agnello neglectus, obſervanda eſt Petri electio ad Epiſcopatum Numinis nutu, & Sanctorum, Petri, ac Apollinaris apparitione peracta. Rem omnium primus ex Noſtro in publicam lucem produxit Ferretus, inde diſſerte, ut ſolet, in ſua Hiſtoria narravit Rubeus, ex eo Baronius, cæterique. Verùm, quod fluminum aquis accidit, qui pro ſoli unde fluunt natura, vario imbuuntur ſapore, ita quod demum non ſint quales à fonte manarunt; id narrationi huic accidiſſe facile deprehendet, qui Agnelli fontes guſtaverit, quamvis rei ſubſtantia ſervata ſit. Verùm mirari ſubit hominum pluresita comparatos, ut facile nimis omnia credant; alios autem è contra, ut omnia in dubium vertant. Dupinius in Bibiliotheca Auctorum Eccleſiaſticorum

de hacce hiſtoria hæc ex Gallico in Latinum verſa, habet; *at nequit hiſtoriæ hujuſmodi narrationi credi, etenim illam nullus fide dignus Auctor exhibet*. Agnellus tandem in lucem prodiens an Dupinio Auctor fide dignus futurus ſit ignoro. Illud ajo hinc agnoſci ejus hiſtoriæ traditionem, prout ab Agnello narratur, antiquitate eximie commendari.

III. Notari meretur Privilegia à Valentiniano Ravennati Eccleſiæ tributa, ſi qua fuere, quæ quidem Johannes Petri immediatus Prædeceſſor nactus ſit, Agnello ipſo teſte, licèt aliàs Primatus Romani impatiente, nullo modo Epiſcopos ipſos à Romani Pontificis jure exemiſſe; etenim ſi quando id exemptionis efficere valuiſſent, tum idipſum fieri debebat, cum ipſo Valentiniano imperante, qui Privilegium paulo ante tribuerat, novum Epiſcopum ordinandum eſſe, mors illius, cui Privilegium tributum fuerat, efficiebat. Qui itaque narrat Populum, & Sacerdotes (quorum nomine intelligendos etiam puto Epiſcopos provinciales) facto de certi Viri electione Decreto, cum eo Romam properaſſe ad Sixtum Sanctum Apoſtolicæ Sedis Papam, *ut eorum ordinaret Electum*; quique in ſubſequentibus adjicit diſſidente, & tumultum agente Ravennatum Plebe, Sixtum viſione narrata dixiſſe; *& ſi iſtum non vultis Patrem, à me recedite, & à Sancta Catholica Romana Eccleſia alienati vos omnes*; quare cuncti una voce clamaverunt; *ordinetur*, & conſcripto celeriter decreto *per impoſitionem manus recepit* (Petrus) *Spiritum Sanctum, ordinatuſque eſt in Pontificem*; manifeſtò oſtendit Valentinianum Privilegium dediſſe, ſi quod unquam dedit (potuit enim nobis ignotum dediſſe) quod nullo modo S. Sedis jura, & Eccleſiæ Canones violaret; nec inde factum, ut Ravennates Epiſcopi autonomi quodammodo eſſent. Hæc & ſimilia, quæ ſuis locis pro opportunitate obſervabimus ab Agnello narrata efficiunt, ut ſatis mirari nequeam, quid rei fuerit, ut

ipſe

ipſe, qui alicubi Pontificale ſuum ſcribens erga Romanæ Sedis Primatum ſe rite, recteque affectum oſtendit, alibi, & hìc putido commento præmiſſo, Schiſmaticarum partium ſectatorem ſe prodat. At ea mendacii, & malæ cauſæ conditio eſt, ut ſuo ſe gladio perimat.

IV. Regrediendum modò ad ea, quæ Agnellus de S. Petro priori loco narrat, licèt poſtremis ejuſdem annis evenerint, quæque pertinent ad Eutychetis Abbatis Conſtantinopolitani hæreſim. Ea verò tanta ſermonis ſtribiligine, rerumque confuſione inſecit Noſter, ut divinandum ſit, quid mente tenuerit. Actorum in cauſa Eutychetis hìc ratio habenda eſt, ut ſuis apte temporibus reſtituantur vera, ſi quæ ex Agnelli Hiſtoria elici poterunt; id etiam ei, quod numero primo diximus ad poſtremos Chryſologi annos ſpectanti, lucem affundet. Damnata itaque Neſtorii hæreſi in Epheſina generali Synodo, partium ſtudia effecere, ut qui quammaxime ab ea diſcedere voluere, in oppoſitam æque impiam dilaberentur. Eutyches omnium abſurdiùs peccavit, qui in Chriſto Naturarum diſtinctionem pertinax negavit, & oppoſitum ſentientes Neſtorianiſmi accuſavit, datis Leoni Summo Pontifici literis, quibus Leo ipſe reſpondit prima Junii anni 448. Anno eodem in Concilio Coſtantinopoli Novembri menſe habito à Flaviano ejuſdem Urbis Epiſcopo, accuſante Euſebio Dorileenſe, Eutyches ſæpe citatus, ac tandem comparens, aſſerenſq; proterve hæreſim, damnatur. Hinc eveſtigiò Leoni denuo ſcribit, ſeque per nefas damnatum lamentatur, agitque apud Imperatorem, ut Concilium generale cogatur, qui interim Conventu Conſtantinopoli triginta Epiſcoporum habito prima Aprilis die anni 449. rem majoribus tricis implicuit. Leo die 18. Februarii Flaviano ſcripſerat, ac Theodoſio inquirens cauſas, ob quas Eutyches damnatus fuerat, quibus à Flaviano intellectis ejuſdem zelum, pieta-

temque commendavit epiſtola data die 21. Maji anni ejuſdem. Ante hanc diem non potuit à Chryſologo Eutycheti epiſtola ſcribi, in qua diſſertis verbis hæreſim ſugillat, aliàs, quod Summus Pontifex neſciverat, ipſe agnoviſſet. Epheſi inde coacta nova Synodo, Leo ipſe S. Sedis Legatos miſit, eosdemque literis datis munivit, inter quas omnium laudibus, communique Eccleſiæ conſenſu ea laudatur, quæ in editione Queſnelliana eſt n. 24. data 13. Junii ad Flavianum, in qua Incarnationis Myſterium ea elegantia, puritate, ac claritate explicatur, ut vix in tota antiquitate monumentum illuſtrius ad rectum dogma firmandum invenire ſit. Synodus Epheſi cœpta eſt die 8. Auguſti ejuſdem anni 449., quæ ob in ea per nefas geſta prædatoria poſtmodum dicta eſt, catholicamque Fidem in ſummum diſcrimen conjecit, Eutychete abſoluto, & Flaviano damnato, qui paulo-poſt ærumnis injuriiſque affectus, dum in exilium duceretur, è vivis exceſſit. Ob hæc Leo Pontifex pluribus epiſtolis egit apud Theodoſium, ut Concilio generali res Catholica reſtitueretur. Extant epiſtolæ ad Auguſtum binæ ſub die 13., & 15. Octobris, aliæque ad alios. Egit etiam ea de re cum Valentiniano, Placidia, Eudoxiaque, & Legatos Coſtantinopolim miſit. Nil tamen in re graviſſima à Theodoſio obtinuit. At eo defuncto, ſubſtitutoque Martiano, Pulcheria hujus Uxore agente, Concilium primò Conſtantinopoli ab Anatolio habitum eſt, cui interfuere Apoſtolicæ Sedis Legati, in quo lecta Leonis epiſtola ad Flavianum, & Epiſcoporum ſubſcriptionibus ſignata, Neſtorius æque, ac Eutyches damnati ſunt, deinde in Chalcedonenſi generali Concilio cœpto celebrari die octava Octobris ejuſdem anni epiſtola eadem magni Leonis regula fuit, qua firmatum eſt dogma de duabus in Chriſto Naturis contra Eutychetis hæreſim, illique Actionibus ſecunda, & quarta Concilium lectæ ſubſcripſit.

V. His ex Eutychianæ hæreſis hiſtoria delibatis, ad Agnelli tricas revertamur. Primò itaque ait Eutychetem à Sanctiſſimo Leone per epiſtolam monitum minime reſcipuiſſe, aitque epiſtolam in Conventu multorum Epiſcoporum lectam. Leonis epiſtola nulla ad Eutychetem data in Concilio ullo lecta eſt; quinimo in nullo ex præcedentibus Conſtantinopolitanum ſub Anatolio lecta eſt epiſtola celeberima ad Flavianum, de qua in ſuperioribus. De hac igitur ut loquatur reliquum eſt; at illi Concilio Eutyches non affuit, nec res ampliùs integra erat. Subiicit paragraphum omnium implicatiſſimum; *Sanctus igitur*, inquit, *Leo ad Beatum Petrum hujus Ravennatis Urbis Pontificem res notas celeriter fecit, qui ſcribens epiſtolam ad ipſum hæreticum direxit, per quam in Chalcedonenſe Synodo non conſenſit, demerſus eſt* Ex his, ut puto, argumentum nonnulli habere credidere, quo dicerent Petri Chryſologi epiſtolam in Chalcedonenſi Concilio lectam fuiſſe, quod tamen repugnat Actibus ejuſdem Concilii, in quibus nil de ea re, nec potuit fieri, ut Epiſcopi Ravennatis pro regula Fidei epiſtola legeretur apud eos, qui primùm ſentiebant ſolummodo inſiſtendum Symbolis Conciliorum Nicæni, Conſtantinopolitani, & Epheſini, admiſſis ſecunda S. Cyrilli ad Neſtorium epiſtola, & altera ejuſdem ad Johannem Antiochenum, & eo nomine laudatam S. Leonis epiſtolam ad Flavianum recepere, quod à dictorum ſenſu minime abluderet, explicaretque dillucide, quid de Eutychetis hæreſi ſentiendum. Dominicus Mita rem in hunc modum dirimi poſſe cenſet in Reſponſionibus ad oppoſita Vitæ Chryſologi à ſe conſcriptæ n. 5. 6. 7. & 8., ut S. Leo intellecta à Flaviano Eutychetis hæreſi, & cauſa, Romam vocaverit Petrum, qui Pontifice jubente epiſtolam illam omnium celeberrimam conſcripſerit Pontificis ipſius nomine ad Flavianum, quæ primùm in Conſtantinopolitana ſub Anatolio, deinde in generali Chal-

cedonenſe Synodo credendorum regula contra Neſtorium æque ac Eutychetem, lecta fuit. Ut autem effugiat, quod contra regeri ex ſtyli diverſitate ab aliis Petri monumentis poteſt, conjecturam ita circumſcribit, ut ſentiat Leonem conſcriptam à Petro epiſtolam *proprio tranſcripſiſſe ſtylo, & aliqua* ſuo marte adſcripſiſſe. Id omne ex ſermone 75. Chryſologi confirmare nititur, ubi ſe ex itinere Ravennam Quadrageſimali tempore reverſum, ac propterea feſſum admodum dicit. Conjectura ſe veritatem aſſecutum credidiſſet fortaſſis Mita ſi Noſtrum legiſſet, cum ex allato loco adſtrui videatur Petrum à Leone vocatum epiſtolam ſcripſiſſe, quæ in Chalcedonenſi Concilio Eutychetis hæreſim jugulaverit. At ex ſubſequentibus agnoſcitur Agnellum de epiſtola à Petro omnibus conſentientibus ſcripta locutum; ait enim *oſtenſam Beati Petri Chryſologi epiſtolam*, cujus etiam partem exhibet, de qua ſtatim. Mitæ itaque conjectura hinc nullo modo fulciri poteſt, quæ aliunde etiam dehiſcit, ruitque, etenim poſt Quadrageſimam anni 449. ſcripta eſt epiſtola Leonis, de qua fit quæſtio, die videlicet 13. Junii, cum præcedens ad eundem Flavianum data fuerit etiam poſt Quadrageſimam, die videlicet 21. Maji. At quî de ea re dubitari poſſit, cum ſtylus, ac verba ipſa Leonem ſonent?

VI. Seqvuntur apud Agnellum, quæ ſpectant ad alias Leonis epiſtolas, ob impetrandum Auguſtorum auxilium, quo res Catholica in pſeudo Synodo Nicæna male habita, novo generali Concilio reſtitueretur. Fœde labitur, niſi Exſcriptorum vitio Auguſtorum, & Auguſtarum nomina ſint mutata, Honorium memorans, ac Gratianum, qui è vivis dudum ante Eutychianæ hæreſis tempora abjerant. Honorii loco cogitaveram an Honoria ſubſtitui poſſet, at cum nulla extet Leonis epiſtola ad eandem, peſſima etiam ob ſtuprum fama laborantem, emendationem hujuſmodi ſuſtineri non poſſe cognoſco. Martiani etiam lo-

co,

co, facili lapſu, Gratianum intruſum ſuſpicabar; at illud obſtat, quod eadem periodo rem uſque ad Martianum prolatam dicit. Theodorum inſuper, quem in ſancto Concilio ait cum Eutychete certaſſe, & oſtenſis Sanctæ Scripturæ voluminibus, Sanctorumque Patrum teſtimoniis Catholicam Fidem de duabus Naturis ſtabiliviſſe, tota veterum Actorum Concilii à Flaviano coacti (in quo tantùm Eutyches auditus eſt Euſebio Dorileenſe, & Flaviano ipſo Hæreticum urgentibus) ſeries ignorat. Omnia itaque hìc apud Noſtrum à veritate abeunt.

VII. Illud è re eſſe inficiabitur nemo, quod ad epiſtolæ, de qua in ſuperioribus ſermo fuit, integritatem pertinet, quam ex hoc Agnelli loco uberrime probatam habemus contra nonnullos, qui contendunt poſtrema verba ad Summi Pontificis in Fidei dogmatibus ſupremam auctoritatem ſpectantia, Chryſologi non eſſe, ſed recentius addita à Romanæ Sedis ſtudioſo, eique addicto. Gerardi Voſſii hi auctoritate nituntur, qui epiſtolam Chryſologi Græco-latinam edidit cum aliis nonnullis ſubjunctis Gregorii Taumaturgi operibus impreſſis Moguntiæ Anno 1604, monuitque in duplici Vaticano Codice poſtrema illa verba deeſſe. Inde Dupinius prælaudatus in Bibliotheca hæc, quæ latine verſa exhibeo, habet; *porro litera finiri videtur ante ea verba, & quod ſequitur additum eſt ad S. Sedis auctoritatem commendandam*. At Agnello, ut adnotavimus, & ſuis locis conſtabit erga S. Sedem non bene affecto, & nihilominus verba ex epiſtola, ſeu ſenſum eorundem referenti, nullus ſanæ criſis ſtudioſus refragabitur. Conſtat profecto uſque ad Agnelli tempora in Ravennatis Eccleſiæ, licèt longo ſchiſmate afflictæ, Codicibus integram Chryſologi extaſſe epiſtolam, quam poſtmodum decurtaverint, qui S. Sedis auctoritatem in rebus Fidei diffiniendis impugnavere, idque potiſſimùm imputandum iis, qui græca fide, in græcam linguam latinam epiſtolam

Digitized by Google

tranſtulere. Hic operæ pretium eſſe cogitavi latinam, ipſam vulgatam apud Baronium, aliosque, & è regione textum ejuſdem, qualem in Codice Eſtenſi reperi, deſcribere, adjectis ſuo loco periodis Agnello relatis, ut Lector quid in hujuſmodi re ſentiendum ſit diiudicet.

LATINA EPISTOLA

Divi Petri Chryſologi vulgata.

Dilectiſſimo, & meritò honorabili Filio Eutycheti Presbytero; Petrus Epiſcopus Ravennæ.

TRiſtis legi triſtes literas tuas, & ſcripta mœſta mœrore debito percurri, quia ſicut nos pax Eccleſiarum, Sacerdotum concordia, tranquillitas Plebis gaudere facit gaudio cœleſti, ita nos affligit, & deicit fraterna diſſenſio, præſertim cum talibus oriatur ex cauſis. a Triginta annis humanæ Leges humanas adimunt quæſtiones; & Chriſti generatio, quæ divina Lege ſcribitur inenarrabilis, poſt tot ſecula diſputatione temeraria ventilatur? Quid Origenes Principiorum ſcru-

EADEM EX CODICE ESTENSI.

Dilectiſſimo, & meritò honorabili Filio Eutycheti Præsbytero; Petrus Epiſcopus.

T*Riſtis legi triſtes literas, ſcripta mœſta mœrore, & luctu percurri, quia ſicut nos pax Sacerdotum, tranquillitas Plebis, gaudere facit gaudio cœleſti, ita nos affligit, & deicit fraterna diſſenſio, præſertim cum talibus oriatur ex cauſis. Triginta annis humanæ Leges humanas adimunt quæſtiones; & Chriſti generatio, quæ divina lege ſcribitur inenarrabilis, poſt tot ſecula diſputatione temeraria ventilatur? Quid Origenes Principiorum ſcrutator incurrerit, quomodo Neſtorius lapſus ſit diſputans de Naturis, non latet*

ta-

a Agnelli paraphraſis. *Humanæ leges intra XXX. annos in nos omnes litigioſas interimunt quæſtiones; & tu circa quingentos annos cur tanto præſumis in Chriſtum convicíare ſermone?*

tator incurrerit, quomodo Neſtorius lapſus ſit diſputans de Naturis, non latet prudentiam tuam. Magi Jeſum in cunabulis Deum myſticis muneribus confitentur, & Sacerdotes, quis ſit, qui Virginali partu de Spiritu Sancto natus eſt, dolenda interrogatione diſquirunt? Cum vagitus daret Jeſus in cunis gloriam in excelſis Deo clamat cœleſtis exercitus; & modò, quando in nomine Jeſu omne genu flectitur cœleſtium, terreſtrium, & infernorum, originis ejus quæſtio commovetur? Nos Frater cariſſime unà cum Apoſtolo dicimus; etſi novimus Jeſum ſecundum carnem, ſed nunc jam non novimus, nec poſſumus curioſe perſcrutari, qui jubemur honorem dare, & timorem reddere, & expectare, non diſcutere, quem Judicem confitemur. Hæc breviter reſpondi literis tuis plura reſcripturus, ſi ad me Frater, & Coëpiſcopus noſter Flavianus aliqua de hac cauſa ſcripta miſiſſet, ſi enim tibi diſplicet, quod quidem ſcribis, tibi ipſi electum judicium, nos quo-

prudentiam tuam. Magi Jeſum in cunabulis Deum myſticis muneribus confitentur, & Sacerdotes quid ſit, qui Virginali partu de Spiritu Sancto natus eſt dolenda interrogatione diſcurrunt? Cum vagitum daret Jeſus in Cunis gloria in excelſis Deo cœleſtis clamat exercitus; & modò, quando in nomine Jeſu omne genu flectitur cœleſtium terreſtrium, & infernorum, originis ejus quæſtio commovetur? Nos Frater cum Paulo dicimus; etſi novimus Jeſum ſecundum carnem, ſed nunc jam non novimus, nec poſſumus curioſe replicare, qui jubemur honorem dare, & timorem reddere, & expectare, non diſcutere, quem Judicem confitemur. His omnibus reſpondi Frater literis tuis. Cœtera deſunt.

mo-

modo de his judicare poterimus, quos neque vidimus propter abſentiam, & quod intellexerunt eorum taciturnitate neſcimus? Juſtus mediator non eſt, qui ſic unam partem audit, ut nihil alteri parti reſervet. [a] In omnibus autem hortamur te Frater honorabilis, ut his, quæ à Beatiſſimo Papa Romanæ Civitatis ſcripta ſunt obedienter attendas, quoniam B. Petrus, qui in propria Sede vivit, & præſidet, præſtat quærentibus Fidei veritatem. Nos enim pro ſtudio pacis, & Fidei extra conſenſum Romanæ Civitatis Epiſcopi cauſas audire non poſſumus. Incolumem tuam dilectionem Dominus tempore longiſſimo conſervare dignetur cariſſime, & honoratiſſime Fili.

VIII. Cum diverſiſſimis verbis iidem ſenſus explicentur in vulgatis, & apud Agnellum in his, quæ ipſi referre placuit, argumento id eſt illum ex Chryſologi epiſtola ſenſum ſumpſiſſe, non verba, quæ etiam Agnelliana ſtribiligine vitiata nemo non videt. Quod ſpectat ad priora ubi ex præſcriptione annorum trigin-

gin-

[a] Agnelli paraphraſis. *Verè oportet te humiliari ad Sanctum Romanum Pontificem & diligenter ejus præcepta cuſtodire, & non aliter æſtimes niſi quod ipſe B. Petrus Apoſtolus vivus ſit ac Apoſtolatus Cathedræ Romanæ Sedis in carne teneat principatum.*

ginta ab humana Lege inducta argumentum deſumitur contra Eutychetem, accepta ea ſunt (vel ab eodem Chryſologo utrobique dicta) à Sermone 145. n. 15.; *humanæ leges intra triginta annos litigioſas omnes interimunt quæſtiones, & Chriſtus circa quingentos annos nativitatis ſuæ cauſas preſtat, ortus ſui lites patitur, ſtatus ſui ſuſtinet queſtiones? Hæretice deſine judicare Judicem tuum, & adora in Cœlis Deum*, quem *Deum*........ *adoravit in Terris* Licèt autem poſt legem à Valentiniano latam Acturo, & Protogene Coſſ. XV. Kal. Julii de triginta annorum præſcriptione, ſermo ille à Chryſologo ſit recitatus, & circa Adventus Domini feſta anni 449. attente tamen legenti apparet Neſtorii hæreſim ibi præcipue impugnari, illoſque, qui *Græco turbine latinam nubilare niſi ſunt puritatem* ἀνθρωποτόκον χριστοτόκον, *ut* θεοτόκον *tollerent blanſphemantes*. Ex quo argumentum minime leve deſumitur productę poſt annum prædictum Vitæ, & epiſtolæ à Chryſologo ſcriptæ ſeriùs, quàm vulgò putatur.

IX. Inter opera magnifico ſumptu Chryſologo curante excitata ſecundo loco recenſetur Domus intra Epiſcopium Ravennatis Eccleſiæ, quam dixere *Tricoli*, *eo quòd*, inquit Noſter, *tria cola contineret*, quia videlicet in tria inſignia membra diſtinguebatur, quæ Græci τὰ κῶλα dixere, unde τρικῶλον quod tria membra habet. Audiri ergo non merentur, qui ideo Ædem illam Tricoli dictam volunt, quòd ad ſpeciem trium collium repræſentandum accederet. At Agnellum Chryſologo Petro tribuiſſe, quod Petro ejus nominis tertio tribuendum erat evidenter agnoſcitur ex verſibus, quos Agnellus ipſe teſtatur lectos in Æde Tricoli à Maximiano Epiſcopo conſummata, in quibus Pontificum Ravennatum ſeries exponitur, qui Tricoli conſtruendo operam impenderunt, & Petrus cognomento Junior, ut diſtinguatur à Seniori, & à Chryſologo, fundator dicitur ejus Ædis, quos juvat ex parte à ſuo in præſentem locum transferre.

Hic

Hic Petrus junior Chriſti concepta ſecutus
Ut docuit, ſacris moribus expoſuit.
Hanc quoque fundavit mirandis molibus arcem,
Nominis ipſe ſui hæc monumenta dedit.
Hujus poſt obitum Aurelianus geſſit honores,
Poſt hunc Antiſtes extitit Eccleſius.

Petrus itaque, qui Tricoli fundamenta jecit is fuit, qui Aurelianum præceſſit, non Chryſologus, cui Johannes alter ſucceſſit, ac Agnellum ita Agnellus emendat, qui fortaſſe hinc errandi anſam habuit, & Petrum cognomento Chryſologum ponendi immediate ante Aurelianum, quamvis dimidio quaſi ſeculo ille hunc præceſſerit.

X. Primo tamen loco bene Chryſologo inter cæteras Ædes tribuitur Fons baptiſmalis miræ magnitudinis duplicibus, & altis muris concluſus. Cum autem Agnellus diſſerte tradat Fontem hunc *juxtà Eccleſiam, quæ vocatur Petriana, quam Petrus Antiſtes fundavit*, conſtructum, nec hujus operis notitiam Rubeus aliunde haurire poterit, quàm ex hoc Agnelli loco, mirum eſt Chryſologo quidem Fontis adſcripſiſſe ſtructuram pag. 103., at deleto ex Ravennatibus Dypticis priori Petro, Petrianam Baſilicam Petro illi tribuiſſe, qui Symmachi Pontificis tempore floruit, & Aurelianum in Ravennati Sede præceſſit. Ex hoc itaque loco aperte conſtat ante Petrum Chryſologum Petrum alterum ſediſſe, quandoquidem Fontem, qui eidem Chryſologo tribuitur cogimur Baſilicæ Petrianæ additum agnoſcere, cui primitùs Fons erat adjunctus cum exiguo Sacello S. Jacobi Agnelli ætate ſuperſtite, in quo Petri Epiſcopi Corpus repertum, quod ſenioris eſſe Agnellus idem cenſuit. Altera Ædes Chryſologo tributa eſt Monaſterium, ſive Sacellum S. Andreæ Apoſtoli non longè à Domo tricoli, in qua & Petri effigiem, & verſus conſcriptos fuiſſe Agnellus aſſerit. Hæc tamen ſubdubito Chryſologone, an Petro juniori ſint adſcribenda, cum videatur Domus ip-

Digitized by Google

ipſius Tricoli commodo ædificata, & verſus ipſi nec Chryſologi ſtylum, ac ejuſdem ætatem ſapere videantur, ſed recentius quid ſonent. Vox poſtrema ſecundi verſus τὸ *modernum* Caſſiodori ætatem ſapit, & fraſis ipſa à Caſſiodori fraſi minime abludit. Rubeus loco ſupracitato Sacellum hoc elegans quidem dicit, *ſed ligneis columnis ſuffultum*. Verſus adſcripti nil tale adſtruunt, ſed breve quidem Sacellum deſcribunt, ex feneſtris anguſtis diei lumini minime pervium, ſed pretioſis marmoribus murice comptis, ſplendidum, excluſo externo lumine ſuoque lucens, ut ſonant priores verſus, *aut lux nata eſt, aut capta hic libera regnat*, cum cæteris, quæ ſeqvuntur. Poſtremi verſus expiationem peccatorum per ſecretam exomologeſim tactam oſtendunt, quod meritò adnotavit Rubeus. Cum verò ſcripti ſint hi verſus poſt Nectarii Conſtantinopolitani Patriarchæ tempora, evidens fit, nil à celebri controverſoque in Hiſtoriis ejus Patriarchæ facto habere heterodoxos, quò ſublatam auricularem confeſſionem exiſtiment, quinimo praxim & poſt Nectarium perſeveraſſe, manifeſtum hinc efficitur. Effigiem etiam, quam ſuper valuas teſſellis expreſſam Agnellus Chryſologi fuiſſe credidit, exiſtimo Juniori Petro potiùs, ſicut, & Sacellum adſcribendam eſſe.

XI. Quæ ſequuntur de ſancto Projecto Cornelienſe perſpicua ſunt, ſicuti, & illa de Eccleſia S. Johannis, quam S. Barbatianus Placidiæ carus tenuit, & Baduarius ædificaverat, ex S. Barbatiani Actis lumen mutuantur. Clara etiam ſunt, quæ de obitu S. Petri Chryſologi tradit Noſter, nec quidquam habent, quod legentem remorentur. Illud addendum videtur, ex muneribus, quæ Chryſologus ad Cornelienſem Eccleſiam accedens obtulit, pateram agenteam ſumma veneratione ſervari, cujus exemplum ære ſculptum tradidit Dominicus Mita ante ſuam Sermonum D. Petri editionem, ad cujus oram verſus recentioris mo-

Digitized by Google

modi ſunt ſculpti, quos adſcribendos puto, & ſunt qui ſequuntur.

Quem plebs tunc cara Crucis Agnus fixit in Ara
Hoſtia ſit Gentis, primi pro labe Parentis.

Idem Mita veram, ut ſibi quidem ſuadet, Petri Chryſologi effigiem Libro præfixit, ex ea, quam opere muſivo elaboratam extare ait Ravennæ in teſtudine Chori Metropolitanæ Eccleſiæ. Illa tamen nonniſi poſt undecimum à Chriſto nato ſeculum fieri potuit, ut & poſt illud tempus, Templi pars illa reſtituta eſt; ſed & Pallii forma recentior eſt. De Patera prædicta expectari ab erudito Viro D. Abbate Paſtrizio, doctam lucubrationem audio. Eam fortaſſis legere dabitur, antequam hæc mea in lucem edantur. At hęc ad Chryſologi Vitam ſufficiant.

VI-

Digitized by Google

VITA SANCTI AURELIANI

CAPUT UNICUM.

Pauca de Aureliano. Quærelæ in urgentes opus. Interpretatio verſiculi ex Pſ. tu dirupiſti &c. *Mors Aureliani, & ejuſdem Sepulcrum.*

AUrelianus XXII. Inſignis Vir, ætate Juvenis, Senior ſenſu, & omni elegantior gratia, ab omni opere malo ſuſpenſus, mitis in populo, in ovibus manſuetus [a]. Auxit ipſe ſupra fundamentum Domum, quam Beatiſſimus Petrus fundavit jam dicta Tricoli, ſed nec ipſe eam complens. Et ut ſciatis dilectiſſimi maxima gravamina meam ſuper impoſuiſtis cervicem. De hoc denique Viro non potui aliqua facta reperire, niſi tantùm res, quas Urſiana Eccleſia in Territorio Comaclen-

clen-

[a] *ædificavit Tricoli Domus Epiſcopatus Ravennæ.*

Digitized by Google

clenſe in loco, qui dicitur *Ignis*, & [a] *Bajas*, idem Idolorum nomina, non longè ubi Eccleſia B. Mariæ in Pado vetere ſita eſt, ipſe adquiſivit. [b] Et ipſius temporibus prædictum edificatum eſt Monaſterium. Sed propter veſtram Orationem, ne ipſius Hiſtoria brevis appareat, quid valde humanus ſenſus ex Cœli auxilio ſcientiam noſtram vos orantes inſpirante Domino, ſine qualibet trepidatione narremus. Ille plaſmator, & amator hominum, qui ſpiraculum Vitæ tribuit, & Spiritum in viſceribus meis confirmavit, ſenſus, & argumenta, & corda docilia dedit, & ſuam dilexit facturam, augeat nobis talem intellectum, ut nos veſtram poſſimus poſtulationem implere, & vos ſuſcipiatis, ut magis cum deſiderio legatis & amore, quàm cum faſtidio, vel negligentia. Nunc replicetis volumus. Sed ego protinus infirmus ex corporis parte, vix hodie explere queo; in quantùm valeo Creatore omnium adjuvante incipiamus. Nolite facere ſicut externo feciſtis die. Satis me impulit veſtrum eloquium. Videte ne multùm gravetis me, quia juxta Salomonis verba; *qui vehementer premit ubera, excutit ſan-*

a Bajas nomen Idoli in Comaclenſi Dioceſi.
b Eccleſia S. Mariæ in Pado vetere Territorii Comaclenſis in Monaſterio Pomposiano.

ſanguinem. Sic de me veſtra conſideret prudentia. Hoc cogitate; non meum, ſed Omnipotentis donum eſt. Oh miſer ego, qui ſic duris quæſtionibus quotidie à vobis flagellor! non ita facite. Tamen ſi vultis me plus ſermonibus confringere, ut coactus hunc Pontificalem citiùs expleam, & veſtris manibus tradam, conſiderate priùs veſtram fragilitatem, & poſtmodum meam cognoſcite. Hodie denique ſex gero luſtra, duobus inſuper annis, & bis quinos menſes. Ex quo lumen recepi, & de vulva matris meæ egreſſus ſum, nunquam tanta flagella paſſus ſum, nunquam ſic coarctatus, quomodo externo à vobis fui die. Et ſi tanta etiam delectatio eſt me vobis cedere, & avriculis huc illuc attrectare, & manibus poſt terga religatis vinctum ducere, inſuper dorſum, pectuſque flagellare, & meis ſcapulis plagas ſuperimponere, conſentiam. Facite quod vultis, & poſt hæc omnia, ſinite me, & à me ceſſate, patientiam tribuite, & alienate vos à me, & quantùm de Pontificibus ſcriptum eſt retinete; nihil à me amplius audietis. Iſtius Vitam Aureliani expleam, & poſtea ſileam. Aliud quid mihi plus, niſi ſola patientia. quid prodeſt? quid me arguitis? niſi Domi-

nus mihi dederit linguam eruditionis, quomodo illi placet de me fiat. Per Ezechielem intonans ait; *linguam tuam adhærere faciam palato tuo, & eris mutus*, & ad Moyſem; *quis fecit os hominis? Nonne ego?* & David Filius; *omnis ſapientia à Domino Deo eſt*, & Daniel; *ipſius Regnum, & Sapientia, & fortitudo*. Ecce vos quare ſæviſtis? Quantùm permittet mihi ille opifex, qui me ex luto ſuis finxit manibus, tantùm loquar; non aliter poſſum omnia vobis inſinuare. Vos condita mente tenete. Scire igitur vos volo, quod veniet tempus, ſi hunc Pontificalem propter veſtram lacerationem reliquero, cum legeritis, & dimidium uſque hìc invenietis, recordabitis poſtea cum gemitu ea, quæ à me vobis dicta ſunt. Sed rei nihil proderit; & ſi volveritis me poſtmodum poſtulare, ut expleam, non exaudiam. Ego deſidero, ut per Dei Omnipotentis diſpenſationem labor meus ad effectum perveniat; vos pro nimia celeritate vultis, ut relinquam. Non facio. Quia memini verba dilectiſſimi eo quòd in Vita B. Johannis veſtrorum debitor me eſſe profeſſus ſum, & callide fugiens coram flammantis luminibus occultavi, & quia ſtatim inveniſtis me, occultare non me poſſum, & ſi mea ignoratis debita,

poſt-

Digitized by Google

poſtquam me coëgiſtis, antequam examinetis, veriſſime manifeſtem. Debitor ſum vobis hanc quæſtionem de fluvio Ethan. Scriptum eſt enim; *tu dirupiſti fontes, & torrentes; tu ſiccaſti fluvios Ethan*. Ecce debitum meum. Sed quare ſiccavit fluvios Ethan videamus. Audite per Prophetam dicentem; *ecce ego feci novam, dicit Dominus, in deſerto viam, & in aquoſo flumina*. & ſi Dominus omnia flumina, etiam & Maria fecit, cur ergo ſolus Ethan fluvium ſiccavit dicente Propheta; *tu dirupiſti fontes, & torrentes, tu ſiccaſti fluvios Ethan*. Denique allegorice intelligi volvit alius fluvius Ethan, ſtirpem Eſau, eo quòd non propagavit ſobolem in filiis Jacob, dicente Iſaach Patre eorum ad Jacob; *creſcas in mille millia, & multipliceris, ut arena Maris, & aſtra Cœli, & velut pulvis terræ, germines, ut herba virentes, dilataberis ad Orientem, & Occidentem, & ad Septentrionem, & Meridiem.* Ad Eſau autem; *quid tibi faciam Fili mi? quia Dominum tuum illum conſtitui. Vives gladio, & Fratri tuo ſervies.* Sed tamen quærendum nobis eſt valde hiſtorialiter, qualis iſte fluvius Ethan fuit. Legimus in Exodo quando tranſducti ſunt Filii Iſraël per Mare rubrum, non poſt multos dies *venerunt in locum,*

qui dicitur Mora. Ibi enim aquæ amaræ ſatis erant. *Mora* verò *amara* interpretatur. Pro nimia autem amaritudine non ex ea Populus potabat. Sed arefacti à ſiti invenerunt flumen Ethan, & hauſta aqua biberunt, corporaque eorum in tumorem verſa ſunt, atque Ethan aquæ, ajunt quidam, non ſolùm amaræ erant, ſed etiam bibentes in tumorem vertebant, & dirumpebantur viſcera eorum. Tunc vociferati ſunt ad Moyſem, & Moyſes oravit cum ipſis ad Dominum, & ſiccavit Dominus fluvium Ethan. Poteſt & aliud intelligi. Ethan fluvius intelligitur Diabolus, qui verum venenum, & in ſuperbia tumida colla extollit. Ipſe ſagitta plena toſſicis ſuccis Servos Dei ſemper ſagittat ſtimulis ....
Sed veniens per Virginem Chriſtus Verbum, ſiccavit fluvium Ethan, hoc eſt religavit Diabolum principem mortis, reſtauravit Mundum, & miſertus eſt humano generi. Et ſi Deus hominem fecit, ſecundùm quod legimus, & mundum totum fabricatus eſt ſolus, cur ergo neceſſe fuit homini ſubvenire, & mundum iterum reſtaurare? Primùm ex limo terræ fecit hominem in carnem, & dedit illi ſpiraculum; poſt multa tempora regeneravit per gratiam. Non quia non potuit

Deus

Deus hominem educere de laqueo mortis niſi ſumpſiſſet virgineam carnem. Potuit, & ſine dubio credo, potuit, & cur non fecit? Superiùs jam audiſtis; *quis cognovit ſenſum Domini, aut quis Conſiliarius ejus fuit?* Sed in quantùm valeo dicam veraciter cum magno timore. Erat homo extra terrenus, carnali poſitus in Paradiſo, ſubjecta ſub eo omnia, & princeps omnis creaturæ. Videns ſpiritualis Diabolus tantas divitias ei traditas, tumidus ſuperbia, accenſus furore, ac ſi diceret; ex Cœlo projectus ſum, dignitatem perdidi angelicam, & quamvis ſpiritalis ſum amiſſus cœleſtia externa delectamenta, nihil habeo. Iſte modò ſtatim ut creatus eſt omnia bona tradita illi ſunt, inſuper gaudia Paradiſi. Ego quid faciam? Hac invidia Cariſſimi quotidie Diabolus contra Protoplaſtem inardeſcebat. Igitur excogitata malitia ingreſſus eſt in Serpentis belvino gutture, & per gulam ſuaſit hominem, & poſtquam ſpernit præceptum Adam, omnes ſecum perdidit; & Diabolus non ſolùm exultavit, ſed etiam deluſit. Ecce tranſgreſſio mortis in Adam. Si conſideretis prudentia magna coram vobis, quæ appoſita eſt quæſtio; ſed juvante Domino ſoluturus ero. Vicerat Diabolus

Digitized by Google

Filium terræ virginis, neceſſe erat, ut à Filio vinceretur Mariæ Virginis. Ex limo, & ſubſtantia terræ factus eſt homo carnalis terrenus. Ex Verbo Dei, & Virgineo Verbo factus eſt homo carnalis, & ſpiritualis. Tentaverat Diabolus terrenum, & ſeduxerat; tentavit cœleſtem, & confuſus abſceſſit. Ideo neceſſe erat, ut qui Filium Virginis vicerat, à Filio Virginis vinceretur; ut Virgo iterum repararet, quem antea per Deum generaverat Virgo. Quare non per Angelos, aut per aliquam Cœli militiam, ſed per ſemetipſum Principem Dæmonum proſtravit? Diabolus non ſpiritualem formam inſpexit in Adam, ſed carnalem. Ideo Chriſtus carnalis ſe permiſit tentari, ut non callidus diceret ſeductor; aliam formam habuit Adam, aliam Chriſtus. Videns formam Chriſti, cogitavit Adæ. Æqualis forma, ſed non æquales virtutes. Hominis Chriſtus forma, ſed deifica virtus. In multis poſſumus reperire locis in ſancta Scriptura. Ubi Adam peccavit Chriſtus recuperavit. Adam per gulam peccavit, Chriſtus per abſtinentiam Diabolum ſuperavit. Adam de virgine terra, Chriſtus de Virgine Maria. Terra dicta eſt à pedibus terendo; Maria interpretatur Domina, ſive Stella Maris, ſi-

ve illuminatrix; & ſi fortè Maria produxeris, ideſt breviaveris, Maria dixeris, & plenitudo intelligitur. Adam ſuam per mulierem... Chriſtus reſtaurans Eccleſiam natus de muliere. Adam deceptus per lignum, Chriſtus reſtauravit mundum per lignum. Adam projectus de Paradiſo, Chriſtus in Cruce Latronem introduxit in Paradiſum. Adam projectus in Infernum, Chriſtus retrahens eum de Inferno. Ecce inter utrumque qualis ſimilitudo. Homo ſemetipſum perdidit, & Filius Dei omnes liberavit, qui eſt benedictus in ſecula. Vir autem iſte Aurelianus poſt pauca annorum curricula defunctus eſt in pace VII. Kal. Junii. Obſervans Beati Petri Chryſologi præcepta, non declinavit ex eis. Ædificia verò Domus inconſummata reliquit. Sepultus eſt in Eccleſia Apoſtolorum juxta Ambonem non longe à tumulo ubi Beatus requieſcit Neon, antequam à nobis Neonis corpus ad Sedem translatus fuiſſet. Sedit autem Annos....... Menſes....... dies.......

Digitized by Google

OBSERVATIONES
AD VITAM S. AURELIANI.

Pompoſiani Monaſterii initia an hic indicentur. Ætas Agnelli hæc ſcribentis, & in aliud tempus reliqua differentis. Aurelianus Hormisdæ ſynchronus.

I. PAuca de Aureliano Petri Junioris ſucceſſore tradit hìc Noſter, pauca etiam habent Recentiores. Habemus tamen unum, quod Hiſtoriam juvet, initia videlicet celeberrimi Pompoſiani Monaſterii, ut ſentit Notarum Auctor. Monaſterium nihilominus Aureliani tempore conſtructum affirmare certò non auſim, qui ſciam Monaſterii nomine ab Agnello Ædem Paroeciam non habentem intelligi, ex dictis alibi. Ædem potiùs tunc edificatam cenſeo, cui poſtmodum Monaſterium accreverit poſt D. Benedicti ætatem. Ambiguum etiam eſt, an Agnellus de Territorio Comaclenſi loquatur, quali ſuo tempore, an prout Aureliani ævo fuerat, in quo Bajarum, & Ignis loca. Porro Padum veterem vocat, quem Volanæ dicunt. Comaclum, Cymaclum dicit Rubeus, Urbemque antiquiſſimam laudat à Pelaſgis conditam. Ignis & Bajas Idolorum eſſe nomina notat Agnellus, at Idola hujuſmodi aliunde mihi ignota. De Pompoſiano Monaſterio infra ad Agnelli continuationem nonnulla adjicentur.

II. Ex iis, quæ de ætate ſua habet Noſter, agnovi ſupra in Obſervationibus ad Carmina operi præfixa circa annum 839. Aureliani Vitam, cum præcedentibus conſignaſſe. Reliqua in tempus poſterius diſtulit, ut ex ibi adnotatis conſtat; & quod inſtantiis Compresbyterorum preſſus minatus fuerat fecit, reli-

reliquit videlicet opus imperfectum. Interim ne Aureliani Vita cæteris brevior videretur adjecit prolixam ſatis, rudemque exegeſim ad pſalmi verſiculum; *tu ſiccaſti fluvios Ethan*.

III. Quod ad Aureliani ætatem pertinet, Horſmidæ Summi Pontificis tempore Is ſedit. Reliqua incerta ſunt, quæ tamen ex parte, dicendis in ſubſequentibus non parùm illuſtrabuntur.

Digitized by Google

INDEX MATERIARUM

PRIMÆ PARTIS.

A

ACta in cauſa Eutychetis explicantur. pag. 339.
S. Aderiti Vita. 137.
S. Agapiti Vita. 161.
S. Agnetis Eccleſia Ravennæ ædificata. 254.
Agnellus Scriptor ineptus. 2. *Schiſmaticus.* 3. *cur editus?* 5. *Quæ utilia habeat.* 13. *Agnellus quis?* 15. *Quo tempore Librum Pontificalem ſcripſerit?* 57. *Suam bonam fidem commendat.* 256.
Alapæ Evangeliorum quid? 235.
S. Apollinaris Vita. 124. *De eodem fabulæ Pſeudo-Dextrinæ confutantur.* 128. *An is templum Ravennæ conſtruxerit?* 131.
S. Apollinaris martyrium paſſi tempus. 134. *Ejuſdem elogia ex Martyrologiis.* 136.
Aquileja capta ab Hunnis. 287.
Argentea Civitas apud Agnellum non Argentæ locum, ſed donarium ſignificat. 257.
Attilæ Ravennam adventus. 267.

Atti-

Attila quo tempore Æmiliæ Civitates vexaverit. 302.
S. Aureliani Vita. 351. *Ejuſdem Epiſcopi Ravennatis Acta.* 361.

B

S. Barbatiani funus. 331.
Baronius Rubeum caſtigat. 84. *Ejuſdem ſententia de S. Severi ætate impugnatur.* 98.
S. Bartholomæi Eccleſiæ quot, & ubi extiterint? 17.
Baſſianus Laudis Pompejæ Epiſcopus an ab Urſo vel Exuperantio ordinatus? 194.
Boëtius à Theodorico occiſus. 279.
Bollandus, & Socii in ætatem S. Severi inquirunt. 86.
Bollandus Rubeum caſtigat. 89. *Ejuſdem Sententia de S. Severi ætate adſtruitur, correctis nonnullis.* 99.
Brachium forte quid? 241.

C

S. Caloceri Vita. 147.
S. Calocerus an prædeceſſorum Epiſcoporum Ravennatum Vicarius? 148.
Columbæ apparitio in electione Epiſcoporum Ravennatum an ſuſtineatur? 173.
Compatris vox quid ſignificet? 252.
Concilia Romana ſub Julio I. recenſentur. 100.
Concilii Romani ſub Julio I. Acta ſuppoſititia de-

mon-

monſtrantur. 104.

D

Dagubitæ quid? 250.
S. Dathi Vita. 157.
Duplum quid? 308.

E

Eccleſia S. Johannis Evangeliſtæ Ravennæ à Galla Placidia ædificata. 287.
Eccleſia S. Laurentii Ravennæ dedicata. 296.
Eccleſia S. Stephani in Arimino à Galla Placidia ædificata. 288.
Eccleſia S. Crucis Galla Placidia curante ædificata. 283.
Eccleſiæ Nolanæ S. Felicis facies. 299.
Eccleſiæ Ravennæ Epiſcopo ſubditæ. 281.
S. Eleucadii Vita. 139. *Corpus an Ticinum translatum ſit?* 140.
S. Eleucadius Scriptor Eccleſiaſticus, & Apoſtolicus. 143.
Epiſcopi an intra Eccleſiam ſepelirentur? 300.
Epiſcoporum Ravennatum, qui Urſo ſucceſſere, Chronologia apud Agnellum tricis implicita. 206.
Eutychetis hæreſis. 322.
Exomologeſis ſecreta probatur ex verſibus adſcriptis S. Andreæ ſacello. 349.
S. Exuperantii Vita. 254.

Fa-

F

Fabri de Succeſſorum S. Severi ætate ſententia. 181.
Fabrus de S. Urſi ætate differens impugnatur. 193.
Fecicus Civis quid? 253.
Felicis Patritii mors. 254.
Florentii Vita. 198.
Franciſci Mediobarbi in numiſmatibus Gallæ ſphalma. 314.

G

Galla Placidia laudatur. 285. *Ejus obitus.* 287. & 311. *Gallæ Placidiæ Stemmata.* 316.
S. Geminiani Mutinenſis Vita quandonam ſcripta? 91.
Georgius Presbyter Rector Eccleſiæ S. Severi. 230.
Gerhardi Johannis Voſſii error. 16.

H

Honoria Gallæ Placidiæ filia perperam Honorii nomine vocata. 313.
Honoriæ ſtuprum quo anno admiſſum. 315.

I

Johannis Angeloptis Vita. 262.
Johannis Angeloptis cultus antiquiſſimus. 320.
Johannes Epiſcopus Ravennas Angelum videt. 289.
Johannis II. Epiſcopi Ravennatis Acta. 267.
Johannis Papæ martyrium. 279.
Jornandis de Regnorũ ſucceſſione locus diſcuſſus. 302.

Julii

Julii Firmici Materni locus ex Opere de myſteriis profanarum religionum perpenſus 113.
Julius Firmicus Maternus male confundi cum Materno Epiſcopo Mediolanenſi à Baronio. 113.

L

Lauricius Major Cubiculi Honorii Imperatoris. 262, & 296.
S. Laurentii Eccleſia Ravennæ 263.
S. Leonis Epiſtola CXXXV. Editionis Queſnelliana an bene Neoni Ravennati inſcribatur? 219.
S. Liberii Vita. 159.
Liberius inter Sanctos cultus quinam? 183.
Liberii II. Vita. 196.
Liberii III. Vita. 199.

M

S. Marcellini Vita. 162.
S. Mariæ ad Blacbernas Eccleſia quo loci fuerit? 17.
S. Mariæ de Palatiolo Eccleſia ubinam fuerit? 17.
S. Martiani Vita. 144.
Martianus Ravennas male cum Dertonenſi confuſus. 145.
Mediolanenſium Pontificum Series pro Concilii Romani ſub Julio I. ætate perpenditur. 111.
Metropoles Eccleſiaſticas conſtituere ad quem ſpectaverit? 28. & ſeqq.
Miſſa ſuper Populum quid? 155.

Mona-

Digitized by Google

367
Monaſteria apud Agnellum quid? 299.
Mutui contrahendi ſollemnitates. 253.

N

S. Neonis Vita. 237.
S. Neonis Corpus translatum. 249.

O

Odoacer à Theodorico devincitur. 277.
Opilius templum D. Laurentii ornat. 296.
Opilii Sepulcrum. 297.

P

Padus laudatus. 66.
Pallii collatio an Imperatorum fuerit? 20. *& ſeqq.*
Pallium non ſupra ſolam Caſulam. 309.
Pallii Eccleſiaſtici forma. 307.
Patera argentea Eccleſiæ Cornelienſi à Chryſologo dono data. 349.
S. Paulini loca explicata. 300.
Petrus alter Epiſcopus Ravennas ante Chryſologum. 348.
Petrus Ravennas Epiſcopus Urſi ſucceſſor aſſeritur. 222.
S. Petri Vita. 226.
S. Petri Corpus ab Agnello repertum. 230.
S. Petri effigies Galla Placidia curante dedicata. 232.
Petrus primus Epiſcopus Ravennas contra Rubeum aſſertus. 233.

S. Pe-

S. Petri Corpus ab Agnello repertum an Petri ejus nominis III.? 235.
Petri Chryſologi Vita. 321. *Ejuſdem Ser. CXXX. explicatus.* 314. *Epiſtola ad Eutychetem an lecta fuerit in Concilio Chalcedonenſi?* 341. *Petrus an Auctor Epiſtolæ Leonis Magni ad Flavianum?* 341. *Ejus ordinatio.* 324. *Petrus S. Andreæ Oratorium ædificat.* 329. *Fontem baptiſmatis in Claſſe ædificat.* 329. *Ejuſdem Epiſtola ad Eutychetem poſtrema habet apud Agnellum ad Romani Pontificis auctoritatem ſpectantia.* 343. *Epiſtola eadem ex vulgatis, & Eſtenſi Codice cum Agnelli parafraſibus* 344. *Petri Chryſologi mors.* 331. *Quo tempore evenerit,* 336.
Pompoſianum Monaſterium quando cœptum? 360.
Præpoſiti Sacri Cubiculi, & Cubiculariorum munera, 297.
S. Probi Vita. 152.
Probi II. Vita. 197.
Proceſſuum origo, & differentia. 258.
S. Proculi Vita. 150.
Projectus Cornelienſis Epiſcopus Petro Chryſologo ſynchronus. 330.
Pſeudo-Dextri Chronicon confutatum. 153.

R

Ravenna ex confluxu aquarum laudata, 55.
Ravennæ Eccleſia Metropolis. Romano. Pontifici ſub-

Digitized by Google

ſubdita. Agnellus idipſum indicat. 338.
Ravennæ dignitas. 5. Capitolium. 133.
Ravennæ incendium. 312. Terræmotus. 305.
Rubei hiſtoria in quibus peccet. 8.
Rubeus priorum Epiſcoporum Ravennatum ſeriem diſponit. 77. Impugnatur à Baronio. 78. Baronio reſpondet. 80. Impugnatur de S. Urſi ætate diſſerens. 193. De ſucceſſione Epiſcoporum Ravennatum poſt Urſum agens improbatur. 215. Ejuſdem ſententia de Succeſſorum S. Severi ætate. 179.
Rubei ſententia de S. Severi ætate impugnata. 94.
Rufus Patritius à S. Apollinari converſus diverſus à Rufo Capuano Epiſcopo, & Martyre. 131.

S

Sabbathum Sanctum Paſchatis nomine intelligi. 188.
Sacellum S. Zachariæ à Singleida conſtructum. 283.
Salvatoris imago celebris. 227.
Scholaſticus quid? 53.
Sepulcra fidelium an intra Baſilicas? 298.
Series Epiſcoporum Ravennatum à S. Apollinari ad Georgium. 46.
S. Severi Vita. 163.
S. Severi Corpus an translatum Moguntiam ab Ortigario, ſeu Othgario Epiſcopo? 176.

S. Seve-

S. Severus Martyr Archiepiſcopus Ravennæ 87.
S. Severi ætas decernitur. 117.
Simplicius Romanus Epiſcopus Johannem Ravennatem arguit. 213.
Singleida Gallæ Placidiæ Neptis. 309.
S. Stephani Sacellum Ravennæ extructum. 264.
Subdita quid in Baſilicis? 298.
Symmachus à Theodorico occiſus. 279.
Synaxis Sacræ partes nonnullæ. 317.

T

Tamayo de Salazar aſſerta de S. Calocero confutantur. 148.
Templa Chriſtianorum an fuerint ante Conſtantini ætatem? 96.
Templum Petrianum ædificatum. 226.
Theodoricus à Johanne Epiſcopo Ravennate placatur. 279. *Quo anno Ravennam devicerit.* 304. *Ejuſdem Urna ſepulcralis à ſuo loco dejecta Agnelli ætate.* 280. *Sepulcrum, & Arca ex porphyretico lapide.* 305.
Triclinia Eccleſiaſtica. 251.
Tricolos an à Chryſologo ædificatum? 347.

V

Valentiniani III. privilegium à quibus tamquam legitimum habitum. 10. *Suppoſititium Agnellus indicat.* 11. *Suppoſititium.* pag. 281.

Valen-

Digitized by Google

Valentinianus plura ad Ravennæ ornatum confert. 282.

Valentiniani III. ætas. 310.

Ugbellus in ſucceſſione Ravennatum Pontificum exponenda errans impugnatur. 109. *In ſucceſſione Aquilejenſium Pontificum emendatur.* 110.

Urſiana Eccleſia cujus liberalitate conſtructa ſit. 192.

S. *Urſi Epiſcopi Ravennatis ætas.* 186. *Vita ejuſdem.* 201.

S. *Urſi effigies ab Agnello laudata.* 204.

SPHAL-

Digitized by Google

S. Severus Martyr Archiepiſcopus Ravennæ 87.
S. Severi ætas decernitur. 117.
Simplicius Romanus Epiſcopus Johannem Ravennatem arguit. 213.
Singleida Gallæ Placidiæ Neptis. 309.
S. Stephani Sacellum Ravennæ extructum. 264.
Subdita quid in Baſilicis? 298.
Symmachus à Theodorico occiſus. 279.
Synaxis Sacræ partes nonnullæ. 317.

T

Tamayo de Salazar aſſerta de S. Calocero confutantur. 148.
Templa Chriſtianorum an fuerint ante Conſtantini ætatem? 96.
Templum Petrianum ædificatum. 226.
Theodoricus à Johanne Epiſcopo Ravennate placatur. 279. *Quo anno Ravennam devicerit.* 304. *Ejuſdem Urna ſepulcralis à ſuo loco dejecta Agnelli ætate.* 280. *Sepulcrum, & Arca ex porphyretico lapide.* 305.
Triclinia Eccleſiaſtica. 251.
Tricolos an à Chryſologo ædificatum? 347.

V

Valentiniani III. privilegium à quibus tamquam legitimum habitum. 10. *Suppoſititium Agnellus indicat.* 11. *Suppoſititium.* pag. 281.

Valen-

Digitized by Google

Valentinianus plura ad Ravennæ ornatum confert. 282.

Valentiniani III. ætas. 310.

Ugbellus in ſucceſſione Ravennatum Pontificum exponenda errans impugnatur. 109. *In ſucceſſione Aquilejenſium Pontificum emendatur.* 110.

Urſiana Eccleſia cujus liberalitate conſtructa ſit. 192.

S. *Urſi Epiſcopi Ravennatis ætas.* 186. *Vita ejuſdem.* 201.

S. *Urſi effigies ab Agnello laudata.* 204.

SPHAL-

Digitized by Google

SPHALMATA GRAVIORA		CORRIGE
Pag. 21. lin. 23. & 27.	Maximiniani	Maximiani
Pag. 31. lin. 20.	retundantis	retundatis
Pag. 81. lin. 11.	Conſtantinapolitanam	Conſtantinopolitanam.
Pag. 83. lin. 9.	alienarum	aliarum
Pag. 129. lin. 20.	venerat	venerant
Pag. 129. lin. 37.	advinxiſſe	adjunxi
Pag. 157. lin. 6.	VIII.	VII.
Pag. 191. lin. 18.	Juſtinianoque	Juſtinianeoque
Pag. 221. lin. 24.	quidam	quidem
Pag. 238. lin. 3.	novitiati	novitati
Pag. 241. lin. 29.	eapientes	cupientes
Pag. 251. lin. 13.	ſive Cubitorium	ſive Cubitorum
Pag. 263. lin. 10.	Dominium	Dominum
Pag. 299. lin. 18.	Anedototum	Anecdotorum
Pag. 309. lin. 30.	commoda	commodis

Reliqua leviora Lectori dimittuntur.

Digitized by Google